

**DOKUZUNCU KALKINMA PLANI
(2007 – 2013)**

**2007 YILI
PROGRAMI**

İÇİNDEKİLER

2007 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	1
2007 YILI PROGRAMININ MAKROEKONOMİK AMAÇ VE POLİTİKALARI.....	1
I. MAKROEKONOMİK AMAÇLAR	1
II. MAKROEKONOMİK POLİTİKALAR	2
A. BÜYÜME VE İSTİHDAM	2
B. PARA POLİTİKASI VE FİYAT İSTİKRARI	2
C. ÖDEMELER DENGESİ	2
D. MALİYE POLİTİKASI.....	3
E. KAMU YATIRIMLARI.....	3
F. KİT VE SOSYAL GÜVENLİK.....	4
İKİNCİ BÖLÜM	6
MAKROEKONOMİK GELİŞMELER VE HEDEFLER.....	6
I. DÜNYA EKONOMİSİNDE GELİŞMELER	6
II. TÜRKİYE EKONOMİSİNDE GELİŞMELER VE HEDEFLER	9
A. BÜYÜME VE İSTİHDAM	9
1. GSMH ve Sektörel Büyüme Hızları	9
2. İstihdam.....	12
3. Ekonominin Genel Dengesi	16
B. YATIRIMLAR.....	19
1. Yatırımların Sektörel Dağılımı	19
2. Kamu Yatırımları Uygulaması	24
C. ÖDEMELER DENGESİ	27
1. Dünya Ticareti	27
2. Cari İşlemler Hesabı	30
3. Sermaye ve Finans Hesapları	36
4. Dış Borç Stoku	39
D. ENFLASYON VE PARA-KUR POLİTİKASI	40
1. Enflasyon	40
2. Para-Kur Politikası	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	50
KAMU MALİYESİNDE GELİŞMELER VE HEDEFLER	50
I. GENEL DEVLET.....	50
1. Mevcut Durum.....	50
2. 2007 Yılı Hedefleri.....	51

A. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	58
1. Mevcut Durum	58
2. 2007 Yılı Hedefleri	61
B. MAHALLİ İDARELER	63
1. Mevcut Durum	63
2. 2007 Yılı Hedefleri	64
C. DÖNER SERMAYELİ İŞLETMELER	65
1. Mevcut Durum	65
2. 2007 Yılı Hedefleri	66
D. SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARI	67
1. Mevcut Durum	67
2. 2007 Yılı Hedefleri	70
E. FONLAR	71
1. Mevcut Durum	71
2. 2007 Yılı Hedefleri	71
II. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ	72
1. Mevcut Durum	72
2. 2007 Yılı Hedefleri	80
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	81
GELİŞME EKSENLERİ	81
I. REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI	81
A. İŞ ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ	82
1. Mevcut Durum	82
2. Temel Amaç ve Hedefler	85
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	86
B. EKONOMİDE KAYITDIŞILIKIN AZALTILMASI	88
1. Mevcut Durum	88
2. Temel Amaç ve Hedefler	90
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	90
C. FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ	92
1. Mevcut Durum	92
2. Temel Amaç ve Hedefler	102
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	103
D. ENERJİ VE ULAŞTIRMA ALTYAPISININ GELİŞTİRİLMESİ	105
ENERJİ	105
1. Mevcut Durum	105
2. Temel Amaç ve Hedefler	108
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler Tablosu	112
ULAŞTIRMA	114
1. Mevcut Durum	114
2. Temel Amaç ve Hedefler	118
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	120
E. ÇEVRENİN KORUNMASI VE KENTSEL ALTYAPININ GELİŞTİRİLMESİ ..	127
1. Mevcut Durum	127
2. Temel Amaç ve Hedefler	130
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	130

F. AR-GE VE YENİLİKÇİLİĞİN GELİŞTİRİLMESİ	133
1. Mevcut Durum	133
2. Temel Amaç ve Hedefler	134
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	134
G. BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI	137
1. Mevcut Durum	137
2. Temel Amaç ve Hedefler	139
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	139
H. TARIMSAL YAPININ ETKİNLEŞTİRİLMESİ	142
1. Mevcut Durum	142
2. Temel Amaç ve Hedefler	146
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	147
I. SANAYİ VE HİZMETLERDE YÜKSEK KATMA DEĞERLİ ÜRETİM YAPISINA GEÇİŞİN SAĞLANMASI	152
SANAYİ	152
1. Mevcut Durum	152
2. Temel Amaç ve Hedefler	160
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	160
HİZMETLER	167
1. Mevcut Durum	167
2. Temel Amaç ve Hedefler	169
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	169
İNŞAAT, MÜHENDİSLİK-MİMARLIK, TEKNİK MÜŞAVİRLİK VE MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ	172
1. Mevcut Durum	172
2. Temel Amaç ve Hedefler	174
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	174
BİLGİ TEKNOLOJİLERİ HİZMETLERİ	175
1. Mevcut Durum	175
2. Temel Amaç ve Hedefler	175
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	176
TİCARET HİZMETLERİ	177
1. Mevcut Durum	177
2. Temel Amaç ve Hedefler	178
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	179
II. İSTİHDAMIN ARTIRILMASI	180
A. İŞGÜCÜ PİYASASININ GELİŞTİRİLMESİ	180
1. Mevcut Durum	180
2. Temel Amaç ve Hedefler	184
3. Politika Öncelikleri Ve Tedbirler	184
B. EĞİTİMİN İŞGÜCÜ TALEBİNE DUYARLILIĞININ ARTIRILMASI	186
1. Mevcut Durum	186
2. Temel Amaç ve Hedefler	187
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	187
C. AKTİF İŞGÜCÜ POLİTİKALARININ GELİŞTİRİLMESİ	188
1. Mevcut Durum	188
2. Temel Amaç ve Hedefler	188
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	189

III. BEŞERİ GELİŞME VE SOSYAL DAYANIŞMANIN GÜÇLENDİRİLMESİ	190
A. EĞİTİM SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	190
1. Mevcut Durum	190
2. Temel Amaç ve Hedefler	194
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	195
B. SAĞLIK SİSTEMİNİN ETKİNLEŞTİRİLMESİ	198
1. Mevcut Durum	198
2. Temel Amaç ve Hedefler	201
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	201
C. GELİR DAĞILIMININ İYİLEŞTİRİLMESİ, SOSYAL İÇERME VE YOKSULLUKLA MÜCADELE.....	204
1. Mevcut Durum	204
2. Temel Amaç ve Hedefler	207
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	208
D. SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI.....	211
1. Mevcut Durum	211
2. Temel Amaç ve Hedefler	214
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	214
E. KÜLTÜRÜN KORUNMASI, GELİŞTİRİLMESİ VE TOPLUMSAL DİYALOĞUN GÜÇLENDİRİLMESİ	216
1. Mevcut Durum	216
2. Temel Amaç ve Hedefler	217
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	217
F. SOSYAL HARCAMALARDA ETKİNLİK VE KALİTENİN ARTIRILMASI	220
1. Mevcut Durum	220
2. Temel Amaç ve Hedefler	221
IV. BÖLGESEL GELİŞMENİN SAĞLANMASI	222
A. BÖLGESEL GELİŞME POLİTİKASININ MERKEZİ DÜZEYDE ETKİNLEŞTİRİLMESİ	222
1. Mevcut Durum	222
2. Temel Amaç ve Hedefler	224
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	224
B. YEREL DİNAMİKLERE VE İÇSEL POTANSİYELLERE DAYALI GELİŞMENİN SAĞLANMASI	225
1. Mevcut Durum	225
2. Temel Amaç ve Hedefler	226
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	227
C. YEREL DÜZEYDE KURUMSAL KAPASİTENİN ARTIRILMASI	228
1. Mevcut Durum	228
2. Temel Amaç ve Hedefler	229
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	230
D. KIRSAL KESİMDE KALKINMANIN SAĞLANMASI	231
1. Mevcut Durum	231
2. Temel Amaç ve Hedefler	233
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	234
V. KAMU HİZMETLERİNDE KALİTE VE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI	236

A. KURUMLAR ARASI YETKİ VE SORUMLULUKLARIN RASYONELLEŞTİRİLMESİ	237
1. Mevcut Durum	237
2. Temel Amaç ve Hedefler	237
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	238
B. POLİTİKA OLUŞTURMA VE UYGULAMA KAPASİTESİNİN ARTIRILMASI	238
1. Mevcut Durum	238
2. Temel Amaç ve Hedefler	239
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	239
C. KAMU KESİMİNDE İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ.....	240
1. Mevcut Durum	240
2. Temel Amaç ve Hedefler	241
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	241
D. e-DEVLET UYGULAMALARININ YAYGINLAŞTIRILMASI VE ETKİNLEŞTİRİLMESİ	242
1. Mevcut Durum	242
2. Temel Amaç ve Hedefler	242
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	243
E. ADALET SİSTEMİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ	244
1. Mevcut Durum	244
2. Temel Amaç ve Hedefler	245
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	246
F. GÜVENLİK HİZMETLERİNİN ETKİNLEŞTİRİLMESİ	246
1. Mevcut Durum	246
2. Temel Amaç ve Hedefler	247
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	247
G. DOĞAL AFETLER	248
1. Mevcut Durum	248
2. Temel Amaç ve Hedefler	248
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler Tablosu.....	248
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	249
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER.....	249
I. AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM SÜRECİ.....	249
II. ÇOK TARAFLI VE İKİLİ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ	250
A. ÇOK TARAFLI EKONOMİK İŞBİRLİĞİ	250
1. Mevcut Durum.....	250
2. Temel Amaç ve Hedefler	253
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	254
B. İKİLİ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ	256
1. Mevcut Durum.....	256
2. Temel Amaç ve Hedefler	257
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	257
C. TEKNİK İŞBİRLİĞİ	258
1. Mevcut Durum	258
2. Temel Amaç ve Hedefler	259
3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler	259

TABLolar

TABLO: I. 1- Temel Ekonomik Büyüklükler.....	5
TABLO: II. 1- Dünya Ekonomisinde Temel Göstergeler.....	8
TABLO: II. 2- Katma Değer Artış Hızları ve Sektörlerin GSYİH İçindeki Payları.....	9
TABLO: II. 3- Fert Başına GSYİH.....	10
TABLO: II. 4- Yıllar İtibarıyla Yurtiçi İşgücü Piyasasında Gelişmeler.....	13
TABLO: II. 5- Kentsel ve Kırsal İşgücü Piyasasında Gelişmeler.....	13
TABLO: II. 6- İşyeri Durumuna Göre İstihdam Edilenler.....	14
TABLO: II. 7- İstihdam Edilenlerin İşteki Çalışma Durumuna Göre Durumu.....	14
TABLO: II. 8- Bölgesel İşsizlik Oranları.....	14
TABLO: II. 9- 2006 Yılında Yurtiçi İşgücü Piyasasında Gelişmeler.....	15
TABLO: II. 10- Ekonominin Genel Dengesi.....	17
TABLO: II. 11- Ekonominin Genel Dengesi.....	18
TABLO: II. 12- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2005).....	20
TABLO: II. 13- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2006).....	21
TABLO: II. 14- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2007).....	22
TABLO: II. 15- Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı.....	23
TABLO: II. 16- Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı.....	24
TABLO: II. 17- Türkiye'de, AB Ülkelerinde, ABD ve Japonya'da Genel Devlet Kamu Sabit Sermaye Yatırımlarının GSYİH İçindeki Payı.....	25
TABLO: II. 18- Türkiye'de Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2000-2006).....	25
TABLO: II. 19- Dünya Hasılası ve Büyüme Oranları.....	28
TABLO: II. 20- Türkiye'nin Dünya Ticaretindeki Yeri.....	28
TABLO: II. 21- Uluslararası Ticaret.....	29
TABLO: II. 22- Dünya İhracat Fiyatları.....	29
TABLO: II. 23- Cari Açık ve Bileşenleri.....	30
TABLO: II. 24- Ülke Gruplarına Göre İhracat.....	31
TABLO: II. 25- Ülke Gruplarına Göre İthalat.....	31
TABLO: II. 26- Ülkelere Göre İhracatın İthalatı Karşılama Oranları.....	32
TABLO: II. 27- Türkiye'nin Dış Ticaretini Etkileyen Faktörler.....	34
TABLO: II. 28- İhracatın Sektörel Dağılımı.....	34
TABLO: II. 29- İthalatın Ekonomik Gruplara Göre Dağılımı.....	34
TABLO: II. 30- Cari İşlemler Dengesi.....	35
TABLO: II. 31- Sermaye ve Finans Hesabı (Özet).....	37
TABLO: II. 32- Sermaye ve Finans Hesabı, Kamu Kesimi- Özel Sektör Dağılımı.....	37
TABLO: II. 33- Yabancıların Türkiye'de Yaptıkları Doğrudan Yatırımın (Sermaye) Sektörel Dağılımı.....	38
TABLO: II. 34- Cari İşlemler Dengesi ve Finansmanı.....	39
TABLO: II. 35- Dış Borç Stokuna Ait Bazı Göstergeler.....	40
TABLO: II. 36- Eylül Ayı İtibarıyla ÖKTG'ndeki Gelişmeler.....	42
TABLO: II. 37- Eylül Ayı İtibarıyla Fiyat Endekslerinde Gelişmeler.....	43
TABLO: II. 38- Fiyat Artışlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Gelişmeler.....	44
TABLO: II. 39- 2006 Yılı Para Politikası Performans Kriterleri.....	45
TABLO: II. 40- Merkez Bankası Faiz Oranlarında Gelişmeler.....	46
TABLO: II. 41- Parasal Büyüklükler ve Merkez Bankası Bilançosu Seçilmiş Kalemleri.....	47
TABLO: II. 42- Merkez Bankası Döviz Müdahale ve İhaleleri.....	49

TABLO: III. 1- Genel Devlet Toplam Gelir ve Harcamaları	52
TABLO: III. 2- Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (KKBG) ve Finansmanı.....	53
TABLO: III. 3- 2004 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi.....	54
TABLO: III. 4- 2005 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi.....	55
TABLO: III. 5- 2006 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi.....	56
TABLO: III. 6- 2007 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi.....	57
TABLO: III. 7- Merkezi Yönetim Bütçesi İç Borç Stokundaki Gelişmeler.....	60
TABLO: III. 8- Merkezi Yönetim Bütçesi Büyüklükleri	62
TABLO: III. 9- Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Mahalli İdarelere Ayrılan Paylar	64
TABLO: III. 10- Mahalli İdareler Gelir ve Harcamaları	65
TABLO: III. 11- Döner Sermayeli İşletmeler Finansman Dengesi	66
TABLO: III. 12- Sosyal Güvenlik Kuruluşları Gelir-Gider Dengesi.....	67
TABLO: III. 13- İşsizlik Sigortası Fonu Gelir-Gider Dengesi	69
TABLO: III. 14- Fon Gelir ve Giderleri.....	71
TABLO: III. 15- 233 Sayılı KHK'ya Tabi İşletmeci KİT Finansman Dengesi.....	74
TABLO: III. 16- Özelleştirme Kapsamındaki KİT Finansman Dengesi	75
TABLO: III. 17- KİT'ler Hakkında Özet Bilgiler	76
TABLO: III. 18- Tarımsal Destekleme Ödemeleri.....	78
TABLO: III. 19- Bazı Tarımsal Ürünlerin Başlangıç Alım Fiyatları.....	78
TABLO: III. 20- Tarımsal Ürün Fiyatlarındaki Gelişmeler	79
TABLO: III. 21- Alım Miktarları ve Üreticilere Yapılan Ödemeler	80
TABLO: IV. 1- Türkiye'nin Rekabet Gücü (Ülkeler Arası Sıralamadaki Yeri)	81
TABLO: IV. 2- İş Ortamına İlişkin Göstergeler	83
TABLO: IV. 3- Karşılaştırmalı Patent İstatistikleri (2004 Yılı Verileri).....	84
TABLO: IV. 4- Halk Bankası Kredileri	85
TABLO: IV. 5- Finans Sektörünün Aktif Büyüklüğü (2005).....	92
TABLO: IV. 6- Bankacılık Sektörü Bilançolarına Ait Bazı Büyüklükler.....	94
TABLO: IV. 7- Türk Bankacılık Sektörü Göstergelerinin AB Ülkeleriyle Karşılaştırılması (2005).....	96
TABLO: IV. 8- Sermaye Piyasalarına İlişkin Göstergeler	99
TABLO: IV. 9- Sermaye Piyasası Hacmi	100
TABLO: IV. 10- Sigortacılık Sektöründe Direkt Prim Üretimleri.....	101
TABLO: IV. 11- Birincil Enerji Tüketimi ve Kaynakların Oranları	110
TABLO: IV. 12- Elektrik Enerjisi Tüketiminin Kullanıcı Gruplarına Göre Dağılımı	110
TABLO: IV. 13- Elektrik Enerjisinde Yakıt Cinslerine Göre Kurulu Güç, Üretim Kapasitesi ve Üretim Değerleri	111
TABLO: IV. 14- Enerji Üretim ve Tüketiminde Gelişmeler	111
TABLO: IV. 15- Elektrik Enerjisi Üretiminde Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı.....	111
TABLO: IV. 16- Ulaştırma Altsektörlerinde Gelişmeler	115
TABLO: IV. 17- Ülkelere Göre Ulaştırma Altsektörlerinin Karşılaştırması	116
TABLO: IV. 18- Karayolu Ağının Durumu	116
TABLO: IV. 19- Akdeniz Limanlarındaki Konteyner Trafığı	118
TABLO: IV. 20- Bilgi ve İletişim Teknolojilerine İlişkin Temel Göstergeler	139
TABLO: IV. 21- Tarım Sektöründe Seçilmiş Göstergeler	146
TABLO: IV. 22- İmalat Sanayii ile İlgili Temel Göstergeler.....	154
TABLO: IV. 23- İmalat Sanayii Üretim ve İhracatının Yapısı.....	154
TABLO: IV. 24- KOSGEB Destekleri	155
TABLO: IV. 25- Sanayi Tüketimi için Elektrik, Doğal Gaz ve Ham Petrol Fiyatları.....	156

TABLO: IV. 26- Sanayide Kullanılan Elektrik ve Doğal Gazdaki Fiyat Artışları	156
TABLO: IV. 27- İmalat Sanayiinde Önemli Sektörler İtibarıyla Değişmeler	157
TABLO: IV. 28- Madencilik ile İlgili Temel Göstergeler	159
TABLO: IV. 29- Uluslararası Turizm Hareketleri ve Turizm Gelirleri	167
TABLO: IV. 30- Turizm Sektöründeki Gelişmeler.....	169
TABLO: IV. 31- İnşaat Sektöründeki Gelişmeler	172
TABLO: IV. 32- Yapı İnşa ve Kullanım İzinleri ile Değişim Oranları.....	173
TABLO: IV. 33- Yaş Gruplarının Toplam Nüfusa Oranları.....	181
TABLO: IV. 34- Temel İstihdam ve İşgücü Göstergeleri	182
TABLO: IV. 35- İşgücü Maliyetlerindeki Gelişmeler	183
TABLO: IV. 36- Net Ele Geçen Ücretlerdeki Gelişmeler	183
TABLO: IV. 37- 2005 Yılında İşgücünün Eğitim Düzeyi.....	186
TABLO: IV. 38- Eğitim Kademeleri İtibarıyla Okullaşma Oranları.....	190
TABLO: IV. 39- Eğitim Kademelerinde Öğrenci/Derslik ve Öğrenci/Öğretmen Sayıları.....	192
TABLO: IV. 40- İlköğretimde İkili Eğitim Yapan ve Birleştirilmiş Sınıfta Öğrenim Gören Öğrenci Oranları	192
TABLO: IV. 41- Öğretim Elemanı Başına Öğrenci Sayıları	194
TABLO: IV. 42- Sağlık Göstergelerindeki Gelişmeler.....	199
TABLO: IV. 43- Temel Sağlık Göstergeleri.....	199
TABLO: IV. 44- Yüzde 20'lik Hanehalkı Dilimlerine Göre Yıllık Kullanılabilir Gelirlerin Dağılımı, 1994-2004.....	204
TABLO: IV. 45- Çeşitli Kriterlere Göre Gıda ve Gıda-Dışı Harcamalar Bakımından En Yoksul Kesimler	204
TABLO: IV. 46- 2005 Yılında İstihdama İlişkin Çeşitli Göstergeler (15+Yaş)	205
TABLO: IV. 47- İstihdam ve GSYİH'nin Sektörel Dağılımı	206
TABLO: IV. 48- Sosyal Sigorta Programlarının Kapsadığı Nüfus	212
TABLO: IV. 49- Sosyal Harcamaların Gelişimi	221
TABLO: IV. 50- Düzey 2 İstatistik Bölge Birimlerinin (İBB) Gelişmişlik Performansları	222
TABLO: IV. 51- Kırsal Kesimde İstihdam ve İşsizlik Oranları	232
TABLO: IV. 52- Her 100.000 Kişiye Düşen Hakim ve Savcı Sayısı ile Mahkemelere Açılan Ceza Davası Sayısı (2004 Verileri)	245
TABLO: V. 1- Türkiye'nin RKY'si	258

GRAFİKLER

GRAFİK: 1- Sektörel Büyüme Hızları	11
GRAFİK: 2- GSMH Büyümesine Katkıları	16
GRAFİK: 3- Cari İşlemler Dengesi	36
GRAFİK: 4- Fiyat Gelişmeleri.....	41
GRAFİK: 5- 2006 Yılı İçin Hedefle Uyumlu Enflasyon Patikası ve Gerçekleşmeler	42
GRAFİK: 6- Faiz Oranlarında Gelişmeler.....	48
GRAFİK: 7- Üniversitede Örgün Öğretimdeki Yeni Kayıt-Mezun Sayısı.....	191

Bakanlar Kurulu Kararı

Karar Sayısı: 2006/11105

Yüksek Planlama Kurulu'nun 12/10/2006 tarihli ve 2006/80 sayılı Raporu ile Bakanlar Kurulu'na sunulan ekli "2007 Yılı Programı" ile "2007 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar"ın kabulü; 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 28'inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 16/10/2006 tarihinde kararlaştırılmıştır.

2007 YILI PROGRAMININ UYGULANMASI, KOORDİNASYONU VE İZLENMESİNE DAİR KARAR

I. UYGULAMA

Tanımlar

MADDE 1- (1) Bu Kararın uygulanmasında;

- a) Bütçe kaynağı: Bütçe Kanunu ile tahsis edilmiş ödenekleri,
 - b) Bütçe dışı kaynak: Bütçe Kanunu ile tahsis edilmiş ödenekler dışındaki her türlü kaynağı,
 - c) Ek ödenek: Yılı Yatırım Programıyla kamu idarelerine tefrik edilen ve kuruluş bazında yatırım tavanlarını artıracak mahiyetteki ilave ödenek tahsislerini,
 - d) Projeler arası ödenek aktarması: Proje bazında ödenek tavanını değiştirmesine rağmen kuruluş bazında yatırım tavanını değiştirmeyen ödenek revizyonlarını,
 - e) İz ödenek: Ekonomik konjonktür itibarıyla yatırımının durdurulmasına karar verilen ancak yatırım programında muhafazasında yarar görülen projelere tahsis edilen 1.000 YTL. tutarındaki ödenekleri,
 - f) Ulusal katkı payı: Avrupa Birliği fonlarından sağlanan yıllık finansmanın belli bir oranına karşılık gelen bütçe ödeneğini,
 - g) Toplu proje: Alt harcama kalemleri müstakil bir proje niteliğini haiz olmayan ve proje adı ve/veya karakteristiği; makine-teçhizat, bilgisayar yazılım ve donanımı, idame-yenileme, büyük onarım, tamamlama, etüd-proje ile yayın alımı olan yıllık projeyi,
 - h) Toplulaştırılmış proje: Alt harcama kalemleri müstakil bir proje niteliğini haiz olmasına rağmen amaç ve kapsamı itibarıyla toplu ödenek tahsis edilmesi uygun görülen projeyi,
 - i) Proje parametreleri: Projenin; ad, yer, karakteristik, kümülatif harcama, süre (başlama-bitiş yılı), maliyet ve ödeneğini,
- ifade eder.

Genel ilkeler

MADDE 2- (1) 2007 Yılı Programında yer alan ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşmak amacıyla; makro politikaların, bölgesel gelişme politikaları dikkate alınarak sektör programlarının ve yatırımların koordineli bir şekilde yürütülmesi esastır.

(2) 2007 Yılı Programı ve eklerinde yer alan yatırımların, hukuki ve kurumsal düzenlemelerin, sektör programlarının, ekonomik, sosyal ve bölgesel gelişme politikalarının ve bunlarla ilgili tedbirlerin uygulanması, koordinasyonu ve izlenmesi, görevli bakanlık ve kuruluşların her kademesince Programda belirtilen ilkelere uygun olarak hazırlanacak çalışma programına göre yürütülür.

(3) Bu çalışmalarda, Avrupa Birliği (AB) fonlarından finanse edilmek üzere, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, Stratejik Çerçeve Belgesi ve Avrupa Birliğine uyum amacıyla hazırlanan diğer plan, program ve strateji dokümanlarında yer alan öncelikler dikkate alınarak hazırlanacak projelerin, 2007 Yılı Programı ile uyumlu hazırlanması ve Türkiye tarafından sağlanacak ulusal katkı payının Yatırım Programı bütünlüğüne uygunluğu temin edilir.

MADDE 3- (1) Programın uygulanmasında, yatırımların, bütçeler ile programlarda değişiklik ve aktarma yapılmayacak şekilde gerçekleştirilmesi ve sektörler arası dengelerin bozulmaması temel ilkedir.

(2) 2007 Yılı Yatırım Programında yer almayan herhangi bir proje için harcama yapılamaz. Proje ödenekleri yatırım ile ilgili olmayan amaçlar için kullanılamaz. Proje ödenekleri arasında bu Kararda belirtilen esaslar dışında aktarma yapılamaz.

(3) 2007 Yılı Yatırım Programı hazırlıkları kapsamında sürdürülen yatırımların rasyonelleştirilmesi çalışmalarında esas alınan önceliklendirme ve ilkeler 2007 Yılı Yatırım Programı uygulamalarında da sürdürülecektir.

MADDE 4- (1) Yıllık Programda yer alan finansman ihtiyacının, genel ve özel bütçede ve finansman programlarında belirtilen miktarlarda ve zamanında kuruluşlara intikali için gerekli tedbirler Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve kamu yatırım programına finansman sağlayan fon idarelerince alınır. İnşaat mevsiminin kısa olduğu yöreler için bu husus Maliye Bakanlığınca özellikle dikkate alınır.

Toplu projeler ve toplulaştırılmış projeler

MADDE 5- (1) 2007 Yılı Yatırım Programında yer alan toplu ve toplulaştırılmış projelerde aşağıdaki hükümlere uyulur:

a) Toplu projelerin detay programları, kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu bakanın, üniversitelerde rektörün onayıyla tespit edilir. Detay programlara ait bilgiler; genel ve özel bütçeli kuruluşlar ile döner sermayeli kuruluşlar tarafından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına, sosyal güvenlik kurumları ve kamu iktisadi teşebbüsleri ile bağlı ortaklıkları tarafından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığına Yatırım Programının Resmi Gazetede yayımlanmasını müteakip 30 gün içinde bildirilir.

Toplu projenin parametreleri değiştirilmemek kaydıyla alt proje parametrelerindeki her türlü değişiklik ile mevcuda ilave ve çıkarmalar kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu bakanın, üniversitelerde rektörün onayıyla yapılır. Yapılan değişiklikler ilgileri itibarıyla

yukarıda belirtilen kuruluşlara bildirilir. Toplu projenin parametrelerindeki değişiklikler bu Kararın 7 nci maddesine göre sonuçlandırılır.

Bakanlar bu madde kapsamındaki yetkilerinin tamamını ya da bir kısmını alt birimlere, bağlı veya ilgili kuruluşlara devredebilirler.

b) Toplulaştırılmış projenin alt projeleri, Yatırım Programının Resmi Gazetede yayımlanmasını müteakip 30 gün içinde görüş alınmak üzere Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir. Olumlu görüş alındıktan sonra projeler; kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu bakanın, üniversitelerde rektörün onayı ile uygulamaya konulur.

Toplulaştırılmış projenin yer, karakteristik ve ödeneğini değiştirmemek ve maliyetini artırmamak kaydıyla alt projelerin yer hariç diğer parametrelerdeki değişiklikler; Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bilgi vermek kaydıyla kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu bakanın, üniversitelerde rektörün onayıyla yapılır.

Toplulaştırılmış projenin yer, karakteristik, maliyet ve ödeneğini değiştirecek mahiyetteki alt proje değişiklikleri, bu Kararın 7 nci maddesi, mevcuda ilave ve çıkarmalar ise bu Kararın 6 ncı maddesindeki hükümler çerçevesinde sonuçlandırılır. Alt proje değişiklikleri nedeniyle ihtiyaç duyulan toplulaştırılmış proje revizyonu bu Karardaki limitlere bakılmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından sonuçlandırılır.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Başkanlığı bütçesinin sermaye transferi kapsamında yer alan toplulaştırılmış projelerin alt projeleri, TÜBİTAK Başkanlığınca belirlenir ve alt projelerin listesi, projeleri destekleme gerekçeleriyle beraber, bilgi için her üç ayda bir Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

c) Toplulaştırılmış projelerin Yatırım Programında tadat edilen alt projelerindeki revizyonlar, bu Kararın 6 ve 7 nci maddelerindeki hükümler çerçevesinde sonuçlandırılır. Alt proje değişiklikleri nedeniyle ihtiyaç duyulan toplulaştırılmış proje revizyonu bu Kararın 7 nci maddesindeki limitlere bakılmaksızın, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından sonuçlandırılır.

Yıl içinde programa proje alınması ve programdan proje çıkartılması

MADDE 6- (1) 2007 yılı içinde zorunlu haller dışında Yatırım Programına yeni proje alınması teklif edilemez. Zorunlu hallere münhasır olmak kaydıyla Yatırım Programına proje alınmasıyla ilgili taleplerden, 5 milyon YTL. ye kadar harcama ile yılı içinde tamamlanacak olanlar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca; tamamlanması birden fazla yıl sürecek projeler ile maliyeti 5-250 milyon YTL. arası olanlar Yüksek Planlama Kurulunca; maliyeti 250 milyon YTL. nin üzerindeki ise Bakanlar Kurulunca karara bağlanır. Yatırım Programından proje çıkarılmasıyla ilgili talepler Yüksek Planlama Kurulu tarafından sonuçlandırılır.

(2) Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı çerçevesinde, yıl içinde Yatırım Programına yeni proje alınması ve bu projelere başlangıç ödeneği tahsisıyla ilgili talepler, bu Karardaki limitlere bakılmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca karara bağlanır.

(3) AB Mali İşbirliği Programlaması kapsamındaki haller hariç, maliyetinin yüzde 50 den fazlası dış hibe niteliğinde olan projelerin Yatırım Programına alınması ile ilgili işlemler Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından sonuçlandırılır.

(4) Programa ithal edilen projelerin finansmanı öncelikle kuruluşun programında yer alan diğer projelerin ödeneklerinden bu Kararda belirtilen esaslara göre yapılacak aktarmalarla sağlanır.

Proje parametrelerinde yıl içinde yapılacak değişiklikler

MADDE 7- (1) 2007 Yılı Programında yer alan projelerin yer, süre, karakteristik, proje maliyeti ve ödeneğinde yıl içinde yapılacak değişikliklerde aşağıdaki hükümlere uyulur:

a) Yer değişiklikleri;

- Maliyeti 5 milyon YTL. ye kadar olan projelerde aynı il sınırları içinde kalan yer değişiklikleri; kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu bakanın, üniversitelerde rektörün onayıyla,

- Maliyeti 5 milyon YTL. ye kadar olan projelerde il bazındaki yer değişikliği talepleri ile maliyeti 5 milyon YTL. yi aşan projelerde aynı il sınırları içindeki yer değişikliği talepleri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca,

- Maliyeti 5 milyon YTL. yi aşan projelerde il bazındaki yer değişikliği talepleri Yüksek Planlama Kurulunca,

karara bağlanır.

b) Karakteristik ve süre değişiklikleri;

- Maliyeti 100 milyon YTL. ye kadar olan projelerde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca,

- Maliyeti bunun üzerinde olan projelerde Yüksek Planlama Kurulunca,

karara bağlanır.

c) Maliyet değişiklikleri;

- Maliyeti 100 milyon YTL. ye kadar olan projelerde ve maliyeti 100 milyon YTL. den fazla olmakla beraber ödenek değişikliği sebebiyle maliyet değişikliği yapılması gereken projelerdeki maliyet değişiklikleri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca,

- Maliyeti 100 milyon YTL. den fazla olan veya maliyet revizyonunu müteakip 100 milyon YTL. nin üzerine çıkan projelerdeki maliyet değişiklikleri Yüksek Planlama Kurulunca,

karara bağlanır.

Yer ve karakteristiğinde değişiklik yapılmaksızın maliyeti 5 milyon YTL. ye kadar olan projelerdeki program maliyetinin yüzde 50'sine kadar maliyet değişiklikleri; Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bilgi vermek kaydıyla kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu bakanın, üniversitelerde rektörün onayıyla yapılır.

Bu Kararın 5 inci maddesinde belirtilen toplu veya toplulaştırılmış projelerin alt projelerinde yapılacak maliyet değişiklikleri sebebiyle ihtiyaç duyulan ana proje maliyet

değişiklikleri; bu Karardaki limitlere bakılmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca sonuçlandırılır. Ancak, toplu projelerin ödenek değişikliğinden kaynaklanan maliyet değişikliği kendiliğinden revize edilmiş sayılır.

d) Ödenek değişiklikleri;

- Kuruluşlar, yıl içinde bitecek projelerin (yıllık projeler hariç) ve teknolojik araştırma projelerinin ödeneklerini eksiltmemek kaydıyla, ödenek ilave edilecek projenin başlangıç ödeneğinin yüzde 20'sine kadar ödenek aktarmalarını, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bilgi vermek kaydıyla bağlı veya ilgili olunan bakan, üniversitelerde ise rektör onayıyla yapabilirler. Bunun haricindeki her türlü ödenek aktarmaları Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca sonuçlandırılır.

- Proje ödeneğine yıl içinde yapılacak toplam 25 milyon YTL. ye kadar ek ödenek tahsisi Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca, bunun üzerindeki değişiklikler Yüksek Planlama Kurulunca karara bağlanır.

- Bütçe kaynaklarından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca proje bazında yapılacak ek ödenek tahsisleri toplamı 3 milyon YTL. yi (6 ncı madde kapsamında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından karara bağlanan afet projelerinde 5 milyon YTL) geçemez. Bütçe kaynaklarından proje bazında toplam 3 milyon YTL. yi aşan ek ödenek tahsisleri Yüksek Planlama Kurulunca karara bağlanır. Bu limit toplulaştırılmış projelerde alt proje bazında uygulanır.

- Evrensel Hizmet Fonu hariç olmak üzere, bütçe dışı kaynaklardan genel ve özel bütçeli kuruluşların projelerine ek ödenek tahsisi Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bilgi vermek kaydıyla kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu bakanın, üniversitelerde rektörün onayıyla yapılır. Evrensel Hizmet Fonu gelirlerinden yapılacak her türlü tahsis, bu Karardaki limitlere bakılmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca karara bağlanır.

- Özel bütçeli kuruluşların Bütçe Kanununda belirtilen tahmini gelir tutarı üzerinde gerçekleşen finansman fazlaları Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bilgi vermek kaydıyla kuruluşun bağlı olduğu Bakanın (üniversitelerde rektörün) onayıyla Yatırım Programında yer alan projelerle ilişkilendirilebilir.

- Ek ödenek tahsis edilen ve/veya ödenek aktarmasıyla ödeneği artırılan (tadat edilmemiş alt projeler hariç) projelerden diğer projelere ödenek aktarması yapılamaz.

- Ödenek aktarması ile ödeneği azaltılan projenin ödeneği artırılmaz.

- Yatırım Programında iz ödenekle yer alan projelere toplulaştırılmış projelerin alt detayındaki projeler dahil her türlü kaynaktan aktarma ve/veya ek ödenek tahsisleri Yüksek Planlama Kurulu kararı ile yapılır.

- AB fonlarından finanse edilen projelerin ulusal katkı payları karşılığı olarak tahsis edilen ödenekler, AB fonlarından desteklenen diğer projeler hariç olmak üzere, başka projelere aktarılamaz.

e) Genel ve özel bütçeli kuruluşların yatırım ödenekleri ile ilgili olarak Bütçe Kanununun ilgili düzeyleri arasında bu maddenin (d) bendinde belirtilen limitler içerisinde kalınmak şartıyla, proje bütünlüğünü değiştirecek nitelikte ödenek aktarması

yapılmasında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının olumlu görüşü alınır ve konu Maliye Bakanlığınca sonuçlandırılır.

Bu Kararın 5 inci maddesi ve 7/d maddesi uyarınca genel ve özel bütçeli kuruluşlar tarafından bakan, üniversitelerde rektör onayıyla yapılacak ödenek değişiklikleri sebebiyle Bütçe Kanununun ilgili düzeyleri arasında da ödenek aktarmasını gerektiren işlemlerin sonuçlandırılması için Maliye Bakanlığına başvurulur.

2007 Mali Yılı Bütçesine ek veya olağanüstü ödenek temin edilmesiyle ilgili kanun tasarılarının Maliye Bakanlığınca hazırlanmasından önce Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının olumlu görüşü alınır. Yatırımlarla ilgili değişiklik talepleri, proje ödenekleri ile ilişkisi kurulmadan, Maliye Bakanlığınca sonuçlandırılmaz.

f) Yatırımları Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yürütülen genel ve özel bütçeli kuruluşların Programda yer alan projelerine ait süre, maliyet ve karakteristiklerinde yapılacak değişiklikler ile ödenek aktarması talepleri, proje sahibi kuruluşun olumlu görüşü de eklenerek Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

g) Sari ihale öncesinde; bu maddenin (c) bendinin son iki paragrafının hükümleri saklı kalmak üzere, proje maliyetlerine esas teşkil eden keşifte artış olduğunda maliyet revizyonu için detaylı teknik gerekçelere dayanan keşif özeti ile birlikte Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına başvurulur. Kuruluşlar sari ihale sonuçlarını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirirler.

h) Kuruluşların dış finansman (kredi ve/veya hibe) ile yürütecekleri projelerde, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılmış olan yönetmelikler ile Yıllık Yatırım Programında Yer Alan Projelere Dış Finansman Sağlanmasına İlişkin Esas ve Usullere Dair Tebliğ hükümlerine uyulur. Dış finansman kullanımlarının, Yatırım Programı ile ilişkilendirilmesi esastır.

Dış proje kredisi kullanımı sebebiyle hasil olan cari yıl kur farklarından doğan maliyet ve ödenek revizyonları, bu maddede belirtilen limitlere bakılmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca karara bağlanır. Devam etmekte olan yatırımlara ait geçmiş yıl kur farkları, cari yılın program ödeneğine dahil edilmemekle birlikte toplam proje maliyeti ve geçmiş yıl harcamalarına dahil edilir. Dış proje kredisi kullanılmadığı halde ithalat sebebiyle hasil olan kur farklarından doğan revizyonlarda ise bu madde hükümlerindeki limitlere uyulur.

i) Önceki yıl içerisinde kullanılmayan ve 2007 yılına devir eden dış proje kredisi ödeneklerinin Yatırım Programı ile ilişkilendirilmesinde ihtiyaç duyulacak revizyon, bu maddedeki limitlere bakılmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca sonuçlandırılır.

j) Fonlardan kısmen veya tamamen finanse edilecek kamu yatırım projelerinde, fonlardan yapılan tahsisatın revize edilmesi gereken durumlarda revizyon kararı alınmadan önce bu değişikliğin Yatırım Programı ile ilişkisi kurulur.

k) Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının yatırım ve finansman programlarının revize edilmesi halinde, proje bazındaki revizyonlar bu maddedeki limitlere göre Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca veya Yüksek Planlama Kurulunca karara bağlanır.

l) Bu maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde yer alan değişiklik taleplerinin neticelendirilmesinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, değişikliğin boyutunu da dikkate alarak gerekli gördüğü takdirde, yeni keşfe dayalı revize fizibilite raporu talep eder.

Kamulaştırma ödenekleri

MADDE 8- (1) Kamulaştırma ödenekleri, Yatırım Programında proje olarak yer almaz ve bütçe kaynaklarından kullanılacak ek ödeneklerde bu Kararın ilgili maddelerindeki limitler uygulanmaz.

Tamamı kullanılmayan dış krediler

MADDE 9- (1) Genel ve özel bütçeli kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile döner sermayeli kuruluşlar ve mahalli idarelere açılan dış kredilerin tamamının kullanılmaması durumunda bu kredilerin, ihtiyacı olan kuruluşlara tahsisi Hazine Müsteşarlığınca sonuçlandırılmadan önce Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının uygun görüşü alınır.

AB bölgesel kalkınma programları ve sınır ötesi işbirliği programları

MADDE 10- (1) Avrupa Birliğine katılım öncesi mali yardımlar çerçevesinde uygulamaları başlatılan bazı İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) Düzey 2 Bölgelerindeki Kalkınma Programlarının ve 2004-2006 Türkiye-Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği Programının uygulama, izleme ve değerlendirilmesi Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının koordinasyonunda gerçekleştirilir. Programın etkin yürütülmesi için ilgili kamu kuruluşları ve mahalli idareler; bölgelerde Program/Proje Uygulama ve Koordinasyon Birimleri ve Kalkınma Birlikleri, merkezde de Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile yakın işbirliği içinde çalışırlar ve bunun için gerekli her türlü tedbiri alırlar.

(2) AB Bölgesel Kalkınma Programları kapsamında uygulanmaya başlanacak programlarda ilgili valilikler ve mahalli idare birlikleri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının belirleyeceği nitelik ve sayıda personeli görevlendirirler.

Mahalli idare yatırımları

MADDE 11- (1) Mahalli idarelerin (il özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve idareler) dış kredili projelerinin belirlenmesinde, dış borç limitleri içinde kalınması esastır. Mahalli idarelerin dış finansman (kredi ve/veya hibe) kullanımı söz konusu olan projeleri; makro politikalar, sektör programları, bölgesel planlar ve yatırım öncelikleri dikkate alınarak bu Karardaki esaslara göre Yatırım Programına alınır. Dış finansman kullanımı olan projelerden İller Bankası Yatırım Programında yer almak üzere teklif edilenlere öncelik verilir. Dış kredi kullanımından doğacak yükümlülükler ilgili mahalli idarelerce yerine getirilir.

(2) Köy hizmetleri ve nüfusu 10.000'den az belediyelerin yatırımları için 2007 yılı bütçesinden ayrılan ve 2007 Yılı Yatırım Programında yer alan ödeneklerin, 79 İl Özel İdaresi ile İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyelerine il bazında dağılımı, 2007 Yılı Yatırım Programının Resmi Gazetede yayımlanmasını takiben Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanır.

Mahalli idarelere yapılacak yardımlar ödeneği

MADDE 12- (1) Bu Karara ekli listede yer alan Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki tarım, imalat sanayii, turizm ve diğer kamu hizmetleri (belediye hizmetleri-sosyal altyapı) kapsamına giren projelerin desteklenmesi amacıyla, il özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve idareler müstakilen yapacakları yatırımların ve/veya mahalli teşebbüslerle yapacakları ortaklıkların, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bütçesinde yer alan "Mahalli İdarelere Yapılacak Yardımlar" ödeneğinden yararlanabilmesi için 9/9/1992 tarihli ve 21340 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan "Kalkınmada Öncelikli Yörelere İlişkin Program ve Projeleri Desteklemek Amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı Bütçesinde Yeralan Ödenekten Yapılacak Yardımların Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" te belirtilen türdeki yatırımlar kapsamında yer alması gerekir. Ödeneğin tahsisi, harcanması ve denetimine dair esaslar söz konusu Yönetmelik hükümlerine tabidir.

(2) Kalkınmada Öncelikli Yörelere ile ilgili değişiklikler Yüksek Planlama Kurulunca karara bağlanır.

Yeni teşkilat kurulması

MADDE 13- (1) Kamu kuruluşları yeni bir teşkilatlanmaya giderken 2007 Yılı Programında yer alan ilkeler, politikalar, hukuki ve kurumsal düzenlemelere uyarlar ve bu tür düzenlemelerde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının uygun görüşünü alırlar.

(2) Kamu kuruluşları, işletmeye alacakları tesisler için ihtiyaç duydukları personeli, ilgili bakanlığın olumlu görüşü alınmak suretiyle yatırım süresi içinde istihdam edebilirler.

(3) Yeni kurulan 15 devlet üniversitesinin kampüs yerinin seçimine Maliye Bakanlığı Müsteşarının koordinatörlüğünde, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı, Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürü, ilgili üniversitenin kurulduğu ildeki Vali ve Belediye Başkanı ile Üniversitenin Rektöründen müteşekkil bir Kurul karar verir.

Mevzuat taslaklarına ilişkin görüşlerin alınması

MADDE 14- (1) Bakanlıklar ekonomik, sosyal ve kültürel politikalar ve tedbirlerle ilgili mevzuat taslaklarını görüş alınmak üzere ilgili bakanlıklar ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderirler.

(2) Özel kanunlarla kurulmuş, kamu tüzel kişiliğini, idari ve mali özerkliği haiz düzenleyici ve denetleyici kurumlar, Bakanlar Kurulu kararı gerektiren mevzuat düzenlemeleri için, Programla ilişkisinin kurulması açısından, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının görüşünü alırlar.

Taşıt alımı

MADDE 15- (1) Genel ve özel bütçeli kuruluşlar dışında kalan kuruluşlar, 2007 Yılı Yatırım Programında yer alanlar dışında binek veya station vagon tipi taşıt edinemezler.

Finansal kiralama

MADDE 16- (1) Tüm kamu kurum ve kuruluşlarınca finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilecek yatırımlara 2007 Yılı Yatırım Programında yer verilir. Finansal

kiralamaya konu olan yatırımın toplam proje tutarı, kiralamanın başlayacağı 2007 Yılı Yatırım Programında yıl ödeneği olarak yer alır. Müteakip yıl yatırım programlarında proje ile ilgili herhangi bir ödenek tahsisi yapılmaz. Projenin 2007 Yılı Yatırım Programı ile ilişkilendirilmesinde ihtiyaç duyulan revizyonlar, bu Kararın ilgili hükümleri istikametinde sonuçlandırılır.

Yıllık yatırım programı teklifleri

MADDE 17- (1) Kamu kuruluşları, 2007 Yılı Programında belirtilen hedefleri, politikaları, öncelikleri, çevresel etkileri ve varsa sektör ana planları ile kuruluş stratejik planları ve performans programlarını esas alarak proje düzeyinde üç yıllık yatırım programları hazırlarlar ve 15 Temmuz 2007 tarihine kadar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderirler. Bu programların ilk yılı kuruluşların yıllık yatırım programı tekliflerini teşkil eder.

(2) Kuruluşlar, tüm sektörlerde maliyeti 3 milyon YTL. nin üzerinde olan, yıl içinde Yatırım Programına alınmasını talep edecekleri yeni projeler için, 2007-2009 Dönemi Yatırım Programı Hazırlama Rehberi doğrultusunda hazırlayacakları fizibilite etüdü ile birlikte Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına müracaat ederler. Fizibilite raporları, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına incelemenin yapılacağı makul bir süre gözetilerek gönderilir. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilecek fizibilite etüdülerinin gönderildiği yıl itibarıyla güncel bilgileri içermesi gerekmektedir. Güncelliğini yitirmiş fizibilite etüdüleri revize edilmek üzere kuruluşlara geri gönderilir.

(3) 2006 yılında AB ile yürütülen mali işbirliği kapsamında karara bağlanmış olan projeler, proje sahibi kuruluşlar tarafından 2007 Yılı Yatırım Programı ile ilişkilendirilmek üzere, yerli katkı karşılığı ödenek talepleri ile birlikte Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

Uluslararası teknik işbirliği faaliyetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonu

MADDE 18- (1) Çok taraflı ve ikili teknik işbirliği programları/anlaşmaları çerçevesinde sağlanacak teknik yardımlardan yararlanarak proje uygulamak isteyen kamu kuruluşları, özel sektör kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları almak istedikleri yardımla ilgili proje önerilerini Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderirler. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından uygun görülen proje önerileri, Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla ilgili uluslararası kuruluşlara veya teknik yardım talep edilen ülkelerin büyük elçiliklerine gönderilir.

(2) Teknik yardım sağlayan ilgili ülke ya da uluslararası kuruluş tarafından uygun görülen projelerin proje teklifleri, yardım sağlayacak ilgili taraf ile projeyi yürütecek kuruluş arasında işbirliği yapılarak hazırlanır ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından uygun görülen nihai proje Dışişleri Bakanlığı ile yardım sağlayan ilgili taraf arasında proje anlaşması imzalanmasını takiben uygulamaya konulur.

(3) Detaylı proje dokümanı hazırlanmayan ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından uygun görülmeyen hiçbir proje, çok taraflı ve ikili teknik işbirliği faaliyetleri çerçevesinde uygulamaya konulamaz.

II. KOORDİNASYON

İşbirliği ve koordinasyon

MADDE 19- (1) Merkezi düzeydeki koordinasyon hizmetleri ile bölge ve il düzeyindeki koordinasyon hizmetlerinde 2007 Yılı Programında yer alan hedef, ilke ve politikalar esas alınır.

(2) Kuruluşların aralarında işbirliği ve koordinasyonu gerçekleştiremedikleri veya Program uygulamalarında etkinliği artırma açısından gerekli görülen hallerde koordinasyon Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca sağlanır.

Temel sektörlerle ait ana planlar

MADDE 20- (1) Ekonomik ve sosyal yapının tutarlı bir şekilde gelişmesini yönlendirmek için temel sektörlerle dair ana planlar ile bunlara dayalı uygulama plan ve projelerinin ilgili kamu kuruluşlarınca yapımı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının koordinasyonu ve işbirliği ile sağlanır.

Bölgeler arası işbirliği

MADDE 21- (1) Ülkemizin komşu ülkeler ve bölgelerle yürüttüğü Bölgerarası İşbirliği Programı çerçevesinde, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bütçesinden ayrılan kaynaklar, programın kapsadığı bölgelerde il özel idareleri, belediyeler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve diğer gerçek ve tüzel kişilerin Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından uygun bulunan program ve projelerinin desteklenmesi için kullanılır.

Çeşitli kuruluşlarca birlikte yürütülmesi gereken projeler ile bölgesel gelişme projeleri

MADDE 22- (1) 2007 Yılı Programının gerçekleşmesi yönünden önemli olan ve/veya çeşitli kuruluşlarca birlikte yürütülmesi gereken projeler ile bölgesel gelişme plan ve projelerinin merkezi hükümet ve bölge kademesindeki koordinasyonu Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca yürütülür.

(2) Bu projeler için hazırlanacak uygulama programında ilgili kuruluşların görevleri, işbirliği esasları ve iş programları gösterilir.

(3) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, gerektiğinde, projenin yürütülmesinde ağırlığı bulunan merkez veya bölge kuruluşlarından birine koordinasyon görevi verebilir. Bu kuruluş, verilen görevin yerine getirilmesinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına karşı sorumludur.

Yatırımların Valilikçe koordinasyonu

MADDE 23- (1) Genel ve özel bütçeli kuruluşlar doğrudan bölge veya ildeki birimleri vasıtasıyla;

- 2007 Yılı Yatırım Programına ekli cetvellerde yer alan projeleri ve bu projeler için hazırlayacakları çalışma programlarını,

- Her bir proje için mahalline gönderilen ödenek miktarlarını, hizmetin ilgili bulunduğu valiliğe zamanında bildirirler.

(2) Valiler; illeri dahilinde yer alan projelere dair ödeneklerin zamanında ve amacına uygun olarak kullanılması ve uygulamanın izlenmesi maksadıyla gerekli hallerde kuruluşlar arasında yardımlaşma ve koordinasyonu sağlarlar.

(3) Valiler; yatırımların uygulama durumlarını, etkinliğin artırılmasına ve karşılaşılan güçlüklerin giderilmesine yönelik görüşleri ile birlikte, yıllık raporlar halinde ilgili bakanlığa ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirirler.

Bölge ve il koordinasyon kurulları

MADDE 24- (1) Bölge ve il koordinasyon kurulları; 2007 Yılı Programında yer alan ilke, politika ve tedbirler çerçevesinde kamu kuruluşlarının il ölçeğinde yürütülen projelerinin Program ilkelerine uygun şekilde ve belirtilen süre içinde gerçekleştirilmesi, üretim tesislerinin tam kapasitede verimli bir şekilde işletilebilmesi için gerekli koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması ve Program uygulamasının il düzeyinde takibinde valilere yardımcı olurlar. Bu amaçla il koordinasyon kurulları Şubat, Nisan, Ağustos ve Kasım aylarında toplanır. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, il koordinasyon kurulları toplantılarına gerektiğinde katılarak koordinasyon sağlanmasına yardımcı olur.

III. İZLEME

MADDE 25- (1) Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının, fon idarelerinin, sosyal güvenlik kurumlarının, büyük şehir belediyeleri ile nüfusu 50 bin ve daha fazla olan belediyelerin, nüfusu 50 binin altında kalmakla birlikte Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına tespit edilecek diğer belediyelerin, büyük şehir belediyeleri su ve kanalizasyon idareleri ile gaz ve otobüs işletmelerinin, il özel idareleri ve İller Bankasının, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun, Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü'nün, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'nün, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ve döner sermayeli kuruluşların Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına belirlenen kabullere ve formlara uygun olarak hazırlayacakları 2006 yılı gerçekleşme, 2007 yılı birinci gerçekleşme tahmini konsolide yatırım ve finansman tabloları 15 Mayıs 2007 tarihine kadar, 2007 yılı ikinci gerçekleşme tahmini, 2007 yılı program konsolide yatırım ve finansman tabloları ise 15 Temmuz 2007 tarihine kadar, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

(2) Fon idarelerince doğrudan veya özelleştirme kapsamına alınan kamu kuruluşları aracılığı ile yapılacak yatırımlara dair teklifler, fonun yönetiminden sorumlu bakanlıklar veya fon idareleri tarafından en geç 15 Temmuz 2007 tarihine kadar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

(3) Özelleştirme kapsamında olup kamu payı yüzde 50'nin üzerinde olan kuruluşlar, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına belirlenen kabullere ve formlara uygun olarak hazırlayacakları konsolide yatırım ve finansman tablolarını Özelleştirme İdaresi Başkanlığının uygun görüşünü de ekleyerek en geç 15 Eylül 2007 tarihine kadar Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığına gönderirler.

Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları iştirakleri

MADDE 26- (1) Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları; Yüksek Planlama Kurulunca alınan genel prensip kararı çerçevesinde, mevcut iştiraklerindeki sermaye değişiklikleri ve yeni iştirakleri hakkında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile Hazine Müsteşarlığına bilgi verirler.

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar

MADDE 27- (1) 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kanuna ekli (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların yatırım nitelikli projeleri toplam yatırım tavanı içinde mütalaa edilmeyerek, bilgi için 2007 Yılı Yatırım Programında yer alır. Bu projelerle ilgili yıl içinde ihtiyaç duyulacak her türlü revizyon bu Karar hükümlerine tabi olmayıp, revizyonun yapılmasını müteakip bilgi için Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirilir.

AB bölgesel kalkınma programlarının koordinasyonu ve izlenmesi

MADDE 28- (1) Türk Hükümetinin katkısı bulunan AB ve diğer dış kaynaklı Bölgesel Kalkınma Programları ve 2004-2006 Bulgaristan-Türkiye Sınır Ötesi İşbirliği Programı kapsamında uygulanan programlar ve projelerin izlenmesi ve değerlendirilmesi Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının koordinasyonunda yürütülmekte olup, bu amaçla Ortak İzleme Rehberi ve İzleme Bilgi Sistemi oluşturulmuştur.

(2) Bu kapsamda yürütülecek izleme faaliyetleri; merkezde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Merkezi Finans ve İhale Birimi, yerelde Program/Proje Uygulama ve Koordinasyon Birimleri ve Yerel Teknik Sekreteryaya eşgüdümünde valilikler ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından, Müsteşarlıkça hazırlanan Ortak İzleme Rehberi doğrultusunda yürütülür ve elde edilen veriler İzleme Bilgi Sistemine aktarılır.

(3) Program /Proje Uygulama ve Koordinasyon Birimleri ve Yerel Teknik Sekreteryaya personeli ile valiliklerce görevlendirilen izleme personeli, her bir hibe projesi için en az üç izleme ziyareti gerçekleştirir. İlgili personel bu ziyaretlerde hibe faydalanıcıları tarafından iki ayda bir İzleme Bilgi Sistemine raporlanan projelerdeki fiziksel ve mali gerçekleşmeyi yerinde kontrol eder ve ziyaret raporunun düzenlenmesi ve hibe faydalanıcısı ile karşılıklı imzalanmasından sonra rapordaki verileri beş iş günü içerisinde İzleme Bilgi Sistemine aktarır. Hibe faydalanıcıları iki ayda bir projelerindeki fiziksel ve mali gerçekleştirmeleri İzleme Bilgi Sistemini kullanarak raporlar.

(4) AB Bölgesel Kalkınma Programları ve 2004-2006 Bulgaristan-Türkiye Sınır Ötesi İşbirliği Programı kapsamında uygulanan programların ve projelerin hibe ödemeleri Program /Proje Uygulama ve Koordinasyon Birimleri ve Yerel Teknik Sekreteryaya teknik değerlendirmesi ile Merkezi Finans ve İhale Birimi tarafından yapılacak mali inceleme sonrasında onaylama sürecinin tamamlanmasına istinaden yapılır. Ödemelerde yerelde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca ifa edilen inceleme ve onaylara istinaden Program/Proje Uygulama ve Koordinasyon Birimlerinden ve Yerel Teknik Sekreteryadan (Teknik Bürolar) gelen değerlendirmeler esas alınır, gerektiğinde yerinde inceleme yapılır.

İzleme raporları

MADDE 29- (1) Kuruluşların yatırım ve işletme faaliyetleri ile hukuki ve kurumsal düzenlemelere ait tedbirler ve bilgiler, belirli zamanlarda verilecek raporlarla takip edilir.

a) Yıllık Program İzleme Raporu: Kuruluşların 2007 Yılı Programında yer alan ve sorumlu oldukları tedbirlerin uygulama durumları ile ilgili bilgiler, geliştirilecek formlara uygun olarak, Haziran ve Aralık sonu olmak üzere altı aylık dönemler itibarıyla, dönem sonunu izleyen 30 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirilir.

b) Yatırım Uygulama Raporu: Yatırımcı kamu kuruluşlarının (projeleri Programda yer alan belediye ve il özel idareleri dahil) yatırım projeleri kuruluş, sektör ve proje bazında yatırım uygulama raporları ile izlenir. Yatırım Uygulama Raporlarında her yatırım projesinin, uygulama yılı başından dönem sonuna kadar ve dönem içinde harcama ve gerçekleşme durumları ve bunların finansman ayrıntısı (genel bütçe, fon, döner sermaye ve/veya dış krediden -nakit ve makina teçhizat olarak- hangilerinin kullanıldığı) belirtilir.

Ödeneği toplu olarak verilmiş ve/veya ödenekleri toplulaştırılmış projelerin alt detayları ile ilgili bilgilere, geliştirilmiş formlara uygun olarak Yatırım Uygulama Raporunda yer verilir.

Ödeneği toplu olarak verilmiş, ödenekleri toplulaştırılmış veya çeşitli illerdeki yatırımları kapsadığı için 2007 Yılı Yatırım Programında yeri "muhtelif" olarak belirtilen projelerin yatırım harcamaları il bazında izlemeye tabi tutulur. Bölgesel gelişme planlarının hazırlanması, uygulanması, koordinasyonu ve izlenmesinde etkinliğin artırılması açısından ve yatırımcı kamu kuruluşları bu bilgilere yatırım uygulama raporlarında yer verme konusunda gerekli hassasiyeti gösterirler.

Yatırım Uygulama Raporları:

- 1 Ocak - 31 Mart
- 1 Nisan - 30 Haziran
- 1 Temmuz - 30 Eylül
- 1 Ekim - 31 Aralık

dönemlerini kapsayacak şekilde hazırlanarak dönem sonlarını takip eden en geç 15 gün, 1 Ekim-31 Aralık dönem raporları ise en geç 30 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

c) Dış Kredi İzleme Raporu: Yatırım projelerinde dış kredi kaynakları kullanan kuruluşlar ve mahalli idareler, kredi kullanım durumlarını, belirlenen formlara uygun olarak hazırlayarak, (b) bendinde belirtilen dönemler itibarıyla dönem sonunu izleyen 30 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığına gönderirler. Genel ve özel bütçeli kuruluşlar ile mahalli idareler bu formları ayrıca Maliye Bakanlığına da gönderirler.

d) KİT Veri Toplama Raporu: Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları, Veri Toplama Projesi (VTP) çerçevesinde hazırlayacakları tabloları üç ayda bir ilgili bakanlığa, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına ve Hazine Müsteşarlığına dönem sonunu takip eden bir ay içinde gönderirler.

e) İşletme Gerçekleşme Raporu: Kamu ve özel kesim işletmelerinin mal ve hizmet üretim gerçekleştirmeleri ile kapasite kullanımları aylık raporlarla izlenir. Kamu kuruluşlarının satış, dış ticaret, stok ve istihdam durumları da bu raporlarda belirtilir. Kuruluşlar, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına hazırlanacak örneklere uygun olarak düzenleyecekleri raporları en geç ilgili olduğu ay sonunu takip eden 15 gün içinde söz konusu Müsteşarlığa gönderirler.

f) Destekleme Alımları ile İlgili Raporlar: Kooperatif birlikleri ile kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları destekleme alımlarıyla ilgili bilgileri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve T.C. Ziraat Bankası da destekleme kredisi kullanımlarıyla ilgili bilgileri

formlara uygun olarak her ay Sanayi ve Ticaret Bakanlığına, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığına gönderirler.

g) Fon ve Hesaplar ile İlgili Raporlar: Tüm kamu kuruluşları sorumlu oldukları fonlarla, kamu bankaları sorumlu oldukları hesaplarla ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da bünyesinde açılmış veya açılacak fon hesaplarıyla ilgili bilgileri, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanan formlara uygun olarak ve aylık bazda, her ayı takip eden 15 gün içerisinde Maliye Bakanlığına, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına ve Hazine Müsteşarlığına gönderirler.

h) Fiyat İzleme Raporu: Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları, ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatları ve ana girdi maliyetleri ile gelir ve giderlerinde meydana gelen değişiklikleri, 15 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile Hazine Müsteşarlığına bildirirler.

i) Teknik İşbirliği Uygulama Raporu: Uygulanmakta olan teknik işbirliği projelerinin altı aylık ve yıllık uygulama raporları Ocak ve Temmuz aylarında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

ii) Sektörel Bilgi Formları: Özel kanunlarla kurulmuş, kamu tüzel kişiliğini, idari ve mali özerkliği haiz düzenleyici ve denetleyici kurumlar, faaliyetlerine ve sektöre ilişkin bilgileri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından hazırlanan formlara uygun olarak altışar aylık dönemler itibarıyla dönem sonunu izleyen 30 gün içinde ilişkili bulunduğu bakanlığa ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirirler.

j) Proje Tamamlama Raporu: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca belirlenecek format çerçevesinde, uygulaması tamamlanarak işletme safhasına geçmiş projeler için kuruluş tarafından hazırlanacak Proje Tamamlama Raporları, projenin tamamlanmasını takiben üç ay içerisinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

k) Bilgi ve İletişim Teknolojisi Projeleri İzleme ve Değerlendirme Raporları: 2007 Yılı Yatırım Programında yer alan e-Dönüşüm Türkiye Projesi ile ilgili bilgi ve iletişim teknolojisi projeleri üçer aylık raporlarla izlenir. Kuruluşlar, proje planında öngörülen aşamaların zaman-bütçe kısıtlarına uygunluğunun izlenebilmesi amacıyla her bir bilgi ve iletişim teknolojisi projesi için Kamu Bilgi ve İletişim Teknolojisi Projeleri Hazırlama Kılavuzunda yer alan Tablo 7.1 ile tüm harcama kalemleri itibarıyla üçer aylık dönemler ve yıl içi kümülatif harcamayı gösterecek şekilde hazırlanacak Tablo 2'yi ve ayrıca Yatırım Programı Hazırlama Rehberindeki Tablo 5'i, (b) bendinde belirtilen dönemleri takip eden 30 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına iletacaktır.

l) Teknolojik Araştırma Projeleri Gelişme Raporu: Teknolojik araştırma projelerine ait gelişme (ara) raporları Haziran ve Aralık aylarını takip eden on beş gün içinde yılda iki kez toplu halde (üniversitelerde rektörlükler aracılığıyla) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

m) Bilimsel Araştırma Projeleri: Üniversitelere ait olan, 10/4/2002 tarihli ve 24722 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmeliğin 11 inci maddesi gereği özel ödenek kaydedilen ödeneklerden karşılanacak olan rektörlük bilimsel araştırma projeleri kapsamında yürütülecek olan projelerin listesi Ocak ve Temmuz aylarında olmak üzere yılda iki kez Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığına bildirilir.

n) İstanbul Depreme Hazırlık Çalışmaları İzleme Raporu: İstanbul İl Özel İdaresi tarafından İstanbul'un depreme karşı hazırlanması amacıyla yürütülen, Yatırım Programında yer almayan, İstanbul'da Sismik Riskin Etkilerinin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (ISMEP) çalışmalarıyla ilgili her dört ayda bir gelişme raporu Başbakanlığa, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına ve Hazine Müsteşarlığına gönderilir.

MADDE 30- (1) Hazine Müsteşarlığı yatırım teşviki ve yabancı sermaye, Dış Ticaret Müsteşarlığı ise ihracat teşviki ve serbest bölgeler ile ilgili bilgileri ve KOSGEB desteklerini, hazırlanan formlara uygun olarak ve aylık bazda her ayı takip eden 15 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına iletirler.

MADDE 31- (1) Mahalli idarelerin bütçe ve kesin hesap durumlarını belirleyen bilgiler İçişleri Bakanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu kanalıyla 15 Temmuz 2007 tarihine kadar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

MADDE 32- (1) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, ilgili kuruluşların, Yıllık Program Kararnameleri çerçevesindeki program uygulamalarını da denetimi içine alır. Başbakanlığa gönderilen denetleme raporlarının bir nüshası Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına da gönderilir.

Dış yardımlarla ilgili faaliyetlerin koordinasyonu ve izlenmesi

MADDE 33- (1) Bütün kamu kurum ve kuruluşlarının diğer ülkelere sağladığı yardımlarla ilgili faaliyetlerin koordinasyonu ve izlenmesi Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) tarafından yürütülür. Bu amaçla bütün kamu kurum ve kuruluşları diğer ülkelere sağladığı yardımları, TİKA tarafından hazırlanan formata uygun olarak üçer aylık dönemler halinde TİKA'ya bildirir. TİKA yapılan dış yardımları altı aylık periyotlarla Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına rapor eder.

(2) Dış Ticaret Müsteşarlığı, yapılacak Karma Ekonomik Komisyon (KEK) Toplantılarının ve Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) ile ilgili görüşmelerin takvimlerini üçer aylık dönemler halinde; KEK Protokolleri ile STA'ların birer kopyalarını en geç imzalanmalarını takip eden bir ay içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına iletir.

(3) Hazine Müsteşarlığı, yapılan sermaye ihracı ile ilgili bilgileri ülke ve sektörler itibarıyla aylık bazda ve her ayı takip eden 15 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına iletir.

(4) Kamu kurum ve kuruluşları, yabancı ülke ve kuruluşlarla yaptıkları dış ekonomik ilişkilerle ilgili anlaşmaların birer kopyasını anlaşmanın imzalanmasını takip eden bir ay içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına iletir.

Kesin hesap farklarının kapatılmasından doğan ödenek ihtiyaçları

MADDE 34- (1) Yatırımları Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yürütülen kuruluşların, 2006 yılı sonunda tamamlandığı için 2007 Yılı Yatırım Programında yer almayan projelerinin kesin hesap farklarından kaynaklanan yüklenici alacakları, yıl içinde bütçenin yedek ödenek tertiplerinden Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Bütçesine aktarılacak meblağdan karşılanır.

(2) Diğer genel ve özel bütçeli kuruluşların geçmiş yıllarda tamamlanmış ve 2007 Yılı Yatırım Programında yer almayan projeleriyle ilgili kesin hesap farklarından kaynaklanan geçmiş yıl yatırım giderleri borçları kuruluşun Yatırım Programına bu

amaçla tefrik edilmiş proje ödeneğinden karşılanır. Böyle bir projenin bulunmaması halinde ise adı geçen borçların ödenebilmesi için ilgili kuruluşun talebi üzerine 2007 Yılı Yatırım Programına kesin hesap farkı adıyla proje alınır. Finansman ihtiyacı öncelikle projeler arası ödenek aktarması yoluyla karşılanacak olan bu projelerin Programa alınması talepleri, 6 ncı maddedeki limitlere bağlı olmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca sonuçlandırılır.

(3) KİT'ler ve bağlı ortaklıkları ile iştiraklerinde ise söz konusu borçlar, yatırım ödenekleriyle ilişkilendirilmeden işletme bütçelerinden ödenir ve bu harcamalar ilgili projenin maliyetine ilave edilir. Yapılan işlemlerin sonucundan Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bilgi verilir.

Proje revizyon talepleri

MADDE 35- (1) Kuruluşların proje revizyon talepleri, 15 Aralık 2007 tarihine kadar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir. Bu talepler yıl sonuna kadar sonuçlandırılır.

Yürürlük

MADDE 36 – (1) Bu Karar 1/1/2007 tarihinde yürürlüğe girer.

KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELER LİSTESİ (BİRİNCİ DERECEDE ÖNCELİKLİ YÖRELER)

1. Adıyaman	26. Kars
2. Ağrı	27. Kastamonu
3. Aksaray	28. Kırıkkale
4. Amasya	29. Kırşehir
5. Ardahan	30. Kilis
6. Artvin	31. Malatya
7. Bartın	32. Mardin
8. Batman	33. Muş
9. Bayburt	34. Nevşehir
10. Bingöl	35. Niğde
11. Bitlis	36. Ordu
12. Çanakkale
(Bozcaada ve Gökçeada İlçeleri)	37. Osmaniye
13. Çankırı	38. Rize
14. Çorum	39. Samsun
15. Diyarbakır	40. Siirt
16. Elazığ	41. Sinop
17. Erzincan	42. Sivas
18. Erzurum	43. Şanlıurfa
19. Giresun	44. Şırnak
20. Gümüşhane	45. Tokat
21. Hakkari	46. Trabzon
22. Iğdır	47. Tunceli
23. Kahramanmaraş	48. Van
24. Karabük	49. Yozgat
25. Karaman	50. Zonguldak

2007 YILI PROGRAMI

**19 Ekim 2006 Gün ve 26324 Sayılı Resmi Gazetede
Yayımlanan 16 Ekim 2006 Gün ve 2006/11105 Sayılı 2007 Yılı
Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair**

Bakanlar Kurulu Kararı Ekidir

BİRİNCİ BÖLÜM

2007 YILI PROGRAMININ MAKROEKONOMİK AMAÇ VE POLİTİKALARI

I. MAKROEKONOMİK AMAÇLAR

Ekonomide sağlanan güven ve istikrarı artırarak ve mali disiplini sürdürerek ekonomik büyüme sürecini devam ettirmek, istihdamı artırmak, enflasyonu aşağı çekmek, sürdürülebilir ve sağlam kaynaklarla finanse edilebilir bir cari açık seviyesine ulaşmak, Dokuzuncu Kalkınma Planının ilk dilimi olan, 2007 Yılı Programının temel amacıdır.

II. MAKROEKONOMİK POLİTİKALAR

A. BÜYÜME VE İSTİHDAM

1. Makroekonomik istikrarı tehdit etmeyen, özel sektör eliyle gerçekleştirilen, ihracat odaklı ve toplumun geniş kesimlerinin refah düzeyini artıran bir ekonomik büyüme sağlanacaktır.
2. Ekonominin rekabet gücünü ve dış şoklara karşı direncini artıracak, işgücü piyasasını etkinleştirecek ve işgücünün niteliğini yükseltecek kurumsal ve yapısal düzenlemelere devam edilerek sürdürülebilir büyüme ortamı güçlendirilecektir.
3. Özellikle kamu politikalarından kaynaklanan belirsizlikler azaltılarak, işletmelerin öngörülebilir bir ortamda uzun vadeli planlamaya dayalı olarak çalışabilmeleri için elverişli koşullar oluşturulacaktır.

B. PARA POLİTİKASI VE FİYAT İSTİKRARI

1. 2007 yılında açık enflasyon hedeflemesi uygulamasına devam edilecektir.
2. Merkez Bankası, beklentileri yönlendirmek ve fonlama maliyetini belirlemek amacıyla, kısa vadeli faiz oranlarını temel para politikası aracı olarak aktif bir şekilde kullanmaya devam edecektir.
3. Döviz kurlarının seyrinde makroekonomik dengeler ve döviz piyasası arz ve talep dinamiklerinin ön plana çıktığı dalgalı döviz kuru rejimine devam edilecektir.
4. Piyasada döviz arz fazlası oluşması halinde, Merkez Bankası, döviz arz fazlalığını düzenli ihalelerle sterilize edebilecektir.
5. Merkez Bankası, kurlarda görülen ya da görülmesi muhtemel aşırı dalgalanmaları önlemek amacıyla döviz piyasasına her iki yönde müdahalede bulunabilecektir.

C. ÖDEMELER DENGESİ

1. Geleneksel ihracat sektörlerinde katma değeri yüksek üretimin sağlanmasına yönelik teşvik ve devlet yardımları uygulamaları etkinleştirilerek sürdürülecektir.
2. Ticaret politikası araçlarının etkin bir şekilde uygulanması bağlamında, dahilde işleme rejimi iç piyasa üretimi ve denetim koşulları göz önüne alınarak yeniden düzenlenecektir.
3. Gümrük Birliği uyarınca üstlenmekle yükümlü olduğumuz AB'nin teknik mevzuatına uyum süreci hızlandırılacak; uyumlulaştırılan mevzuatın etkin uygulanmasını teminen gerekli idari, teknik ve fiziki alt yapı kurulacak; ithalatta gözetim ve denetim etkinleştirilecektir.

4. Kültürel ve coğrafi yakınlığımız olmasına rağmen ticaretimizin sınırlı olduğu Türk Cumhuriyetlerinde pazar payımızı artırmak için gerekli tedbirler alınacaktır.
5. Orta vadede yurt içi üretimin ithalat bağımlılığının azaltılması amacıyla, sanayide kullanılan ithal ara girdilerin yurt içinde üretilmesini sağlayacak mekanizmalar geliştirilecektir. Bu çerçevede, sanayide Ar-Ge faaliyetlerinin yaygınlaştırılması sağlanarak, özellikle yüksek teknolojlü ara girdilerin yurt içinde üretilmesi yönünde çalışmalar başlatılacaktır.
6. "İhracat Stratejik Planı 2007-2009", İhracata Dayalı Kalkınma Modelinin tüm yönleriyle hayata geçirilebilmesi amacıyla, ihracatımızın gelişimine ilişkin temel unsurları iyileştirmeye yönelik olarak yürürlüğe konulacaktır.

D. MALİYE POLİTİKASI

1. Makroekonomik istikrarın devamını sağlamak amacıyla maliye, para ve gelirler politikasının uyumu gözetilecektir.
2. Kamu borç stokunun milli gelire oranının düşürülmesinin yanı sıra cari açığı da kontrol etmek amacıyla mali disipline titizlikle uyulacaktır. Bu kapsamda; yüksek oranda faiz dışı fazla verme hedefi korunacak, yapısal reformlarla öngörülen amaçlara aykırı işlerden kaçınılacaktır.
3. Makroekonomik dengeleri gözeterek, para ve maliye politikalarıyla uyumlu, sürdürülebilir, saydam ve hesap verilebilir bir borçlanma politikası izlenecektir.
4. Kamunun finansman ihtiyaçları, iç ve dış piyasa koşulları ve maliyet unsurları göz önüne alınarak belirlenen risk düzeyi çerçevesinde, orta ve uzun vadede mümkün olan en düşük maliyetle karşılanacaktır.
5. Kayıtdışılıkla mücadelede bütüncül bir program hazırlanacaktır.
6. Büyüme ve istihdam politikalarını destekleyici, kayıt dışı ekonomiyi azaltıcı ve aynı zamanda makroekonomik politikalarla uyumlu, etkin ve basit bir vergilendirme sistemi oluşturulacaktır.
7. Sağlık hizmetlerinin kalitesinden ödün verilmeksizin, ilaç ve tedavi harcamalarını kontrol altında tutmaya yönelik tedbirler alınmaya devam edilecektir.

E. KAMU YATIRIMLARI

1. Kamu yatırımlarının etkin, verimli ve zamanında gerçekleştirilmesini hedefleyen rasyonalizasyon çalışmalarına devam edilecektir.
2. Eğitim, sağlık, teknolojik araştırma, ulaştırma, içme suyu ve e-Devlet yatırımlarına öncelik verilecektir.
3. Kamu yatırımları, bölgesel kalkınma ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasında etkili bir araç olarak kullanılacaktır.

4. AB'ye üyelik yönünde ortaya konulan politika ve önceliklerin hayata geçirilmesi için sürdürülen çalışmaların gerektirdiği yatırımlar hızlandırılacaktır.
5. Kamu alt yapı yatırımlarında özel sektör katılımını artırıcı modeller geliştirilecektir.
6. Kamu yatırım teklif ve kararları, sağlıklı sorun analizlerini içeren sektör çalışmalarına ve nitelikli yapılabirlik etüt ve analizlerine dayandırılacaktır.

F. KİT VE SOSYAL GÜVENLİK

1. Özelleştirilmesi uygun görülen KİT'lerin belirli bir takvim ve strateji çerçevesinde özelleştirilmesi, diğerlerinin ise verimlilik ilkesine göre işletilmesi temel amaçtır.
2. KİT'lerde hesap verebilirliği, şeffaflığı, karar alma süreçlerinde esnekliği sağlamaya ve KİT'ler üzerinde müdahale yetkisi olan kurum sayısını azaltmaya yönelik yeni bir kurumsal yönetim sistemi oluşturmak için mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.
3. KİT'ler, genel yatırım ve finansman kararnamesinde öngörülen hedeflere ulaşacak şekilde faaliyet gösterecektir. Bu bağlamda, KİT'lerin, verimliliği artırıcı, stok, üretim ve pazarlama maliyetlerini düşürücü, fiyatlarını girdi maliyetlerini de göz önünde bulundurarak ulusal ve uluslararası piyasa şartlarına göre belirlediği bir satış ve finansman politikası izlemesi sağlanacaktır.
4. KİT'lerin zarar eden işletme birimleri fonksiyonları da dikkate alınarak tasfiye edilecektir.
5. KİT'lerde atıl istihdamın azaltılması ve verimlilik artışının sağlanmasına yönelik tedbirlerin uygulanması sürdürülecek, ancak nitelikli personel ihtiyacı belirlenecek kriterlere göre karşılanacaktır.
6. KİT'lerin kamu kuruluşlarına ve birbirlerine olan borç ve alacaklarının düzenli bir şekilde tahsil edilmesini sağlamaya yönelik bir çalışma yapılacaktır.
7. Sosyal güvenlik sisteminin bütçe üzerindeki yükünü azaltmak amacıyla, kayıtdışı istihdamı azaltacak ve prim tahsilatlarını artıracak tedbirler alınacaktır. Bu kapsamda, prim alacaklarına yönelik icra işlemlerine hız verilecek, söz konusu tahsilatların yapılmasında dışarıdan hizmet satın alınacaktır.
8. Genel sağlık sigortası sisteminin mali sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla sağlık harcamaları kontrol altına alınacaktır. Bu amaçla, sevk zinciri uygulaması etkin hale getirilecek, aile hekimliği yaygınlaştırılacaktır.
9. Gerek sosyal güvenlik sistemi içindeki kayıp ve kaçakların azaltılması, gerekse faturaların elektronik ortamda takibinin sağlanması yoluyla sağlık harcamalarının düzenli olarak izlenebilmesi, hastane-doktor-eczacı-sigortalı gibi sistemin tüm paydaşlarına ait detaylı bilgilere anlık ulaşılabilmesi ve denetimin kolaylaştırılmasını teminen sosyal güvenlik sistemi bilgi işlem altyapısı güçlendirilecektir.

TABLO: I. 1- Temel Ekonomik Büyüklükler

	2001	2002	2003	2004	2005	2006 ⁽¹⁾	2007 ⁽²⁾
BÜYÜME VE İSTİHDAM (Yüzde Değişme)							
Toplam Tüketim	-7,3	3,1	4,9	9,6	8,3	7,9	3,7
Kamu	-1,7	1,8	-0,6	1,8	2,9	10,0	6,0
Özel	-8,3	3,4	5,9	10,9	9,1	7,6	3,3
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı	-31,0	-3,8	10,7	29,4	25,6	10,8	5,9
Kamu	-27,4	9,9	-8,4	-4,9	37,8	1,2	5,8
Özel	-32,6	-10,5	22,2	44,9	22,0	14,0	6,0
Stok değişimi ⁽³⁾	-4,6	7,2	3,0	1,1	-2,6	-1,3	0,0
Toplam Mal ve Hizmet İhracatı	7,4	11,1	16,0	12,5	8,5	6,7	11,0
Toplam Mal ve Hizmet İthalatı	-24,9	15,8	27,1	24,7	11,6	9,3	7,9
GSYİH	-7,8	8,1	5,7	9,1	7,4	6,0	5,0
GSYİH (Milyon YTL, Cari Fiyatlarla)	178 412	277 574	359 763	430 511	487 202	562 913	632 433
GSYİH (Milyar ABD Doları, Cari Fiyatlarla)	145,9	184,5	240,5	302,8	363,4	390,4	410,7
Kişi Başı Milli Gelir (GSYİH, ABD Doları)	2 134	2 662	3 425	4 256	5 042	5 349	5 559
Kişi Başı Milli Gelir (SAGP, GSYİH, ABD Doları)	6 153	6 550	6 808	7 629	8 141	8 959	9 662
Nüfus (Bin Kişi)	68 365	69 302	70 231	71 152	72 065	72 974	73 875
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	49,8	49,6	48,3	48,7	48,3	47,6	47,4
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	21 524	21 354	21 147	21 791	22 046	22 112	22 444
İşsizlik Oranı (Yüzde)	8,4	10,3	10,5	10,3	10,3	10,1	9,8
DIŞ TİCARET (Milyar Dolar)							
İhracat (FOB)	31,3	36,1	47,3	63,2	73,5	83,5	95,0
İthalat (CIF) ⁽⁴⁾	41,4	51,6	69,3	97,5	116,8	135,5	149,7
Dış Ticaret Dengesi	-10,1	-15,5	-22,1	-34,3	-43,3	-52,0	-54,7
Cari İşlemler Dengesi / GSYİH (Yüzde)	2,3	-0,8	-3,3	-5,2	-6,4	-7,9	-7,4
Dış Ticaret Hacmi / GSYİH (Yüzde)	49,8	47,5	48,5	53,1	52,4	56,1	59,6
KAMU FİNANSMANI (Yüzde)							
Genel Devlet Gelirleri ⁽⁵⁾ / GSYİH	41,6	39,1	39,9	40,9	43,9	46,3	46,5
Genel Devlet Harcamaları ⁽⁵⁾ / GSYİH	57,6	52,7	49,9	46,2	43,6	43,6	47,1
Genel Devlet Borçlanma Gereği ⁽⁵⁾ / GSYİH	15,9	13,6	10,0	5,3	-0,2	-2,7	0,6
Genel Devlet Faiz Harcamaları ⁽⁵⁾ / GSYİH	23,7	19,3	16,8	13,4	9,6	8,4	8,5
Kamu Kesimi Borçlanma Gereği ⁽⁶⁾ / GSYİH	16,3	12,6	9,3	4,7	-0,4	-3,1	0,2
Kamu Brüt Borç Stoku / GSYİH	106,1	92,5	82,5	77,1	71,5	64,0	59,3
Kamu Net Borç Stoku / GSYİH	89,4	77,7	69,7	63,1	55,2	48,3	43,4
FİYATLAR (Yüzde Değişme)							
GSMH Deflatörü	55,3	44,4	22,5	9,5	5,3	9,0	7,0
TÜFE Yıl Sonu	68,5	29,7	18,4	9,4	7,7	9,8	4,0

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

(3) Büyümeye katkı olarak verilmektedir.

(4) 2001 yılından itibaren parasal olmayan altın ithalatı dahildir.

(5) Konsolide bütçe (2001 - 2005) / merkezi yönetim bütçesi (2006, 2007), mahallî idareler, döner sermayeli kuruluşlar, işsizlik sigortası fonu, sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar ve genel sağlık sigortasını kapsamaktadır.

(6) Genel Devlet ve KİT'leri kapsamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER VE HEDEFLER

I. DÜNYA EKONOMİSİNDE GELİŞMELER

Dünya ekonomisindeki canlılık son dört yıldır devam etmekte ve birçok bölgede hızlı büyüme gözlenmektedir. 2006 yılının ilk yarısında da çeşitli ülkeler ve ülke gruplarında beklentiler düzeyinde veya bunun üzerinde bir büyüme gerçekleşmiştir. Gelişmiş ülkelere bakıldığında, büyümenin, ABD ekonomisinde özellikle 2006 yılının ilk çeyreğinde yüksek bir hıza ulaştığı, Euro alanında ivme kazandığı, Japonya'da ise hızını koruduğu görülmektedir. Yükselen piyasa ekonomileri ve diğer gelişmekte olan ülkeler de, küresel mali piyasalarda yaşanan güçlüklerle karşı, yüksek düzeyde seyreden temel ürün fiyatlarının katkısıyla, büyüme yönünden başarılı bir performans ortaya koymaktadır. Bu koşullar altında, 2005 yılında yüzde 4,9 oranında büyüyen dünya ekonomisinin 2006 yılında yüzde 5,1, 2007 yılında da yüzde 4,9 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir.

Öte yandan, hızlı büyüme sürecinde atıl kapasitelerin devreye sokulması sonucunda bazı ülkelerde enflasyonist baskıların yeniden ortaya çıkabileceğine dair emareler belirmiştir. Gelişmiş ülkelerde, özellikle ABD'de, çekirdek enflasyonun artışına ilişkin işaretler vardır; Japonya'ya ilişkin veriler de deflasyonist sürecin durduğunu göstermektedir.

Petrol ve metal fiyatları dünya ekonomisinde yaşanan canlılığa bağlı olarak son yıllarda oldukça artmıştır. Ancak, 2006 yılının Ağustos ayından itibaren petrol fiyatlarının düşme eğilimine girdiği görülmekte olup, bu eğilimin 2007 yılında da sürmesi beklenmektedir.

Enflasyonist endişeler ve sıkı para politikası kimi gelişmiş ülke hisse senedi piyasalarıyla, bazı yükselen piyasa ekonomileri menkul kıymet piyasalarında Mayıs ve Haziran aylarında dalgalanmalara yol açmıştır. Ancak bu dalgalanmalar Temmuz ayından itibaren durulmuş görünmektedir.

Büyük ekonomiler arasındaki yüksek oranlı cari işlem dengesizlikleri sorunu önemini korumaktadır. İhracattaki artışa rağmen, ABD'nin cari işlemler açığı GSYİH'sının yüzde 7'sine yaklaşmıştır. Çin'in cari işlemler fazlası ise GSYİH'sına oranla yüzde 7'yi aşmıştır.

ABD'de ekonomik büyümenin özellikle konut piyasasında meydana gelebilecek ani bir soğumaya bağlı olarak 2007 yılında yavaşlaması beklenmektedir. Esasen, ABD Merkez Bankası önümüzdeki dönemde yavaşlayan ekonomide hızlanan enflasyona çare bulma sorunu ile karşı karşıyadır; ancak enflasyonist beklentileri denetim altında tutmanın önemi göz önüne alındığında bir süre daha daraltıcı politikaların izlenmesi beklenmektedir. Japonya'da henüz enflasyon tehdidi olmadığından faiz oranlarının tedricen artırılacağı tahmin edilmektedir. Euro alanında ise yaşanan toparlanma sürecinin beklendiği kadar güçlü gerçekleşmesi halinde faiz artışlarına gidilmesi en muhtemel gelişmedir; nitekim, Avrupa Merkez Bankası geçtiğimiz aylarda faiz oranlarını yükseltmiştir. Ancak, şu an için büyümeye ilişkin riskler bulunduğundan, daha sıkı bir para politikası izlenmesi beklenmemektedir.

Euro alanında 2006 yılının ilk yarısında gözlenen GSYİH'daki reel artış başta yatırımlar olmak üzere, iç talepteki artıştan kaynaklanmıştır. İç talep büyümesinin Almanya, Fransa ve İspanya'da canlılığını koruduğu görülmektedir. Önümüzdeki dönemde ise özel yatırımların, karlılık oranlarının en yüksek ve şirket yeniden yapılanmalarının en yoğun olduğu Almanya'da canlılığını sürdürmesi, onu Fransa ve İtalya'nın izlemesi beklenmektedir.

Yükselen piyasa ekonomileri ve diğer gelişmekte olan ülkeler son yıllarda etkileyici bir performans sergilemektedirler. Bu grup içinde Asya ülkeleri, özellikle Çin ve Hindistan'ın gerçekleştirdikleri yüksek büyüme hızıyla, başı çekmektedirler. Yakıt-dışı temel ürün ve özellikle metal fiyatlarında gözlenen büyük oranlı artışlar kalkınmakta olan birçok ülkenin yüksek büyüme hızına ulaşmasında önemli rol oynamıştır.

2006 yılının ilk yarısında Latin Amerika ülkelerinde ekonomik gelişmenin ivme kazandığı görülmektedir. Bu süreçte, bazı temel ürün fiyatlarındaki artışın yanında, azalma eğilimine giren faiz oranları ve artan kamu harcamalarının da etkisi olmuştur. Bahar aylarında mali piyasalarda gözlenen oynaklığın bölge üzerindeki etkilerinin sınırlı kalmasında, kamu dengesi göstergelerinin iyileşmesi, daha esnek bir döviz kuru sistemine geçilmiş olması ve önemli döviz rezervlerinin bulunması rol oynamıştır.

Avrupa Birliğine yeni katılan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde büyüme, net sermaye girişi ve kredilerle beslenen iç talebe bağlı olarak, yüksek seyretmiştir. Söz konusu ülkelerde büyümenin önümüzdeki dönemde de devam etmesi beklenmektedir.

Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinde de büyümenin canlı, beklentilerin de genellikle olumlu olduğu görülmektedir. Söz konusu ülkelerde önümüzdeki dönemde de yüksek büyüme oranlarının gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Son yıllarda, 1970'lerin başından beri ilk kez, Aşağı Sahra'daki Afrika ülkeleri en hızlı ekonomik büyümeyi gerçekleştirmektedirler. Ancak, bu ülkelerin büyüme hızlarının, Binyıl Kalkınma Hedefinin öngördüğü 2015 yılında yoksulluğun yarıya düşürülmesi için gerekli olan yıllık yüzde 7 büyüme oranının altında kaldığı görülmektedir. Orta Doğu ülkelerinin ise petrol gelirlerinin 2006 yılının ilk yarısında daha yükseldiği ve cari işlem fazlası verdikleri görülmektedir.

Yükselen piyasa ekonomileri ve diğer gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında mali disiplini sağlayamayan, büyük cari açık veren ve enflasyon beklentilerini kontrol altında tutamayan ülkelerin diğerlerine göre daha riskli bir konumda olduğu ve uluslararası mali piyasalarda artan faiz oranlarından ve likidite darlığından etkilendikleri görülmektedir. Bu çerçevede, söz konusu ülkelerde başlıca politika önceliği, mevcut büyüme hızını koruyacak ve dış şoklar karşısında kırılganlıklarını azaltacak önlemleri almaktır.

Önümüzdeki dönemde, büyük ekonomiler arasında talep bileşiminin dengeli olması halinde, dünya ekonomisindeki büyümenin 2007 yılında da devam etmesi beklenmektedir. Başta Çin olmak üzere, yükselen piyasa ekonomilerinde hızlı büyümenin devam edeceği, gelişmiş ülkelerin bazılarında ise yatırımların beklenenden hızlı artacağı tahmin edilmektedir.

TABLO: II. 1- Dünya Ekonomisinde Temel Göstergeler

(Yüzde Değişme)

	2004	2005	2006 (1)	2007 (1)
DÜNYA HASILASI	5,3	4,9	5,1	4,9
Gelişmiş Ülkeler	3,2	2,6	3,1	2,7
ABD	3,9	3,2	3,4	2,9
Japonya	2,3	2,6	2,7	2,1
Euro Alanı	2,1	1,3	2,4	2,0
Almanya	1,2	0,9	2,0	1,3
Gelişmekte Olan Ülkeler	7,7	7,4	7,3	7,2
Afrika	5,5	5,4	5,4	5,9
Orta ve Doğu Avrupa	6,5	5,4	5,3	5,0
Bağımsız Devletler Topluluğu	8,4	6,5	6,8	6,5
Asya	8,8	9,0	8,7	8,6
Latin Amerika	5,7	4,3	4,8	4,2
Orta Doğu	5,5	5,7	5,8	5,4
DÜNYA TİCARET HACMİ	10,6	7,4	8,9	7,6
MAL VE HİZMET İTHALATI				
Gelişmiş Ülkeler	9,1	6,0	7,5	6,0
Euro Alanı	6,5	5,2	7,2	5,4
Gelişmekte Olan Ülkeler	16,4	11,9	13,0	12,1
TÜKETİCİ FİYATLARI				
Gelişmiş Ülkeler	2,0	2,3	2,6	2,3
Euro Alanı	2,1	2,2	2,3	2,4
Gelişmekte Olan Ülkeler	5,6	5,3	5,2	5,0
İŞSİZLİK ORANI (Yüzde)				
Gelişmiş Ülkeler	6,3	6,0	5,6	5,5
Euro Alanı	8,9	8,6	7,9	7,7
LİBOR (Altı Aylık, Yüzde, ABD Doları Cinsinden)	1,8	3,8	5,4	5,5

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Eylül 2006

(1) Tahmin

Buna karşılık, küresel ekonomiyi önümüzdeki dönemde olumsuz etkileyecek gelişmeler de beklenebilir. Enflasyonist baskıların artması sonucu daha sıkı para politikalarına geçilmesi, petrol ve yakıt-dışı temel ürünlerin arzında yaşanabilecek potansiyel darboğazlar, gelişmiş ülkelerin konut piyasalarında ortaya çıkabilecek ani düşüşler ve Avrupa ve Japonya'da özel tüketimin beklenenin altında artması önümüzdeki döneme ilişkin başlıca risklerdir.

Diğer taraftan, gelişmiş ülkelerde, yaşlanan nüfusun sosyal güvenlik sistemlerinde yarattığı baskı karşısında, mali disiplinin sağlanmasının önemi gittikçe artmaktadır.

II. TÜRKİYE EKONOMİSİNDE GELİŞMELER VE HEDEFLER

A. BÜYÜME VE İSTİHDAM

1. GSMH ve Sektörel Büyüme Hızları

a) Mevcut Durum

2004 yılında yüzde 8,9 oranında büyüyen Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH), 2005 yılında yüzde 7,4 oranında büyüme kaydetmiştir. 2005 yılında tarım sektörü katma değeri yüzde 5,6 oranında artarken, sanayi sektörü katma değer artışı yüzde 6,5 olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler sektörü katma değeri, ticaret sektöründeki ve ithalat vergisindeki sırasıyla yüzde 7,4 ve yüzde 12,2 oranındaki artışların etkisiyle, yüzde 8,2 oranında artmıştır. 2001 yılından itibaren daralan inşaat sektörü katma değerinde ise 2004 yılında yüzde 4,6 oranında artış kaydedilirken, 2005 yılında inşaat sektörü yüzde 21,5 oranında büyümüştür.

TABLO: II. 2- Katma Değer Artış Hızları ve Sektörlerin GSYİH İçindeki Payları

	Dönemler İtibarıyla						Yıllık			
	2005				2006					
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	2004	2005	2006 (1)	2007 (2)
	(Sabit Fiyatlarla, Yüzde Değişme)									
Tarım	4,3	8,2	7,5	-0,1	6,2	-1,1	2,0	5,6	0,5	2,5
Sanayi	6,6	3,9	5,7	10,1	4,5	10,5	9,4	6,5	6,5	5,2
Hizmetler	6,8	6,0	8,7	10,9	7,5	6,9	10,2	8,2	6,8	5,4
GSYİH	6,6	5,5	7,7	9,5	6,5	7,5	8,9	7,4	6,0	5,0
GSMH	7,5	4,7	8,0	10,2	6,4	8,5	9,9	7,6	6,0	5,0
	(Sabit Fiyatlarla, Yüzde Pay)									
Tarım	4,3	7,4	20,3	9,9	4,3	6,8	11,6	11,4	10,8	10,6
Sanayi	32,9	32,0	25,1	28,5	32,3	33,0	29,4	29,2	29,3	29,4
Hizmetler	62,8	60,5	54,6	61,5	63,4	60,2	59,0	59,4	59,9	60,1
GSYİH	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: DPT, TÜİK

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

2006 yılının ilk yarısında da yüksek büyüme hızları sürmüştür ve GSYİH'da yüzde 7 oranında artış kaydedilmiştir. Söz konusu dönemde, önceki yıllarda olduğu gibi, özel tüketim ve özel sabit sermaye yatırım artışları yüksek büyümede etkili olmuştur. 2006 yılının ilk yarısında, tarım sektörü katma değerindeki artış yüzde 1,3 olurken, sanayi ve hizmetler sektörlerindeki katma değer artış hızları sırasıyla yüzde 7,7 ve yüzde 7,2 olarak kaydedilmiştir. İnşaat sektörü katma değeri ise yüzde 19,3 oranında artış göstererek GSYİH büyümesine önemli katkı sağlamayı sürdürmüştür.

TABLO: II. 3- Fert Başına GSYİH

Yıllar	Yıl Ortası Nüfusu (1) (Bin Kişi)	(Cari Fiyatlarla)			(1998 Yılı Fiyatlarıyla)			Satın Alma Gücü Paritesi (SAGP) (ABD Doları/YTL) (3)	SAGP Göre Fert Başına GSYİH (ABD Doları)
		Fert Başına GSYİH			Fert Başına GSYİH				
		GSYİH (Milyon YTL)	YTL	ABD Doları (2)	GSYİH (Milyon YTL)	YTL	ABD Doları (2)		
1990	56 154	393	7	2 684	37 591	669	2 574	0,001513	4 628
1991	57 272	630	11	2 639	37 940	662	2 547	0,002321	4 739
1992	58 392	1 093	18	2 726	40 210	689	2 648	0,003715	5 040
1993	59 513	1 982	33	3 031	43 444	730	2 807	0,006093	5 466
1994	60 637	3 868	63	2 148	41 074	677	2 605	0,012319	5 179
1995	61 763	7 762	125	2 750	44 027	713	2 741	0,022600	5 561
1996	62 909	14 772	234	2 892	47 112	749	2 880	0,039331	5 970
1997	64 064	28 836	450	2 972	50 659	791	3 041	0,071028	6 337
1998	65 215	52 225	800	3 080	52 225	801	3 080	0,124073	6 454
1999	66 350	77 415	1 166	2 794	49 766	750	2 884	0,191772	6 084
2000	67 420	124 583	1 847	2 963	53 428	792	3 047	0,271182	6 814
2001	68 365	178 412	2 609	2 134	49 424	723	2 780	0,424139	6 153
2002	69 302	277 574	4 005	2 662	53 349	770	2 960	0,611482	6 550
2003	70 231	359 763	5 122	3 425	56 440	804	3 090	0,752432	6 808
2004	71 152	430 511	6 050	4 256	61 481	864	3 323	0,793052	7 629
2005	72 065	487 202	6 760	5 042	66 018	916	3 523	0,830401	8 141
2006(4)	72 974	562 913	7 713	5 349	69 979	959	3 688	0,861000	8 959
2007(5)	73 875	632 433	8 560	5 559	73 478	995	3 825	0,886000	9 662

Kaynak: TÜİK, OECD, DPT

(1) DIE yıl ortası nüfus tahminidir.

(2) Merkez Bankası döviz alış kuru kullanılarak hesaplanmıştır.

(3) OECD tarafından GSYİH için hesaplanan satın alma gücü paritesidir.

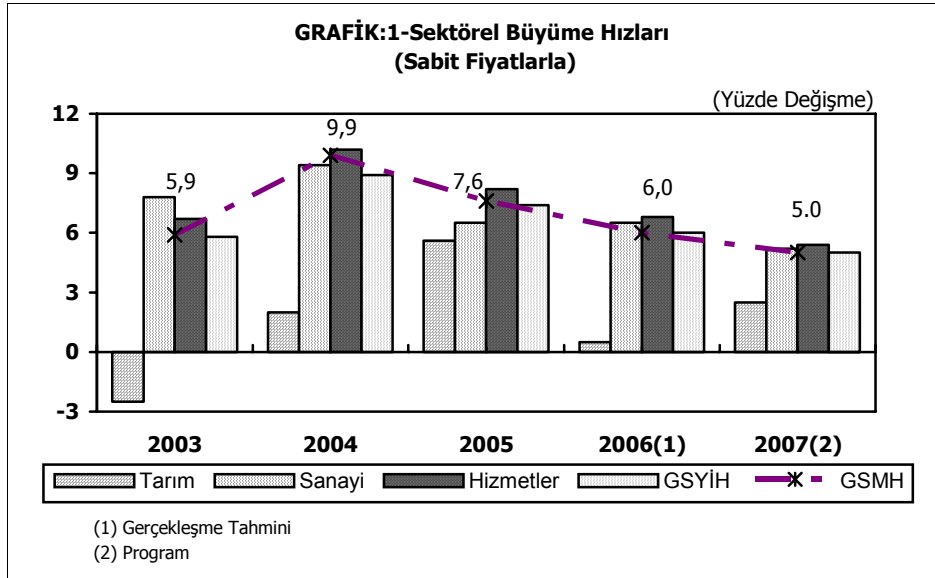
(4) DPT tahminidir.

(5) Program

Sanayi üretimine ilişkin veriler incelendiğinde, 2002 yılından itibaren sanayi üretiminde gözlenen artış trendinin 2006 yılının Ocak-Eylül döneminde de devam ettiği görülmektedir. İmalat sanayii kapasite kullanım oranı 2006 yılının Ocak-Eylül döneminde yüzde 80,7 oranına ulaşmıştır. 2006 yılının Ocak-Ağustos döneminde sanayi üretimi ise 2005 yılının aynı dönemine göre yüzde 6,6 oranında artmıştır. 2006 yılının ilk yarı sonuçları ve son aylarda sanayi üretiminde ortaya çıkan gelişmeler neticesinde, 2006 yılının tamamında yüzde 6 oranında GSYİH büyümesi gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

b) 2007 Yılı Hedefleri

Türkiye ekonomisi 2002 yılının ilk çeyreğinden itibaren kesintisiz bir büyüme dönemine girmiş ve 2002-2005 döneminde GSYİH reel olarak yıllık ortalama yüzde 7,5 oranında artış göstermiştir. 2006 yılı büyüme gelişmeleri de dikkate alındığında, GSYİH büyüme hızının 2002 yılından itibaren uzun dönemde ortalama büyüme hızından oldukça yüksek seyrettiği ortaya çıkmaktadır. 2007 yılında ekonomideki büyüme eğiliminin son yıllardaki büyüme hızının bir miktar altında kalacağı düşünülmektedir. Böylece 2007 yılında büyüme hızının bir miktar yavaşlaması ve GSYİH ve GSMH'daki artışların yüzde 5 olması öngörülmektedir. Ekonomik programın uygulanmasında kaydedilen başarının yanısıra AB ile müzakere sürecinin de başarıyla sürdürülmesi büyüme hedefini destekleyen iki önemli çıpa olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, kamu maliyesinde ve faiz oranlarındaki olumlu gelişmelerin, enflasyondaki düşüş trendinin ve özelleştirme ve yapısal reformlardaki ilerlemelerin devam etmesi, 2007 yılında da GSYİH büyümesinin sürmesinde belirleyici olacaktır.

2007 yılında tarım sektörü katma değeri artış hızının, uzun yıllar ortalamasının biraz üzerinde gerçekleşerek yüzde 2,5 olması beklenmektedir.

Sanayi sektöründe ise 2007 yılında yüzde 5,2 oranında katma değer artışı olacağı tahmin edilmektedir. Önceki yıllarda özel sabit sermaye yatırımlarında kaydedilen yüksek oranlı artıştan kaynaklanan üretim kapasitesindeki artışlar ve imalat sanayi ihracatının ulaştığı yüksek seviye, sanayi sektörünü destekleyici faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Verimlilik artışında son yıllarda sağlanan iyileşmeler de sanayi üretimindeki artışın devam etmesini destekleyecektir.

Hizmetler sektörü katma değerinin 2007 yılında yüzde 5,4 oranında artması beklenmektedir. Reel kredi hacminin genişlemesi, ipoteğe dayalı konut finansmanı sisteminin uygulamaya konulması ve faizlerin daha düşük seviyelere gerilemesiyle birlikte inşaat sektöründe orta vadeli bir büyüme trendi beklentisiyle 2007 yılında inşaat sektörü katma değerinin yüzde 15 civarında artacağı tahmin edilmektedir. İnşaat sektörü katma değerindeki artışın, ticaret ve ulaştırma gibi diğer sektörlerin büyümesini de olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. 2007 yılında turizm sektöründeki canlılığın devam etmesi ticaret sektörü katma değerindeki artışı destekleyecektir.

Bu tahminler çerçevesinde, 2007 yılında yüzde 5 oranındaki GSYİH büyümesine, tarım sektörü katkısının 0,3 puan, sanayi sektörü katkısının 1,5 puan, hizmetler sektörü katkısının ise 3,2 puan olması beklenmektedir. Sektörel paylar itibarıyla, 2007 yılında tarım sektörünün GSYİH içindeki payının bir önceki yıla göre düşeceği, hizmetler sektörünün ve sanayi sektörünün paylarının ise artacağı tahmin edilmektedir.

Bu gelişmelerle birlikte dünya ekonomisindeki büyümenin öngörülenden daha az gerçekleşmesi ve petrol fiyatlarının tekrar artış eğilimine girmesi, 2007 yılı için öngörülen yüzde 5'lik büyüme hızına ulaşılmasında karşılaşılabilecek muhtemel dışsal riskler olarak belirtilebilir.

2. İstihdam

a) Mevcut Durum

2002-2005 yılları arasındaki ekonomik büyüme döneminde toplam istihdamda 692 bin kişilik artış kaydedilmiştir. Aynı dönemde ekonomi yıllık ortalama yüzde 7,5 civarında büyürken yaratılan yeni istihdam ortalama yüzde 1 civarında artmıştır. İstihdam düzeyindeki bu sınırlı artış büyük ölçüde tarım kesimi istihdamındaki azalmadan kaynaklanmıştır. Nitekim, söz konusu dönemde tarım dışı sektörlerde istihdam yıllık ortalama yüzde 3,8 oranında artmıştır.

Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu dönüşüme paralel olarak 2002 yılından 2005 yılına kadar kümülatif olarak hizmetler sektöründe yüzde 13,4, imalat sanayi sektöründe yüzde 9,4, inşaat sektöründe yüzde 22,2'lik istihdam artışı yaşanırken, tarım sektörü istihdamında ise yüzde 12,9 düzeyinde bir düşüş yaşanmıştır.

2005 yılındaki artış, sektörel bazda incelendiğinde söz konusu eğilimin devam etmekte olduğu görülmektedir. 2005 yılında tarım sektörü istihdamında bir önceki yıla göre yüzde 12,3 oranında azalış, imalat sanayi ve hizmetler sektörü istihdamında ise sırasıyla yüzde 7,4 ve yüzde 8,4 oranlarında artış kaydedilmiştir. Özellikle hizmetler sektöründeki istihdam artışında inşaat alt sektöründe kaydedilen yüzde 13,7 oranındaki istihdam artışı etkili olmuştur. 2005 yılında toplam istihdam içerisinde sanayi sektörünün payı yüzde 19,4, hizmetler sektörünün payı yüzde 51,1 ve tarım sektörünün payı ise yüzde 29,5 olmuştur.

TABLO: II. 4- Yıllar İtibarıyla Yurtiçi İşgücü Piyasasında Gelişmeler

	(15+Yaş, Bin Kişi)				
	2001	2002	2003	2004	2005
Çalışma Çağındaki Nüfus	47 158	48 041	48 912	49 906	50 826
İşgücü	23 491	23 818	23 640	24 289	24 565
İstihdam	21 524	21 354	21 147	21 791	22 046
Tarım Dışı İstihdam	13 436	13 896	13 982	14 391	15 553
Ücretsiz Aile İşçisi Hariç İstihdam	16 659	16 899	17 009	17 487	18 519
Tarım	8 089	7 458	7 165	7 400	6 493
Sanayi	3 774	3 954	3 846	3 987	4 280
Hizmetler	9 661	9 942	10 136	10 404	11 273
İnşaat	1 110	958	965	1 030	1 171
İşsiz	1 967	2 464	2 493	2 498	2 520
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	49,8	49,6	48,3	48,7	48,3
İstihdam Oranı (Yüzde)	45,6	44,4	43,2	43,7	43,4
İşsizlik Oranı (Yüzde)	8,4	10,3	10,5	10,3	10,3
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (Yüzde)	12,4	14,5	13,8	14,3	13,6
Genç Nüfusta İşsizlik Oranı (Yüzde)	16,2	19,2	20,5	19,7	19,3
Eksik İstihdam	1 404	1 297	1 143	995	817
Eksik İstihdam Oranı (Yüzde)	6,0	5,4	4,8	4,1	3,3
İşsizlik ve Eksik İstihdam Nedeniyle Atıl İşgücü Oranı (Yüzde)	14,4	15,7	15,3	14,4	13,6

Kaynak: TÜİK

TABLO: II. 5- Kentsel ve Kırsal İşgücü Piyasasında Gelişmeler

	(15+Yaş, Bin Kişi)					
	Kent			Kır		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Çalışma Çağındaki Nüfus	29 919	30 813	31 678	18 993	19 093	19 148
İşgücü	13 091	13 714	14 398	10 549	10 576	10 167
İstihdam	11 287	11 843	12 566	9 860	9 948	9 480
Tarım	478	684	673	6 687	6 716	5 820
Sanayi	3 119	3 203	3 407	728	783	873
Hizmetler	7 690	7 956	8 486	2 445	2 448	2 787
İşsiz	1 804	1 870	1 832	689	628	687
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	43,8	44,5	45,5	55,5	55,4	53,1
İstihdam Oranı (Yüzde)	37,7	38,4	39,7	51,9	52,1	49,5
İşsizlik Oranı (Yüzde)	13,8	13,6	12,7	6,5	5,9	6,8
Eksik İstihdam	675	516	415	468	479	402
Eksik İstihdam Oranı (Yüzde)	5,2	3,8	2,9	4,4	4,5	4,0
İşsizlik ve Eksik İstihdam Nedeniyle Atıl İşgücü Oranı (Yüzde)	19,0	17,4	15,6	10,9	10,4	10,8

Kaynak: TÜİK

2005 yılında kaydedilen yüzde 1,2 oranındaki istihdam artışı temel olarak kentsel istihdamdaki artıştan kaynaklanırken özel sektörde yaratılan yeni iş imkanları bu gelişmede etkili olmuştur. 2005 yılında kentsel istihdam yüzde 6,1 oranında artmış, aynı dönemde kentlerdeki işsizlik oranı 0,9 puan azalarak yüzde 12,7 olmuştur. 2005 yılında toplam istihdamda sağlanan artışa rağmen, çalışma çağındaki nüfusta gözlenen yüzde 1,8 oranındaki artış toplam işgücü büyüklüğünü etkileyerek, işsizlik oranının daha düşük seviyelerde gerçekleşmesini engellemiştir.

2005 yılında istihdam hem kamu kesiminde hem de özel kesimde sırasıyla yüzde 2,3 ve yüzde 1 oranlarında artmıştır. Bunun sonucunda, istihdam edilen kişi sayısı kamu kesiminde 67 bin kişi artarak 3.027 bin kişiye özel kesimde ise 188 bin kişi artarak 19.019 bin kişiye ulaşmıştır.

TABLO: II. 6- İşyeri Durumuna Göre İstihdam Edilenler

(15+Yaş, Bin Kişi)

	2003		2004		2005	
	Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde
Kamu	3 212	15,2	2 960	13,6	3 027	13,7
Özel	17 934	84,8	18 831	86,4	19 019	86,3
Toplam	21 147	100,0	21 791	100,0	22 046	100,0

Kaynak: TÜİK

2005 yılında toplam istihdam içerisinde ücretli ve yevmiyelilerin payı yüzde 54,2'ye yükselmiştir. Kentsel işgücünde ise bu oran yüzde 72,5'i bulmaktadır. Tarım kesiminde ücretli çalışma çok düşük düzeylerde olup, çalışanların yüzde 46,3'ü ücretsiz aile işçisidir. Ücretsiz aile işçilerinin ise yaklaşık yüzde 67,4'ü kadınlardan oluşmaktadır.

TABLO: II. 7- İstihdam Edilenlerin İşteki Çalışma Durumuna Göre Durumu

(15+Yaş, Bin Kişi)

	2003		2004		2005	
	Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde	Kişi Sayısı	Yüzde
Ücretli ve Yevmiyeli	10 707	50,6	11 079	50,8	11 948	54,2
Kendi Hesabına Çalışan ve İşveren	6 302	29,8	6 408	29,4	6 570	29,8
Ücretsiz Aile İşçisi	4 138	19,6	4 303	19,7	3 527	16,0
Toplam	21 147	100,0	21 791	100,0	22 046	100,0

Kaynak: TÜİK

2005 yılında istihdam oranları bölgesel açıdan değerlendirildiğinde en yüksek değer yüzde 61,8 ile TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane) bölgesinde ve en düşük değer ise yüzde 29,9 ile TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesinde görülmüştür.

TABLO: II. 8- Bölgesel İşsizlik Oranları

Bölge Kodu	Bölge Adı	İşsizlik Oranı (Yüzde)	
		2004	2005
TR	Türkiye	10,3	10,3
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt	4,1	4,7
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	1,7	3,2
TRB1	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli	17,9	18,0
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkari	11,0	8,8
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	14,9	13,8
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	10,8	10,4
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	6,1	11,1
TR10	İstanbul	12,3	11,4
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	6,2	7,8
TR22	Balıkesir, Çanakkale	6,6	6,9
TR31	İzmir	14,3	13,1
TR32	Aydın, Denizli, Muğla	7,2	7,0
TR33	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	7,5	7,9
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik	8,8	8,7
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	12,0	11,2
TR51	Ankara	14,8	14,2
TR52	Konya, Karaman	8,4	9,5
TR61	Antalya, Isparta, Burdur	6,6	6,2
TR62	Adana, Mersin	13,6	17,2
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	17,3	15,6
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	10,0	10,7
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	8,9	11,1
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın	12,0	6,9
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop	10,6	8,6
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	5,6	5,7
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	6,8	5,6

Kaynak: TÜİK

2005 yılında İŞsizlik oranı en yüksek olan bölge yüzde 18 ile TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) bölgesi olurken işsizlik oranının en düşük olduğu bölge yüzde 3,2 ile TR2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) bölgesi olmuştur.

Türkiye genelinde işsizlik oranı 2006 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarını içeren 3 aylık dönemde bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,3 puan azalarak yüzde 8,8'e gerilemiştir. Aynı dönemde tarım dışı işsizlik oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre 1 puan azalarak yüzde 11,7, genç nüfusta işsizlik oranı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,5 puan azalarak yüzde 17,1 olmuştur. İstihdam edilen kişi sayısı Haziran, Temmuz ve Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 30 bin kişi artarak 23.257 bin kişiye yükselmiştir.

TABLO: II. 9- 2006 Yılında Yurtiçi İşgücü Piyasasında Gelişmeler

(15+Yaş, Bin Kişi)

	2006						
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz
Çalışma Çağındaki Nüfus	51 281	51 371	51 408	51 542	51 561	51 647	51 701
İşgücü	23 633	23 400	23 883	24 608	25 075	25 445	25 508
İstihdam	20 834	20 604	21 272	22 172	22 860	23 200	23 257
Tarım	5 204	5 167	5 541	6 065	6 488	6 779	6 854
Sanayi	4 307	4 203	4 216	4 281	4 277	4 362	4 412
Hizmetler	11 323	11 235	11 515	11 824	12 095	12 058	11 911
İnşaat	975	971	1 053	1 211	1 336	1 414	1 406
İşsiz	2 799	2 796	2 611	2 436	2 215	2 245	2 251
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde)	46,1	45,5	46,5	47,7	48,6	49,3	49,3
İstihdam Oranı (Yüzde)	40,6	40,1	41,4	43,0	44,3	44,9	45,0
İşsizlik Oranı (Yüzde)	11,8	11,9	10,9	9,9	8,8	8,8	8,8
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (Yüzde)	14,9	14,8	13,7	12,5	11,5	11,5	11,7
Genç Nüfusta İşsizlik Oranı (Yüzde)	21,9	21,9	19,2	17,8	16,4	16,7	17,1
Eksik İstihdam	892	933	928	955	982	961	911
Eksik İstihdam Oranı (Yüzde)	3,8	4,0	3,9	3,9	3,9	3,8	3,6
İşsizlik ve Eksik İstihdam Nedeniyle Atıl İşgücü Oranı (Yüzde)	15,6	15,9	14,8	13,8	12,7	12,6	12,4

Kaynak: TÜİK

2006 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarını içeren 3 aylık dönemde işgücüne katılma oranı hem kadınlarda hem de erkeklerde bir önceki yılın aynı dönemine göre azalarak toplamda yüzde 49,3'e inmiştir. Aynı dönemde istihdam oranı da bir önceki yılki seviyesinden 0,7 puan düşerek yüzde 45 oranında gerçekleşmiştir.

2006 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarını içeren 3 aylık dönemde bir önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında istihdam tarım sektöründe 836 bin kişi azalmıştır. Aynı dönemde istihdam artışı sanayi sektöründe 120 bin, hizmetler sektöründe ise 745 bin kişi olmuştur. Hizmetler sektöründe önemli bir yeri olan inşaat sektöründe 84 bin kişilik istihdam artışı kaydedilmiştir. Bunun sonucunda inşaat sektörünün toplam istihdam içindeki payı yüzde 6'ya yükselmiştir.

Son açıklanan veriler istihdam düzeyinde artışın sürdüğünü göstermektedir. İşgücüne katılım oranının 2005 yılına göre 0,7 puan düşeceği tahmini altında işsizlik oranının 2006 yılında yüzde 10,1 oranında gerçekleşeceği öngörülmektedir.

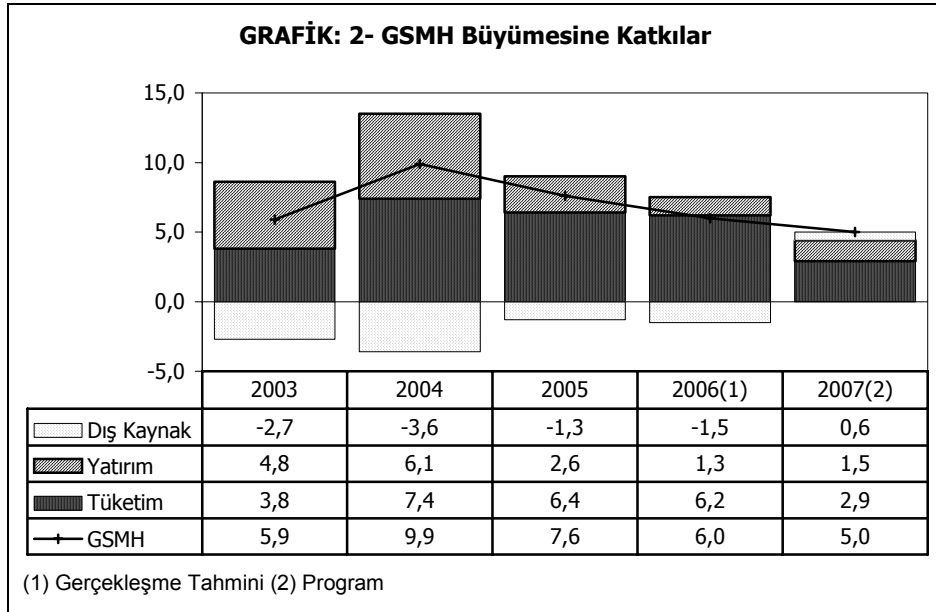
b) 2007 Yılı Hedefleri

2007 yılında, öngörülen büyüme ve yatırım artışlarına bağlı olarak istihdamın yaklaşık 330 bin kişi artması beklenmekte, işsizlik oranının ise 2006 yılı seviyesinin altında kalarak yüzde 9,8 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

3. Ekonominin Genel Dengesi

a) Mevcut Durum

2005 yılında toplam yurt içi talep reel olarak yüzde 8,6 oranında artarken, dış dengenin GSMH büyümesine katkısının negatif 1,3 puan olması sonucunda GSMH yüzde 7,6 oranında büyümüştür. Bu dönemde özel tüketim 2004 yılındaki hızlı artışına yakın bir şekilde yüzde 9,1 oranında artmıştır. Bu artışta, cari fiyatlarla özel tüketim içindeki payı yüzde 30 civarında olan gıda ve içecek harcamalarındaki yüzde 8,2 oranındaki artış ile dayanıklı ve yarı dayanıklı tüketim mallarındaki sırasıyla yüzde 15 ve yüzde 12,9 oranındaki artışlar etkili olmuştur. Ayrıca, 2005 yılında yurt içi talepteki artışta özel ve kamu sabit sermaye yatırımlarında sırasıyla yüzde 22 ve yüzde 37,8 oranındaki reel artışlar da belirleyici olmuştur. Söz konusu dönemde kamu tüketimi yüzde 2,9 oranında artmıştır.

2006 yılında toplam yurt içi talebin yüzde 7,1 oranında artacağı tahmin edilmektedir. 2006 yılında dış dengenin GSMH büyümesine olan katkısının negatif 1,5 puan olarak gerçekleşmesi neticesinde GSMH büyümesinin yüzde 6 olması beklenmektedir.

2006 yılında özel tüketimin yüzde 7,6, kamu tüketiminin ise yüzde 10 oranında artması sonucunda toplam tüketimin yüzde 7,9 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Söz konusu yılda kamu tüketiminin cari fiyatlarla GSMH içindeki payının bir önceki yıla göre 0,4 puan artarak yüzde 12,4, özel tüketimin de GSMH içindeki payının bir önceki yıla göre 1,3 puan artarak yüzde 71,1 oranında gerçekleşmesi beklenmektedir.

2006 yılında özel sabit sermaye yatırımlarının yüzde 14, kamu sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 1,2 oranında artması beklenmektedir. Böylece, toplam sabit sermaye yatırımlarında yüzde 10,8 oranında reel artış beklenirken, cari fiyatlarla toplam sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payı bir önceki yıla göre 1,5 puan artarak yüzde 21,6'ya yükselecektir. Söz konusu dönemde stok değişiminin GSMH büyümesine katkısının negatif 1,3 puan olması beklenmektedir.

2006 yılında kamu harcanabilir gelirin GSMH'ya oranının, 2005 yılına göre 1,6 puan artarak yüzde 17,6'ya yükseleceği tahmin edilmektedir. Kamu tasarruf yatırım farkının GSMH içindeki payının, kamu tüketimindeki artışa rağmen, kamu tasarruflarındaki artış ve kamu yatırımlarındaki azalış sonucunda ilk defa pozitif olarak yüzde 0,4 oranında gerçekleşmesi beklenmektedir.

TABLO: II. 10- Ekonominin Genel Dengesi

	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)			(GSMH İçindeki Paylar)		
	2005	2006 (1)	2007 (2)	2005	2006 (1)	2007 (2)
I. 1. GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA	486 401	561 988	631 393	100,0	100,0	100,0
2. Dış Kaynak	32 794	46 182	49 381	6,7	8,2	7,8
3. Toplam Kaynaklar	519 195	608 170	680 774	106,7	108,2	107,8
4. Toplam Yatırımlar	121 212	139 341	157 090	24,9	24,8	24,9
5. Sabit Sermaye Yatırımı	97 647	121 132	137 385	20,1	21,6	21,8
5.1 Kamu	24 444	27 832	31 607	5,0	5,0	5,0
5.2 Özel	73 204	93 300	105 778	15,1	16,6	16,8
6. Stok Değişmesi	23 564	18 208	19 706	4,8	3,2	3,1
6.1 Kamu	1 131	-564	-975	0,2	-0,1	-0,2
6.2 Özel	22 434	18 773	20 681	4,6	3,3	3,3
7. Toplam Tüketim	397 983	468 829	523 684	81,8	83,4	82,9
II. 8. KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	77 975	99 076	104 476	16,0	17,6	16,5
9. Kamu Tüketimi	58 423	69 468	82 137	12,0	12,4	13,0
10. Kamu Tasarrufu	19 553	29 608	22 339	4,0	5,3	3,5
11. Kamu Yatırımı	25 574	27 268	30 632	5,3	4,9	4,9
12. Kamu (Tas.-Yat.) Farkı	-6 022	2 340	-8 293	-1,2	0,4	-1,3
III. 13. ÖZEL HARCANABİLİR GELİR	408 426	462 912	526 917	84,0	82,4	83,5
14. Özel Tüketim	339 561	399 361	441 547	69,8	71,1	69,9
15. Özel Tasarruf	68 865	63 551	85 370	14,2	11,3	13,5
16. Özel Yatırım	95 637	112 073	126 458	19,7	19,9	20,0
17. Özel (Tas.-Yat.) Farkı	-26 772	-48 522	-41 088	-5,5	-8,6	-6,5
18. Özel Tasarruf Oranı	16,9	13,7	16,2	-	-	-
19. Toplam Yurt İçi Tasarruflar	88 418	93 159	107 709	18,2	16,6	17,1
20. S.Ser. Yatırımı/GSMH	-	-	-	20,1	21,6	21,8
21. Yurt İçi Tasarruf/GSMH	-	-	-	18,2	16,6	17,1

Kaynak: DPT

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

TABLO: II. 11- Ekonominin Genel Dengesi

	(1998 Yılı Fiyatlarıyla, Milyon YTL)			(Yüzde Değişme)		
	2005	2006 (2)	2007 (3)	2006 (2)	2007 (3)	
I	1. GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA	65 338	69 258	72 721	6,0	5,0
	2. Dış Kaynak (1)	3 495	4 447	4 010	-1,5	0,6
	3. Toplam Kaynaklar	68 832	73 705	76 731	7,1	4,1
	4. Toplam Yatırımlar	18 136	18 983	20 001	4,7	5,4
	5. Sabit Sermaye Yatırımı	15 385	17 051	18 065	10,8	5,9
	5.1 Kamu	3 866	3 914	4 140	1,2	5,8
	5.2 Özel	11 519	13 137	13 925	14,0	6,0
	6. Stok Değişmesi (1)	2 751	1 932	1 936	-1,3	0,0
	6.1 Kamu	132	-60	-96	-0,3	-0,1
	6.2 Özel	2 619	1 992	2 032	-1,0	0,1
	7. Toplam Tüketim	50 696	54 722	56 730	7,9	3,7
II	8. KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	10 474	12 210	12 033	16,6	-1,4
	9. Kamu Tüketimi	6 721	7 391	7 832	10,0	6,0
	10. Kamu Tasarruf	3 754	4 819	4 201	-	-
	11. Kamu Yatırım	3 998	3 854	4 044	-3,6	4,9
	12. Kamu Tasarruf Yatırım Farkı	-244	965	156	-	-
III	13. ÖZEL HARCANABİLİR GELİR	54 863	57 048	60 688	4,0	6,4
	14. Özel Tüketim	43 975	47 331	48 897	7,6	3,3
	15. Özel Tasarruf	10 888	9 717	11 790	-10,8	21,3
	16. Özel Yatırım	14 139	15 129	15 957	7,0	5,5
	17. Özel Tasarruf Yatırım Farkı	-3 250	-5 412	-4 166	-	-
	18. Özel Tasarruf Oranı	19,8	17,0	19,4	-	-
	19. Toplam Yurt içi Tasarruflar	14 642	14 536	15 991	-0,7	10,0
	20. S.Sermaye Yatırımı/GSMH	23,5	24,6	24,8	-	-
	21. Yurt içi Tasarruflar/GSMH	22,4	21,0	22,0	-	-

Kaynak: DPT

(1) Yüzde değişimleri GSMH büyümesine katkıları göstermektedir.

(2) Gerçekleşme Tahmini

(3) Program

b) 2007 Yılı Hedefleri

2007 yılında toplam yurt içi talebin yüzde 4,1 oranında artması ve dış dengenin GSMH büyümesine katkısının pozitif 0,6 puan olması sonucunda GSMH'nin yüzde 5 oranında büyümesi beklenmektedir.

2007 yılında özel kesim tüketim harcamalarında yüzde 3,3, kamu tüketim harcamalarında ise yüzde 6 oranında bir artış beklenmektedir. Bu dönemde özel sabit sermaye yatırımlarının yüzde 6, kamu sabit sermaye yatırımlarının da yüzde 5,8 oranında artması beklenmektedir. Büyümeye katkılar yönüyle incelediğimizde, yüzde 5 oranındaki 2007 yılı büyümesine, özel tüketimin katkısının 2,3 puan, kamu tüketiminin katkısının 0,6 puan, özel sabit sermaye yatırımlarının katkısının 1,1 puan ve kamu sabit sermaye yatırımlarının katkısının 0,3 puan olması beklenmektedir.

Bu gelişmeler neticesinde 2007 yılında, toplam sabit sermaye yatırımlarındaki reel artış hızının yüzde 5,9 olması, cari fiyatlarla toplam sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payının ise bir önceki yıla göre 0,1 puan artarak yüzde 24,9 oranında gerçekleşmesi beklenmektedir.

Kamu harcanabilir gelirin GSMH'ya oranının 2001 yılından beri sürekli artmasına rağmen, bu oranın 2007 yılında bir önceki yıla göre 1,1 puan azalarak yüzde 16,5 oranında gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu gelişmede, vergi dışı normal gelirler ve faktör gelirlerinin azalması rol oynayacaktır. Böylece, kamu tasarruf yatırım farkının GSMH'ya oranının, 2006 yılındaki pozitif gerçekleşmesinden sonra tekrar negatife döneceği tahmin edilmektedir.

B. YATIRIMLAR

1. Yatırımların Sektörel Dağılımı

a) Mevcut Durum

2006 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının reel olarak yüzde 1,2 oranında artması beklenmektedir. Kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının yüzde 41'inin merkezi yönetim bütçeli kuruluşlar, yüzde 40,8'inin mahalli idareler, yüzde 11,5'inin KİT'ler, yüzde 3,6'sının özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar, yüzde 1,8'inin İller Bankası, yüzde 1,3'ünün döner sermayeli kuruluşlar ve sosyal güvenlik kuruluşları tarafından gerçekleştirileceği tahmin edilmektedir.

2006 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımları içinde madencilik ve diğer hizmetler sektörlerinin paylarının 2005 yılına göre artacağı; tarım, enerji, ulaştırma, konut ve eğitim sektörlerinin paylarının azalacağı; imalat, turizm ve sağlık sektörlerinin paylarında ise önemli bir değişikliğin olmayacağı beklenmektedir.

2006 yılında özel kesim sabit sermaye yatırımlarının reel olarak yüzde 14 oranında artacağı öngörülmektedir. Özel kesim sabit sermaye yatırımları içinde özellikle tarım, enerji, konut ve sağlık sektörlerinin paylarının artacağı; madencilik, ulaştırma, turizm ve diğer hizmetler sektörlerinin paylarının azalacağı; imalat ve eğitim sektörlerinin paylarının ise aynı seviyede kalacağı tahmin edilmektedir.

b) 2007 Yılı Hedefleri

2007 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının reel olarak yüzde 5,8 oranında artması öngörülmektedir. Kamu sabit sermaye yatırımlarının yüzde 41'inin mahalli idareler, yüzde 40,7'sinin merkezi yönetim bütçeli kuruluşlar, yüzde 11,2'sinin KİT'ler, yüzde 2,5'inin özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar, yüzde 2,3'ünün İller Bankası, yüzde 2,3'ünün döner sermayeli kuruluşlar ve sosyal güvenlik kuruluşları tarafından gerçekleştirileceği tahmin edilmektedir.

2007 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımları içinde, 2006 yılına göre tarım, madencilik, enerji, eğitim, sağlık ve diğer hizmetler sektörlerinin paylarının artması; ulaştırma sektörünün payının azalması ve imalat, turizm ve konut sektörlerinin paylarının ise 2006 yılı ile aynı düzeyde kalması öngörülmektedir.

2007 yılında özel kesim sabit sermaye yatırımlarının reel olarak yüzde 6 oranında artması beklenmektedir. Özel kesim sabit sermaye yatırımları içinde tarım ve imalat sektörlerinin paylarının artacağı, ulaştırma sektörünün payının azalacağı, geri kalan sektörlerin paylarında ise önemli değişiklik olmayacağı tahmin edilmektedir.

TABLO: II. 12- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2005)

(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL.)

Sektörler	Merkezi Yönetim (1)	KİT	Özelleş. Kap. Kur	Fonlar	İller Bankası	Döner Ser.+S.G.K.	ALT TOPLAM	Yüzde Dağılım	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Dağılım
Tarım	1 267	21	1	0	0	30	1 320	9,2	339	1 658	7,5
Madencilik	1	363	0	0	0	0	365	2,6	1	365	1,7
İmalat	4	59	275	0	0	9	347	2,4	76	423	1,9
Enerji	1 201	613	680	0	0	0	2 494	17,5	248	2 743	12,4
Ulaştırma	2 988	1 148	432	0	0	9	4 578	32,1	3 126	7 704	34,9
Turizm	46	0	0	0	0	11	57	0,4	30	87	0,4
Konut	139	0	0	0	0	0	139	1,0	234	373	1,7
Eğitim	1 901	0	0	0	0	98	1 999	14,0	334	2 333	10,6
Sağlık	823	0	0	0	0	130	953	6,7	260	1 213	5,5
Diğer Hizmetler	1 422	0	0	12	526	58	2 017	14,1	3 187	5 205	23,5
İktisadi	992	0	0	0	19	53	1 063	7,5	310	1 373	6,2
Sosyal	430	0	0	12	507	5	954	6,7	2 878	3 832	17,3
Toplam	9 793	2 204	1 388	12	526	346	14 269	100,0	7 834	22 104	100,0
Yüzde Dağılım	68,6	15,4	9,7	0,1	3,7	2,4	100,0	-	-	-	-
Yüzde Dağılım	44,3	10,0	6,3	0,1	2,4	1,6	64,6	-	35,4	100,0	-

Kaynak: DPT
(1) Yatırım işçiliği hariç

TABLO: II. 13- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2006) (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL.)

Sektörler	Merkezi Yönetim (2)	KİT	Özelleş. Kap.Kur	Fonlar	İller Bankası	Döner Ser.+S.G.K.	ALT TOPLAM	Yüzde Dağ.	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Dağılım
Tarım	1 071	22	1	0	0	30	1 124	7,5	531	1 655	6,5
Madencilik	32	561	0	0	0	0	594	4,0	1	594	2,3
İmalat	12	118	220	0	0	0	351	2,3	87	438	1,7
Enerji	1 207	563	670	0	0	0	2 440	16,2	268	2 708	10,7
Ulaştırma	2 672	1 659	26	0	0	20	4 377	29,1	4 192	8 569	33,8
Turizm	63	0	0	0	0	0	64	0,4	36	99	0,4
Konut	84	0	0	0	0	1	85	0,6	269	354	1,4
Eğitim	2 161	0	0	0	0	20	2 181	14,5	414	2 595	10,2
Sağlık	862	0	0	0	0	209	1 071	7,1	302	1 373	5,4
Diğer Hizmetler	2 223	0	0	2	467	42	2 734	18,2	4 237	6 971	27,5
İktisadi	1 350	0	0	0	17	37	1 404	9,3	362	1 766	7,0
Sosyal	873	0	0	2	450	5	1 329	8,9	3 875	5 205	20,5
Toplam	10 388	2 923	917	2	467	323	15 020	100,0	10 336	25 356	100,0
Yüzde Dağılım	69,2	19,5	6,1	0,0	3,1	2,1	100,0	-	-	-	-
Yüzde Dağılım	41,0	11,5	3,6	0,0	1,8	1,3	59,2	-	40,8	100,0	-

Kaynak: DPT

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Yatırım işçiliği hariç

TABLO: II. 14- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2007) (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL.)

Sektörler	Merkezi Yönetim(2)	KİT	Özelleş. Kap.K.	Fonlar	İller Bankası	Döner Ser.+S.G.K.	ALT TOPLAM	Yüzde Dağ.	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Dağılım
Tarım	1 425	28	1	0	0	39	1 494	8,8	650	2 143	7,4
Madencilik	75	710	0	0	0	0	785	4,6	1	786	2,7
İmalat	14	144	226	0	1	1	386	2,3	93	479	1,7
Enerji	1 319	737	493	0	0	0	2 549	14,9	926	3 475	12,0
Ulaştırma	2 261	1 621	4	0	0	38	3 924	23,0	4 083	8 007	27,7
Turizm	82	0	0	0	0	8	90	0,5	39	129	0,4
Konut	118	0	0	0	0	0	118	0,7	288	406	1,4
Eğitim	2 767	0	0	0	0	39	2 806	16,5	456	3 262	11,3
Sağlık	1 074	0	0	0	0	421	1 495	8,8	324	1 818	6,3
Diğer Hizmetler	2 640	0	0	0	659	106	3 405	20,0	4 994	8 400	29,1
İktisadi	1 604	0	0	0	25	100	1 729	10,1	389	2 118	7,3
Sosyal	1 036	0	0	0	634	6	1 676	9,8	4 605	6 281	21,7
Toplam	11 776	3 240	725	0	660	651	17 052	100,0	11 851	28 904	100,0
Yüzde Dağılım	69,1	19,0	4,3	0,0	3,9	3,8	100,0	-	-	-	-
Yüzde Dağılım	40,7	11,2	2,5	0,0	2,3	2,3	59,0	-	41,0	100,0	-

Kaynak: DPT

(1) Program

(2) Yatırım işçiliği hariç

TABLO: II. 15- Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)

	2005			2006 (2)			2007 (3)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Tarım	1 961	2 255	4 217	1 911	3 283	5 194	2 471	3 864	6 335
Madencilik	365	1 362	1 728	602	1 568	2 170	803	1 745	2 548
İmalat	424	30 728	31 152	441	39 116	39 557	482	44 784	45 266
Enerji	3 030	1 554	4 584	2 996	2 602	5 597	3 778	2 923	6 701
Ulaştırma	8 418	12 723	21 141	9 206	15 471	24 676	8 526	17 381	25 907
Turizm	98	5 759	5 856	115	6 843	6 958	148	7 615	7 763
Konut	406	11 141	11 547	374	14 676	15 050	433	16 488	16 921
Eğitim	2 787	782	3 569	3 110	917	4 027	3 897	1 031	4 928
Sağlık	1 409	3 645	5 055	1 578	4 948	6 526	2 065	5 612	7 677
Diğer Hizmetler	5 545	3 255	8 799	7 501	3 875	11 376	9 006	4 333	13 339
TOPLAM	24 444	73 204	97 647	27 832	93 300	121 132	31 607	105 778	137 385

Kaynak: DPT

(1) Merkezi Yönetim Bütçesinde yatırım işçiliği dahil

(2) Gerçekleşme Tahmini

(3) Program

TABLO: II. 16- Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (1)

(Cari Fiyatlarla, Yüzde Dağılım)

	2005			2006 (2)			2007 (3)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Tarım	8,0	3,1	4,3	6,9	3,5	4,3	7,8	3,7	4,6
Madencilik	1,5	1,9	1,8	2,2	1,7	1,8	2,5	1,6	1,9
İmalat	1,7	42,0	31,9	1,6	41,9	32,7	1,5	42,3	32,9
Enerji	12,4	2,1	4,7	10,8	2,8	4,6	12,0	2,8	4,9
Ulaştırma	34,4	17,4	21,7	33,1	16,6	20,4	27,0	16,4	18,9
Turizm	0,4	7,9	6,0	0,4	7,3	5,7	0,5	7,2	5,7
Konut	1,7	15,2	11,8	1,3	15,7	12,4	1,4	15,6	12,3
Eğitim	11,4	1,1	3,7	11,2	1,0	3,3	12,3	1,0	3,6
Sağlık	5,8	5,0	5,2	5,7	5,3	5,4	6,5	5,3	5,6
Diğer Hizmetler	22,7	4,4	9,0	26,9	4,2	9,4	28,5	4,1	9,7
TOPLAM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: DPT

(1) Merkezi Yönetim Bütçesinde yatırım işçiliği dahil

(2) Gerçekleşme Tahmini

(3) Program

2. Kamu Yatırımları Uygulaması

Ülkemizin sahip olduğu geniş coğrafi alan ve genç kesimin ağırlıklı olduğu nüfus büyüklüğü itibarıyla; eğitim ve sağlık hizmetlerinin etkili bir şekilde sunulması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi, rekabet gücümüzün artırılması ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması için gerekli sosyal ve fiziki altyapının geliştirilmesi, çevrenin korunması, üyelik sürecinde bulunduğumuz AB kriterlerine uyumun sağlanması, gelişmiş ülkelerle ülkemiz arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması için önemli miktarlarda kamu yatırımı ihtiyacı bulunmaktadır.

Ülkemiz, nüfus büyüklüğü itibarıyla, 25 AB üyesi ülke ile kıyaslandığında Almanya'dan sonra ikinci, yüzölçümü itibarıyla ise birinci sırada bulunmaktadır. 2001-2006 döneminde genel devlet kapsamındaki kamu sabit sermaye yatırımlarının (KSSY) GSYİH içindeki payı dikkate alındığında, ülkemizde AB üyesi ülkelerin geneli ile ABD'den daha yüksek, bazı AB üyesi ülkeler ile Japonya'ya yakın veya bazı yıllarda onlardan daha az oranda KSSY gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak, söz konusu ülkelerin, özellikle AB üyesi ülkelerin yüzölçümünün ve nüfusunun Türkiye'den daha az olduğu, mevcut gelişmişlik seviyelerinin Türkiye'den daha yüksek olduğu, halihazırda altyapı ihtiyaçlarının büyük ölçüde tamamlanmış olduğu ve GSMH'lerinin mutlak büyüklüğü dikkate alındığında ülkemizde daha fazla kamu yatırımı yapılması gereği ortaya çıkmaktadır.

2006 yılı kamu yatırım uygulamalarında; ekonomik ve sosyal alt yapıyı geliştirecek yatırımlara, sektörel, bölgesel ve proje bazındaki öncelikler dikkate alınarak ağırlık verilmiştir.

TABLO: II. 17- Türkiye’de, AB Ülkelerinde, ABD ve Japonya’da Genel Devlet Kamu Sabit Sermaye Yatırımlarının GSYİH İçindeki Payı

(Yüzde)

Ülkeler	2001	2002	2003	2004	2005	2006
AB-15 Ort.	2,8	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7
AB-25 Ort.	2,9	3,1	3,1	3,0	3,0	3,1
- Lüksemburg	4,3	4,8	4,6	4,4	4,7	4,7
- Yunanistan	3,9	3,7	4,1	4,2	3,5	3,1
- İrlanda	4,2	4,2	3,8	3,6	3,4	3,7
- İspanya	3,3	3,5	3,6	3,4	3,6	3,6
- Portekiz	3,9	3,5	3,1	3,0	3,1	2,9
- Polonya	3,4	3,4	3,3	3,4	3,1	4,0
ABD	2,7	2,8	2,7	2,6	3,2	3,3
Japonya	5,0	4,8	4,3	3,9	3,7	3,5
Türkiye	4,7	4,6	3,6	3,1	3,8	3,9

Kaynak: AB ülkeleri için; Avrupa Komisyonu, European Economy (Economic Forecasts) (Spring 2006), Sayfa 136. Türkiye 2001-2004 dönemi için; 2005 Yılı Katılım Öncesi Ekonomik Program, Sayfa 22, 2005-2006 dönemi için DPT.

2006 yılında, mahalli idare yatırımları ve yatırım işçilik giderleri hariç olmak üzere, ülkemizde; toplam tutarı 2006 yılı fiyatlarıyla 200,4 milyar YTL, 2005 sonu kümülatif harcaması 86,5 milyar YTL ve 2006 yılı başlangıç ödeneği 17,5 milyar YTL olan 2.525 adet kamu yatırım projesi yürütülmüştür.

TABLO: II. 18- Türkiye’de Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2000-2006) (1)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Proje Sayısı (Adet)	5 321	5 047	4 414	3 851	3 555	2 627	2 525
Toplam Proje Tutarı (Cari Fiyatlarla, Milyar YTL)	86,2	105,2	166,8	187,1	196,1	206,7	200,4
Cari Yıl Öncesi Kümülatif Harcama (Cari Fiyatlarla, Milyar YTL)	26,1	33,8	66,0	80,4	86,8	84,0	86,5
Toplam Program Ödenek (Cari Fiyatlarla, Milyar YTL)	5,9	6,9	10,6	12,5	12,0	16,2	17,5
Yatırım Programına Alınan Çok Yıllık Yeni Proje Sayısı (Toplam)	249	286	128	134	149	137	155
Toplam Program Ödenek / Toplam Proje Tutarı (Yüzde)	6,8	6,5	6,3	6,7	6,1	7,8	8,7
Yatırım Stokunun Ortalama Tamamlanma Süresi (Yıl) (2)	9,2	9,4	8,5	7,6	8,1	6,6	5,5

(1) Mahalli idare yatırımları, kamulaştırma harcamaları ve yatırım programında toplam dışı tutulan yatırımlar hariçtir.

(2) Mevcut stokun, ilgili yıldaki program ödenek seviyesiyle tamamlanması için gereken ilave süreyi göstermektedir.

2006 Yılı Yatırım Programında yer alan 2.525 projenin 3,1 milyar YTL tutarındaki 858 adedi yıl içinde başlanıp bitirilmesi programlanan yıllık projelerden oluşmaktadır. Ayrıca 2006 yılında toplam proje tutarı 4,2 milyar YTL, 2006 yılı ödeneği 763,3 milyon YTL olan 155 adet çok yıllık yeni proje yatırım programına dahil edilmiştir.

2006 Yılı Yatırım Programında 2.525 projeye yapılan 17,5 milyar YTL tutarındaki tahsis içinde yüzde 31,0'lık pay ile ulaştırma-haberleşme sektörü ilk sırayı almış, bunu yüzde 18,8 ile diğer kamu hizmetleri, yüzde 14,2 ile enerji, yüzde 14,0 ile eğitim ve yüzde 7,6 ile tarım sektörleri izlemiş, sağlık sektörünün payı ise yüzde 7,1 olmuştur. 2006 yılı kamu yatırım tahsisleri içinde madencilik, imalat, turizm ve konut sektörlerinin toplam payı ise yüzde 7,3 olmuştur.

2006 Yılı Yatırım Programına göre; 200,4 milyar YTL tutarındaki 2.525 proje için 2005 yılı sonu itibarıyla gerçekleştirilen kümülatif harcama tutarı 86,5 milyar YTL olup, tamamlanmak üzere kalan proje stoku büyüklüğü 113,9 milyar YTL'dir. Bu durumda, 2006 yılı ödeneklerinin tamamının harcanacağı, kamu yatırımları için sonraki yıllarda da 2006 yılı düzeyinde ödenek ayrılacağı ve programa yeni proje alınmayacağı varsayımıyla, mevcut stokun tamamen bitirilebilmesi için 2006 yılı sonrasında 5,5 yıllık bir süre gerekmektedir. Söz konusu süre, 2000-2006 dönemindeki en düşük süre olup önemli bir azalmayı göstermektedir. 2006 Yılı Yatırım Programında iz ödenek tahsis edilmek suretiyle durdurulan proje stoku hariç tutulduğunda, ortalama tamamlanma süresi olarak tanımlanan süre 4,9 yıl olmaktadır.

2006 yılında tahsis edilen 17,5 milyar YTL tutarındaki yatırım ödeneğinin yüzde 69,2'sine karşılık gelen 12,1 milyar YTL tutarındaki genel ve özel bütçe yatırımlarından en büyük payı yüzde 26,4 ile ulaştırma-haberleşme sektörü almıştır.

2.525 proje için tahsis edilen 17,5 milyar YTL tutarındaki ödeneğin yüzde 23,6'sı olan 4,1 milyar YTL'nin dış proje kredisi ile finanse edilmesi öngörülmüştür. 2006 Yılı Yatırım Programında kısmen veya tamamen dış proje kredisi ile finanse edilmesi öngörülen ve toplam proje tutarı 82,8 milyar YTL olan 120 adet proje bulunmaktadır.

Kamu yatırım programının rasyonelleştirilmesi çalışmaları kapsamında, kısıtlı ödenekler, kısa sürede tamamlanabilecek acil ve öncelikli projelere tahsis edilmiş, 10 milyar YTL tutarındaki 84 adet proje ise sonraki yıllarda yürütülmek üzere, 2006 Yılı Yatırım Programında sembolik miktardaki iz ödenekle yer almıştır.

Ülkemizde, kamu yatırımlarına tahsis edilebilen kaynakların yetersizliği yanında, kısıtlı kaynakların etkin kullanılamaması hala önemli bir sorundur. Rasyonelleştirme çalışmaları ile son yıllarda sağlanan iyileştirmelere rağmen, kamu proje stoku, başta sulama sektörü olmak üzere, mevcut sınırlı kaynaklara kıyasla oldukça büyüktür. Sistematik bir proje döngüsü yaklaşımının bulunmaması ve bu kapsamda projelerin iyi hazırlanmış fizibilite etütlerine dayalı ve önceliklendirilmiş bir şekilde uygulamaya konulamaması, etkin bir izleme ve değerlendirmenin yapılamaması, kamu kuruluşlarının proje hazırlama, uygulama, izleme ve değerlendirme birimlerindeki kapasite yetersizlikleri gibi faktörler yatırıma ayrılan kısıtlı kaynakların etkin kullanılamamasının ve projelerin programlandığı şekilde tamamlanıp istenilen faydaların elde edilememesinin diğer başlıca sebepleridir.

Afet zararlarının önlenmesi ve azaltılması ile güvenli ve yaşanabilir kentlerin oluşturulması amacıyla; tüm sektörlerde zarar azaltma stratejilerinin geliştirilmesi ve bu stratejilerin uygulanması için kamu yatırımı gerekmektedir. Ayrıca, yeni yapılacak yatırımların karar verme süreçlerinde afet riski, dikkate alınmalıdır.

Önümüzdeki dönem için ;

- ekonomide istikrar ortamının sağlanmış olması,
- giderek daha fazla miktarda yararlandığımız AB fonlarının hem kamu yatırımları için ilave kaynak sağlaması hem de AB fon kullanımlarının belirli bir proje döngüsü çerçevesinde etkin hazırlık ve uygulamalar gerektirmesi sebebiyle, kamu kuruluşlarında belirli standartlara uygun proje hazırlama, uygulama, izleme ve değerlendirme kapasitesinin gelişmesine katkıda bulunması,
- Ülkemizin artan kredibilitesi nedeniyle, daha uygun şartlarda dış proje kredisi sağlayan uluslararası kaynaklardan yararlanabilecek olması,
- kamu kuruluşları için stratejik planlama çalışmalarının ve enerjide olduğu gibi, tarım ve kırsal kalkınma, ulaştırma ve çevre sektörlerinde hazırlanan ve hazırlanacak olan strateji dokümanlarında ortaya konulan stratejilerin projelerin daha iyi önceliklendirilmesine ve değerlendirilmesine imkan verecek olması,
- kamu-özel işbirliği (KÖİ) modellerinden yararlanılacak olması,
- mahalli nitelikli işlerin mahalli idarelere bırakılması ve böylece yerinden yönetim ilkesinin hayata geçirilmesi

gibi faktörler kamu yatırımlarına ayrılabilen kaynakların ve uygulamada etkinliğin artırılması için bazı fırsatlar ortaya çıkarmıştır.

2007 yılında, sektörel ve bölgesel önceliklerin yanı sıra devam eden projelerden;

- 2007 yılı içinde tamamlanarak ekonomiye kazandırılacak projelere,
- Uygulamasında önemli fiziki gerçekleşme sağlanmış öncelikli projelere,
- Yatırım Programında yer alan ve dış finansmanı sağlanan projelerden önemli oranda fiziki gerçekleşme sağlanmış öncelikli projelere,
- Başlatılmış bulunan diğer projelerle bağlantılı veya eş zamanlı olarak yürütülmesi ve tamamlanması gereken projelere,
- Afetlerin önlenmesi ve afet hasarlarının telafisine yönelik projelere,
- AB'ye üyelik yönünde ortaya konulan politika ve önceliklerin hayata geçirilmesi için sürdürülen çalışmaların gerektirdiği projelere,
- e-Dönüşüm Türkiye Projesi ile uyumlu bilgi ve iletişim teknolojisi projelerine ağırlık verilecektir.

C. ÖDEMELER DENGESİ

1. Dünya Ticareti

2005 yılında yüzde 4,9 oranında büyüyen dünya ekonomisinin, 2006 yılında yüzde 5,1, 2007 yılında ise yüzde 4,9 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir.

TABLO: II. 19- Dünya Hasılası ve Büyüme Oranları

(Yüzde Değişim)

	2004	2005	2006 (1)	2007 (1)
Dünya Hasılası (Milyar ABD Doları)				
Piyasa Döviz Kurlarına Göre	41 258	44 455	47 767	51 057
Satın Alma Gücü Paritesine Göre (PPP)	56 965	61 028	65 117	69 489
Büyüme (GSYİH, sabit fiyatlarla)				
Dünya	5,3	4,9	5,1	4,9
Gelişmiş Ekonomiler	3,2	2,6	3,1	2,7
Euro Bölgesi	2,1	1,3	2,4	2,0
ABD	3,9	3,2	3,4	2,9
Japonya	2,3	2,6	2,7	2,1
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	4,0	3,1	3,6	3,3
Gelişmekte Olan Ekonomiler	7,7	7,4	7,3	7,2
Avrupa Birliği	2,4	1,8	2,8	2,4
Yeni Sanayileşmiş Asya Ekonomileri	5,9	4,5	4,9	4,4
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	8,8	9,0	8,7	8,6
Orta Doğu Ülkeleri	5,5	5,7	5,8	5,4
Çin	10,1	10,2	10,0	10,0
Hindistan	8,0	8,5	8,3	7,3
Türkiye	8,9	7,4	6,0	5,0

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Eylül 2006; DPT

(1) Tahmin

En önemli ticaret ortağımız AB ekonomisinin, 2006 yılını yüzde 2,8'lik bir büyüme ile tamamlayacağı ve 2007 yılında büyüme hızının bir miktar düşeceği tahmin edilmektedir. Çin ve Hindistan'ın öncülük ettiği gelişmekte olan Asya ekonomileri yüksek oranlı büyümelerini devam ettirmektedir. Çin'in yüzde 10'luk büyüme hızını devam ettirmesi, Hindistan'ın 2006 yılında yüzde 8,3 olarak gerçekleşmesi beklenen büyüme hızının 2007 yılında yüzde 7,3'e gerilemesi öngörülmektedir.

Dünyada 2006 yılında toplam 11,7 trilyon ABD doları mal ihracatı gerçekleşmesi beklenirken, 2007 yılında bu rakamın 12,9 trilyon ABD dolarına yükselmesi öngörülmektedir. Türkiye'nin 2006 yılında gerçekleşmesi beklenen toplam ihracatı dünyada gerçekleşen ihracatın binde 7,1'ine tekabül ederken, 2007 yılında bu oranın binde 7,4'e çıkarılması hedeflenmektedir.

TABLO: II. 20- Türkiye'nin Dünya Ticaretindeki Yeri

(Milyar ABD Doları)

	2004	2005	2006 (1)	2007 (1)
Dünya İhracatı				
Mal ve Hizmetler	11 208	12 684	14 464	15 891
Mallar	8 945	10 186	11 721	12 896
Türkiye'nin Dış Ticareti				
İhracat	63,2	73,5	83,5	95,0
İthalat	97,5	116,8	135,5	149,7
Binde Pay				
Türkiye İhracatı / Dünya İhracatı	7,06	7,22	7,12	7,37
Türkiye İthalatı / Dünya İhracatı	10,89	11,47	11,56	11,61

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Eylül 2006; TÜİK; DPT

(1) Tahmin

2005 yılında yüzde 7,4 artan dünya mal ve hizmet ticaret hacminin, 2006 yılında yüzde 8,9, 2007 yılında ise yüzde 7,6 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Türkiye'nin en önemli ihracat pazarı konumunda olan ve 2006 sonu itibarıyla yüzde 7,2 büyüyeceği tahmin edilen euro bölgesinin mal ve hizmet ithalat hacminin 2007 yılında yüzde 5,4 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

TABLO: II. 21- Uluslararası Ticaret

	2004	2005	2006 (1)	2007 (1)
(Yüzde Değişim)				
Mal ve Hizmet Ticareti				
Dünya Ticaret Hacmi	10,6	7,4	8,9	7,6
Fiyat Deflatörü (ABD Doları)	9,7	5,4	4,6	2,2
İhracat Hacmi				
Gelişmiş Ekonomiler	8,8	5,5	8,0	6,0
Gelişmekte Olan Ekonomiler	14,6	11,8	10,7	10,6
Euro Bölgesi	6,6	4,1	7,4	5,3
İthalat Hacmi				
Gelişmiş Ekonomiler	9,1	6,0	7,5	6,0
Gelişmekte Olan Ekonomiler	16,4	11,9	13,0	12,1
Euro Bölgesi	6,5	5,2	7,2	5,4
Ticaret Hadleri				
Gelişmiş Ekonomiler	-0,2	-1,3	-0,9	0,0
Gelişmekte Olan Ekonomiler	2,7	4,5	4,0	0,5
Euro Bölgesi	-0,4	-1,0	-0,6	-0,1

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Eylül 2006

(1) Tahmin

Artan dünya ticaretine paralel olarak 2005 yılında 190 milyar ABD dolarını aşmış olan ülkemiz dış ticaret hacminin 2006 yılı sonu itibarıyla 219 milyar ABD dolarına ulaşması beklenmektedir.

TABLO: II. 22- Dünya İhracat Fiyatları (Yıllık Ortalama)

		2004	2005	2006 (1)	2007 (1)
(Yüzde Değişim)					
<i>ABD doları cinsinden</i>	Mamul Fiyatları	9,4	3,6	2,2	2,3
	Petrol	30,7	41,3	20,1	-1,8
	Yakıt Dışı Başlıca Emtia	18,5	10,3	22,1	-4,8
	Ham Petrol Varil Fiyatı (2)	37,8	53,4	64,4	63,3
<i>Euro cinsinden</i>	Mamul Fiyatları	-0,5	3,4	1,9	0,1
	Petrol	18,9	41,0	20,2	-1,6
	Yakıt Dışı Başlıca Emtia	7,8	10,0	21,7	-6,9
	Ham Petrol Varil Fiyatı (2)	30,4	42,8	51,6	49,5
<i>Kısa vadeli faiz oranları (3)</i>	ABD	1,4	3,2	5,0	5,3
	EURIBOR	2,1	2,2	3,1	3,7
	LIBOR	1,8	3,8	5,4	5,5

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Eylül 2006; DPT

(1) Tahmin

(2) Brent, Dubai, Batı Texas, ham petrol spot fiyatları ortalaması

(3) Yıllık ortalama, LIBOR için 6 aylık ABD doları mevduatlarına, EURIBOR için 3 aylık euro mevduatlarına uygulanan faiz, ABD için 3 aylık hazine tahvil faizi

2005 yılında yakıt dışı başlıca emtia fiyatları ABD doları cinsinden yüzde 10,3 oranında artarken petrol fiyat artışı yüzde 41,3 olarak gerçekleşmiştir. Petrol fiyatlarındaki artış 2006 yılının ilk yedi ayında da devam etmiş, ancak Ağustos ayından itibaren düşme trendine girmiştir. Bu çerçevede, 2006 yılı sonu itibarıyla petrol

fiyatlarında yüzde 20,7, emtia fiyatlarında ise yüzde 22,1 artış beklenmektedir. 2007 yılında ise petrol fiyatlarında yüzde 1,8 oranında, emtia fiyatlarında ise yüzde 4,8 oranında azalma olacağı tahmin edilmektedir. Bu durumda dünya petrol fiyatının (Brent, Dubai ve Batı Teksas spot fiyatı ortalaması) 2006 yılında varil başına 64,4 ABD doları olarak gerçekleşmesi, 2007 yılında ise 63,3 ABD doları seviyesine inmesi beklenmektedir.

2. Cari İşlemler Hesabı

a) Mevcut Durum

2002 yılından itibaren yüksek oranda gerçekleşen büyümeye paralel olarak artmakta olan cari işlemler açığı 2006 Ağustos ayı itibarıyla son 12 ayda 30,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Cari işlemler açığında yaşanan bu artışta, enerji ve emtia fiyatlarındaki artışın yanı sıra üretim ve yurt içi talepteki artış sonucu ithalatta gözlenen yüksek oranlı reel artışlar belirleyici olmuştur. Yüksek oranda gerçekleşen sermaye girişleri sonucu değerlendirilen YTL rekabet gücünü ve cari açığın düzeyini etkileyen diğer önemli bir faktördür.

TABLO: II. 23- Cari Açık ve Bileşenleri

(Milyar ABD Doları)

	2004	2005	2006 (1)	Ocak - Ağustos	
				2005	2006
CARİ İŞLEMLER HESABI	-15,6	-23,2	-30,1	-15,5	-22,4
DIŞ TİCARET DENGESİ	-23,9	-32,9	-39,3	-21,6	-28,0
Toplam Mal İhracatı	67,0	76,9	84,3	48,9	56,2
İhracat f.o.b.	63,2	73,5	80,1	46,7	53,3
Bavul Ticareti, Diğer Mallar	3,8	3,3	3,6	2,1	2,4
Toplam Mal İthalatı	-90,9	-109,9	-123,6	-70,5	-84,2
İthalat c.i.f.	-97,5	-116,8	-130,7	-75,0	-88,9
Navlun ve Sigorta, Diğer Mallar	10,1	10,8	10,6	7,5	7,3
HİZMETLER DENGESİ	12,8	14,0	13,4	9,1	8,5
Gelir	22,9	25,8	25,1	16,7	15,9
Turizm Gelirleri	15,9	18,2	18,0	11,8	11,7
Gider	-10,1	-11,9	-11,7	-7,6	-7,4
YATIRIM GELİRİ DENGESİ	-5,6	-5,7	-5,7	-4,0	-4,0
Gelir	2,7	3,7	4,3	2,5	3,1
Gider	-8,3	-9,3	-10,0	-6,4	-7,1
CARİ TRANSFERLER	1,1	1,5	1,5	0,9	1,0

Kaynak: TCMB

(1) Ağustos ayı itibarıyla, yıllıklandırılmış

Dış Ticaret Dengesi

İhracat, 2006 yılının Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 14,1 oranında artarak 53,3 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Bu dönemde toplam ihracatın yüzde 94,2'sini oluşturan imalat sanayi ürünleri ihracatı, yüzde 13,6 oranında artmıştır. Bu artışta, bir önceki yılın aynı dönemine göre, ana metal sanayi ürünleri ihracatının yüzde 30,3, motorlu kara taşıtları ve römorklar ihracatının yüzde 18,3, kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıtlar ihracatının yüzde 46,9, diğer ulaşım araçları ihracatının yüzde 38,3, makine ve teçhizat ihracatının yüzde 19,1 oranında artması belirleyici olmuştur. Tarım-ormancılık ve madencilik sektörlerinin ihracatları bu dönemde sırasıyla yüzde 20,2 ve yüzde 33,8 oranlarında artmıştır.

2006 yılının Ocak-Ağustos döneminde Türkiye'nin ihracat pazarları kompozisyonunda önemli bir değişiklik gözlenmemiştir. Amerika, Yakın ve Ortadoğu ülkelerinin toplam ihracatımız içindeki payı biraz azalırken, AB harici Avrupa ülkelerine yapılan ihracatın payı artmıştır.

2006 yılının tamamında ihracatın yüzde 13,2 oranında artarak 83,5 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir. İhracat fiyatlarının aynı yılda yüzde 2,7 oranında artacağı öngörüsü altında, reel ihracat artışının yüzde 10,7 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

TABLO: II. 24- Ülke Gruplarına Göre İhracat

(Milyar ABD Doları)

	Yıllık		Yüzde Pay		Ocak – Ağustos		Yüzde Pay	
	2004	2005	2004	2005	2005	2006	2005	2006
TOPLAM İHRACAT	63,2	73,5	100,0	100,0	46,7	53,3	100,0	100,0
AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ	34,5	38,4	54,5	52,3	24,3	27,8	52,0	52,1
AB-15	32,6	35,9	51,6	48,8	22,8	25,9	48,7	48,6
AB-10 (Yeni Üyeler)	1,9	2,5	2,9	3,4	1,5	1,9	3,3	3,5
TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİ	2,6	3,0	4,1	4,0	1,9	1,9	4,2	3,6
DiĞER ÜLKELER	26,2	32,1	41,4	43,7	20,5	23,6	43,8	44,3
Diğer Avrupa (AB Hariç)	6,6	8,8	10,5	12,0	5,4	7,0	11,6	13,1
Afrika	3,0	3,6	4,7	4,9	2,4	2,9	5,2	5,4
Amerika	5,7	6,0	9,1	8,1	3,9	4,1	8,3	7,8
Asya	10,5	13,2	16,6	18,0	8,5	9,3	18,2	17,4
Yakın ve Orta Doğu	7,9	10,2	12,5	13,9	6,6	6,9	14,1	12,9
Diğer Asya	2,5	3,0	4,0	4,1	1,9	2,4	4,1	4,5
Diğer	0,3	0,5	0,6	0,7	0,3	0,3	0,5	0,6

Kaynak: TÜİK

İthalat, 2006 yılının Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 18,5 oranında artarak 88,9 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Bu dönemde tüketim malları ithalatı artış oranı genel ithalat artış oranının üzerinde yer alarak yüzde 25,8 oranında gerçekleşirken, ara malları ithalatı yüzde 19,4 oranında artmıştır. Ara malı ithalatındaki artışta yükselen enerji maliyetleri belirleyici olmuştur.

TABLO: II. 25- Ülke Gruplarına Göre İthalat

(Milyar ABD Doları)

	Yıllık		Yüzde Pay		Ocak – Ağustos		Yüzde Pay	
	2004	2005	2004	2005	2005	2006	2005	2006
TOPLAM İTHALAT	97,5	116,8	100,0	100,0	75,0	88,9	100,0	100,0
AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ	45,4	49,2	46,6	42,1	31,7	35,5	42,3	39,9
AB-15	42,4	45,5	43,4	38,9	29,3	32,8	39,1	37,0
AB-10 (Yeni Üyeler)	3,1	3,8	3,2	3,2	2,4	2,7	3,1	3,0
TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİ	0,8	0,8	0,8	0,7	0,5	0,6	0,6	0,6
DiĞER ÜLKELER	51,3	66,8	52,6	57,2	42,8	52,8	57,1	59,4
Diğer Avrupa (AB Hariç)	18,4	23,9	18,9	20,4	15,8	18,9	21,0	21,3
Afrika	4,8	6,0	4,9	5,2	3,8	4,8	5,0	5,3
Amerika	6,6	7,9	6,8	6,7	5,2	5,7	6,9	6,4
Asya	21,1	28,5	21,6	24,4	17,8	23,2	23,7	26,1
Yakın ve Orta Doğu	5,6	8,0	5,7	6,8	5,0	7,1	6,6	8,0
Diğer Asya	15,5	20,6	15,9	17,6	12,8	16,0	17,1	18,0
Diğer	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3

Kaynak: TÜİK

2006 yılının Ocak-Ağustos döneminde ülke gruplarının toplam ithalat içindeki paylarına bakıldığında petrol ürünleri ihraç eden ülkelerden ve gelişmekte olan ülkelerden yapılan ithalatın toplam ithalat içindeki payının arttığı gözlenmektedir. AB ülkelerinden yapılan ithalatın payı 2005 yılının Ocak-Ağustos döneminde yüzde 42,3 seviyesinde iken 2006 yılının aynı döneminde yüzde 39,9 oranına gerilemiştir.

2006 yılı sonunda ithalatın bir önceki yıla göre yüzde 16,0 oranında artarak 135,5 milyar ABD dolarına ulaşması beklenmektedir. Söz konusu yılda ithalat fiyatlarının yüzde 4,1 oranında artacağı, bunun sonucunda reel artışın yüzde 11,5 olacağı tahmin edilmektedir.

Yukarıda değinildiği gibi artan enerji fiyatları cari açığı olumsuz yönde etkilemektedir. Ham petrol fiyatında her bir dolarlık artış, yıllık ham petrol ithalatı için ödediğimiz tutarı yaklaşık 170 milyon ABD doları artırmaktadır. Ham petrol fiyatının artışı sonucu diğer enerji ürünlerinde gerçekleşen fiyat hareketleri de dikkate alındığında, varil fiyatında bir dolarlık artış toplam enerji maliyetimize yaklaşık 455 milyon ABD doları ilave yük getirmektedir. 2005 yılında ham petrolün bir varilinin ortalama 50,1 ABD doları olan maliyetinin, 2006 yılında ortalama 60,5 ABD doları olarak gerçekleşmesi, enerji ithalatımıza yaklaşık 4,7 milyar ABD doları ilave yük getirecektir.

Gümrük Birliğine taraf olduğumuz 1996 yılından 2006 yılına kadar AB ile olan ticaretimizde sürekli olarak bir iyileşme gözlenmektedir. AB-15 üyeleri ile olan ticarete Gümrük Birliğine girilen 1996 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 49,9 iken 2006 yılı Ocak-Ağustos döneminde bu oran yüzde 78,9'a yükselmiştir. Gümrük Birliğine tam uyum ve malların serbest dolaşımı faslında gerçekleştirilecek düzenlemelerle, Türk ihracatçısının rekabet gücünde artış olacağı tahmin edilmektedir. Öte yandan son yıllarda enerji ihracatçısı ülkeleriyle ve Uzak Doğu ülkeleriyle olan ticarete ihracatın ithalatı karşılama oranı sürekli gerilemektedir.

TABLO: II. 26- Ülkelere Göre İhracatın İthalatı Karşılama Oranları

(Yüzde)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
TOPLAM	53,2	54,1	58,7	65,4	51,0	75,7	69,9	68,1	64,8	62,9	60,0
AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ	51,4	51,0	57,5	68,3	55,1	88,9	79,4	77,3	75,8	78,0	78,2
AB-15	49,9	49,2	56,1	67,1	54,5	88,2	79,1	77,2	76,9	78,9	78,9
AB-10 (Yeni Üyeler)	143,1	146,0	126,7	132,0	74,0	110,1	84,3	78,6	60,4	67,4	70,1
DIĞER ÜLKELER	53,9	55,7	57,4	59,4	44,3	61,2	57,3	55,1	51,0	48,1	44,7
Diğer Avrupa (AB Hariç)	63,2	72,1	61,8	46,0	33,4	42,1	41,0	40,5	36,0	37,0	37,0
Afrika	58,1	56,1	103,4	98,1	50,6	54,0	62,9	63,8	61,6	60,0	60,4
Amerika	41,0	43,6	53,0	75,5	74,9	95,9	96,3	86,7	86,9	75,9	73,0
Asya	56,8	54,4	48,1	53,0	37,6	58,1	53,8	55,4	49,6	46,3	40,1
Yakın ve Orta Doğu	78,3	101,7	128,6	120,8	76,3	108,1	108,0	122,7	141,8	127,8	96,2
Diğer Asya	41,5	32,6	21,0	24,6	18,7	27,3	27,4	24,3	16,4	14,7	15,1
Diğer	18,0	46,8	51,2	38,8	34,4	98,8	57,2	39,1	94,6	99,7	110,3

Kaynak:TÜİK

(1) Ocak-Ağustos

Hizmetler Dengesi, Yatırım Geliri Dengesi ve Cari Transferler

Turizm gelirlerinin etkisiyle geleneksel olarak fazla veren hizmetler dengesi 2005 yılında da 14 milyar ABD doları fazla vermiştir. 2006 yılının Ocak-Ağustos döneminde turizm gelirleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 1,1 oranında azalarak 11,7 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılının tamamında ise, turizm gelirlerinin 18,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2006 yılının Ocak-Ağustos döneminde yatırım geliri dengesi, 2005 yılının aynı dönemdeki seviyesini koruyarak 4,0 milyar dolar açık vermiştir. Portföy yatırımları altında yer alan genel hükümet ve bankalar tahvil geri ödemesi de dahil olmak üzere 2006 yılı Ocak-Ağustos döneminde toplam 5,9 milyar ABD doları faiz ödemesi gerçekleşmiştir. Bu durumda 2005 yılının Ocak-Ağustos döneminde 10,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşen faiz ödemeleri hariç cari açık, 2006 Ocak-Ağustos döneminde 16,5 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

2006 yılının ilk sekiz ayında cari transferler kaleminde 1 milyar ABD doları fazla kaydedilmiştir.

Bu gelişmeler sonucunda, 2006 yılının ilk sekiz ayında 22,4 milyar ABD doları olarak gerçekleşen cari açığın 2006 yılının tamamında 30,7 milyar ABD doları olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

b) 2007 Yılı Hedefleri

2007 yılında ihracatımızın yüzde 13,8 oranında artarak 95 milyar ABD doları seviyesine ulaşması beklenmektedir. İthalatın ise enerji fiyatlarının azalacağı ve büyümenin yavaşlayacağı tahmini altında yüzde 10,5 oranında artarak 149,7 milyar ABD doları olması öngörülmektedir. Böylece ticaret açığı 54,7 milyar ABD doları olacaktır. 2007 yılında 4,9 milyar ABD doları bavul ticareti ve 8,1 milyar ABD doları navlun ve sigorta gelirleri ile dış ticaret dengesinde 39,4 milyar ABD doları açık öngörülmektedir.

2007 yılında ihracat fiyatlarının yüzde 1,8, ithalat fiyatlarının ise yüzde 2,0 oranında artması öngörülmektedir. Böylece 2007 yılında, reel olarak, ihracatımızın yüzde 11,8, ithalatımızın ise yüzde 8,3 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

2007 yılında turizm gelirlerinin yüzde 9,2 artışla 19,8 milyar ABD dolarına ulaşması öngörülmektedir. Turizm giderlerinin ise yüzde 11,8 artarak 3,2 milyar ABD doları olması beklenmektedir. Diğer kalemlerle beraber hizmetler gelirlerinin yüzde 11,3 oranında artarak 27,4 milyar ABD doları olacağı tahmin edilmektedir. Hizmetler giderlerinin ise yüzde 6,5 artışla 11,8 milyar ABD dolarına çıkması beklenmektedir. Böylece 2007 yılında hizmetler dengesinin yüzde 15,2 artışla 15,5 milyar ABD doları fazla vermesi beklenmektedir.

TABLO: II. 27- Türkiye'nin Dış Ticaretini Etkileyen Faktörler

	2001	2002	2003	2004	2005	2006 (1)	2007 (2)
İhracat (Milyar ABD Doları)	31,3	36,1	47,3	63,2	73,5	83,5	95,0
İthalat (Milyar ABD Doları)	41,4	51,6	69,3	97,5	116,8	135,5	149,7
(Yüzde Değişim)							
İhracat	12,8	15,1	31,0	33,7	16,3	13,6	13,8
İthalat	-24,0	24,5	34,5	40,7	19,7	16,0	10,5
İhracat Fiyatları	-2,6	-1,8	12,7	16,3	5,7	2,7	1,8
İthalat Fiyatları	-0,3	-1,2	12,8	15,1	7,1	4,1	2,0
Reel İhracat	15,8	17,2	16,3	15,0	10,1	10,7	11,8
Reel İthalat	-23,8	26,1	19,3	22,2	11,8	11,5	8,3
Reel Kur (1 ABD Doları + 1,5 Euro)	-19,1	12,0	9,7	7,5	10,5	-1,0	-6,4
GSMH Büyüme hızı	-9,5	7,9	5,9	9,9	7,6	6,0	5,0
Sanayi Büyümesi	-7,5	9,4	7,8	9,4	6,5	6,5	5,2
Yurtiçi Talep Büyümesi	-16,9	9,3	8,7	13,3	8,6	7,1	4,1
Üretkenlik	-3,3	10,1	7,6	8,9	5,2	7,2 (3)	
Üretkenlik (Gelişmiş Ekonomiler)	0,8	4,2	4,5	3,5	3,1	3,2	3,0
Birim İşgücü Maliyeti	-30,8	2,6	17,6	12,0	12,7	6,4 (3)	
Birim İşgücü Maliyeti (Gelişmiş Ekonomiler)	2,1	0,2	0,1	-1,0	0,4	0,2	0,9

Kaynak: TÜİK, DPT, IMF World Economic Outlook, Eylül 2006

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

(3) Haziran ayı itibarıyla, yıllıklandırılmış

TABLO: II. 28- İhracatın Sektörel Dağılımı (ISIC.Rev.3)

	(Milyar ABD Doları)			(Yüzde Pay)			(Yüzde Değ.)	
	2005	2006 (1)	2007 (2)	2005	2006 (1)	2007 (2)	06/05	07/06
TOPLAM İHRACAT	73,5	83,5	95,0	100,0	100,0	100,0	13,6	13,8
Tarım, Ormanlık, Balıkçılık	3,5	3,9	4,3	4,7	4,7	4,5	13,6	8,5
Madencilik ve Taş Ocaklığı	0,8	1,0	1,2	1,1	1,2	1,3	24,7	18,8
İmalat Sanayi	68,8	78,1	88,9	93,7	93,5	93,6	13,4	13,8
Diğer	0,4	0,5	0,7	0,5	0,6	0,7	26,0	34,5

Kaynak: DPT, TÜİK

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

TABLO: II. 29- İthalatın Ekonomik Gruplara Göre Dağılımı (BEC)

	(Milyar ABD Doları)			(Yüzde Pay)			(Yüzde Değ.)	
	2005	2006(1)	2007(2)	2005	2006(1)	2007(2)	06/05	07/06
TOPLAM İTHALAT	116,8	135,5	149,7	100,0	100,0	100,0	16,0	10,5
Sermaye Malları	20,4	23,4	26,4	17,4	17,3	17,6	14,8	12,8
Ara Malları	81,9	96,1	106,5	70,1	70,9	71,1	17,4	10,8
Yakıt (motor benzini hariç)	20,5	26,4	27,3	17,5	19,5	18,3	29,1	3,4
Ham Petrol	8,6	10,3	10,2	7,4	7,6	6,8	19,2	-1,3
Yakıt Dışı Aramalı	61,4	69,7	79,2	52,6	51,4	52,9	13,5	13,6
Tüketim Malları	14,0	15,4	16,4	12,0	11,4	10,9	10,4	6,1
Diğer	0,6	0,6	0,4	0,5	0,4	0,3	0,8	-21,7

Kaynak: DPT, TÜİK

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

2007 yılında yatırım geliri dengesinde 7 milyar ABD doları açık öngörülürken, cari transferler kaleminde 1,8 milyar ABD doları fazla beklenmektedir. Böylece, 2007 yılında cari işlemler açığının yüzde 1 azalarak 30,4 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. 2006 yılında yüzde 7,9 olması beklenen cari açığın GSMH'ya oranının, 2007 yılında yüzde 7,4'e gerileyeceği tahmin edilmektedir.

TABLO: II. 30- Cari İşlemler Dengesi

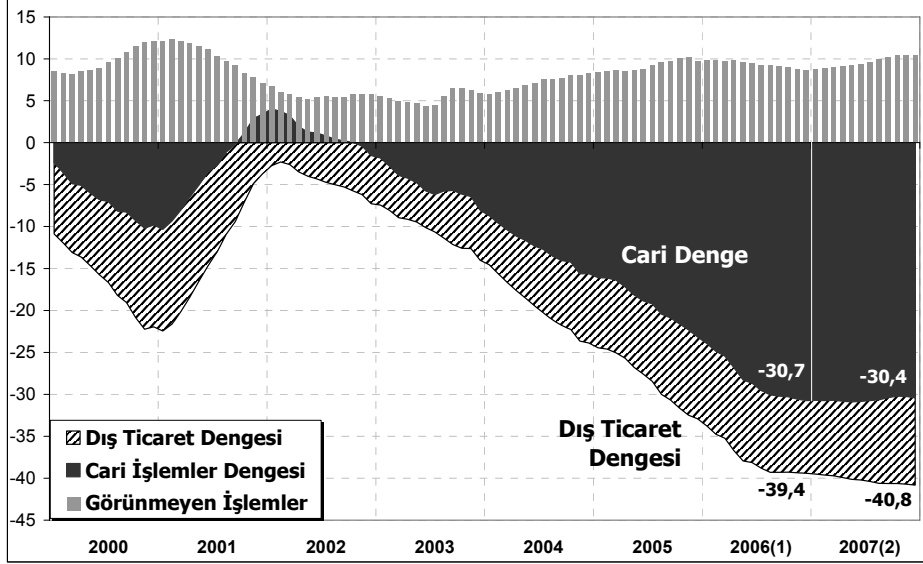
(Milyar ABD Doları)

	2003	2004	2006	2006(1)	2007(2)
CARİ İŞLEMLER HESABI	-8,0	-15,6	-23,2	-30,7	-30,4
DIŞ TİCARET DENGESİ	-14,0	-23,9	-32,9	-39,4	-40,8
İhracat f.o.b.	51,1	67,0	76,8	88,0	99,9
İhracat f.o.b.	47,3	63,2	73,5	83,5	95
Bavul Ticareti	4,0	3,9	3,5	4,5	4,9
Uyarılama: Diğer mallar	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0
İthalat f.o.b.	-62,6	-87,4	-106,0	-123,4	-136,3
İthalat c.i.f.	-69,3	-97,5	-116,8	-135,5	-149,7
Navlun ve Sigorta	4,1	5,8	6,9	8,1	9,0
Uyarılama: Diğer mallar	2,6	4,3	3,9	4,0	4,4
Parasal Olmayan Altın (net)	-2,5	-3,4	-3,8	-4,0	-4,4
HİZMETLER DENGESİ	10,5	12,8	14,0	13,5	15,5
Gelir	17,9	22,9	25,8	24,6	27,4
Gider	-7,4	-10,1	-11,9	-11,1	-11,8
Taşımacılık	-0,5	-1,1	-1,3	-1,5	-1,1
Gelir	2,2	3,3	4,0	3,6	3,8
Gider	-2,7	-4,3	-5,3	-5,1	-4,9
Turizm	11,1	13,4	15,3	15,3	16,6
Gelir	13,2	15,9	18,2	18,1	19,8
Gider	-2,1	-2,5	-2,9	-2,9	-3,2
Diğer Hizmetler	-0,1	0,5	0,0	-0,3	0,0
Gelir	2,6	3,8	3,7	2,9	3,8
Gider	-2,6	-3,3	-3,7	-3,2	-3,8
YATIRIM GELİRİ DENGESİ	-5,6	-5,6	-5,7	-6,3	-7,0
Gelir	2,2	2,7	3,7	4,7	5,4
Gider	-7,8	-8,3	-9,3	-11,0	-12,4
Doğrudan Yatırımlar	-0,4	-0,8	-0,7	-0,9	-0,9
Gelir	0,2	0,2	0,3	0,2	0,4
Gider	-0,6	-1,0	-1,0	-1,1	-1,3
Portföy Yatırımları	-1,2	-1,2	-0,9	-0,4	-0,4
Gelir	1,4	1,7	2,4	3,2	3,4
Gider	-2,6	-2,9	-3,3	-3,6	-3,8
Diğer Yatırımlar	-3,9	-3,6	-4,0	-5,0	-5,7
Faiz Geliri	0,6	0,7	1,0	1,3	1,6
Faiz Gideri	-4,6	-4,3	-5,0	-6,3	-7,3
Uzun Vade	-4,3	-3,9	-4,5	-5,6	-6,5
Kısa Vade	-0,3	-0,4	-0,6	-0,7	-0,8
CARİ TRANSFERLER	1,0	1,1	1,5	1,5	1,8
İşçi Gelirleri	0,7	0,8	0,9	1,0	1,2
Resmi Transferler	0,3	0,3	0,6	0,5	0,6

Kaynak: TCMB, DPT
(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

Grafik:3 - Cari İşlemler Dengesi (12 Aylık Toplamlar)

(Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB, DPT

(1) Tahmin

(2) Program

3. Sermaye ve Finans Hesapları

a) Mevcut Durum

Uygulanan ekonomik program neticesinde artan makroekonomik istikrar sonucunda, 2006 yılında Türkiye'ye önemli ölçüde sermaye girişi olmuştur. Bu durum, ilk sekiz ayda gerçekleşen 22,4 milyar ABD doları cari açığın finanse edilmesinin yanı sıra resmi rezervlerde 4,2 milyar ABD dolarlık artış gerçekleşmesini sağlamıştır.

2005 yılında sermaye ve finans hesabında (rezerv hariç) gerçekleşen net girişin yüzde 34,7'sini portföy yatırımları oluştururken, bu oranın Mayıs ve Haziran aylarındaki çıkış sonucunda 2006 yılında yüzde 17,3 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. Bankacılık dışı özel kesimin yurt dışından kullandığı kredilerde yaşanan artış neticesinde, diğer yatırımların toplam finansman içindeki payı yükselmiştir.

Önceki yıllarla kıyaslandığında, cari açığın finansmanında özel sektör kaynaklı kalemlerin ağırlığının arttığı gözlenmektedir. 2006 yılının Ocak-Ağustos döneminde net sermaye girişleri içinde özel kesimin ağırlığı artarak devam etmiş, kamu kesimi, IMF'ye yapılan geri ödemelerle beraber dış dünyaya net ödeyici durumundayken cari işlemler açığı ve rezerv artışı kamu kesimi dışından finanse edilmiştir.

TABLO: II. 31- Sermaye ve Finans Hesabı (Özet)

(Milyar ABD Doları)

	2004	2005	2006 (1)	Ocak-Ağustos	
				2005	2006
Cari İşlemler Dengesi	-15,6	-23,2	-30,1	-15,5	-22,4
Sermaye ve Finans Hesabı (rezerv hariç)	14,2	38,8	47,3	19,3	27,8
Doğrudan Yatırımlar (net)	2,0	8,7	18,5	2,4	12,1
Portföy Yatırımları (net)	8,0	13,4	8,6	7,3	2,4
Diğer Yatırımlar (net)	4,2	16,6	20,2	9,7	13,3
Rezerv Varlıklar (2)	-0,8	-17,8	-14,7	-7,4	-4,2
Net Hata Noksan	2,2	2,2	-2,5	3,6	-1,1

Kaynak: TCMB

(1) Ağustos ayı itibarıyla, yıllıklandırılmış

(2) "-" işareti artışı göstermektedir.

2006 yılının ilk sekiz ayında sermaye ve finans hesabında, IMF'ye yapılan net 3,5 milyar ABD doları geri ödeme de dahil, finansman ihtiyacımızdan 5,3 milyar ABD doları, net hata noksan dahil 4,2 milyar ABD doları daha fazla bir döviz girişi gerçekleşmiştir.

TABLO: II. 32- Sermaye ve Finans Hesabı, Kamu Kesimi- Özel Sektör Dağılımı

(Milyar ABD Doları)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006 (1)	Ocak-Ağustos	
							2005	2006
A. CARİ İŞLEMLER DENGESİ	3,4	-1,5	-8,0	-15,6	-23,2	-30,1	-15,5	-22,4
B. SERMAYE VE FİNANS HESABI (IMF Kredileri, Rezerv Hariç)	-14,6	1,2	7,2	17,8	44,1	51,9	23,6	31,3
Kamu Kesimi (IMF Kredileri Hariç)	-5,0	2,6	1,4	6,6	6,4	3,6	3,9	1,1
Özel Sektör	-9,6	-1,4	5,8	11,2	37,8	48,3	19,7	30,3
Bankalar (net)	-9,7	-3,2	2,1	0,6	8,7	4,8	4,1	0,2
Bankacılık Dışı Özel Kesim (net)	0,0	1,8	3,6	10,5	28,7	43,2	15,3	29,8
Diğer	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2
C. CARİ, SERMAYE VE FİNANS HESAPLARI (A+B)	-11,2	-0,3	-0,8	2,1	21,0	21,8	8,1	8,9
D. NET HATA VE NOKSAN	-1,8	0,1	4,9	2,2	2,2	-2,5	3,6	-1,1
E. GENEL DENGE (C+D)	-12,9	-0,2	4,1	4,3	23,2	19,3	11,7	7,8
F. REZERV VARLIKLAR	3,0	12,9	0,2	-4,1	-4,3	-13,4	-2,6	-11,7
Resmi Rezervler (2)	2,7	-6,2	-4,0	-0,8	-17,8	-14,7	-7,4	-4,2
IMF Kredileri	10,2	6,4	-0,1	-3,5	-5,4	-4,6	-4,3	-3,5
Kullanım	11,3	12,5	1,7	1,2	2,4	3,4	0,8	1,9
Geri Ödeme	-1,1	-6,1	-1,7	-4,7	-7,8	-8,1	-5,1	-5,4

Kaynak: TCMB

(1) Ağustos ayı itibarıyla, yıllıklandırılmış

(2) "-" işareti artışı göstermektedir.

Doğrudan yatırımlarda meydana gelen artış 2006 yılı Ocak-Ağustos döneminde de devam etmiş, 2005 yılının Ocak-Ağustos döneminde net 2,3 milyar dolar olan doğrudan yatırımlar, 2006 yılının aynı döneminde 10,5 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

2006 yılı Ocak-Ağustos döneminde 12,4 milyar ABD doları tutarında yurt içinde doğrudan yatırım gerçekleştirilmiştir. Bu tutarın 2 milyar ABD doları yurt içinde yabancılar tarafından gerçekleştirilen gayrimenkul alımları oluşturmaktadır.

2005 yılında yabancıların yurt içinden yaptıkları gayrimenkul yatırımlarının yurt içine giren net doğrudan yatırımlara oranı yüzde 29,6 iken gayrimenkul dışı doğrudan yatırımların hızlanmasıyla bu oran 2006 yılının ilk sekiz ayında yüzde 16,4'e inmiştir.

2006 yılı Ocak-Ağustos döneminde IMF'ye 5,4 milyar ABD doları kredi geri ödemesi gerçekleştirilirken, 1,9 milyar ABD doları kredi kullanılmıştır. Böylece IMF'ye net 3,5 milyar ABD doları geri ödeme yapılmıştır. 2006 yılının tamamında ise IMF'ye net 4,5 milyar ABD doları geri ödeme yapılacaktır.

2006 yılında, rezerv hariç, net 34,6 milyar ABD doları sermaye girişi olması beklenirken, bu tutarın 18,3 milyar ABD dolarının doğrudan, 5,5 milyar ABD dolarının portföy, 10,8 milyar ABD dolarının ise diğer yatırımlar kalemlerinden kaynaklanacağı tahmin edilmektedir.

2002 yılından itibaren bir finansman kaynağı olan net hata noksan kalemi, 2006 yılının ilk sekiz ayında finanse edilmesi gereken bir kalem haline gelmiştir.

2006 yılı Ocak-Ağustos döneminde rezerv varlıklar kaleminde 4,2 milyar ABD dolarlık artış gerçekleşirken, 2002 yılından 2006 yılı Ağustos ayına kadar resmi rezervlerde gerçekleşen toplam artış 33,1 milyar ABD dolarını bulmuştur.

2006 yılının Ocak-Ağustos döneminde 10,5 milyar ABD doları tutarında yabancı yatırımlardan (sermaye) yüzde 92,9 ile en fazla payı hizmetler sektörü alırken, imalat sanayi yüzde 5,9 ile ikinci sırada gelmektedir.

TABLO: II. 33- Yabancıların Türkiye'de Yaptıkları Doğrudan Yatırımın (Sermaye) Sektörel Dağılımı

(Milyon ABD Doları)

	Yıllık				Ocak-Ağustos	
	2002	2003	2004	2005	2005	2006
Genel Toplam	622	745	1 291	8 537	2 625	10 544
Tarım	0	1	6	5	5	0
Madencilik ve Taşocakçılığı	2	14	75	40	23	62
İmalat Sanayi	110	448	214	789	478	625
Hizmetler	442	196	927	7 699	2 117	9 797
Diğer	68	86	69	4	2	60

Kaynak: TCMB

b) 2007 Yılı Hedefleri

Global likidite bolluğunun 2007 yılında geçmiş yıllara göre azalacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede 2007 yılında sermaye girişlerinde kısmen azalma beklenmektedir.

2007 yılında 30,4 milyar ABD doları cari işlemler açığına karşılık, rezerv hariç net 35,7 milyar ABD doları sermaye girişi beklenmektedir. 2007 yılında IMF'ye net 1,5 milyar ABD doları geri ödemenin yanı sıra, resmi rezervlerde 5,3 milyar ABD doları artış öngörülmektedir. 2007 yılında 13,2 milyar ABD doları doğrudan, 5,6 milyar ABD doları portföy ve 16,9 milyar ABD doları diğer yatırımlar kalemlerinden net sermaye girişi beklenmektedir.

2005 ve 2006 yıllarında daha çok özelleştirme, birleşme ve satın alma şeklinde gerçekleşen doğrudan yatırımlar kaleminde 2007 yılında yeni (greenfield) yatırımların oranının artması beklenmektedir.

TABLO: II. 34- Cari İşlemler Dengesi ve Finansmanı

(Milyar ABD Doları)

	2002	2003	2004	2005	2006(1)	2007(2)
I. CARİ İŞLEMLER HESABI	-1,5	-8,0	-15,6	-23,2	-30,7	-30,4
II. SERMAYE VE FİNANS HESABI	1,4	3,1	13,4	20,9	31,9	30,4
1. Doğrudan Yatırımlar	1,0	1,3	2,0	8,7	18,3	13,2
1.1. Yurt dışında	-0,2	-0,5	-0,9	-1,1	-0,7	-1,0
1.2. Yurt içinde	1,1	1,8	2,9	9,8	19,0	14,2
2. Portföy Yatırımları	-0,6	2,5	8,0	13,4	5,5	5,6
2.1. Varlıklar	-2,1	-1,4	-1,4	-1,2	-0,9	-1,0
2.2. Yükümlülükler	1,5	3,9	9,4	14,7	6,5	6,6
Hisse Senetleri	0,0	0,9	1,4	5,7	2,0	2,0
Borç Senetleri	1,5	2,9	8,0	9,0	4,5	4,6
3. Diğer Yatırımlar	7,2	3,4	4,2	16,6	10,8	16,9
3.1. Varlıklar	-0,8	-1,0	-7,0	0,2	-8,5	-0,1
3.2. Yükümlülükler	8,0	4,4	11,1	16,4	19,3	17,0
Ticari Krediler	2,5	2,2	4,2	3,6	4,3	4,7
Krediler	5,0	0,8	6,1	12,0	13,9	11,8
Merkez Bankası	-6,1	-1,5	-4,4	-2,9	0,0	0,0
IMF	-6,1	-1,5	-4,4	-2,9	0,0	0,0
Genel Hükümet	11,8	-0,8	-0,3	-4,6	-4,2	-0,8
IMF	12,5	1,4	0,9	-2,5	-4,5	-1,4
Bankalar	-1,0	2,0	5,7	9,2	4,7	5,8
Diğer Sektörler	0,4	1,0	5,1	10,3	13,4	6,7
Mevduatlar	0,3	1,4	0,6	0,5	0,8	0,2
Diğer Yükümlülükler	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4
4. Rezerv Varlıklar (3)	-6,2	-4,0	-0,8	-17,8	-2,8	-5,3
III. NET HATA NOKSAN	0,1	4,9	2,2	2,2	-1,1	0,0

Kaynak: TCMB, DPT, HM

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

(3) "-" işareti artışı göstermektedir.

4. Dış Borç Stoku

2005 yılında 171,1 milyar ABD doları olan toplam dış borç stoku 2006 yılının ikinci çeyreği itibarıyla 193,6 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. 2002 yılından itibaren toplam dış

borç stokunun GSMH'ya oranı sürekli düşerken, 2006 yılının ilk yarısında bu durum tersine dönmüştür.

Özel kesiminin dış borçlar içindeki payı sürekli artarken, kamu kesimi son dönemde net borç ödeyici konumuna geçmiştir. 2006 yılının ilk yarısında özelleştirme ve ithalat karşılığı ticari krediler sebebiyle özel kesim içinde bankacılık dışı kesimin dış borç stoku artmıştır.

TABLO: II. 35- Dış Borç Stokuna Ait Bazı Göstergeler

(Milyar ABD Doları)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006(1)
Toplam Dış Borç Stoku	118,5	113,6	130,1	144,9	162,2	171,1	193,6
Kısa Vadeli Dış Borçlar	28,3	16,4	16,4	23,0	32,6	38,2	43,7
Orta-Uzun Vadeli Dış Borçlar	90,2	97,2	113,7	121,9	129,6	132,8	149,9
Kamu Kesimi Dış Borç Stoku	62,7	70,5	85,6	93,9	95,2	83,5	82,7
Özel Sektör Dış Borç Stoku	55,8	43,1	44,5	51,0	67,0	87,5	111,0
Bankacılık Kesimi	21,5	11,2	9,4	12,8	20,3	30,0	37,4
Bankacılık Dışı	34,4	31,9	35,1	38,2	46,7	57,6	73,6
Yüzde Oranlar							
Kısa V. Dış Borçlar/ Toplam Dış Borç Stoku	23,9	14,4	12,6	15,9	20,1	22,4	22,6
Kamu Kesimi / Toplam Dış Borç Stoku	52,9	62,0	65,8	64,8	58,7	48,8	42,7
Rezerv / Kısa Vadeli Dış Borçlar	81,8	120,7	170,9	152,8	115,6	137,1	134,9
Toplam Dış Borç Stoku / GSMH	58,8	78,7	71,2	60,8	53,8	47,2	50,6

Kaynak: TCMB, HM

(1) Haziran sonu itibarıyla

D. ENFLASYON VE PARA-KUR POLİTİKASI

1. Enflasyon

2005 yılında Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) yüzde 7,7, Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE) yüzde 2,7 oranında artmıştır. Böylece 2005 yılı TÜFE enflasyonu yüzde 8 olarak belirlenen hedefin altında kalmıştır. Sürdürülen mali disiplin ve sıkı para politikası, 2002-2004 döneminde olduğu gibi 2005 yılında da enflasyonun hedeflenen seviyenin altında gerçekleşmesini sağlamıştır. Türk Lirasının güçlü seyri, yapısal reformların kararlılıkla uygulanması ve verimlilik artışlarının sürmesi enflasyonun olumlu seyrinde rol oynayan diğer unsurlar olmuştur. Öte yandan, 2002 yılından itibaren devam eden enflasyondaki hızlı düşüş eğilimi 2005 yılında yavaşlamıştır. Emtia fiyatlarındaki yükseliş ve hizmet fiyatlarındaki katılık bu gelişmede etkili olmuştur.

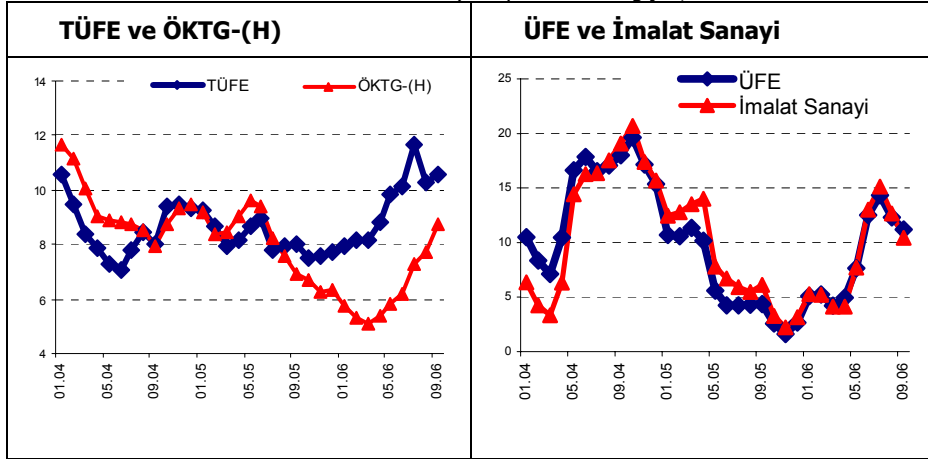
2002 yılından itibaren uygulanan örtük enflasyon hedeflemesi, 2006 yılı başında yerini açık enflasyon hedeflemesine bırakmıştır. Uygulanmakta olan rejim çerçevesinde enflasyon hedefi nokta hedef olarak belirlenmektedir. 2002-2005 yıllarındaki uygulamadan farklı olarak, hesap verme yükümlülüğünü doğuracak bir belirsizlik aralığı tespit edilmekte ve hedeften aşağı ya da yukarı yönlü sapmalar aynı şekilde

değerlendirilmektedir. 2006 yılı için enflasyon hedefi yüzde 5, belirsizlik aralığı ise her iki yönde 2 puan olarak belirlenmiştir. Ayrıca uygulanan ekonomik programda gözden geçirme kriteri olarak, çeyrekler itibarıyla yıl sonu hedefi ile tutarlı bir enflasyon patikası oluşturulmaktadır.

2006 yılında enflasyondaki düşüş eğilimi yerini yükselişe bırakmış ve yıllık enflasyondaki artış trendi Ağustos ayına kadar sürmüştür. Yılın ilk dört aylık döneminde, artan emtia fiyatlarının ve işlenmemiş gıda ürünleri ile tütün ürünlerindeki yüksek fiyat artışlarının enflasyon artışı üzerinde belirleyici olduğu gözlenmiştir. Mayıs ayından itibaren ise, küresel likidite koşullarındaki olumsuz gelişmeler sonucunda görülen sermaye çıkışları ve müteakiben Türk Lirasının önemli ölçüde değer kaybetmesiyle fiyatlar üzerinde yukarı yönlü bir baskı oluşmuştur. Türk Lirasındaki değer kaybının tüketici fiyatları üzerindeki doğrudan etkileri öncelikle enerji ve dayanıklı tüketim malları fiyatları yoluyla ortaya çıkmıştır. İlerleyen aylarda ise gecikmeli etkilerle beraber fiyat artışları daha geniş bir ürün yelpazesine yayılmıştır. Döviz kurundaki artışın yanında, enerji ve işlenmemiş gıda fiyatlarındaki artışla yıllık enflasyon çift haneli rakamlara yükselmiştir.

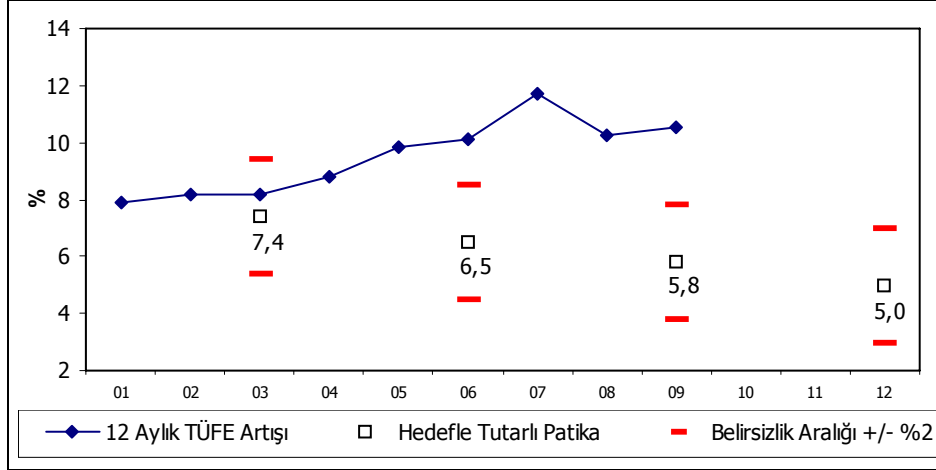
GRAFİK: 4- Fiyat Gelişmeleri

(12 Aylık Yüzde Değişim, 2003=100 bazlı endeksler)

Kaynak: TÜİK

2006 yılının ilk çeyreği sonunda yüzde 8,2 oranında gerçekleşen enflasyon, yüzde 7,4 olarak belirlenen patika değerini 0,8 puan aşmış ve belirsizlik aralığı dahilinde kalmıştır. Takip eden dönemde, arz şoklarının yanına Türk Lirasındaki değer kaybının da eklenmesiyle, yılın ikinci ve üçüncü çeyreği itibarıyla enflasyon 2 puanlık belirsizlik bandının üst sınırını aşmıştır. Nitekim; ikinci ve üçüncü çeyrek için patika değerleri sırasıyla yüzde 6,5 ve yüzde 5,8 olarak belirlenirken, söz konusu dönemlerde yıllık enflasyon yüzde 10,1 ve yüzde 10,5 oranlarında gerçekleşmiştir.

GRAFİK: 5- 2006 Yılı İçin Hedefle Uyumlu Enflasyon Patikası ve Gerçekleşmeler

Kaynak: TÜİK, TCMB

Tüketici fiyatlarından arazi gelişmelerin etkileri arındırılarak hesaplanan Özel Kapsamlı TÜFE Göstergelerinin (ÖKTG) gelişimi incelendiğinde; işlenmemiş gıda, enerji, alkollü içkiler, tütün ürünleri ve altın hariç tutularak hesaplanan H kodlu göstergedeki yıllık artışın, Eylül ayı itibarıyla TÜFE artışının altında kaldığı görülmektedir. Nitekim; Eylül ayı itibarıyla TÜFE'deki 12 aylık artış yüzde 10,5 olurken H kodlu göstergedeki artışın yüzde 8,7 oranında kalması, döviz kurlarındaki artışın, enerji ve işlenmemiş gıda fiyatlarındaki artışların ve alkollü içecekler ve tütün ürünlerindeki fiyat ayarlamalarının genel endeks üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır.

TABLO: II. 36- Eylül Ayı İtibarıyla ÖKTG'ndeki Gelişmeler (2003=100)

Grubu Kapsamı	Ocak-Eylül		12 Aylık		Yıllık Ortalama	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
TÜFE Genel	3,93	6,65	7,99	10,55	8,63	9,05
A Mevsimlik ürünler hariç	6,81	8,56	9,10	10,16	9,82	9,11
B İşlenmemiş gıda ürünleri hariç	4,96	6,67	8,39	9,53	9,31	8,52
C Enerji hariç	3,54	6,36	7,43	10,68	7,99	8,87
D (B) ve (C)	4,72	6,32	7,79	9,49	8,67	8,21
E (C) ve alkollü içkiler ile tütün ürünleri hariç	2,48	6,45	6,55	10,71	7,85	7,87
F (E) ve fiyatları yönetilen/yönlendirilen diğer ürünler, dolaylı vergiler hariç	2,20	7,60	6,73	12,39	7,98	8,92
G (F) ve (B)	3,26	7,85	6,86	11,36	8,72	8,12
H (D) ve alkollü içkiler, tütün ürünleri ile altın hariç	3,67	6,03	6,92	8,74	8,68	6,39

Kaynak: TÜİK

Merkez Bankası tarafından yapılan tahminlere göre, 2006 yıl sonu enflasyonu yüzde 70 olasılıkla yüzde 9,2 ile yüzde 10,6 aralığında gerçekleşecektir. Bir diğer ifadeyle, 2006 yılı sonunda 2 puanlık belirsizlik aralığının üst sınırı büyük olasılıkla aşılabacaktır. Ancak, Merkez Bankasının Haziran ayı içinde aldığı tedbirler ve sonrasındaki kararlı duruşu orta vadede enflasyonun hedeflere yakınsamasını sağlayacaktır. Nitekim; Merkez Bankasının, önümüzdeki dönemde temkinli duruşunu sürdüreceği varsayımı altında yaptığı projeksiyonlara göre, enflasyon 2007 yılının ikinci çeyreğinden itibaren belirgin bir düşüş gösterecek ve 2007 yılı sonunda yüzde 70 olasılıkla yüzde 3,5 ile yüzde 6,8 arasında gerçekleşecektir. Bu çerçevede, enflasyon 2007 yılı sonunda hedeflenmiş olan yüzde 4'lük seviyeye tekrar yakınsamış olacaktır.

TABLO: II. 37- Eylül Ayı İtibarıyla Fiyat Endekslerinde Gelişmeler (2003=100)

	Ocak-Eylül		12 Aylık		Yıllık Ortalama	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
ÜFE	2,98	11,54	4,38	11,19	9,54	7,06
-Tarım	-2,62	4,16	1,58	10,20	5,32	6,55
-Sanayi	4,55	13,36	5,14	11,21	10,75	7,12
-Madencilik	13,40	17,06	11,82	13,17	13,98	13,66
-İmalat Sanayi	5,32	12,74	6,15	10,43	11,30	7,23
-Elektrik, gaz, su	-9,68	21,70	-11,53	23,45	2,33	2,74
TÜFE	3,93	6,65	7,99	10,55	8,63	9,05
Gıda ve alkolsüz içecekler	-0,37	6,78	4,38	12,45	5,55	8,21
Alkollü içecekler ve tütün	21,86	5,03	22,36	10,21	10,32	25,36
Giyim ve ayakkabı	-9,52	-9,53	1,77	-0,13	5,28	-0,56
Konut	6,68	10,36	10,11	13,65	10,91	11,75
Ev eşyası	2,36	7,29	4,68	11,38	7,05	4,97
Sağlık	-0,75	7,51	0,34	7,88	6,99	1,81
Ulaştırma	11,68	9,97	18,17	9,31	15,59	10,92
Haberleşme	0,99	1,81	2,37	2,54	1,48	2,85
Eğlence ve kültür	7,59	7,39	5,70	6,44	8,73	4,34
Eğitim	6,97	7,85	7,36	8,10	16,11	7,62
Lokanta ve oteller	11,54	11,05	14,13	14,48	14,32	14,20
Çeşitli mal ve hizmetler	3,25	11,63	5,53	17,33	7,83	14,61

Kaynak: TÜİK

Üretici fiyatlarında ise, 2006 yılının ilk dokuz aylık döneminde yüzde 11,5 oranında bir artış görülmüştür. Bu dönemde tarım sektörü fiyatları artışı yüzde 4,2 olurken, sanayi sektörü fiyatları artışı yüzde 13,4 olmuştur. ÜFE, temel fiyatlarla hesaplanması nedeniyle, maliyet şokları ve döviz kurundaki gelişmelere karşı oldukça duyarlıdır. Nitekim; 2006 yılının ilk çeyreğinde yüzde 2,5 oranında yükselen ÜFE, Mayıs ve Haziran aylarında döviz kurlarında görülen dalgalanmayla yılın ikinci çeyreğinde yüzde 9 oranında artış göstermiştir. Bu gelişmede döviz kurlarındaki artışın yanı sıra, uluslararası piyasalarda metal ve enerji fiyatlarındaki yükseliş de rol oynamıştır. Yılın üçüncü çeyreğinde ise döviz kurlarında ve petrol fiyatlarında görülen gerilemeyle ÜFE yüzde 0,1 oranında azalmıştır.

TABLO: II. 38- Fiyat Artışlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Gelişmeler

(Yıllık Ortalama Yüzde Değişim)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Üretici Fiyatları Endeksi (1)	53,1	51,4	61,6	50,1	25,6	11,1	5,9	7,1(3)
- İmalat Sanayi	57,2	56,1	66,7	48,3	23,8	11,0	7,6	7,2(3)
Tüketici Fiyatları Endeksi (1)	64,9	54,9	54,4	45,0	25,3	10,6	8,2	9,1(3)
-Gıda	48,6	49,8	50,3	49,9	28,7	9,0	4,9	8,2(3)
ÖKTG – H	-	-	-	-	-	9,3	8,0	6,4(3)
Dolar Kuru	60,6	49,4	96,1	23,0	-0,6	-4,9	-5,7	3,0(3)
Emisyon Hacmi	59,1	65,2	53,3	52,2	45,6	40,0	28,3	35,8(3)
Para Arzı (MZY)	91,8	70,1	76,3	37,4	18,1	22,9	20,5	27,6(3)
İç Borçlanma Faiz Oranı (2)	109,5	38,0	96,2	63,8	45,0	25,7	16,9	17,5(3)
Nominal Ücret (Net)								
-Kamu	134,3	65,7	36,6	31,7	21,9	12,5	16,4	6,1(4)
-Özel	84,0	56,5	23,2	43,5	24,8	14,4	8,8	-
Nominal Net Maaş	72,4	37,1	48,6	53,3	24,2	13,4	11,0	16,4(4)
İhracat Fiyat Endeksi	-6,8	-4,3	-2,6	-1,8	12,7	16,3	5,7	2,7(4)
İthalat Fiyat Endeksi	-5,5	4,5	-0,3	-1,2	12,8	15,1	7,1	4,1(4)

Kaynak: TÜİK, DPT

(1) 2004 ve öncesi 1994=100 temel yılı, 2005 yılı ve sonrası ise 2003 temel yılı endekslerine göre

(2) Devlet iç borçlanma senetleri ortalama faiz oranı (yıllık bileşik, stopaj hariç)

(3) Eylül sonu itibarıyla

(4) Yıllık tahmin

2. Para-Kur Politikası

a) Mevcut Durum

2002 yılı başından itibaren kısa vadeli faiz oranlarının temel para politikası aracı ve para tabanının çapa olarak kullanıldığı örtük enflasyon hedeflemesi uygulaması, 2005 yılında da devam ettirilmiştir. Söz konusu yılda, performans kriteri veya gösterge niteliğinde kriter olarak takip edilen para tabanı, net iç varlıklar ve net uluslararası rezervlere ilişkin belirlenen hedefler, Eylül ayı para tabanı hedefi haricinde, tutturulmuştur. Geçmiş üç yıllık dönemde enflasyon oranlarının istikrarlı bir şekilde düşmesinin yanında 2005 yılı TÜFE artışının da yıl sonu için belirlenen yüzde 8'lik hedefin altında gerçekleşmesi, para politikasına duyulan güvenin artmasını ve geleceğe yönelik beklentilerin iyileşmesini sağlamıştır.

Gerekli teknik altyapının tamamlanması ve ön koşulların sağlanmasıyla birlikte, Merkez Bankası 2006 yılı başından itibaren açık enflasyon hedeflemesi rejimi uygulamasına geçmiştir. Son dört yıldan beri uygulanan örtük enflasyon hedeflemesine göre para politikasının ana çerçevesinde herhangi bir değişiklik öngörmeyen açık enflasyon hedeflemesi rejimi, para politikasının kurumsallaşması, şeffaflaşması ve hesap verebilirliği açısından önemli yenilikler getirmiştir. Para Politikası Kurulunda alınan faiz kararlarının oylamayla belirlenmesi ve nihai olması, temel iletişim araçları olarak üç ayda bir yayımlanan Enflasyon Raporu ile Kurulun toplantı özetlerinin yayımlanması, enflasyonun kendisinin temel çapa olması temel yenilikler olarak sayılabilir. Ayrıca, yıl sonu hedefiyle uyumlu enflasyon patikası üçer aylık dönemler itibarıyla kamuoyuna açıklanmış ve enflasyon patikası etrafında belirsizlik aralıkları oluşturulmuştur. Belirsizlik aralığı 2006 yılı için oluşturulan patika etrafında her iki yönde 2 puan olarak

belirlenmiştir. Enflasyon hedefiyle tutarlı patika etrafında belirsizlik aralığı IMF ile yapılan program çerçevesinde, üçer aylık gözden geçirmelerde kullanılacak Net Uluslararası Rezervler (NUR) kalemi ile birlikte performans kriterini oluşturmuştur.

TABLO: II. 39- 2006 Yılı Para Politikası Performans Kriterleri

	Enflasyon(1)		NUR(2)	
	Kriter	Gerçekleşme	Kriter	Gerçekleşme
31 Mart 2006	5,4-9,4	8,16	17,2	32,4
30 Haziran 2006	4,5-8,5	10,12	19,9	31,0
30 Eylül 2006	3,8-7,8	10,55	20,3	31,0
31 Aralık 2006	3,0-7,0	-	22,6	-

(1) Hedefle tutarlı patika etrafında belirsizlik aralığı; yıllık (yüzde)

(2) Alt sınır, milyar dolar

2006 yılının ilk çeyreği, sıkı para ve maliye politikasının kararlılıkla uygulanmasının yanında gelişmekte olan ülkeler lehine uluslararası konjonktürün varlığı ile döviz kurlarında istikrarın yaşandığı bir süreç olmuştur. Bu gelişmeler dikkate alınarak Merkez Bankası'nca Nisan ayında kısa vadeli politika faiz oranları 25 baz puan indirilmiştir. Faiz indirimi sonrası Merkez Bankası tarafından Bankalararası Para Piyasası ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Repo-Ters Repo Pazarında uygulanmakta olan kısa dönem faiz oranları, borçlanma için yüzde 13,25 ve borç verme için yüzde 16,25 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2006 yılının ikinci çeyreğinde ise gelişmiş ülkelerdeki faiz artırım beklentisiyle birlikte küresel likiditenin bu ülkelere yönelmesi, Türkiye'nin de dahil olduğu gelişmekte olan ülkelere önemli miktarda sermaye çıkışlarına neden olmuştur. Sermaye çıkışlarıyla finansal piyasalarda başlayan dalgalanma, YTL'nin hızla değer kaybetmesine ve enflasyon beklentilerinin bozulmasına yol açmıştır. Para Politikası Kurulunun 7 Haziran 2006 tarihinde olağanüstü toplanarak faiz oranlarını 175 baz puan yükseltmesi, Merkez Bankasının bu gelişmelere vermiş olduğu ilk politika tepkisi olmuştur. Finansal piyasalardaki istikrarın tekrar bozulma eğilimine girmesi, YTL'nin değer kaybetmeye devam etmesi ve döviz kurlarındaki oynaklığın artması üzerine Merkez Bankası Para Politikası Kurulu, söz konusu bozulmanın orta vadeli hedefleri tehdit etmesinin önüne geçmek amacıyla 25 Haziran 2006 tarihinde gerçekleştirdiği ikinci olağanüstü toplantısında faiz oranlarını 225 baz puan yükseltmiştir. Ayrıca, fazla likiditenin Merkez Bankası'ndan piyasadan çekilmesi esnasında borç verme faiz oranlarında oluşan Banka aleyhine işlemlerin ortadan kaldırılması amacıyla 28 Haziran 2006 tarihinde borç verme faiz oranlarının Para Politikası Kurulu Kararı haricinde teknik olarak 200 baz puan artırılması kararı verilmiştir. Kurulun Temmuz ayında gerçekleştirdiği olağan toplantısında da faiz oranları 25 baz puan artırılarak borçlanma faiz oranı yüzde 17,50'ye ve borç verme faiz oranı yüzde 22,50 düzeyine yükseltilmiştir.

TABLO: II. 40- Merkez Bankası Faiz Oranlarında Gelişmeler

(Basit Faiz, Yüzde)

	2005										2006				
	11 Oca.	9 Şub.	9 Mart	11 Nis.	10 May.	9 Haz.	11 Eki.	9 Kas.	9 Ara.	27 Nis.	7 Haz.	25 Haz.	28 Haz.	20 Tem.	
Gecelik Borç Alma	17,00	16,50	15,50	15,00	14,50	14,25	14,00	13,75	13,50	13,25	15,00	17,25	17,25	17,50	
Gecelik Borç Verme	21,00	20,50	19,50	19,00	18,50	18,25	18,00	17,75	17,50	16,25	18,00	20,25	22,25	22,50	
Haftalık Borç Alma	17,00	16,50	15,50	15,00	14,50	14,25	14,00	13,75	13,50	-	-	-	-	-	
Geç Lik. Pen. Borç Verme	25,00	24,50	23,50	23,00	22,50	22,25	22,00	21,75	21,50	19,25	21,00	23,25	25,25	25,50	
Geç Lik. Pen. Borç Alma	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	9,25	11,00	13,25	13,25	13,50	

Kaynak: TCMB

Faiz oranlarını yükseltmek yoluyla parasal sıkılaştırmanın yanında, Merkez Bankası tarafından piyasalardaki fazla likiditeyi çekmeyi ve döviz sıkışıklığını gidermeyi amaçlayan önlemler de alınmıştır. Bu çerçevede, bir ve iki hafta vadeli YTL depo alım ihaleleri ile döviz satış ihalelerine başlanmıştır. Alınan önlemlerin sonucu olarak, YTL'de yaşanan değer kaybı durmuş, döviz kurlarındaki aşırı oynaklıklar azalmış ve bekleyişlerdeki bozulma eğilimi yavaşlamıştır.

Merkez Bankası tarafından alınan faiz kararları ve ilave politika önlemleri enflasyon beklentilerindeki bozulmayı azaltmasına rağmen döviz kurunda yaşanan hızlı yükselişin fiyatlara birincil etkisi nedeniyle Haziran ve Eylül sonu itibarıyla 12 aylık TÜFE oranı sırasıyla yüzde 10,12 ve yüzde 10,55 seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu oranlar, 2006 yılı Haziran ve Eylül ayları için belirsizlik aralığı üst sınırı olarak belirlenen yüzde 8,5 ve yüzde 7,8 değerlerini aşmıştır. Hesap verebilirlik ilkesi çerçevesinde, 2006 yılının ikinci ve üçüncü çeyrekleri için enflasyonda yaşanan sapmaları, sapmanın nedenlerini ve hedefe tekrar yakınsaması için gereken önlemleri içeren iki adet mektup 14 Temmuz ve 30 Ekim 2006 tarihleri itibarıyla Merkez Bankasınca Hükümete sunulmuş kamuoyuyla paylaşılmış ve program şartlılığı çerçevesinde IMF'ye de gönderilmiştir. Söz konusu metinlerde, para politikasının kontrolü dışındaki unsurlardan kaynaklanan maliyet artışları nedeniyle 2006 yılı enflasyon hedefine ulaşamayacağı, 2007 yılı hedefine yakınsama olasılığının ise yüksek olduğu ve bu amaç doğrultusunda bir miktar daha parasal sıkılaştırma gerekebileceği ifade edilmiştir.

2006 yılı Ocak-Eylül döneminde, Merkez Bankası bilançosu önceki yıllarda olduğu gibi döviz cinsinden varlıklarda büyüme, YTL varlıklarda ise küçülme yönünde bir eğilim göstermiştir. Dış varlıklar hesabındaki artış, temel olarak Merkez Bankasınca gerçekleştirilen düzenli döviz alım ihaleleri ve döviz alım müdahalelerinin Bankanın döviz rezervlerini yükseltmesinden kaynaklanmıştır. YTL yükümlülüğü yaratılarak döviz varlıklarının artırılması, Merkez Bankasının net döviz pozisyonunun yükselmesini sağlamıştır. Sermaye çıkışlarının yaşandığı Mayıs ve Haziran aylarında döviz piyasasındaki likidite sıkışıklığını gidermek amacıyla gerçekleştirilen döviz satım ihaleleri ve döviz satım müdahaleleri, söz konusu kalemtedeki artışı azaltmıştır. Net İç Varlıklar kalemindeki düşüşte ise aynı dönemde Hazinesinin DİBS portföyünde yaşanan azalışa ek olarak döviz kurlarında yaşanan yükseliş nedeniyle değerlendirme hesabının eksi yönde hareket etmesi temel belirleyiciler olmuştur.

TABLO: II. 41- Parasal Büyüklükler ve Merkez Bankası Bilançosu Seçilmiş Kalemleri (1)

	2004	2005	2006		
	Aralık	Aralık	Mart	Haziran	Eylül
(Milyon YTL)					
Para Arzları					
M1	29 469	41 759	40 390	45 582	44 601
M2	109 344	153 146	162 212	176 913	176 662
M2Y	185 419	229 586	241 030	269 578	269 941
(Milyon YTL)					
Net Dış Varlıklar	23 048	49 480	60 351	69 481	67 474
Net İç Varlıklar	21 071	17 732	18 028	10 109	11 702
DİBS Portföyü	19 577	19 470	19 520	19 348	18 212
Değerleme Hesabı	2 032	2 010	1 418	-6 029	-2 283
Merkez Bankası Parası	24 743	38 547	49 796	44 917	40 742
Emisyon	13 465	19 612	20 207	23 276	23 278
Bankalar YTL Mevduatı	6 723	12 899	12 417	13 344	11 545
APİ'den Borçlar	3 622	4 983	14 549	5 066	3 683
Kamu Mevduatı	793	868	2 543	3 070	2 096
(Milyon ABD Doları)					
Net Döviz Pozisyonu	2 736	15 499	23 660	21 715	19 464
Net Dış Varlıklar	17 173	36 843	44 947	43 347	45 227
Net Rezervler	35 190	49 372	57 281	55 789	57 455
KMDTH ve SDMH (-)	18 602	15 576	15 671	15 930	15 685
İç Döviz Yükümlülükleri	14 437	21 344	21 287	21 632	25 762
Döviz Olarak Tak. Ed. Kamu Mvd.	4 545	10 331	10 799	10 320	13 012
Bankaların Döviz Mevduatı	9 892	11 013	10 488	11 312	12 750

Kaynak: TCMB

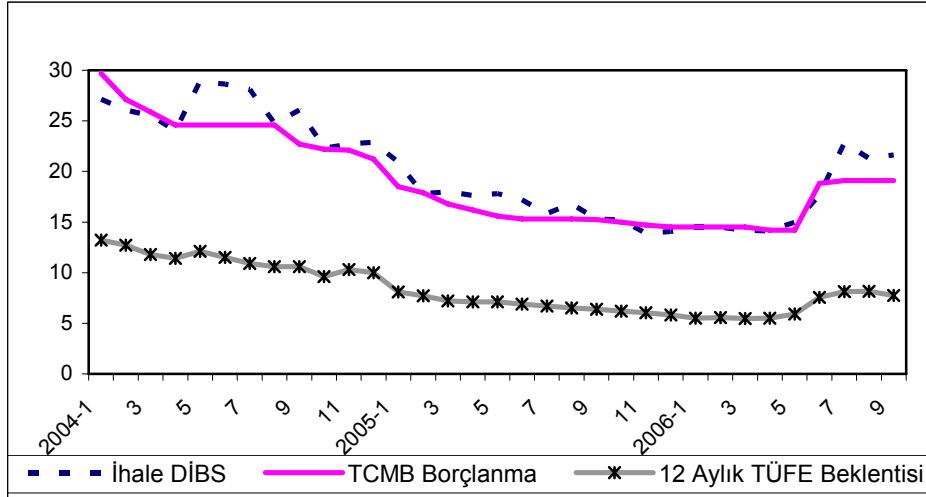
(1) Merkez Bankası bilançosu kalemleri ayın son günü, para arzı rakamları ise ayın son cuma günü itibarıyla.

2006 yılı Ocak-Eylül döneminde Merkez Bankasının temel yükümlülük kalemlerinden olan emisyon hacmi, yüzde 18,7 oranında artarak 23,3 milyar YTL'ye yükselmiştir. Bankalar mevduatı, aynı dönemde YTL yükümlülükler için yüzde 6 olan zorunlu karşılıkların tamamının iki haftalık ortalama şeklinde tutulması nedeniyle 6,8 milyar YTL ile 18,3 milyar YTL arasında dalgalanma göstermiştir. 2006 yılının ilk dokuz ayında kamu mevduatı 0,3 milyar YTL ile 8,5 milyar YTL ve Merkez Bankası tarafından piyasadan çekilen günlük likidite hacmini gösteren APİ'den borçlar hesabı ise 0,6 milyar YTL ile 20,6 milyar YTL arasında dalgalanmıştır. Bankanın YTL yükümlülüklerinin toplamı olan Merkez Bankası Parası, yukarıda bahsi geçen kalemlerin hareketlerinin sonucu olarak aynı dönemde 40 milyar YTL ile 51,3 milyar YTL arasında dalgalanmış ve 2006 yılı Eylül ayı sonu itibarıyla 40,9 milyar YTL seviyesinde gerçekleşmiştir.

2006 yılı Eylül ayı itibarıyla M1, M2 ve M2Y para arzları bir önceki yıl sonuna göre sırasıyla yüzde 6,8, yüzde 15,4 ve yüzde 17,6 oranında artmış ve M1 haricinde söz konusu parasal tanımlar reel olarak büyümüştür. M1 para arzının reel olarak azalmasında, son üç yıldır devam eden para talebi artışının 2006 yılının ilk yarısında yavaşlamasıyla dolaşımdaki para ve vadesiz mevduatların artış hızlarının düşmesi etkili olmuştur. M2 para arzlarında yaşanan hızlı artışta ise tasarruf mevduatlarının yılın ilk dokuz ayında yüzde 23,4 oranında artması temel belirleyici olmuştur. Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan döviz kuru yükselişi sonrası döviz tevdiat hesaplarının hem YTL hem de ABD doları bazında değerinin artması, M2Y para arzındaki hızlı yükselişi açıklayan faktörlerdir.

2006 yılının Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan dalgalanmanın geleceğe yönelik enflasyon beklentisi ve buna bağlı olarak risk primini yükseltmesi sonucu 2005 yılı boyunca gerileyen iç borçlanma faiz oranları 2006 yılının ikinci çeyreğinden itibaren yükseliş eğilimi göstermiştir. Nitekim, 2005 yılı Aralık ayında yüzde 14,1 olarak gerçekleşen Hazine ihaleleri ağırlıklı ortalama bileşik faiz oranı 2006 yılı Eylül ayında yüzde 21,6'ya yükselmiştir. 2005 yılında yüzde 16,9 olan Hazine ihaleleri ağırlıklı ortalama yıllık bileşik faiz oranı ise, 2006 yılının Ocak-Eylül döneminde yüzde 17,5'e yükselmiştir. Finansal piyasa aktörleri için temel fonlama maliyetlerinden biri olan Merkez Bankası kısa vadeli faiz oranlarında yaşanan yükseliş ve gelecek dönem enflasyon beklentilerinde gerçekleşen bozulmanın Hazinesin borçlanma faizlerinin artmasında temel belirleyiciler olduğu düşünülmektedir. Yaşanan faiz yükselişine rağmen, Hazinesin borçlanma enstrümanı olarak hem borç verenleri hem de borç alanları faiz riskinden koruma özelliği olan değişken faizli tahvil ihalesine ağırlık vermesi nedeniyle ihalelerin vade yapısı uzamıştır. Nitekim, 2005 yılında Hazine ihalelerinde oluşan yıllık ortalama borçlanma vadesi 560 gün iken, 2006 yılı Ocak-Eylül döneminde ortalama borçlanma vadesi 722 güne yükselmiştir.

GRAFİK: 6- Faiz Oranlarında Gelişmeler (Bileşik Faiz, Yüzde)

Uygulanan para politikası stratejisinin tamamlayıcısı olan dalgalı döviz kuru rejimi, ihale ve müdahaleleri de içeren çerçevesi korunarak 2006 yılı Ocak-Eylül döneminde de devam ettirilmiştir. Merkez Bankası, 2005 yılı sonunda 2006 yılına ilişkin döviz alım

ihalesi programını kamuoyuna ilan etmiş ve günlük ihale tutarının 20 milyon ABD doları olduğunu ve ihaleyi kazanan kuruluşlara 40 milyon ABD dolarına kadar opsiyon hakkı tanınacağını açıklamıştır. 2006 yılının ilk 4,5 ayında Bankaca ihaleler yoluyla toplam 3,3 milyar ABD doları tutarında döviz satın alınmıştır. Ancak, gelişmekte olan ülke piyasalarına yönelik risk iştahındaki azalmaya bağlı olarak döviz likiditesinde azalma yaşanması ve döviz kurlarında aşırı oynaklıklar başlaması nedeniyle Merkez Bankası, 16 Mayıs 2006 tarihi itibarıyla döviz alım ihalelerine ara vermiştir. Takip eden günlerde, finansal piyasalardaki dalgalanmaların devam etmesi ve bunun enflasyon beklentilerinde bozulmaya neden olma riskine politika tepkisi olarak, döviz piyasasında likidite sıkışıklığını gidermek amacıyla Haziran ayı içinde iki kez döviz satım ihalesi düzenlenmiş ve toplam 1 milyar ABD doları döviz satılmıştır.

TABLO: II. 42- Merkez Bankası Döviz Müdahale ve İhaleleri

(Milyon ABD Doları)

	Müdahaleler		İhaleler	
	Alım	Satım	Alım	Satım
2003	2 788	-	5 652	-
2004	1 283	9	4 104	-
2005	14 565	-	7 443	-
2006	5 441	2 105	3 318	1 000

Kaynak: TCMB

2006 yılının başından itibaren gerek yabancı sermaye girişi gerekse azalan oranda da olsa ters para ikamesi sürecine karşılık döviz talebinin yeterli olmaması, döviz piyasasında döviz arz fazlası oluşturmuştur. Oluşan döviz arz fazlasının orta ve uzun dönemli enflasyon hedefine zarar verebilme ihtimali nedeniyle Merkez Bankası döviz piyasasına alım yönünde müdahale etmiş ve 5,4 milyar ABD doları tutarında döviz satın almıştır. Ancak, 2006 yılının ikinci yarısında, özellikle Mayıs ve Haziran aylarındaki sermaye çıkışları ve artan döviz talebi nedeniyle bu durum tersine dönmüş ve döviz kurlarında yukarı yönlü bir hareketlilik yaşanmıştır. Döviz piyasasında yaşanan likidite sıkışıklığı ve döviz kurlarındaki aşırı oynaklığın yarattığı belirsizlik algılaması nedeniyle Merkez Bankası piyasaya satım yönünde 3 kez müdahale etmiştir. Haziran ayı içinde gerçekleştirilen bu müdahaleler sonucu Banka, döviz piyasasında 2,1 milyar ABD doları döviz satmıştır.

2004 yılı içinde ABD ekonomisine yönelik risk algılamasının artmasının etkisiyle euro lehine yükselişe geçerek 2004 yıl sonu itibarıyla 1,36 seviyesine ulaşan euro/dolar paritesi, gerek enflasyonist baskıyı azaltmak gerekse iç talep canlanmasını yavaşlatmak amacıyla FED tarafından yapılan faiz artışlarıyla 2005 yılı sonunda 1,18'e gerilemiştir. FED'in faiz artırımı kararları 2006 yılının ilk yarısında da devam etmiş ve Haziran ayı itibarıyla faiz oranları yüzde 5,25 seviyesine yükselmiştir. 2004 yılı Haziran ayından 2006 yılı Haziran ayına kadar olan süreçte yüzde 1 olan faiz oranlarını 17 kez artıran FED, ABD ekonomisinin büyüme göstergelerinin yavaşlama ve enflasyonist baskıların azalma eğilimine girmiş olmasını gerekçe göstererek 2006 yılı Temmuz-Eylül döneminde faiz oranlarında herhangi bir artırıma gitmemiştir. Diğer taraftan, 2005 yılı Aralık ayında faiz artırımına başlayan Avrupa Merkez Bankası (AMB) ise o dönemden 2006 yılı Ekim ayına kadar olan süreçte faiz oranlarını yüzde 2'den yüzde 3,25'e yükseltmiştir. ABD ekonomisine ilişkin devam eden kaygılar, Euro bölgesine ilişkin olumlu göstergeler ve

AMB'nin faiz artışları, 2005 yılı sonundan itibaren doların euro karşısında değer kaybetmesine ve 2006 yılı Eylül sonu itibarıyla 1,27 seviyesine yükselmesine neden olmuştur.

b) 2007 Yılı Hedefleri

Enflasyon hedeflemesi, yukarıda özetlenen operasyonel çerçevesi korunarak 2007 yılında da devam ettirilecektir. 2007 yılı için belirsizlik aralıkları 2006 yılı sonuna doğru oluşturulacaktır.

Enflasyon hedeflemesi çerçevesinde, enflasyon hedefi Tüketici Fiyatları Endeksindeki yıllık değişim olup 2007 ve 2008 yılları için yüzde 4 olarak belirlenmiştir. 2009 yılı hedefi ise 2006 yılı sonuna doğru açıklanacaktır.

Ödemeler dengesi koşullarının ve para ikamesi ile ilgili gelişmelerin uygun olduğu durumlarda, önceden duyurulan bir program çerçevesinde Merkez Bankası'nın döviz alım ihaleleri düzenlenecektir.

Dalgalı döviz kuru politikası çerçevesinde döviz kurları, piyasadaki arz ve talep koşullarınca belirlenecektir. Ancak, Merkez Bankası kurlarda görülen ya da görülmesi muhtemel aşırı dalgalanmaları önlemek amacıyla döviz piyasasına alım veya satım yönünde müdahale edebilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KAMU MALİYESİNDE GELİŞMELER VE HEDEFLER

I. GENEL DEVLET

1. Mevcut Durum

Genel devlet; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, fonlar, sosyal güvenlik kuruluşları, genel sağlık sigortası, döner sermayeler ve işsizlik sigortası fonundan oluşmaktadır. Bir diğer ifadeyle, toplam kamu kesimi tanımından KİT'ler çıkartıldığında genel devlet tanımına ulaşabilmektedir.

Genel devlet harcama ve gelir toplamı oluşturulması sırasındaki temel yaklaşım, bir bütçe türünden (veya kamu idaresinden) diğer bir bütçe türüne (veya kamu idaresine) yapılan cari transfer veya sermaye transferinin (mahalli idarelere veya fonlara aktarılan vergi payları hariç), transferi yapan kuruluştaki harcama olarak; transfer yapılan kuruluştaki da gelir olarak gösterilmemesidir. Böylece, bir kamu geliri, geliri ilk olarak elde eden kuruluş bütçesine gelir; nihai olarak harcayan kuruluş bütçesine de gider olarak yazılmaktadır. Bu yapılan, DPT'nin geçmişte yaptığı işlemlere göre birinci farklılığı oluşturmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak, bütçe türleri (veya kamu idareleri) itibarıyla açık (veya fazla) değişmekte, ancak toplam denge rakamı değişmemektedir. İkinci farklılık, bazı gelir ve harcama kalemlerinde yapılan netleştirme işlemine son verilmesidir. Örneğin, daha önceki uygulamada, sosyal güvenlik kuruluşlarında, bir vergi geliri niteliğindeki sosyal güvenlik prim gelirleri ile personel harcaması niteliğindeki emekli aylık ödemelerinin farkı sosyal fonlar olarak kamu kesimi genel dengesinde yer almaktayken, netleştirmeye son verilmesiyle birlikte, genel devlet gelir ve harcamaları elde edilirken, prim gelirleri ve emekli aylık ödemeleri ayrı ayrı gelir ve harcamalarda yer almaktadır.

2006 yılında uygulanmasına devam edilen sıkı maliye politikasının ve yürütülen ekonomik programın bir gereği olarak; toplam kamu kesimi faiz dışı fazlası GSMH'nın yüzde 6,5'i düzeyinde hedeflenmiş, sosyal güvenlik kuruluşlarının açıkları GSMH'nın yüzde 4,5'i ile sınırlandırılmış, ekonomik performanstaki artışa bağlı olarak elde edilen gelir fazlalarının öncelikli yatırım projeleri haricinde tasarruf edileceği taahhüt edilmiş ve sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferler hariç merkezi yönetim bütçesi program tanımlı harcamaları ile sosyal güvenlik kuruluşları harcamaları toplamına üst sınır getirilmiştir.

Mali disipline hassasiyetle riayet edilmesi sonucunda, genel devlet dengesi 2005 yılında ilk defa olmak üzere fazla vermiştir. Bu gelişmeye faiz dışı fazlanın artması ile faiz giderlerinin bütçe üzerindeki yükünün azalması birlikte neden olmuştur.

2006 yılında, faiz dışı harcamalardaki artışa rağmen, yüksek özelleştirme gelirleri ve bir defalık gelirlerin etkisiyle, genel devlet fazlasının GSYİH'nın yüzde 2,7'sine kadar yükseleceği tahmin edilmektedir.

2006 yılında, bir önceki yıla göre, faiz dışı harcamalarda GSYİH'ya oran olarak 1,2 puanlık bir yükseliş, özelleştirme gelirleri dışındaki gelirlerde de bunu karşılamaya yetecek bir artış olması beklenmektedir. Böylece, faiz giderleri ve özelleştirme gelirleri hariç genel devlet fazlasının 2005 yılı seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir.

2. 2007 Yılı Hedefleri

2007 yılı, özelleştirme gelirlerinin bir önceki yıla göre düşeceği ve TMSF'den önemli bir tahsilatın olmayacağı, diğer taraftan 2006 yılında alınan bazı gider artırıcı karar ve düzenlemelerin harcamalar üzerinde büyük baskı oluşturacağı bir yıl olacaktır. Ayrıca, sosyal güvenlik reformunun etkisiyle, genel devlet gelir ve harcama büyüklüğünün GSYİH'ya oranının artması beklenmektedir.

2006 yılında fazla vermesi beklenen genel devletin, 2007 yılında GSYİH'ya oran olarak yüzde 0,6 oranında açık vermesi öngörülmektedir. Bu kötüleşme, büyük ölçüde özelleştirme gelirlerindeki düşüş ile personel, diğer cari, sağlık ve sosyal yardım giderlerindeki artıştan kaynaklanmaktadır.

2006 yılında, faiz giderleri ve özelleştirme gelirleri hariç tutulduğunda, GSYİH'ya oran olarak yüzde 8,9 düzeyinde fazla vermesi beklenen genel devlet dengesinin, 2007 yılında 1,8 puan azalışla yüzde 7,1 düzeyinde fazla vereceği tahmin edilmektedir.

KİT'ler dahil edilerek elde edilen ve DPT tanımı esas alınarak hesaplanan kamu kesimi genel dengesinin ise, 2006 yılında GSYİH'nın yüzde 3,1'i kadar fazla vermesi beklenirken, bu fazlanın 2007 yılında yüzde 0,2 düzeyinde bir açığa dönüşeceği tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, 2006 yılında GSMH'ya oran olarak yüzde 7,4 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilen IMF tanımlı kamu kesimi faiz dışı fazlasının, 2007 yılında yüzde 6,5 seviyesinde gerçekleşmesi programlanmaktadır.

TABLO: III. 1- Genel Devlet Toplam Gelir ve Harcamaları

	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)					(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)				
	2003	2004	2005 (1)	2006 (2)	2007 (3)	2003	2004	2005 (1)	2006 (2)	2007 (3)
Vergiler	84 861	101 405	121 082	140 229	161 082	23,6	23,6	24,9	24,9	25,5
-Vasitasız	27 509	31 424	36 284	38 682	45 377	7,6	7,3	7,4	6,9	7,2
-Vasitalı	54 194	67 322	81 056	96 696	110 198	15,1	15,6	16,6	17,2	17,4
-Servet	3 158	2 659	3 742	4 852	5 507	0,9	0,6	0,8	0,9	0,9
Vergi Dışı Normal Gelirler	11 159	13 145	16 272	19 501	18 291	3,1	3,1	3,3	3,5	2,9
Faktör Gelirleri	23 159	29 709	38 736	44 278	42 952	6,4	6,9	8,0	7,9	6,8
Sosyal Fonlar	23 878	30 120	33 607	44 117	66 385	6,6	7,0	6,9	7,8	10,5
TOPLAM	143 057	174 379	209 698	248 125	288 710	39,8	40,5	43,0	44,1	45,7
-Özelleştirme Gelirleri	429	1 691	3 984	12 432	5 227	0,1	0,4	0,8	2,2	0,8
TOPLAM GELİR	143 486	176 070	213 682	260 557	293 937	39,9	40,9	43,9	46,3	46,5
Cari Harcamalar	62 960	76 034	85 343	105 361	124 623	17,5	17,7	17,5	18,7	19,7
Yatırım Harcamaları	13 084	13 558	18 624	21 688	25 024	3,6	3,1	3,8	3,9	4,0
-Sabit Sermaye	12 994	13 430	18 511	21 516	24 939	3,6	3,1	3,8	3,8	3,9
-Stok Değişmesi	90	128	113	173	86	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Transfer Harcamaları	103 443	109 295	108 520	118 411	148 159	28,8	25,4	22,3	21,0	23,4
-Cari Transferler	101 214	106 053	106 000	111 620	142 334	28,1	24,6	21,8	19,8	22,5
-Sermaye Transferleri	2 229	3 242	2 520	6 791	5 825	0,6	0,8	0,5	1,2	0,9
Stok Değişim Fonu	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
FAİZ DIŞI HARCAMALAR	119 020	141 012	165 828	198 204	243 877	33,1	32,8	34,0	35,2	38,6
TOPLAM HARCAMA	179 487	198 888	212 487	245 460	297 806	49,9	46,2	43,6	43,6	47,1
BORÇLANMA GEREĞİ	36 001	22 818	-1 195	-15 097	3 870	10,0	5,3	-0,2	-2,7	0,6
FAİZ DIŞI BORÇLANMA GEREĞİ	-24 466	-35 058	-47 854	-62 353	-50 060	-6,8	-8,1	-9,8	-11,1	-7,9
FAİZ GİD. VE ÖZEL. GELİRLERİ										
HARİC BORÇLANMA GEREĞİ	-24 037	-33 367	-43 869	-49 921	-44 833	-6,7	-7,8	-9,0	-8,9	-7,1

Kaynak: DPT

(1) Geçici

(2) Gerçekleşme Tahmini

(3) Program

Not: 1. Genel devlet; konsolide bütçe (2003, 2004, 2005) / merkezi yönetim bütçesi (2006, 2007), mahalli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, işsizlik sigortası fonu, sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar ve genel sağlık sigortasını kapsamaktadır.

2. Gelir ve harcamalarda vergi iadeleri kapsamamaktadır.

TABLO: III. 2- Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (KKBG) ve Finansmanı

	2003	2004	2005 (2)	2006 (3)	2007 (4)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)				
Merkezi Yönetim Bütçesi Borçlanma Gereği (1)	40 204	30 300	8 117	3 046	16 740
KİT Borçlanma Gereği	-2 646	-2 451	-813	-2 197	-2 824
-İşletmeci	-1 274	-1 723	-619	16	-699
-Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar	-1 372	-728	-194	-2 212	-2 125
Mahalli İdareler Borçlanma Gereği	1 357	-295	-397	-446	-423
Döner Sermaye Borçlanma Gereği	-1 122	-1 076	-1 252	-1 445	-1 450
Sosyal Güvenlik Kuruluşları Borçlanma Gereği	133	203	138	-777	0
Genel Sağlık Sigortası Borçlanma Gereği	0	0	0	0	0
İşsizlik Sigortası Fonu Borçlanma Gereği	-3 956	-4 379	-4 713	-5 621	-6 609
Fonlar Borçlanma Gereği	-615	-1 935	-3 087	-9 854	-4 388
TOPLAM KKBG	33 355	20 367	-2 007	-17 294	1 046
TOPLAM KKBG (Faiz Giderleri Hariç)	-27 761	-38 025	-49 044	-65 079	-53 665
TOPLAM KKBG (Özelleştirme Gelirleri Hariç)	33 784	22 058	1 977	-4 861	6 273
TOPLAM KKBG (Faiz Giderleri+Özelleştirme Gelirleri Hariç)	-27 332	-36 334	-45 060	-52 647	-48 438
TOPLAM FİNANSMAN	33 355	20 367	-2 007	-17 294	1 046
Dış Borçlanma (Net)	2 361	4 511	13	-918	1 152
İç Borç/Alacak (Net)	30 994	15 856	-2 020	-16 376	-106
	(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)				
Merkezi Yönetim Bütçesi Borçlanma Gereği (1)	11,18	7,04	1,67	0,54	2,65
KİT Borçlanma Gereği	-0,74	-0,57	-0,17	-0,39	-0,45
-İşletmeci	-0,35	-0,40	-0,13	0,00	-0,11
-Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar	-0,38	-0,17	-0,04	-0,39	-0,34
Mahalli İdareler Borçlanma Gereği	0,38	-0,07	-0,08	-0,08	-0,07
Döner Sermaye Borçlanma Gereği	-0,31	-0,25	-0,26	-0,26	-0,23
Sosyal Güvenlik Kuruluşları Borçlanma Gereği	0,04	0,05	0,03	-0,14	0,00
Genel Sağlık Sigortası Borçlanma Gereği	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İşsizlik Sigortası Fonu Borçlanma Gereği	-1,10	-1,02	-0,97	-1,00	-1,05
Fonlar Borçlanma Gereği	-0,17	-0,45	-0,63	-1,75	-0,69
TOPLAM KKBG	9,27	4,73	-0,41	-3,07	0,17
TOPLAM KKBG (Faiz Giderleri Hariç)	-7,72	-8,83	-10,07	-11,56	-8,49
TOPLAM KKBG (Özelleştirme Gelirleri Hariç)	9,39	5,12	0,41	-0,86	0,99
TOPLAM KKBG (Faiz Giderleri+Özelleştirme Gelirleri Hariç)	-7,60	-8,44	-9,25	-9,35	-7,66
TOPLAM FİNANSMAN	9,27	4,73	-0,41	-3,07	0,17
Dış Borçlanma (Net)	0,66	1,05	0,00	-0,16	0,18
İç Borç/Alacak (Net)	8,62	3,68	-0,41	-2,91	-0,02

(1) 2006 yılından itibaren konsolide bütçe tanımı yerine merkezi yönetim bütçesi tanımı kullanılmıştır.

(2) Geçici

(3) Gerçekleşme Tahmini

(4) Program

Not: Negatif işaret fazlayı göstermektedir.

TABLO: III. 3- 2004 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi

	Konsolide Bütçe	Mahalli İdareler	Fonlar	İşsizlik Sigortası	Sosyal Güvenlik	Döner Sermaye	GENEL DEVLET TOPLAMI	KİT			TOPLAM KAMU
								İşletmeciler	Öz. Kap. Kuruluşlar	TOPLAM	
1. Vergiler	88 639	8 146	2 161	0	0	-117	98 829	-470	-634	-1 104	97 725
a. Vastatasız	26 559	2 901	2 161	0	0	-117	31 504	-470	-634	-1 104	30 400
b. Vastalı	62 080	5 245	0	0	0	0	67 325	0	0	0	67 325
2. Vergi Dışı N. Gelirler	10 160	2 774	563	0	0	-282	13 215	-427	-252	-680	12 535
3. Faktör Gelirleri	10 310	3 864	-730	2 831	1 642	1 966	19 883	3 068	1 425	4 494	24 377
4. Sosyal Fonlar	0	0	0	1 107	-17 815	0	-16 708	0	0	0	-16 708
5. Cari Transferler	-87 037	-1 850	-30	440	16 087	178	-72 212	287	100	388	-71 825
I. KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	22 072	12 933	1 963	4 379	-86	1 746	43 007	2 458	640	3 098	46 105
II. CARİ GİDERLER	-42 677	-7 619	-1 184	0	0	0	-51 480	0	0	0	-51 480
III. KAMU TASARRUFU	-20 605	5 314	779	4 379	-86	1 746	-8 473	2 458	640	3 098	-5 375
IV. YATIRIMLAR	-9 667	-5 480	-10	0	-117	-270	-15 545	-1 394	-945	-2 339	-17 883
a. Sabit Sermaye	-9 667	-5 495	-10	0	-117	-200	-15 489	-1 471	-1 016	-2 488	-17 977
b. Stok Değişmesi	0	15	0	0	0	-70	-55	78	71	149	94
V. TASARRUF-YATIRIM FARKI	-30 273	-166	769	4 379	-203	1 476	-24 018	1 065	-305	759	-23 259
VI. SERMAYE TRANSFERLERİ	-27	478	1 166	0	0	-344	1 273	944	1 587	2 530	3 803
1. Servet Vergileri	1 438	1 221	0	0	0	0	2 659	0	0	0	2 659
2. Diğer Transferler	-1 189	-212	1 171	0	0	0	-230	940	439	1 379	1 149
3. Kamulaş.ve S. Değer Art.	-277	-530	-5	0	0	-344	-1 156	4	1 148	1 152	-4
VII. KASA-BANKA/BORÇLANMA	30 300	-312	-1 935	-4 379	203	-1 132	22 745	-2 008	-1 282	-3 290	19 455
1. Kasa-Banka Değişimi	0	-1 228	-1 419	0	0	-865	-3 512	104	-101	3	-3 509
2. Dış Borçlanma (net)	4 448	-396	-26	0	0	0	4 026	629	-145	485	4 511
-Dış Borç Ödemesi	-9 804	-615	-166	0	0	0	-10 584	-211	-348	-560	-11 144
-Dış Borç Kullanımı	14 252	219	140	0	0	0	14 610	841	204	1 044	15 655
3. İç Borç/Alacak (net)	25 852	1 329	-491	-4 379	203	-210	22 304	-2 456	-483	-2 939	19 365
4. Stok Değişim Fonu	0	-17	0	0	0	-56	-73	-286	-553	-839	-912

TABLO: III. 4- 2005 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)

	Konsolide Bütçe	Mahalli İdareler	Fonlar	İşsizlik Sigortası	Sosyal Güvenlik	Döner Sermaye	GENEL DEVLET TOPLAMI	KİT			TOPLAM KAMU
								İşletmeciler	Öz. Kap. Kuruluşlar	TOPLAM	
1. Vergiler	104 580	10 684	2 319	0	0	-149	117 433	-290	-82	-372	117 061
a. Vasıtasız	30 324	3 881	2 319	0	0	-149	36 374	-290	-82	-372	36 001
b. Vasıtalı	74 256	6 803	0	0	0	0	81 059	0	0	0	81 059
2. Vergi Dışı N. Gelirler	12 256	3 877	584	0	0	-298	16 419	-337	-6	-342	16 077
3. Faktör Gelirleri	16 702	4 495	-324	3 031	2 277	2 078	28 259	2 331	1 375	3 706	31 965
4. Sosyal Fonlar	0	0	0	1 180	-22 269	0	-21 089	0	0	0	-21 089
5. Cari Transferler	-86 176	-615	-430	503	19 919	231	-66 568	520	10	530	-66 038
I. KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	47 362	18 441	2 149	4 713	-73	1 861	74 454	2 224	1 297	3 521	77 975
II. CARİ GİDERLER	-46 493	-10 867	-1 063	0	0	0	-58 423	0	0	0	-58 423
III. KAMU TASARRUFU	870	7 574	1 085	4 713	-73	1 861	16 031	2 224	1 297	3 521	19 553
IV. YATIRIMLAR	-12 133	-8 368	-12	0	-66	-372	-20 950	-2 882	-1 743	-4 624	-25 574
a. Sabit Sermaye	-12 133	-8 360	-12	0	-66	-280	-20 851	-2 204	-1 388	-3 593	-24 444
b. Stok Değişmesi	0	-7	0	0	0	-92	-99	-677	-354	-1 032	-1 131
V. TASARRUF-YATIRIM FARKI	-11 263	-794	1 073	4 713	-138	1 490	-4 919	-657	-445	-1 103	-6 022
VI. SERMAYE TRANSFERLERİ	3 147	1 194	2 014	0	0	-226	6 128	1 278	642	1 920	8 047
1. Servet Vergileri	2 349	1 394	0	0	0	0	3 742	0	0	0	3 742
2. Diğer Transferler	1 180	600	2 017	0	0	0	3 797	852	520	1 373	5 169
3. Kamulaş.ve S. Değer Art.	-383	-799	-3	0	0	-226	-1 411	425	121	547	-865
VII. KASA-BANKA/BORÇLANMA	8 117	-400	-3 087	-4 713	138	-1 263	-1 209	-620	-196	-817	-2 026
1. Kasa-Banka Değişimi	0	-1 657	-766	0	0	124	-2 298	-1 166	194	-972	-3 270
2. Dış Borçlanma (net)	-1 493	-277	-84	0	0	0	-1 854	2 250	-383	1 867	13
-Dış Borç Ödemesi	-15 778	-557	-140	0	0	0	-16 475	-857	-504	-1 361	-17 837
-Dış Borç Kullanımı	14 285	280	56	0	0	0	14 621	3 107	122	3 229	17 850
3. İç Borç/Alacak (net)	9 610	1 536	-2 238	-4 713	138	-1 375	2 958	-1 703	-5	-1 708	1 250
4. Stok Değişim Fonu	0	-3	0	0	0	-12	-14	-1	-3	-4	-18

(1) Geçici

TABLO: III. 5- 2006 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)

	Merkezi Yönetim Bütçesi	Mahalli İdareler	Fonlar	İşsizlik Sigortası	Sosyal Güvenlik	Döner Sermaye	GENEL DEVLET TOPLAMI	KİT			TOPLAM KAMU
								İşletmeci	Öz. Kap. Kuruluşlar	TOPLAM	
1. Vergiler	120 540	12 573	2 524	0	0	-161	135 476	-432	-10	-442	135 034
a. Vasıtasız	32 002	4 412	2 524	0	0	-161	38 776	-432	-10	-442	38 335
b. Vasıtalı	88 538	8 161	0	0	0	0	96 699	0	0	0	96 699
2. Vergi Dışı N. Gelirler	14 929	4 446	509	0	0	-301	19 582	-318	0	-318	19 264
3. Faktör Gelirleri	14 976	5 009	-132	3 379	3 143	2 459	28 834	1 267	-152	1 115	29 949
4. Sosyal Fonlar	0	0	0	1 592	-20 983	0	-19 391	0	0	0	-19 391
5. Cari Transferler	-84 826	-375	-569	650	18 656	0	-66 465	663	22	684	-65 780
I. KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	65 618	21 653	2 331	5 621	817	1 996	98 036	1 180	-140	1 040	99 076
II. CARİ GİDERLER	-55 652	-12 625	-1 191	0	0	0	-69 468	0	0	0	-69 468
III. KAMU TASARRUFU	9 965	9 028	1 140	5 621	817	1 996	28 568	1 180	-140	1 040	29 608
IV. YATIRIMLAR	-12 864	-10 811	-2	0	-40	-354	-24 070	-2 971	-227	-3 197	-27 268
a. Sabit Sermaye	-12 864	-10 803	-2	0	-40	-283	-23 991	-2 923	-917	-3 841	-27 832
b. Stok Değişmesi	0	-8	0	0	0	-71	-79	-47	691	643	564
V. TASARRUF-YATIRIM FARKI	-2 898	-1 783	1 138	5 621	777	1 642	4 497	-1 791	-366	-2 157	2 340
VI. SERMAYE TRANSFERLERİ	-148	2 245	8 716	0	0	-120	10 693	2 063	3 067	5 130	15 824
1. Servet Vergileri	2 813	2 038	0	0	0	0	4 852	0	0	0	4 852
2. Diğer Transferler	-2 647	1 222	8 728	0	0	0	7 303	1 940	2 631	4 571	11 874
3. Kamulaş.ve S. Değer Art.	-314	-1 015	-12	0	0	-120	-1 461	123	436	560	-902
VII. KASA-BANKA/BORÇLANMA	3 046	-462	-9 854	-5 621	-777	-1 522	-15 191	-272	-2 701	-2 973	-18 164
1. Kasa-Banka Değişimi	0	-959	-1 575	0	0	-504	-3 038	135	72	206	-2 831
2. Dış Borçlanma (net)	-2 819	146	49	0	0	0	-2 624	1 622	84	1 706	-918
3. İç Borç/Alacak (net)	5 866	367	-8 329	-5 621	-777	-942	-9 435	-1 741	-2 368	-4 109	-13 544
4. Stok Değişim Fonu	0	-17	0	0	0	-77	-94	-288	-489	-776	-870

(1) Gerçekleşme Tahmini

TABLO: III. 6- 2007 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)

	Merkezi Yönetim Bütçesi	Mahalli İdareler	Fonlar	İşsizlik Sigortası	Sosyal Güvenlik	Genel Sağlık Sigortası	Döner Sermaye	GENEL DEVLET TOPLAMI	KİT			TOPLAM KAMU
									İşletmeciler	Öz. Kap. Kuruluşlar	TOPLAM	
1. Vergiler	138 449	14 397	2 954	0	0	0	-119	155 680	-352	-1	-353	155 327
a. Vasiyasız	37 573	5 071	2 954	0	0	0	-119	45 478	-352	-1	-353	45 125
b. Vasıtalı	100 875	9 326	0	0	0	0	0	110 201	0	0	0	110 201
2. Vergi Dışı N. Gelirler	12 987	5 052	573	0	0	0	-350	18 262	-687	0	-687	17 575
3. Faktör Gelirleri	11 527	5 673	216	4 128	2 556	0	2 543	26 644	2 831	1 293	4 124	30 768
4. Sosyal Fonlar	0	0	0	1 721	-19 638	-1 613	0	-19 530	0	0	0	-19 530
5. Cari Transferler	-98 454	-897	-567	760	17 207	1 613	0	-80 338	595	80	675	-79 663
I. KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	64 508	24 225	3 176	6 609	125	0	2 074	100 718	2 386	1 372	3 758	104 476
II. CARİ GİDERLER	-66 653	-14 203	-1 282	0	0	0	0	-82 137	0	0	0	-82 137
III. KAMU TASARRUFU	-2 144	10 022	1 894	6 609	125	0	2 074	18 581	2 386	1 372	3 758	22 339
IV. YATIRIMLAR	-14 480	-12 528	0	0	-125	0	-557	-27 691	-2 948	6	-2 941	-30 632
a. Sabit Sermaye	-14 480	-12 511	0	0	-125	0	-526	-27 642	-3 240	-725	-3 965	-31 607
b. Stok Değişmesi	0	-17	0	0	0	0	-31	-48	292	731	1 024	975
V. TASARRUF-YATIRIM FARKI	-16 624	-2 506	1 894	6 609	0	0	1 517	-9 110	-561	1 378	817	-8 293
VI. SERMAYE TRANSFERLERİ	-116	2 936	2 494	0	0	0	-36	5 278	1 353	885	2 238	7 516
1. Servet Vergileri	3 246	2 262	0	0	0	0	0	5 507	0	0	0	5 507
2. Diğer Transferler	-3 204	1 817	2 494	0	0	0	0	1 108	1 358	600	1 958	3 066
3. Kamulaş.ve S. Değer Art.	-159	-1 143	0	0	0	0	-36	-1 337	-5	285	280	-1 058
VII. KASA- BANKA/BORÇLANMA	16 740	-430	-4 388	-6 609	0	0	-1 481	3 832	-791	-2 263	-3 055	777
1. Kasa-Banka Değişimi	0	0	-1 386	0	0	0	-341	-1 727	-378	18	-360	-2 088
2. Dış Borçlanma (net)	149	217	15	0	0	0	0	381	678	93	771	1 152
3. İç Borç/Alacak (net)	16 591	-640	-3 017	-6 609	0	0	-1 109	5 216	-999	-2 236	-3 235	1 981
4. Stok Değişim Fonu	0	-7	0	0	0	0	-31	-37	-92	-139	-231	-268

(1) Program

A. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ

1. Mevcut Durum

Kamu borç stokunun milli gelire oranını ve kamu açıklarını kalıcı bir biçimde azaltmak, sağlıklı bir bütçe yapısına ulaşmak amacıyla faiz dışı fazla verme politikasını sürdürmek ve enflasyonla mücadeleyi desteklemek 2006 yılında maliye politikasının temel amaçları olmuştur.

2006 yılı bütçesi, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca merkezi yönetim bütçesi kapsamında hazırlanmış, 2006 yılı gerçekleşme tahminleri de bu formatta elde edilmiştir. Merkezi yönetim bütçesi, genel bütçeli kuruluşlar (I sayılı liste), özel bütçeli kuruluşlar (II sayılı liste) ve düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar (III sayılı liste) toplamından oluşmaktadır. Bu çerçevede, 2006 yılı öncesinde konsolide bütçeden transfer alabilen 25 özerk bütçeli kuruluş, özel bütçeli kuruluşlar kapsamına alınarak II sayılı listede gösterilirken, eski sistemde bütçe kapsamında yer almayan fakat gelir fazlalarını konsolide bütçeye transfer eden 8 adet düzenleyici ve denetleyici kurum, III sayılı liste kapsamına alınmıştır. Ayrıca, eski tanımda konsolide bütçeye dahil edilmeyen ve üniversitelerle bağlantılı olarak çalışan sağlık merkezleri, sosyal ve kültürel merkezler, merkezi yönetim bütçesi kapsamı içinde, özel bütçeli kuruluşlar arasında yer almaya başlamıştır.

2006 yılından itibaren bütçe gösterim sisteminde gerçekleştirilen önemli değişikliklerden birisi de, gelirden mahalli idareler ile diğer kurum ve kuruluşlara ayrılan pay ve fonların "gelirden ayrılan paylar" başlığı altında harcama tarafında cari transferlerde, gelir tarafında ise söz konusu tutarların ilgili oldukları gelir kalemlerinde gösterilmeleridir. Ay içinde tahsil edilen gelirlere verilecek pay ve fonlar takip eden ayda ilgili kurum ve kuruluşlara ödenerek harcama gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, sadece 2006 yılına mahsus olmak üzere, Ocak ayında pay ve fon ödemesinin merkezi yönetim bütçesinde gösterilmemesi nedeniyle gelirden ayrılması gereken pay ve fon tutarları ile harcamalara yansıyan tutarlar farklılaşmaktadır. Bu da 2006 yılı açığını azaltıcı yönde etki yapmaktadır.

2006 yılında merkezi yönetim bütçe gelirlerinin GSYİH'ya oranının yüzde 30,6 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmekte, vergi gelirlerinin GSYİH payının yüzde 24,5, vergi dışı toplam gelirlerin GSYİH payının da yüzde 6,1 olacağı tahmin edilmektedir.

Yıl içerisinde vergi ve özellikle vergi dışı gelir performansını etkileyen en önemli unsurlardan birisi, 2006 yılına özgü olarak bir defalık elde edilen gelirlere, TMSF tarafından yönetim ve denetimi devralınan kuruluşların kesinleşmiş vergi, harç, ceza, gecikme zammı ve faizi karşılığında bütçeye 4,5 milyar YTL aktarılmışken, bu kuruluşların GSM Hazine payı borçlarına karşılık aktarılan tutar ise 1,7 milyar YTL düzeyinde olmuştur.

2006 yılında, reel ücretlerdeki artış ve faiz oranlarının yüksek seyretmesinin de etkisiyle, gelir vergisi tahsilatının bütçe hedefinin üzerinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Kurumlar vergisi tahsilatının ise, vergi oranında yapılan 10 puanlık indirimin neden olduğu gelir kaybı nedeniyle bütçe hedefinin altında bir performans göstermesi beklenmektedir.

2006 yılı sonunda ÖTV gelirlerinin bütçe tahmininin bir miktar altında kalabileceği tahmin edilmektedir. Akaryakıt ürünleri ve doğal gaz üzerinden alınan ÖTV, tütün

mamülleri ve alkollü içkiler üzerinden alınan ÖTV ile dayanıklı tüketim malları ve diğer mallar üzerinden alınan ÖTV gelirlerinin bütçe hedefleri ile paralel gerçekleşmesi beklenirken, motorlu araçlar üzerinden alınan ÖTV gelirinin yılın ikinci yarısında artan faizlerin etkisiyle düşen araç satışlarından dolayı bütçe hedefinin bir miktar altında kalması beklenmektedir. Büyüme ve enflasyon gerçekleştirmelerinin hedeflenen düzeyin üzerinde olması nedeniyle, dahilde alınan KDV tahsilatının bütçe hedefinin üzerinde gerçekleşeceği, ithalde alınan KDV tahsilatının, artan ithalat ve ithalatın kompozisyonundaki değişim sebebiyle, bütçe hedefinin üzerine çıkacağı tahmin edilmektedir.

Bu gelişmeler sonucunda, 2006 yılında mutlak değer olarak, bütçede hedeflenen vergi tahsilatının üzerinde bir performansın yakalanması beklenmekle birlikte, vergi gelirlerinin GSYİH içindeki payı hedeflenen düzeyde kalmaktadır. Toplam vergi tahsilatı içerisinde yer alan dolaylı vergilerin payının yüzde 69,6, dolaysız vergilerin payının ise yüzde 30,4 olacağı tahmin edilmektedir.

2006 yılı bütçesinde yüzde 32,2 olarak öngörülen merkezi yönetim bütçe harcamalarının GSYİH'ya oranının, yüzde 31,1 seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. 2006 yılı bütçesi hazırlanırken GSYİH'ya oranının yüzde 23,6 olması öngörülen faiz dışı harcamaların, yıl sonunda yüzde 22,9 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Ancak, bu durumda dahi faiz dışındaki başlangıç ödeneklerinin 0,9 milyar YTL civarında aşılması söz konusu olacaktır.

2006 yılında, personel giderlerinin başlangıç bütçesinde öngörülenin üzerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Personel giderlerinde yaşanan söz konusu artışta olağan maaş ve ücret artışlarına ilaveten, 2006 yılının ilk altı ayına ilişkin olarak Temmuz ayından itibaren yüzde 2,32 oranında enflasyon farkı verilmesi, öğretmenlerin ek ders ücretlerinin artırılması, sözleşmeli öğretmenlerin 657 sayılı Kanununun 4/c fıkrası kapsamından 4/b fıkrası kapsamına geçirilmesi, hakim-savcı, geçici köy korucuları ile din hizmetleri, emniyet hizmetleri, teknik hizmetler ve mülki idare Amirliği hizmetleri sınıfında yer alan personelin ücretlerinin iyileştirilmesi gibi unsurlar önemli rol oynamaktadır.

2006 yılında, bütçeden yapılan sağlık harcamalarının, yeşil kart harcamalarının etkisiyle, başlangıç ödeneğinin 1,4 milyar YTL üzerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Yeşil kart harcamalarının öngörülen düzeyin üstünde gerçekleşmesinde, yeşil kart kapsamının genişletilmesi, yeşil kart sahiplerinin tedavi ve sağlık hizmetlerine ulaşımının kolaylaştırılması, 2005 yılına ilişkin yeşil kart giderlerinin bir kısmının 2006 yılına sarkması etkili olmuştur.

Yıl içerisinde alınan kararlar nedeniyle bütçeden tarım kesimi için ayrılan ödeneğin 4 milyar YTL'den 4,9 milyar YTL'ye yükseleceği tahmin edilmektedir. SSK'ya yapılan bütçe transferlerinin bütçe ödeneklerini 1,5 milyar YTL aşması, Bağ-Kur'a yapılan transferlerin ise başlangıç ödeneğinin 2 milyar YTL altında kalması beklenmektedir. Bağ-Kur'a yapılan transferlerin 2006 yılı bütçe öngörülerinden daha az gerçekleşmesinde, 22 Şubat 2006 tarihli Sosyal Güvenlik Prim Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun etkili olmuştur.

2006 yılı içerisinde bir bütün olarak merkezi yönetim bütçesi mali imkanları değerlendirilerek, Merkezi Yönetim Bütçesiyle tahsis edilen ve 2006 yılının son üç ayına ait olan yaklaşık 1,8 milyar YTL düzeyindeki yatırım ödeneğinin kesilmesine karar verilmiştir.

2006 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 11/e maddesi ile genel bütçenin (B) işaretli cetvelinde TMSF tarafından yönetim ve denetimi devralınan kuruluşların kesinleşmiş vergi, harç, gecikme zammı ve faizi ile GSM Hazine payı borçlarına karşılık tahsil edilecek gelir tahminini aşan kısmın 2,5 milyar YTL'sini Kanunda belirtilen bütçe ve tertiplere aktarmaya Maliye Bakanı yetkili kılınmıştır. Yukarıda ifade edilen alacak kalemlerine ilişkin TMSF'den yapılacak tahsilat, 2006 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda 1 milyar YTL olarak öngörülmüşken, gerçekleşmesi 4,5 milyar YTL düzeyinde olmuştur. Bu çerçevede, 2,5 milyar YTL'lik ödenek ilavesi yapılmıştır. Ayrıca, 2006 yılı sonuna kadar yapılacak bir düzenleme ile 1 milyar YTL'lik bir ödenek ilavesi daha söz konusu olacaktır. Söz konusu ödeneklerin 1,1 milyar YTL'si Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesine (Köy-Des) aktarılmıştır.

Bu gelişmeler sonucunda, 2006 yılı bütçesinde yüzde 2,6 olarak hedeflenen bütçe açığının GSYİH'ya oranının yüzde 0,5, GSMH'ya oranı yüzde 4,9 olarak hedeflenen IMF tanımlı merkezi yönetim bütçesi faiz dışı fazlasının ise yüzde 6,3 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Uluslararası enerji ve emtia fiyatlarındaki artışlar ile Mayıs ve Haziran aylarında uluslararası mali piyasalarda yaşanan dalgalanmalar ve sermaye çıkışı 2006 yılında enflasyonist eğilimleri tetiklemiştir. Bu gelişmeler sonucunda, özellikle 2006 yılının üçüncü çeyreğinde DİBS bileşik faiz oranlarında yukarı yönlü bir eğilim gözlenmiştir. 2004 yılı itibarıyla yüzde 25,7 olan yıllık ortalama bileşik faiz oranı, 2005 yılında yüzde 16,9'a gerilemiş, 2006 yılı Ocak-Eylül döneminde ise yüzde 17,5 düzeyinde gerçekleşmiştir. Haziran ayından itibaren yükselmeye başlayan faiz oranları 2006 yılı Eylül ayında yüzde 21,6 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2004 yılı itibarıyla 17,3 ay olan iç borçlanma vadesi, 2005 yılında 27,4 aya yükselmışken, 2006 yılı Ocak-Ağustos dönemi itibarıyla 26,7 aya gerilemiştir.

Bu gelişmeler sonucunda, 2006 yılı Eylül ayı sonu itibarıyla 167,6 milyar ABD doları iç borç, 65,9 milyar ABD doları dış borç olmak üzere toplam merkezi yönetim bütçesi borç stoku 233,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Borçlanmanın kompozisyonu sabit faizli senetler lehine değişmiş, nakit dışı iç borç stokunun toplam stok içindeki payı giderek azalmıştır. Böylece, 2004 yılı sonunda 224,5 milyar YTL olan merkezi yönetim bütçesi iç borç stoku, 2005 yılı sonu itibarıyla 244,8 milyar YTL'ye, 2006 yılı Eylül ayı sonu itibarıyla ise 250,9 milyar YTL'ye yükselmiştir. Kamu net borç stoku ise, 2006 yılı ikinci çeyreğinde, bir önceki yıl seviyesi olan 269,1 milyar YTL'den 261,8 milyar YTL'ye gerilemiştir.

TABLO: III. 7- Merkezi Yönetim Bütçesi İç Borç Stokundaki Gelişmeler

	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)				(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)		
	2003	2004	2005	2006 (1)	2003	2004	2005
Toplam	194 387	224 483	244 782	250 869	54,0	52,1	50,2
Tahvil	168 974	194 211	226 964	235 103	47,0	45,1	46,6
Nakit	105 842	135 307	176 335	188 073	29,4	31,4	36,2
Nakit Dışı	63 132	58 904	50 629	47 030	17,5	13,7	10,4
Bono	25 413	30 272	17 818	15 766	7,1	7,0	3,7
Nakit	24 642	30 272	17 818	15 766	6,8	7,0	3,7
Nakit Dışı	771	0	0	0	0,2	0,0	0,0

(1) Eylül ayı itibarıyadır.

2. 2007 Yılı Hedefleri

2007 yılı merkezi yönetim bütçesi, kamu maliyesindeki iyileşmeyi devam ettirerek kamu borç stokunun milli gelire oranının düşürülmesini sağlayacak şekilde Dokuzuncu Kalkınma Planı, Orta Vadeli Program ve Orta Vadeli Mali Planda belirtilen temel büyüklükler, ilke ve esaslar çerçevesinde hazırlanmıştır.

2007 yılında, merkezi yönetim bütçesi toplam gelirlerinin GSYİH'ya oran olarak 2006 yılına göre 0,8 puan azalarak yüzde 29,8 düzeyinde gerçekleşmesi beklenirken, merkezi yönetim bütçesi vergi gelirlerinin GSYİH'ya oranının 0,6 puan artarak yüzde 25 seviyesine yükseleceği tahmin edilmektedir. Vergi dışı toplam gelirlerin GSYİH'ya oranının ise, 2006 yılına göre 1,4 puan azalacağı tahmin edilmektedir.

Vergi gelirlerindeki artışa ilişkin en önemli faktörlerin, ithalde alınan KDV ve gelir vergisi olacağı tahmin edilmektedir. Bazı stopaj oranlarının yeniden belirlenmesinin, kayıtdışılıkla mücadele kapsamında alınan önlemlerin, istihdam, reel ücret ve ithalatta beklenen artışların vergi geliri performansını olumlu etkilemesi beklenmektedir. 2007 yılında vergilerde herhangi bir oran indirimi, gelir artırıcı veya azaltıcı düzenleme öngörülmektedir. Vergi dışı gelirlerin 2006 yılına göre azalmasının en önemli sebepleri, özelleştirmeler nedeniyle ortaya çıkacak temettü geliri kaybı ve 2006 yılındaki TMSF'den ve Telekom'dan (nakit fazlası) bir defalık elde edilen gelirlerin 2007 yılında gerçekleşmeyecek olmasıdır.

2007 yılında, 204,9 milyar YTL olarak programlanan merkezi yönetim bütçe harcamalarının GSYİH'ya oranının, 2006 yıl sonu harcama tahminine göre 1,3 puan artarak yüzde 32,4 düzeyinde olması, 152 milyar YTL olarak belirlenen faiz dışı harcamaların GSYİH'ya oranının ise 1,1 puan artarak yüzde 24 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

2006 yılı içerisinde kabul edilen sosyal güvenlik reformu 2007 yılından itibaren uygulamaya konulacaktır. Reform kapsamında prime esas kazanç kapsamı genişletilecektir. Bu çerçevede, kamu görevlilerinin net ücretlerinin düşmesini engellemek amacıyla prim artışının iki yıl süreyle bütçe kaynaklarından karşılanması hükme bağlanmıştır. Söz konusu düzenleme sonucunda, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinin GSYİH'ya oranının 2006 yılındaki yüzde 0,9 düzeyinden 2007 yılında yüzde 1,6 düzeyine yükselmesi beklenmektedir.

Sosyal güvenlik reformu kapsamında, sağlık giderlerinin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanacak olması, 2007 yılı öncesinde mal ve hizmet alımı başlığı altında sınıflandırılan tedavi ve ilaç giderleri ve yeşil kart harcamalarının 2007 yılında cari transferler başlığı altında sınıflandırılmasını gerektirmiştir. Sınıflandırmada yapılan bu değişiklik nedeniyle, mal ve hizmet alım giderleri 2007 yılında bir önceki yıla göre yüzde 14,7 oranında azalmakta, GSYİH'ya oran olarak da 0,8 puanlık düşüşle yüzde 2,5'e gerilemektedir.

TABLO: III. 8- Merkezi Yönetim Bütçesi Büyüklükleri

	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)			(Yüzde Artış)		(Yüzde Dağılım)			(GSYİH İçindeki Paylar)		
	2005	2006 (1)	2007 (2)	2006	2007	2005	2006 (1)	2007 (2)	2005	2006 (1)	2007 (2)
HARCAMALAR	146 098	175 248	204 902	20,0	16,9	100,0	100,0	100,0	30,0	31,1	32,4
01 - Personel Giderleri	31 856	37 692	43 670	18,3	15,9	21,8	21,5	21,3	6,5	6,7	6,9
02 - Sos. Guv. Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	4 533	4 998	10 102	10,3	102,1	3,1	2,9	4,9	0,9	0,9	1,6
03 - Mal ve Hizmet Alım Giderleri	14 446	18 273	15 584	26,5	-14,7	9,9	10,4	7,6	3,0	3,2	2,5
04 - Faiz Giderleri	45 680	46 260	52 946	1,3	14,5	31,3	26,4	25,8	9,4	8,2	8,4
05 - Cari Transferler	35 223	50 831	60 863	44,3	19,7	24,1	29,0	29,7	7,2	9,0	9,6
06 - Sermaye Giderleri	9 805	10 800	12 080	10,1	11,8	6,7	6,2	5,9	2,0	1,9	1,9
07 - Sermaye Transferleri	1 546	2 564	3 647	65,9	42,2	1,1	1,5	1,8	0,3	0,5	0,6
08 - Borç Verme	3 009	3 830	3 695	27,3	-3,5	2,1	2,2	1,8	0,6	0,7	0,6
09 - Yedek Ödenekler	0	0	2 317			0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,4
GELİRLER	137 981	172 202	188 162	24,8	9,3	100,0	100,0	100,0	28,3	30,6	29,8
1 - Genel / Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	135 756	172 202	188 162	26,8	9,3	98,4	100,0	100,0	27,9	30,6	29,8
01 - Vergi Gelirleri	106 929	137 704	158 223	28,8	14,9	77,5	80,0	84,1	21,9	24,5	25,0
02 - Vergi Dışı Gelirler	25 468	31 620	26 950	24,2	-14,8	18,5	18,4	14,3	5,2	5,6	4,3
03 - Sermaye Gelirleri	2 025	2 377	2 586	17,4	8,8	1,5	1,4	1,4	0,4	0,4	0,4
04 - Alınan Bağış ve Yardımlar	1 333	501	403	-62,4	-19,6	1,0	0,3	0,2	0,3	0,1	0,1
2 - Katma Bütçe Öz Gelirleri	2 225	-	-			1,6	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0
BÜTÇE AÇIĞI	-8 117	-3 046	-16 740	-62,5	449,5				-1,7	-0,5	-2,6
BİLGİ İÇİN											
Faiz Dışı Harcamalar	100 418	128 988	151 956	28,5	17,8				20,6	22,9	24,0
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	37 563	43 214	36 206	15,0	-16,2				7,7	7,7	5,7
IMF Tanımlı Faiz Dışı Bütçe Dengesi	25 994	35 525	31 659	36,7	-10,9				5,3	6,3	5,0

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

Not 1. 2005 yılı konsolide bütçe, 2006 ve 2007 yılları ise merkezi yönetim bütçesi bazında hazırlanmıştır.

2. Merkezi yönetim bütçesi; genel bütçe, özel bütçe ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar bütçelerinden oluşmaktadır.

3. 2006 ve 2007 yıllarında özel bütçe ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar bütçe gelirlerinin alt dağılımı DPT tarafından yapılmıştır.

Faiz giderlerinin, 2006 yılına göre 2007 yılında yüzde 14,5 oranında artacağı ve GSYİH içindeki payının yüzde 8,4 olacağı tahmin edilmektedir. Faiz ödemelerindeki artışta, 2006 yılı Mayıs ve Haziran aylarında mali piyasalarda yaşanan dalgalanmaların etkisiyle faiz oranlarındaki artış ve kur düzeyindeki yükselme etkili olmuştur.

2007 yılında cari transfer harcamalarının, sosyal güvenlik reformunun etkisiyle 2006 yılına göre yüzde 19,7 oranında artması beklenmekte, GSYİH içindeki payının ise yüzde 9,6 olması öngörülmektedir.

2006 yılında 10,8 milyar YTL düzeyinde gerçekleşmesi beklenen sermaye giderlerinin 2007 yılında yüzde 11,8 artışla 12,1 milyar YTL düzeyinde gerçekleşmesi programlanmaktadır. Merkezi yönetim bütçesi kapsamında yer alan yatırımların verimli ve zamanında gerçekleştirilmesini hedefleyen çalışmalara 2007 yılında da devam edilecektir.

2006 yılında 1,4 milyar YTL düzeyinde gerçekleşmesi beklenen ve sermaye transferi başlığı altında takip edilen Köy-Des projesi kapsamında yapılan harcamaların, 2007 yılında yüzde 42,9 artışla 2 milyar YTL düzeyinde olması programlanmaktadır. Uygulamaya konulması planlanan Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (Bel-Des) kapsamında 2007 yılı içerisinde 300 milyon YTL harcama yapılması planlanmaktadır.

Bu gelir ve gider tahminleri altında, 2007 yılında 16,7 milyar YTL olarak programlanan merkezi yönetim bütçe açığının GSYİH'ya oran olarak yüzde 2,7 olması beklenmektedir. IMF tanımlı merkezi yönetim bütçe faiz dışı fazlanın GSMH'ya oranının ise yüzde 5 olması hedeflenmiştir.

Maliyet ve risk hesaplamalarına bağlı olarak ortaya konulan borçlanma politikalarına 2007 yılında da devam edilecektir. Bu çerçevede, toplam borçlanma ağırlıklı olarak YTL cinsinden ve sabit faizli enstrümanlarla gerçekleştirilecek; nakit iç borçlanmada döviz cinsi ve dövizde endeksli olanlar da dahil olmak üzere kümülatif vade yapısı, piyasa koşulları elverdiği ölçüde uzatılacak; likidite riskinin azaltılması amacıyla yeterli düzeyde rezerv tutma politikasına devam edilecektir.

B. MAHALLİ İDARELER

1. Mevcut Durum

Mahalli idareler dengesi; il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediyelerine bağlı su ve kanalizasyon idareleri ile doğal gaz ve toplu taşıma işletmeleri ve İller Bankası hesaplarını kapsamaktadır.

2005 yılında, mahalli idare gelirleri bir önceki yıla göre yüzde 27,8 oranında artarak 20.450 milyon YTL'ye, mahalli idare harcamaları yüzde 27,6 oranında artarak 20.052 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Mahalli idare gelir ve harcamalarının GSYİH içindeki payları sırasıyla, yüzde 4,20 ve yüzde 4,12 olarak gerçekleşmiştir.

2005 yılında mahalli idareler dengesi GSYİH'nın yüzde 0,08'i oranında fazla vermiştir. Bir önceki yıla göre GSYİH'nın yüzde 0,01'i oranında daha yüksek gerçekleşen fazlada; büyükşehir belediyelerine aktarılan genel bütçe vergi gelirleri payındaki artış ile 5281 sayılı Kanunla güncellenen maktu harç ve vergilerin gelir artırıcı etkisinin harcamalardaki artıştan daha yüksek olması etkili olmuştur.

2006 yılında mahalli idare gelirlerinin bir önceki yıla göre yüzde 17,7 oranında artarak 24.066 milyon YTL'ye ulaşacağı, GSYİH içindeki payının da yüzde 4,28 olacağı tahmin edilmektedir. Mahalli idare harcamalarının ise bir önceki yıla göre yüzde 17,8 oranında artarak 23.621 milyon YTL olacağı ve GSYİH içindeki payının da yüzde 4,20 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Mahalli idareler dengesinin 2006 yılında GSYİH'nin yüzde 0,08'i oranında fazla vermesi beklenmektedir.

2. 2007 Yılı Hedefleri

2007 yılında, mahalli idarelerin gelirlerinin 27.383 milyon YTL, harcamalarının 26.960 milyon YTL, GSYİH içindeki paylarının ise sırasıyla yüzde 4,33 ve yüzde 4,26 olacağı ve böylece mahalli idareler fazlasının 423 milyon YTL olması, GSYİH içindeki payının da yüzde 0,07 düzeyinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. 2007 yılında mahalli idarelerin borç stokunda gerçekleştirilecek yeniden yapılandırma çalışmalarının da etkisiyle bu kuruluşların borç ödeyicisi durumunda olmaları öngörülen fazlanın temel sebebi olarak görülmektedir.

Kaldırılan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilen hizmetlerin devamını sağlamak amacıyla merkezi yönetim bütçesinden hizmetleri devralan kuruluşlara ödenek aktarma uygulamasına devam edilmiştir. Ayrıca, 2006 yılında Köy-Des projesi kapsamındaki yatırımlar için merkezi yönetim bütçesinden ödenek aktarılmıştır.

2007 yılında Köy-Des projesinin uygulanmasına devam edilecek, bu projenin yanı sıra nüfusu 10 binin altındaki belediyelerin altyapı ihtiyaçlarına yönelik olarak Bel-Des projesi yürürlüğe girecektir.

Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve Belediye Kanununun ilgili maddeleri ile, 31.12.2004 tarihi itibarıyla büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluşlar ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlası belediyelere ait şirketlerin kamu kurum ve kuruluşlarından olan kamu ve özel hukuka tabi alacakları ile bunların diğer kamu kurum ve kuruluşlarına olan borçlarının yeniden yapılandırılması işlemleri 2006 yılında tamamlanmıştır.

TABLO: III. 9- Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Mahalli İdarelere Ayrılan Paylar

	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)				(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)			
	2004	2005	2006 (1)	2007 (2)	2004	2005	2006 (1)	2007 (2)
Belediyeler	4 496	5 288	6 284	7 192	1,04	1,09	1,12	1,14
Büyükşehir Belediyeleri	2 494	3 806	4 482	5 130	0,58	0,78	0,80	0,81
İl Özel İdareleri	853	987	1 174	1 343	0,20	0,20	0,21	0,21
TOPLAM	7 843	10 081	11 940	13 665	1,82	2,07	2,12	2,16

(1) Tahmin

(2) Program

TABLO: III. 10- Mahalli İdareler Gelir ve Harcamaları (1)

	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)				(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
	(2)(5)	(3)(5)	(3)(5)	(4)(5)	(2)(5)	(3)(5)	(3)(5)	(4)(5)
GELİRLER	16 004	20 450	24 066	27 383	3,72	4,20	4,28	4,33
1.Vergiler	9 366	12 077	14 611	16 659	2,18	2,48	2,60	2,63
2.Vergi Dışı Norm. Gelir	2 774	3 877	4 446	5 052	0,64	0,80	0,79	0,80
3.Faktör Gelirleri	3 864	4 495	5 009	5 673	0,90	0,92	0,89	0,90
HARCAMALAR	15 709	20 052	23 621	26 960	3,65	4,12	4,20	4,26
1.Cari Giderler	7 619	10 867	12 625	14 203	1,77	2,23	2,24	2,25
2.Yatırım Harcamaları	5 497	8 370	10 828	12 535	1,28	1,72	1,92	1,98
a.Sabit Sermaye	5 495	8 360	10 803	12 511	1,28	1,72	1,92	1,98
b.Stok Değişimi	2	10	25	24	0,00	0,00	0,00	0,00
3.Cari Transferler	1 850	615	375	897	0,43	0,13	0,07	0,14
4.Kamulaştırma ve Sabit Değer Artışı	530	799	1 015	1 143	0,12	0,16	0,18	0,18
5.Sermaye Transferleri	212	-600	-1 222	-1 817	0,05	-0,12	-0,22	-0,29
GELİR-GİDER FARKI	295	397	446	423	0,07	0,08	0,08	0,07

(1) İl özel idareleri, belediyeler, İller Bankası ve büyükşehir belediyelerine bağlı su ve kanalizasyon idareleri ile doğal gaz ve toplu taşıma işletmelerini kapsamaktadır.

(2) Geçici

(3) Tahmin

(4) Program

(5) Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün tasfiyesi, Köy-Des Projesi ve Bel-Des Projesi (2007 yılında) nedeniyle genel bütçeden yapılan transferler gelir ve harcamalarda gösterilmiştir.

C. DÖNER SERMAYELİ İŞLETMELER

1. Mevcut Durum

Döner sermayeli işletmeler tanımı içinde yer alan kurumlar iki grupta toplanmaktadır. Birinci grupta, merkezi yönetim kapsamındaki idarelere bağlı olarak faaliyet gösteren işletmeler yer almaktadır. İkinci grupta ise bu işletmelerin dışında kalan ve kendi özel bütçeleri olan TRT, Milli Piyango ve YURTKUR Genel Müdürlükleri ile Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü bulunmaktadır. 2006 yılından itibaren YURTKUR Genel Müdürlüğü 5018 sayılı Kanun uyarınca Merkezi Yönetim Bütçesi içinde yer aldığından döner sermayeli işletmeler kapsamından çıkarılmıştır.

2005 yılı öncesinde Sağlık Bakanlığına bağlı döner sermayeli işletmelerin finansman dengesi tahakkuk bazda izlenirken, özellikle 2005 yılında tahakkuk eden gelirlerle döner sermayeli işletmelere yapılan ödemeler arasında ciddi sapma meydana gelmesinden dolayı 2005 yılından itibaren Sağlık Bakanlığına bağlı döner sermayeli işletmelerin gelir ve giderleri nakit bazda izlenmeye başlanmıştır.

GSYİH'ya oran olarak, 2005 yılında yüzde 0,26 düzeyinde olan döner sermayeli işletmelerin net bütçe fazlasının 2006 yılında da aynı düzeyde gerçekleşmesi beklenmektedir. Döner sermayeli işletmelerin dönem karı 2005 yılında GSYİH'nın yüzde 0,62'si düzeyinde gerçekleşmiş olup bu oranın 2006 yılında yüzde 0,41 seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

TABLO: III. 11- Döner Sermayeli İşletmeler Finansman Dengesi

	2004	2005	2006 (1)	2007 (2)
(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)				
A TOPLAM GELİRLER	12 592	13 999	15 815	17 872
I İşletme Gelirleri	11 589	12 732	15 648	17 677
II Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	169	153	166	195
III Bütçe Transferleri	834	1 114	0	0
B TOPLAM GİDERLER	11 517	12 747	14 369	16 422
I İşletme Giderleri	9 792	10 807	13 356	15 329
II Yatırım Harcamaları	200	280	283	526
III Stok Artışı	126	103	148	62
IV Sabit Kıymet Artışı	344	226	120	36
V Dolaysız Vergiler	122	156	167	127
VI Fonlara Transferler	277	291	296	342
VII Borç Verme Eksi Geri Ödeme (3)	655	883	0	0
C BORÇLANMA GEREĞİ (4)	1 076	1 252	1 445	1 450
(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)				
A TOPLAM GELİRLER	2,94	2,88	2,81	2,83
I İşletme Gelirleri	2,70	2,62	2,78	2,80
II Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	0,04	0,03	0,03	0,03
III Bütçe Transferleri	0,19	0,23	0,00	0,00
B TOPLAM GİDERLER	2,68	2,62	2,56	2,60
I İşletme Giderleri	2,28	2,22	2,38	2,43
II Yatırım Harcamaları	0,05	0,06	0,05	0,08
III Stok Artışı	0,03	0,02	0,03	0,01
IV Sabit Kıymet Artışı	0,08	0,05	0,02	0,01
V Dolaysız Vergiler	0,03	0,03	0,03	0,02
VI Fonlara Transferler	0,06	0,06	0,05	0,05
VII Borç Verme Eksi Geri Ödeme (3)	0,15	0,18	0,00	0,00
C BORÇLANMA GEREĞİ (4)	0,25	0,26	0,26	0,23
Bilgi İçin: Dönem Karı / GSYİH (Yüzde)	0,61	0,62	0,41	0,37

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

(3) YURTKUR kredi ödemeleri ve kredi tahsilatları net tutarı

(4) Borçlanma gereğinde artı işaret fazlayı göstermektedir.

2. 2007 Yılı Hedefleri

2007 yılında GSYİH'ya oran olarak, döner sermayeli işletmelerin net bütçe fazlasının yüzde 0,23, dönem karının ise yüzde 0,37 civarında gerçekleşmesi hedeflenmektedir. 2007 yılı net bütçe fazlası hedefinin bir önceki yıla göre düşük öngörülmesinde, sosyal güvenlik reformuyla beraber döner sermayeli kuruluşlardan ek ödeme alan personel için ek ödeme tutarının belli bir kısmından emeklilik ve sağlık sigortası primi kesilmesi söz konusu prim tutarının döner sermayeli kuruluşlar tarafından ödenmesi etkili olmuştur.

D. SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARI

1. Mevcut Durum

1999 yılında yapılan sosyal güvenlik reformu sonrasında 2000 yılında düşen ve izleyen yıllarda yeniden artış trendine giren sosyal güvenlik kuruluşlarına yönelik bütçe transferinin GSYİH'ya oranının 2006 yılında yüzde 4,1 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu oranın bir önceki yıla göre GSYİH'nın yüzde 0,7'si oranında düşmesinde, SSK ve Bağ-Kur prim alacaklarının yeniden yapılandırılmasından elde edilen gelir ile SSK'da cari prim gelirinin artışı etkili olmuştur. Prim alacaklarının yeniden yapılandırılmasından elde edilen gelir hariç tutulduğunda sosyal güvenlik kuruluşlarına yönelik bütçe transferinin GSYİH'ya oranının 2005 yılındaki seviyesini koruduğu görülmektedir.

TABLO: III. 12- Sosyal Güvenlik Kuruluşları Gelir-Gider Dengesi

	2004	2005	2006 (1)	2007 (2)
(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)				
I-GELİRLER	33 968	39 024	50 674	70 067
-Prim Tahsilatları (3)	28 331	31.599	41 501	57 232
II-GİDERLER	50 258	59 081	68 553	82 845
-Sigorta Ödemeleri	32 697	39 261	44 815	51 870
-Sağlık Giderleri (4)	12 614	13 962	17 490	25 242
-Yatırım Harcamaları (5)	117	66	40	125
III-GELİR-GİDER FARKI	-16 290	-20 057	-17 879	-12 778
IV-BÜTÇE TRANSFERLERİ	16 087	19 919	18 656	12 778
-Bütçe Transferleri (6)	18 893	23 259	23 004	31 589
V-FİNANSMAN AÇIĞI	-203	-138	777	0
(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)				
I-GELİRLER	7,9	8,0	9,0	11,1
-Prim Tahsilatları (3)	6,6	6,5	7,4	9,1
II-GİDERLER	11,7	12,1	12,2	13,1
-Sigorta Ödemeleri	7,6	8,1	8,0	8,2
-Sağlık Giderleri (4)	2,9	2,9	3,1	4,0
-Yatırım Harcamaları (5)	0,0	0,0	0,0	0,0
III-GELİR-GİDER FARKI	-3,8	-4,1	-3,2	-2,0
IV-BÜTÇE TRANSFERLERİ	3,7	4,1	3,3	2,0
-Bütçe Transferleri (6)	4,4	4,8	4,1	5,0
V-FİNANSMAN AÇIĞI	0,0	0,0	0,1	0,0

(1) Gerçekleşme tahmini

(2) Program

(3) Devlet katkısı ve prim ödeme gücü olmayan kişilerin devletçe ödenecek sağlık sigortası primi gideri dahildir.

(4) 2007 yılından itibaren sağlık harcaması kapsamına devlet memurları ve yeşil kart için yapılacak sağlık harcamaları ile prim ödeme gücü olan kişilerin ve 18 yaş altı çocukların sağlık harcamaları dahil edilmiştir.

(5) 2006 ve 2007 yıllarında Türkiye İş Kurumunun yatırım harcaması dahil olup yatırımın bedeli toplam gelire dahil edilmiştir.

(6) 2004-2006 döneminde faturalı ödemeler ve ek karşılıklar dahil olup, 2007 yılından itibaren bütçe transferi kapsamına faturalı ödemeler, sosyal yardım zammı, sosyal güvenlik sistemine devlet tarafından yapılacak katkı, prim ödeme gücü olmayan kişilerin devletçe ödenecek sağlık sigortası primi gideri, emeklilere yapılan ek ödeme dahil edilmiştir.

2006 yılında sosyal güvenlik kuruluşlarına 8.190 milyon YTL'si SSK'ya, 4.779 milyon YTL'si Bağ-Kur'a, faturalı ödemeler ve ek karşılıklarla beraber 10.035 milyon YTL'si Emekli Sandığına olmak üzere toplam 23.004 milyon YTL transfer yapılacağı tahmin edilmektedir. Toplam bütçe transferinin GSYİH'ya oranının da yüzde 4,1 civarında gerçekleşmesi beklenmektedir.

SSK ve Bağ-Kur emeklilerinin aylıklarında 2006 yılı Ocak ve Temmuz aylarında yüzde 3 artış yapılmıştır. Yine 2006 yılında emeklilere vergi iadesi sistemi ortadan kaldırılarak vergi iade tutarını karşılayacak şekilde 400 YTL'nin altındaki emekli maaşlarına yüzde 5, 400 YTL'nin üzerindeki emekli maaşlarına yüzde 4 ilave artış yapılmıştır.

Asgari ücret 1 Ocak 2006 – 31 Aralık 2006 dönemi için yüzde 8,7 oranında artırılarak brüt 489 YTL'den brüt 531 YTL'ye yükseltilmiştir. Bağ-Kur gelir basamakları da 1 Ocak 2006'dan itibaren geçerli olmak üzere yüzde 8,7 artırılmıştır.

4 Mart 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 5458 sayılı Sosyal Güvenlik Prim Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla SSK ve Bağ-Kur prim alacakları yeniden yapılandırılmış, yapılandırılan alacağın sigortalılar tarafından 5 yıla kadar taksitler şeklinde ödenebilmesi sağlanmıştır. Söz konusu Kanun uyarınca 2006 yılı içinde Bağ-Kur'da 3.050 milyon YTL, SSK'da 714 milyon YTL prim yapılandırma geliri elde edilmesi beklenmektedir. Ancak, söz konusu Kanunla kısa vadede SSK ve Bağ-Kur'da ciddi bir prim geliri elde edilmesi beklenmekle beraber bu düzenlemeden faydalanan kişilere orta ve uzun vadede ödenecek emekli aylıkları ve bu kişiler için yapılacak sağlık harcamaları dikkate alındığında, prim alacaklarının yeniden yapılandırılması ilerleyen dönemde sosyal güvenlik sistemine ciddi yük getirecektir.

2006 yılında sosyal güvenlik reformu kapsamında yer alan önemli düzenlemeler yasalaşmıştır. 16 Haziran 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile farklı norm ve standartlarda hizmet veren emeklilik rejimleri aynı norm ve standartta tek bir emeklilik rejimi altında birleştirilmiş, yine vatandaşa farklı standartlarda sunulan sağlık hizmetleri ortak bir standarda kavuşturularak tüm toplumu içine alan zorunlu Genel Sağlık Sigortası sistemi kurulmuştur. Söz konusu Kanunla beraber emeklilik sisteminin mali sürdürülebilirliğinin yanı sıra uzun dönemli aktüeryal dengelerinin sağlanması amacıyla emeklilikle ilgili temel parametrelerde değişikliğe gidilerek 1 Ocak 2007'den sonra işe başlayanlar için emeklilik yaşı kademeli olarak yükseltilmiş, aylık bağlama oranları indirilmiş, emekli aylıkları ödenen primlerle bağlantılı hale getirilmiş, özellikle devlet memurları için hemen hemen bütün maaş unsurları prim matrahına dahil edilmiş, prim karşılığı olmaksızın emekli aylığının içinde yer alan makam ve temsil tazminatı emekli aylığı hesabından çıkarılmış, işçiler için prim ödeme gün sayısı kademeli olarak artırılarak 20 yılda 7000 günden 9000 güne çıkarılmış, bağımsız çalışanlar ve çiftçiler için prim matrahında gelir basamakları yerine beyana dayalı gelirin esas alınması sağlanmıştır. Yine yeni Kanunla devletin malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ile sağlık sigortası primine katkı sağlaması esas getirilmiştir.

Aynı Kanunun sağlıkla ilgili kısmında; tüm vatandaşlar için sağlık hizmetlerinin kapsamı ve finansmanı tekleştirilmiş, devletin prim ödeme gücü olmayanlar için sağlık sigortası primi ödemesi esas getirilmiş, sağlık sisteminin mali sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla sevk zincirine uyulmasını zorlayan ve ayaktan tedavide muayene katkı payı alınmasını içeren hükümlere yer verilmiştir.

Yine 20 Mayıs 2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı Genel Müdürlükleri lağvedilerek Sosyal Güvenlik Kurumu şemsiyesi altına alınmıştır. Kurulan yeni kurumda Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü, Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü, Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü ve Hizmet Sunumu Genel Müdürlüğü oluşturulmuş, böylece emeklilik hizmeti, sağlık finansmanı ve prim karşılığı olmayan ödemeler tek çatıda birleştirilmiştir.

Yine aynı Kanunda tek nokta hizmet anlayışı içinde yerel seviyede örgütlenmiş, tam otomasyona sahip sosyal güvenlik merkezleri oluşturularak emeklilik ve sağlık hizmetlerinde sunumun hızlandırılması esası getirilmiştir. Yeni Kanunla beraber kurumsal ve idari kapasitenin geliştirildiği; hem prim tahsilatında etkin olacak, hem de emeklilik ve sağlık hizmetlerinde suistimallerin önüne geçecek yeni bir kurum oluşturulması hedeflenmiştir.

2006 yılında sağlık ve ilaç harcamalarının kontrol altına alınmasına yönelik olarak şu düzenlemeler yapılmıştır:

Ocak 2006'dan geçerli olmak üzere, Bütçe Uygulama Talimatıyla tedavi fiyatlarında 2005 yılına göre ortalamada herhangi bir artış yapılmamış, ilaçlar için tüm kurumların ortak olarak kullanacağı pozitif liste oluşturulmuştur. Yine Ocak 2006'dan geçerli olmak üzere bir önceki yıl Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Türk Eczacılar Birliği arasında imzalanan ve ilaç fiyatlarında ortalamada yüzde 10 civarında indirim sağlayan protokolün süresi bir yıl uzatılmıştır. Ayrıca, eşdeğer ilaç gruplarında en ucuz ilacın yüzde 30 fazlasına kadar ödeme yapılmakta iken Mayıs 2006'dan itibaren bu oran yüzde 22'ye düşürülmüş, Temmuz 2006'dan geçerli olmak üzere ise pozitif listedeki ilaç sayısı azaltılmış ve ayaktan tedavide vaka başı ödeme sistemine geçilmiştir. Ancak, 2006 yılı Ekim ayında vaka başı ödeme sisteminin yürütmesi Danıştay tarafından durdurulmuştur. Ayrıca, döviz kurlarındaki gelişmelere bağlı olarak Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında ilaç fiyatları yüzde 5'er artırılmıştır.

2006 yılında, Emekli Sandığında geçmiş yıllarda ve yıl içinde satılan gayrimenkullerin 2006 yılı taksitlerinden 493 milyon YTL gelir elde edilmesi beklenmektedir.

2006 yılında İşsizlik Sigortası Fonunun prim gelirinin GSYİH'nın yüzde 0,4'ü, devlet katkısının GSYİH'nın yüzde 0,1'i, faiz gelirinin ise GSYİH'nın yüzde 0,6'sı oranında gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu çerçevede, toplam gelirlerin, 2006 yılında GSYİH'nın yüzde 1,1'i oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. 2002 yılının Mart ayında sigortalılarına işsizlik aylığı ödemeye ve sağlık yardımı yapmaya başlayan Fonun, 2006 yılında yaptığı harcamaların 374 milyon YTL'ye ulaşması beklenmektedir. Sonuç olarak, 2006 yılında toplam Fon varlığının 23.648 milyon YTL ile GSYİH'nın yüzde 4,2'sine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

TABLO: III. 13- İşsizlik Sigortası Fonu Gelir-Gider Dengesi

	(Cari fiyatlarla, Milyon YTL)				(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)			
	2004	2005	2006 (1)	2007 (2)	2004	2005	2006 (1)	2007 (2)
I-GELİRLER	4 620	5 039	5 995	7 239	1,07	1,03	1,07	1,14
-Prim Gelirleri	1 348	1 505	1 966	2 351	0,31	0,31	0,35	0,37
-Devlet Katkısı	440	503	650	760	0,10	0,10	0,12	0,12
-Faiz Gelirleri	2 796	2 986	3 338	4 082	0,65	0,61	0,59	0,65
II-GİDERLER	241	326	374	629	0,06	0,07	0,07	0,10
-Sigorta Giderleri	184	248	293	568	0,04	0,05	0,05	0,09
-Diğer Giderler	57	77	82	61	0,01	0,02	0,01	0,01
III-GELİR-GİDER FARKI	4 379	4 713	5 621	6 609	1,02	0,97	1,00	1,05
IV-TOPLAM FON VARLIĞI	13 314	18 027	23 648	30 258	3,10	3,70	4,20	4,78

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program

2. 2007 Yılı Hedefleri

Yeni sistemde 2007 yılında prime esas kazanç alt sınırının asgari ücretteki artışa paralel olarak Ocak ve Temmuz aylarında yüzde 4 oranında artırılması; yine 2006 yılında emekli aylıklarının yeni Kanun gereğince önceki altı aylık kümülatif tüketici fiyat endeksi artışını yansıtacak şekilde Ocak ayında yüzde 4,7 oranında, Temmuz ayında ise yüzde 2,18 oranında artırılması öngörülmüştür. 2007 yılında 2.159 milyon YTL tutarında prim yapılandırma geliri öngörülmüştür. Sağlık harcamalarından yararlanan kişi sayısında yeni sistemle beraber artış olacağı, ayrıca tedavi ücretlerinde artış yapılacağı öngörülmüştür. 2007 yılında döviz kuru öngörülerine bağlı olarak ilaç fiyatlarında artış yapılmayacağı varsayılmıştır. 2007 yılında Emekli Sandığının otel satışlarından 140 milyon YTL gelir elde edeceği varsayılmıştır.

Yeni sistemle beraber Bağ-Kur'da prime esas kazanç alt sınırının altında geliri olanların zorunlu emeklilik sigortası kapsamında çıkartılarak istekleri halinde isteğe bağlı sigortalı olarak devam edebilmeleri esası bulunmasından dolayı, Bağ-Kur'da özellikle çiftçiler olmak üzere 300 bin sigortalının sistemden çıkacağı, ancak bu kişilerin bağımlılarıyla beraber yeşil kartlı olarak Genel Sağlık Sigortasından faydalanacağı öngörülmüştür. Bununla birlikte, 2007 yılında sosyal sigorta kapsamında olmayıp sağlık primi ödeme gücü olanların yaklaşık yüzde 10'undan prim tahsil edilmesi yoluyla kendilerinin ve bağımlıların sağlık hizmetlerinden yararlanması öngörülmüştür. Ayrıca, yeni Kanun gereğince 2007 yılında ebeveyni adına prim ödenip ödenmemesine bakılmaksızın 18 yaş altı kişilerin sağlık hizmetlerinin finanse edileceği öngörülmüştür.

2007 yılında, sosyal güvenlik kuruluşlarının devlet katkısı da dahil olmak üzere toplam gelirlerinin 70,1 milyar YTL, toplam giderlerinin 82,8 milyar YTL ve açığının 12,8 milyar YTL olması öngörülmüştür. GSYİH'ya oran olarak, gelirlerin yüzde 11,1, giderlerin yüzde 13,1 ve açığın yüzde 2 olması hedeflenmiştir.

2007 yılında sosyal güvenlik kurumuna faturalı ödemeler, sosyal yardım zammı, sosyal güvenlik sistemine devlet tarafından yapılacak katkı, prim ödeme gücü olmayanların devletçe ödenecek sağlık sigortası primi gideri, emeklilere yapılan ek ödeme dahil olmak üzere toplam 31,6 milyar YTL tutarında (GSYİH'nın yüzde 5'i oranında) bütçe transferi yapılması öngörülmüştür.

2007 yılında Genel Sağlık Sigortası kapsamında sağlık hizmetlerinin sunumunda standart birliği sağlanacağı ve her türlü sağlık hizmeti fiyatının Sağlık Hizmetleri Değerlendirme Komisyonu tarafından belirleneceği dikkate alındığında, ortalama sağlık paketi fiyatının daha yüksek seviyede oluşması durumunda sağlık harcamalarının artma riski bulunmaktadır. Yine, 2007 yılında kapsamının genişletilmesi veya yeni ödenmeye başlanacak olması nedeniyle yolluklar, emzirme yardımı, geçici iş göremezlik gibi sigorta ve sağlık harcama kalemlerinde sapma riski bulunmaktadır.

2007 yılında İşsizlik Sigortası Fonunun prim gelirinin GSYİH'nın yüzde 0,4'ü, devlet katkısının GSYİH'nın yüzde 0,1'i, faiz gelirinin ise GSYİH'nın yüzde 0,7'si oranında gerçekleşmesi beklenmektedir. Fonun 2007 yılı harcamasının ise 629 milyon YTL olacağı öngörülmektedir. 2007 yılında Fon harcamalarının artmasında sosyal güvenlik reformu ile beraber Fonun işsizlik ödeneği verdiği kişilerin malullük, yaşlılık, ölüm ve sağlık sigortası primi giderlerini de karşılayacak olması önemli rol oynayacaktır. Sonuç olarak, 2007 yılında toplam fon varlığının 30.258 milyon YTL ile GSYİH'nın yüzde 4,8'ine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

E. FONLAR

1. Mevcut Durum

Fon dengesi kapsamı, bütçe içi Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) ile bütçe dışı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF), Savunma Sanayii Destekleme Fonu (SSDF) ve Özelleştirme Fonundan meydana gelmektedir.

Kamu kesimi genel dengesinde yer alan fonların kaynaklarının 2006 yılında 11.749 milyon YTL ile GSYİH'nın yüzde 2,1'i seviyesinde gerçekleşmesi, harcamalarının da 1.894 milyon YTL'lik tutarla GSYİH'nın yüzde 0,3'ünü oluşturması beklenmektedir. Böylece, fon sistemi finansman fazlasının GSYİH'ya oran olarak, yüzde 1,8 seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2006 yılında özelleştirme uygulamaları sonucunda Özelleştirme Fonuna 10,4 milyar YTL nakit girişi beklenmektedir.

TABLO: III. 14- Fon Gelir ve Giderleri (1)

	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)			(GSYİH İçindeki Pay, Yüzde)		
	2005	2006 (2)	2007 (3)	2005	2006 (2)	2007 (3)
A FON GELİRLERİ	4 917	11 749	6 237	1,01	2,09	0,99
Vergi Gelirleri	2 319	2 524	2 954	0,48	0,45	0,47
Vergi Dışı Normal Gelirler	584	509	573	0,12	0,09	0,09
Faktör Gelirleri (Net)	0	0	216	0,00	0,00	0,03
Cari Transferler (Net)	0	0	0	0,00	0,00	0,00
Sermaye Transferleri (Net)	2 014	8 716	2 494	0,41	1,55	0,39
B FON GİDERLERİ	1 829	1 894	1 849	0,38	0,34	0,29
Cari Giderler	1 063	1 191	1 282	0,22	0,21	0,20
Faktör Giderleri (Net)	324	132	0	0,07	0,02	0,00
Cari Transferler (Net)	430	569	567	0,09	0,10	0,09
Sermaye Transferleri (Net)	0	0	0	0,00	0,00	0,00
Sabit Sermaye Yatırımları	12	2	0	0,00	0,00	0,00
C GELİR GİDER FARKI	3 087	9 854	4 388	0,63	1,75	0,70
D FİNANSMAN	-3 087	-9 854	-4 388	-0,63	-1,75	-0,70
Dış Borç Kullanımı	56	115	20	0,01	0,02	0,00
Dış Borç Ödemesi	-140	-66	-5	-0,03	-0,01	0,00
İç Borç - Alacak ilişkisi (Net)	-2 238	-8 329	-3 017	-0,46	-1,48	-0,48
Kasa Banka Değişmesi	-766	-1 575	-1 386	-0,16	-0,28	-0,22
Bilgi İçin:						
Özelleştirme Gelirleri	2 206	10 422	3 080	0,45	1,85	0,49
Özelleştirme Gelirleri Hariç Fon Gelirleri	2 711	1 327	3 157	0,56	0,24	0,50

(1) İşsizlik Sigortası Fonu hariçtir.

(2) Gerçekleşme tahmini

(3) Program

2. 2007 Yılı Hedefleri

2007 yılında Özelleştirme Fonunun 2 milyar ABD doları tutarında özelleştirme geliri elde etmesi beklenmektedir.

2007 yılında fonların kaynaklarının 6.237 milyon YTL ile GSYİH'nın yüzde 1'ini, harcamalarının da 1.849 milyon YTL'lik tutarla GSYİH'nın yüzde 0,3'ünü oluşturması, böylece fon sistemi finansman fazlasının GSYİH içindeki payının yüzde 0,7 seviyesinde gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

II. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ

1. Mevcut Durum

Özelleştirme kapsamında izlenen kuruluşlar dahil KİT'lerin finansman fazlasının GSYİH'ya oranının 2005 yılındaki yüzde 0,17 seviyesinden, 2006 yılında yüzde 0,39 seviyesine yükseleceği tahmin edilmektedir. Bu iyileşme, Özelleştirme Fonundan TEKEL ve TEDAŞ'a program öngörülerinin üzerinde transfer yapılmasından kaynaklanmaktadır. Bütçe ve Özelleştirme Fonundan yapılan transferler hariç tutulduğunda söz konusu finansman fazlası 2005 yılında yüzde 0,24, 2006 yılında ise yüzde 0,55 finansman açığına dönüşmektedir. Bu durum, KİT sisteminin giderek artan oranda Bütçe ve Özelleştirme Fonundan yapılan transferlere bağımlı hale geldiğini göstermektedir.

2006 yılının ilk yarısında yükselişini sürdüren ham petrol fiyatlarının yılın ikinci yarısında düşüş eğilimine girerek 2006 Yılı Programında öngörülen seviyede gerçekleşmesi beklenmektedir. Ham petrol fiyatlarının yüksek seyrinin BOTAŞ fiyatlarına yeterince yansıtılmaması ve bazı KİT ve belediyelerden olan alacaklarının tahsilatında yaşadığı problemler kuruluşun finansal yapısını olumsuz etkilemektedir. Kuruluşun finansal dengesini program öngörülerini çerçevesinde düzeltmek amacıyla önemli oranda fiyat artışı yapması gerekmektedir.

16 Haziran 2005 tarih ve 5367 sayılı Kanun ile BOTAŞ'ın mevcut doğal gaz alım sözleşmelerinin özel sektöre devrine imkan sağlayacak bir düzenleme yapılmıştır. Kontrat devrine ilişkin ihale 2005 yılı sonunda gerçekleştirilmekle birlikte henüz sonuçlandırılmamıştır.

Azerbaycan'dan alınan ihracat kayıtlı doğal gazın 2006 yılı sonu itibarıyla Yunanistan'a satışına başlanacaktır. Aynı zamanda arz çeşitliliğinin sağlanması ve Türkiye'nin enerji koridoruna dönüşmesi politikası kapsamında Mısır'la ihracat kayıtlı doğal gaz anlaşması imzalanmıştır.

TEDAŞ'ın tahsilat sorununun devam etmesi diğer enerji KİT'lerinin 2006 yılında da nakit açısından sıkıntı yaşamalarına sebep olmuştur. Söz konusu tahsilat oranında bir iyileşme olmaması, kuruluşların yaşayacakları finansal sıkıntıyı derinleştirmenin yanı sıra serbestleştirme ve özelleştirme çalışmalarını da olumsuz yönde etkileyebilecektir. 2006 yılı içerisinde Özelleştirme Fonundan TEDAŞ'a, enerji KİT'lerinin içinde bulunduğu nakit sıkıntısını hafifletmek amacıyla, 600 milyon YTL, yatırım ihtiyacını karşılamak amacıyla 314 milyon YTL transfer yapılmıştır. Ayrıca, TEDAŞ'ın tarifelerindeki girdi maliyetlerindeki artışa bağlı olarak değiştirilememesi de, özelleştirme öncesinde, kuruluşun finansal yapısını bozmuştur.

Bu sıkıntıların 2007 yılında devam etmemesi ve TEDAŞ'ın yatırımlarını kendi kaynaklarıyla finanse edebilecek bir kar düzeyine ulaşabilmesi için satış tarifelerinin artırılması programlanmıştır.

Özelleştirme Stratejisi kapsamında TEDAŞ bünyesindeki bağlı ortaklıklar ve müesseseler 20 dağıtım bölgesine ayrılmış ve şirketleştirilmiştir. Özelleştirmeye hazırlık çerçevesinde, şirket bilançolarında yer alan müessese ve bağlı ortaklık zarar karşılıklarının iptal edilerek TEDAŞ'a konusu kalmayan karşılık olarak aktarılması sonucunda TEDAŞ'ın 2005 yılı karında 893 milyon YTL'lik gerçek olmayan bir artış ortaya çıkmıştır.

TEDAŞ'ın genel aydınlatma alacaklarını düzenli olarak tahsil edebilmesini temin amacıyla gerekli yasal düzenlemenin çıkarılması yönünde önemli bir gelişme sağlanamamıştır.

Özelleştirme Stratejisi çerçevesinde EÜAŞ bünyesindeki santraller gruplandırılarak 6 adet portföy grubu oluşturulmuştur. Bu kapsamda, EÜAŞ bünyesinde sadece büyük hidroelektrik santraller (HES) kalırken, portföy şirketlerine termik santraller ve bazı küçük HES'ler bırakılmıştır. Yeni yapılanma neticesinde 2006 yılı Eylül ayından itibaren portföy gruplarından doğrudan elektrik dağıtım şirketlerine (EDAŞ) satış yapması imkanı getirilmiştir. Bu durum TETAŞ'ın EDAŞ'lara yaptığı elektrik satış miktarını düşürmüştür.

Türkiye Taşkömürü Kurumunun (TTK) üretiminde verimlilik artışını sağlamak amacıyla genel yatırım finansman kararnamesindeki istihdama ilişkin kısıtlara bağlı olmaksızın kuruluşa 1.000 yeni yer altı üretim işçisi için alım izni verilmiş ve alım gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Kömür İşletmelerine (TKİ) ait bazı kömür sahalarının işletme hakları termik santral kurulması amacıyla özel sektöre verilmeye başlanmıştır.

TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesi sonrasında, PETKİM'in temel girdi maddesi olan naftanın temininde problemler yaşanmaya başlanmış ve bunun sonucunda naftanın tamamının ithal edilme zorunluluğu kuruluşa ek maliyet getirmiştir.

TCDD büyük miktarda zarar etmeyi sürdürmekte ve Hazinesinin yaptığı bütçe transferleriyle ayakta kalmaya çalışmaktadır. Kuruluşun toplam mal ve hizmet satış hasılatının yüzde 120'sini bulan personel maliyetlerinin yüksekliği bu olumsuz durumda önemli rol oynamaktadır. Bir memurun TCDD'ye ortalama aylık maliyeti, 2006 yılı rakamlarıyla, 2.400 YTL, bir sözleşmeli personelin 2.040 YTL, bir daimi işçinin 3.290 YTL, bir geçici işçinin ise 2.520 YTL'dir.

2004 yılında ortalama yüzde 7,7 oranında artan tarımsal ürün alım fiyatları, 2005 yılında yüzde 2,7 oranında azalmıştır. 2005 yılında başlangıç alım fiyatları ekmeçlik buğdayda yüzde 5,5 oranında azalırken, çayda yüzde 12 ve şeker pancarında yüzde 6,7 oranında artmıştır. Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin satın aldığı bazı ürünlerin başlangıç alım fiyatlarındaki artış oranları fındıkta yüzde 47,5 ve ayçiçeğinde yüzde 4,1 olarak gerçekleşirken, pamuğun başlangıç alım fiyatında önceki yıla göre yüzde 2,2 oranında azalma meydana gelmiştir.

18 Nisan 2006 tarih ve 5488 sayılı Tarım Kanunuyla, destekleme programlarının esaslarını ve araçlarını tespit ederek bunların bütçe ödenek ihtiyaçlarını belirlemek ve tarımsal desteklemenin kuruluşlararası koordinasyonunu sağlamak üzere Tarımsal Destekleme ve Yönlendirme Kurulu kurulmuştur. Kanunla tarımsal desteklemelerin amaçları ve araçları tanımlanarak, finansmanının bütçe ve bütçe dışı kaynaklardan sağlanacağı belirtilmiştir.

TABLO: III. 15- 233 Sayılı KHK'ya Tabi İşletmeciler KİT Finansman Dengesi

	2005	2006 (1)	2007 (2)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)		
A. TOPLAM GELİRLER	37 668	46 761	49 231
I. İşletme Gelirleri	33 993	41 510	44 935
1. Mal Ve Hizmet Satış Hasılatı	31 481	38 676	43 312
2. Diğer Gelirler	2 512	2 833	1 624
II. Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	2 234	2 639	2 341
1. Amortismanlar	1 870	1 973	2 169
2. Enflasyon Düzeltme Karı/Zararı	0	0	0
3. Karşılıklar	364	666	172
III. Bütçe Ve Fonlar	1 441	2 612	1 955
IV. Diğer Gelirler	0	0	0
B. TOPLAM GİDERLER	37 049	46 776	48 531
I. İşletme Giderleri	33 896	42 882	44 445
1. Mal Ve Hizmet Satış Maliyeti	29 379	37 219	39 413
2. Diğer Giderler	4 517	5 663	5 032
II. Yatırım Harcamaları	2 204	2 923	3 240
III. Stok Artışı	679	335	- 200
IV. Sabit Kıymet Artışı	- 425	- 123	5
V. Dolaysız Vergiler	290	461	442
VI. Temettü Ödemeleri	337	289	597
VII. Diğer Giderler	69	10	2
C. BORÇLANMA GEREĞİ	619	- 16	699
D. FİNANSMAN	- 619	16	- 699
I. Kasa Banka Değişimi	-1 166	135	- 378
II. İç Borçlanma (Net)	-1 703	-1 741	- 999
III. Dış Borçlanma (Net)	2 250	1 622	678
	(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)		
A. TOPLAM GELİRLER	7,73	8,31	7,78
I. İşletme Gelirleri	6,98	7,37	7,11
1. Mal Ve Hizmet Satış Hasılatı	6,46	6,87	6,85
2. Diğer Gelirler	0,52	0,50	0,26
II. Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	0,46	0,47	0,37
1. Amortismanlar	0,38	0,35	0,34
2. Enflasyon Düzeltme Karı/Zararı	0,00	0,00	0,00
3. Karşılıklar	0,07	0,12	0,03
III. Bütçe Ve Fonlar	0,30	0,46	0,31
IV. Diğer Gelirler	0,00	0,00	0,00
B. TOPLAM GİDERLER	7,60	8,31	7,67
I. İşletme Giderleri	6,96	7,62	7,03
1. Mal Ve Hizmet Satış Maliyeti	6,03	6,61	6,23
2. Diğer Giderler	0,93	1,01	0,80
II. Yatırım Harcamaları	0,45	0,52	0,51
III. Stok Artışı	0,14	0,06	-0,03
IV. Sabit Kıymet Artışı	-0,09	-0,02	0,00
V. Dolaysız Vergiler	0,06	0,08	0,07
VI. Temettü Ödemeleri	0,07	0,05	0,09
VII. Diğer Giderler	0,01	0,00	0,00
C. BORÇLANMA GEREĞİ	0,13	0,00	0,11
D. FİNANSMAN	-0,13	0,00	-0,11
I. Kasa Banka Değişimi	-0,24	0,02	-0,06
II. İç Borçlanma (Net)	-0,35	-0,31	-0,16
III. Dış Borçlanma (Net)	0,46	0,29	0,11

Kaynak: DPT

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

TABLO: III. 16- Özelleştirme Kapsamındaki KİT Finansman Dengesi

	2005	2006 (1)	2007 (2)
(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)			
A. TOPLAM GELİRLER	25 733	26 343	27 840
I. İşletme Gelirleri	24 268	23 004	26 506
1. Mal Ve Hizmet Satış Hasılatı	21 871	22 181	25 594
2. Diğer Gelirler	2 396	822	912
II. Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	930	681	654
1. Amortismanlar	771	490	462
2. Enflasyon Düzeltme Karı/Zararı	0	0	0
3. Karşılıklar	159	192	192
III. Bütçe Ve Fonlar	528	2 658	680
IV. Diğer Gelirler	7	0	0
B. TOPLAM GİDERLER	25 539	24 131	25 716
I. İşletme Giderleri	23 823	23 837	25 868
1. Mal Ve Hizmet Satış Maliyeti	15 939	16 574	18 440
2. Diğer Giderler	7 884	7 263	7 427
II. Yatırım Harcamaları	1 388	917	725
III. Stok Artışı	357	- 202	- 592
IV. Sabit Kıymet Artışı	- 121	- 436	- 285
V. Dolaysız Vergiler	82	10	1
VI. Temettü Ödemeleri	6	0	0
VII. Diğer Giderler	5	5	0
C. BORÇLANMA GEREĞİ	194	2 212	2 125
D. FİNANSMAN	- 194	- 2 212	- 2 125
I. Kasa Banka Değişimi	194	72	18
II. İç Borçlanma (Net)	- 5	- 2 368	- 2 236
III. Dış Borçlanma (Net)	- 383	84	93
(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)			
A. TOPLAM GELİRLER	5,28	4,68	4,40
I. İşletme Gelirleri	4,98	4,09	4,19
1. Mal Ve Hizmet Satış Hasılatı	4,49	3,94	4,05
2. Diğer Gelirler	0,49	0,15	0,14
II. Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	0,19	0,12	0,10
1. Amortismanlar	0,16	0,09	0,07
2. Enflasyon Düzeltme Karı/Zararı	0,00	0,00	0,00
3. Karşılıklar	0,03	0,03	0,03
III. Bütçe Ve Fonlar	0,11	0,47	0,11
IV. Diğer Gelirler	0,00	0,00	0,00
B. TOPLAM GİDERLER	5,24	4,29	4,07
I. İşletme Giderleri	4,89	4,23	4,09
1. Mal Ve Hizmet Satış Maliyeti	3,27	2,94	2,92
2. Diğer Giderler	1,62	1,29	1,17
II. Yatırım Harcamaları	0,28	0,16	0,11
III. Stok Artışı	0,07	-0,04	-0,09
IV. Sabit Kıymet Artışı	-0,02	-0,08	-0,05
V. Dolaysız Vergiler	0,02	0,00	0,00
VI. Temettü Ödemeleri	0,00	0,00	0,00
VII. Diğer Giderler	0,00	0,00	0,00
C. BORÇLANMA GEREĞİ	0,04	0,39	0,34
D. FİNANSMAN	-0,04	-0,39	-0,34
I. Kasa Banka Değişimi	0,04	0,01	0,00
II. İç Borçlanma (net)	0,00	-0,42	-0,35
III. Dış Borçlanma (net)	-0,08	0,01	0,01

Kaynak: DPT

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

TABLO: III. 17- KİT'ler Hakkında Özet Bilgiler

(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)

	Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar Hariç Toplam			Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar Dahil Toplam		
	2005	2006 (1)	2007 (2)	2005	2006 (1)	2007 (2)
Toplam Personel Adedi (Kişi)	159 732	159 074	156 420	247 262	233 536	229 400
- Memur ve Sözleşmeli Personel	76 313	76 822	74 541	93 882	93 124	90 615
- İşçi	83 419	82 252	81 879	153 380	140 412	138 785
Toplam Personel Harcamaları	4 473	4 941	5 394	7 624	7 327	7 963
- Memur ve Sözleşmeli Personel	1 673	1 959	2 237	2 056	2 343	2 675
- İşçi	2 800	2 982	3 157	5 567	4 984	5 289
Mal ve Hizmet Satış Hasılatı	31 481	38 676	43 312	53 352	60 858	68 905
Görev Zararı Tahakkukları	1 358	1 397	1 289	1 358	1 405	1 289
İşletme Faaliyet Kar - Zararı	1 744	862	2 894	1 748	464	3 563
Faiz Ödemeleri	293	443	688	378	465	706
Dönem Kar - Zararı	1 455	25	1 780	1 900	- 800	2 418
Faktör Gelirleri	2 331	- 289	2 831	3 706	1 115	4 124
Temettü Ödemeleri	337	289	597	342	289	597
Sabit Sermaye Yatırımları	2 204	2 923	3 240	3 593	3 841	3 965
Bütçe ve Fon Transferleri	1 441	2 612	1 955	1 970	5 270	2 635
Borçlanma Gereği	619	- 16	699	813	2 197	2 824
Borçlanma Gereği (3)	- 822	-2 628	-1 255	-1 157	-3 074	189
Borçlanma Gereği (4)	671	210	1 180	841	2 407	3 298
Borçlanma Gereği/GSYİH (Yüzde)	0,13	0,00	0,11	0,17	0,39	0,45
Borçlanma Gereği (3)/GSYİH (Yüzde)	-0,17	-0,47	-0,20	-0,24	-0,55	0,03
Borçlanma Gereği (4)/GSYİH (Yüzde)	0,14	0,04	0,19	0,17	0,43	0,52
Personel Harcamaları/Hasılat (Yüzde)	14,21	12,77	12,45	14,29	12,04	11,56
Faiz Ödemeleri/Hasılat (Yüzde)	0,93	1,14	1,59	0,71	0,76	1,02

Kaynak: DPT

(1) Gerçekleşme tahmini

(2) Program

(3) Bütçe ve Özelleştirme Fonu transferleri hariçtir.

(4) Faiz gelir ve gideri hariçtir.

Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü (TMO) Ana Statüsünde değişiklik yapılarak, TMO'nun gerektiğinde Bakanlar Kurulu Kararıyla hububat dışındaki diğer tarım ürünleriyle ilgili verilecek görevleri de yürütmesi hükmüne bağlanmıştır. Bu kapsamda, 2006/10865 sayılı Fındık Alımı ve Satımı Hakkında Bakanlar Kurulu Kararıyla, TMO fındık alımıyla görevlendirilmiştir.

2005/104 sayılı Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) Kararıyla özelleştirme kapsam ve programından çıkarılan Et ve Balık Ürünleri A.Ş.'nin yeni ana statüsü yayımlanmış ve ismi Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü (EBK) olarak değiştirilmiştir. Kuruluş, yeni ana statüsü gereği sektörde regülasyonu sağlamak amacıyla yeniden yapılanma faaliyetlerini sürdürmektedir.

Satış/devir işlemi tamamlanan özelleştirme uygulamalarının toplam tutarı 2005 yılında 12,3 milyar ABD doları düzeyindeyken, 2006 yılı Ekim ayı itibarıyla 8 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. İhalesi tamamlanıp satış/devir onayı veya sözleşme aşamasında bulunan özelleştirme uygulamalarının toplam tutarı ise 1,5 milyar ABD dolarıdır.

Ocak-Ekim 2006 döneminde satış devir işlemi tamamlanan özelleştirme uygulamaları; TÜPRAŞ (yüzde 51), ERDEMİR (yüzde 46,12), Başak Sigorta (yüzde 56,7) ve Başak Emeklilikte (yüzde 41) bulunan kamu hisselerinin blok satışı, THY hisselerinin yüzde 28,75'inin halka arzı, Emekli Sandığına ait Tarabya, Büyük Efes, Büyük Ankara otelleri ile Kızılay Emek İşhanının satışı ve TEKELE'e ait tuzlalar ile çeşitli taşınmaz ve tesislerin satışından oluşmaktadır. Aynı dönemde ihalesi ve pazarlık görüşmeleri tamamlanan toplam 45,3 milyon ABD doları tutarındaki özelleştirme uygulamalarının satış/devir onayı ve sözleşme aşamalarının 2006 yılı sonuna kadar tamamlanması beklenmektedir. Diğer taraftan, 2005 yılında ihaleleri yapılmış olan toplam 1,4 milyar ABD doları tutarındaki Araç Muayene İstasyonları ile TCDD'ye ait Mersin ve İskenderun Limanlarının özelleştirme işlemleri, hukuki sürecin devam etmesinden dolayı, henüz tamamlanamamıştır.

TCDD'ye ait İzmir Limanının işletme hakkının verilmesi ile Başkent, Sakarya ve İstanbul Anadolu Yakası Elektrik Dağıtım Şirketleri ile Kayseri Şeker Fabrikası A.Ş.'deki yüzde 10 kamu hissesi ve Bor, Ereğli, Iğın Şeker Fabrikalarının satılmasına ilişkin ihalelerin 2006 yılı sonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır.

Türkiye Denizcilik İşletmeleri (TDİ) tarafından yürütülen Çanakkale Şehir Hatları İşletmesinin Çanakkale İl Özel İdaresi tarafından kurulan şirkete devredilmesiyle Salıpazarı Kruvaziyer Limanı (Galataport) dışında TDİ'deki özelleştirme işlemleri tamamlanmıştır.

Türkiye Halk Bankasındaki Hazineye ait hisseler 2006 yılında özelleştirme kapsam ve programına alınmıştır. Özelleştirme işleminin iki yıl içinde bitirilmesi planlanmaktadır.

2006 yılında program öngörülerine göre, tarımsal destekleme için bütçeden yaklaşık 1 milyar YTL daha fazla kaynak ayrılmıştır. Bu ilave kaynak, doğrudan gelir desteği (DGD) ile prim ve hayvancılık desteklerine yönelik ödemelerin artırılmasını sağlamıştır.

DGD uygulaması çerçevesinde 6 YTL'si önceki yıllara ait olmak üzere 2006 yılında dekar başına toplam 16 YTL'lik ödeme yapılmıştır. Böylece DGD ödemelerinin tarımsal destekler içerisindeki payı yüzde 55 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2006 yılında, ülkemizde arz açığı bulunan kütlü pamuk, yağlık ayçiçeği, soya fasulyesi, kanola, zeytinyağı, dane mısır üreticilerinin yanı sıra çay ve hububat üreticilerine de destekleme primi verilmesine devam edilmiştir.

TABLO: III. 18- Tarımsal Destekleme Ödemeleri (1)

	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)					
	2002	2003	2004	2005	2006(2)	2007(3)
Doğrudan Gelir Desteği (4)	1 877	2 530	2 480	2 352	2 670	2 567
Hayvancılık Destek Ödemeleri	75	126	209	345	660	710
Tarım Reformu Uygulama Projesi (5)	84	51	31	3	30	50
Prim Desteği Ödemeleri (6)	200	269	294	650	950	1 000
Çay Primi ve Budama Desteği	40	39	70	113	150	150
Tarım Ürünleri Sigortası	0	0	0	0	20	50
Sertifikalı Tohum/Süt Desteği	0	0	0	0	15	100
Alternatif Ürün Destekleri (Patates)	0	0	0	8	15	13
Kırsal Kalkınma Hibeleri	0	0	0	0	50	50
Gübre Desteği	0	0	0	0	0	0
Mazot Desteği	0	0	0	0	0	0
Hububat Primi	0	0	0	209	315	560
TOPLAM	2 276	3 015	3 084	3 680	4 875	5 250

(1) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Bütçesinden yapılan ödemelerdir.

(2) Tahmin

(3) Program

(4) DGD ödemelerinin 2003, 2004 ve 2005 yıllarında sırasıyla 310, 327 ve 410 milyon YTL'si mazot; 2005 yılında 274 milyon YTL'si gübre desteği olarak verilmiştir. 2007 yılı DGD ödemelerinin 492 milyon YTL'sinin mazot, 364 milyon YTL'sinin gübre desteği olarak verilmesi öngörülmektedir.

(5) 2002 yılı ödemelerinin tamamı tütün, 2004 yılı ödemelerinin 4 milyon YTL'si şeker pancarı için yapılan ödemelerdir.

(6) Kütlü pamuk, zeytinyağı, ayçiçeği, soya fasulyesi, kanola ve dane mısıra verilmektedir.

TABLO: III. 19- Bazı Tarımsal Ürünlerin Başlangıç Alım Fiyatları

	(Fiyatlar, YTL/Ton)			(Yüzde Değişim)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
1. Buğday (Ekmeklik) (1)	325	370	350	41,3	14,0	-5,5
2. Arpa (Beyaz) (1)	215	264	248	43,8	22,8	-6,1
3. Mısır (1)	310	332	260	41,9	7,1	-21,7
4. Pamuk (Ege) (1)	900	900	880	12,5	0,0	-2,2
5. Şeker Pancarı	89	99	106	11,7	11,4	6,7
6. Ayçiçeği	460	485	505	15,0	5,4	4,1
7. Fındık	2 500	5 050	7 450	54,8	102,0	47,5
8. Kuru İncir	2 100	2 050	2 070	-6,7	-2,4	1,0
9. Çekirdeksiz Kuru Üzüm	1 400	1 000	1 410	12,0	-28,6	41,0
10. Tiftik (2)	1 800	3 000	3 200	63,6	66,7	6,7
11. Haşhaş Kapsülü	1 500	1 680	1 750	15,4	12,0	4,2
12. Yaş Koza (2)	3 000	2 500	2 500	50,0	-16,7	0,0
13. Çay	400	460	515	25,0	15,0	12,0

(1) Destekleme primleri hariçtir.

(2) Destekleme primleri dahildir. Ayrıca, tiftik ürününde kg başına 2003, 2004 ve 2005 yıllarında sırasıyla, 6 YTL, 6,6 YTL ve 7,3 YTL; yaş koza ürününde kg başına 2003, 2004 ve 2005 yıllarında sırasıyla, 7 YTL, 7,7 YTL ve 8,5 YTL doğrudan destek ödemesi yapılmıştır.

TABLO: III. 20- Tarımsal Ürün Fiyatlarındaki Gelişmeler

Ürünler	(Ortalama Alım Fiyatları, YTL/Ton)			(Yüzde Değişim)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
1. Buğday	353	351	332	53,9	-0,6	-5,4
2. Arpa	235	262	250	55,5	11,4	-4,6
3. Çavdar	246	218	235	47,2	-11,0	7,3
4. Mısır	289	319	242	34,3	10,1	-24,1
5. Yulaf	238	0	247	10,7	0,0	0,0
6. Pamuk (1)	1 026	906	775	36,7	-11,7	-14,4
7. Tütün (2)	1 083	0	0	-54,7	0,0	0,0
8. Şeker Pancarı	95	107	103	20,7	13,2	-4,0
9. Ayçiçeği	485	515	487	5,4	6,2	-5,5
10. Fındık	2 604	5 037	7 187	60,7	93,4	42,7
11. Kuru İncir	1 955	1 826	1 808	-23,4	-6,6	-1,0
12. Çekirdeksiz K. Üzüm	1 420	1 181	1 399	20,2	-16,9	18,5
13. Zeytinyağı	3 712	3 579	5 758	26,8	-3,6	60,9
14. Tiftik (1)	1 800	2 871	3 094	82,3	61,5	7,8
15. Antepfıstığı	2 600	6 590	9 602	-48,5	250,3	45,7
16. Soya Fasulyesi	432	405	315	17,1	-6,3	-35,6
17. Haşhaş Kapsülü	1 467	1 579	1 730	16,2	7,6	9,6
18. Çeltik	627	697	649	13,8	11,2	-7,0
19. Yaş Koza (1)	0	3 011	2 478	0,0	0,0	-17,7
20. Çöplü Kırmızıbiber	0	2 504	3 200	0,0	0,0	27,8
21. Zeytin	1 430	2 405	2 323	-7,6	68,3	-3,4
22. Gülçiçeği	2 010	2 125	2 110	43,6	5,7	-0,7
23. Kırmızı Mercimek	0	550	0	0,0	0,0	-100,0
24. Çay	400	460	515	25,0	15,0	12,0
25. Yaş Üzüm	215	224	215	29,1	3,9	-3,7
26. Kayısı	2 582	3 180	154	0,0	23,2	-95,2
27. Çekirdekli Kuru Üzüm	0	0	707	0,0	0,0	0,0
28. Siirt Fıstığı	0	0	542	0,0	0,0	0,0
29. Kuru Fasulye	0	0	1 337	0,0	0,0	0,0
30. Nohut	0	0	1 289	0,0	0,0	0,0
31. Kuru Kayısı	0	0	1 932	0,0	0,0	0,0
32. Taze Şeftali	0	0	189	0,0	0,0	0,0

(1) Destekleme primleri hariçtir.

(2) Devlet destekleme alımları kapsamındaki üründür.

TABLO: III. 21- Alım Miktarları ve Üreticilere Yapılan Ödemeler

Ürünler	(Alım Miktarı, Bin Ton)			(Üreticilere Yapılan Ödemeler, Cari Fiyatlarla, Bin YTL)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
1. Buğday	545	1 880	4 320	192 253	658 882	1 432 269
2. Arpa	27	1	799	6 351	269	199 616
3. Çavdar	4	2	11	982	437	2 575
4. Mısır	381	471	655	110 205	150 063	158 254
5. Yulaf	2	0	5	476	0	1 194
6. Pamuk	342	405	260	350 897	366 647	201 767
7. Tütün (1)	10	0	0	10 832	0	0
8. Şeker Pancarı (2)	9 131	9 528	9 603	865 541	1 022 827	989 409
9. Ayçiçeği	427	468	530	207 079	240 978	257 966
10. Fındık	8	15	51	20 831	76 308	366 485
11. Kuru İncir	6	6	5	11 730	11 638	9 643
12. Çekirdeksiz K. Üzüm	40	71	41	56 802	83 244	57 205
13. Zeytinyağı	13	11	16	48 258	40 430	89 699
14. Tiftik	0	0	0,2	272	445	560
15. Antepfıstığı	1	0	0,2	3 837	1 239	1 978
16. Soya Fasulyesi	17	9	9	7 345	4 309	2 753
17. Haşhaş Kapsülü	48	17	13	70 434	26 842	21 788
18. Çeltik	132	15	12	82 730	10 456	7 615
19. Yaş Koza	0	0	0,2	482	1 296	396
20. Çöplü Kırmızıbiber	0	1	0	0	2 126	1 270
21. Zeytin	18	26	50	25 731	62 786	116 092
22. Gülçiçeği	2	2	3	4 019	4 207	6 009
23. Kırmızı Mercimek	0	10	0	0	5 469	0
24. Çay	517	587	604	206 800	270 020	310 834
25. Yaş Üzüm	5	3	2	1 077	595	372
26. Kayısı	2	0	0,4	5 163	372	59
27. Çekirdekli K. Üzüm	0	0	0	0	0	186
28. Siirt Fıstığı	0	0	0,3	0	0	179
29. Kuru Fasulye	0	0	1	0	0	1 355
30. Nohut	0	0	0	0	0	286
31. Kuru Kayısı	0	0	1	0	0	1 003
32. Taze Şeftali	0	0	0,5	0	0	93
TOPLAM				2 290 127	2 935 251	4 238 911

(1) Destekleme alımı yapılmamıştır.

(2) Alım bedelini göstermektedir. Bu tutarın yaklaşık yüzde 40'ı cari yılda, yüzde 60'ı bir sonraki yılda ödenmektedir.

2. 2007 Yılı Hedefleri

2007 yılında özelleştirme kapsamında izlenen kuruluşlar dahil KİT sisteminin finansman fazlasının GSYİH'ya oranı yüzde 0,45 olarak programlanmıştır. Bu finansman fazlasının gerçekleştirilmesi fiyat ayarlamalarının maliyetlerdeki gelişmelere uygun olarak yapılacağı varsayımıyla mümkün olacaktır. Finansman fazlası vermesi öngörülen KİT sistemi, elektrik ve doğal gazda öngörülen fiyat artışlarının yapılmaması durumunda finansman açığı verecektir.

TEDAŞ'ın kayıp-kaçak oranınının 2006 yılındaki yüzde 17,2 seviyesinden 2007 yılı sonunda yüzde 16,2'ye indirilmesi hedeflenmektedir.

2007 yılında, 2006 yılının son çeyreğinde ihalesi yapılan özelleştirme uygulamalarının tamamlanması ve PETKİM, TEKEL Sigara İşletmeleri ile diğer elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirme ihalelerinin tamamlanması hedeflenmektedir.

2007 yılında buğday alımı 2 milyon ton, şeker pancarı alımı 7,3 milyon ton, tütün alımı 43 bin ton ve yaş çay yaprağı alımı 600 bin ton olarak programlanmıştır.

2007 yılında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı bütçesinde yer alan tarımsal desteklerin GSYİH'ya oranının yüzde 0,83, DGD ödemelerinin tarımsal destekler içerisindeki payının ise yüzde 49 seviyesinde olması programlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GELİŞME EKSENLERİ

I. REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI

Küreselleşme ve hızlı teknolojik gelişme sürecinde uluslararası piyasalarda uzmanlaşma ve teknoloji geliştirme yetkinliği rekabet gücünün önemli unsurları olmuştur. Rekabet avantajı unsurlarının hızla değiştiği bu süreçte, bilgi ve iletişim teknolojileri iş yapma biçimlerinde köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Ekonomik gelişmede bilgi yoğun ve yüksek katma değerli mal ve hizmet üretimi ön plana çıkmış, özellikle işgücünün eğitim seviyesi ve gerekli yeteneklere sahip olması önem kazanmıştır.

Son yıllarda Türkiye ekonomisinin rekabet gücü sıralamasındaki yerinde bir iyileşme gözlenmektedir. 2006 yılında Türkiye'nin bu sıralamadaki yerinde, başta iş ortamı olmak üzere rekabet faktörlerinde sağlanan gelişmeler sonucunda belirgin bir ilerleme olmuştur.

TABLO: IV. 1- Türkiye'nin Rekabet Gücü (Ülkeler Arası Sıralamadaki Yeri)

Gösterge	2003	2004	2005	2006
Kapsanan Ülke Sayısı	102	104	117	125
Küresel Rekabet Endeksi (GCI)	-	-	71.	59.
Büyüme Rekabet Endeksi (GCI)	65.	66.	66.	-
-Teknoloji Alt Endeksi	54.	52.	53.	52.
İş Ortamı Rekabet Endeksi (BCI)	52.	52.	51.	46.
-İşletme Operasyonları ve Strateji Alt E.	51.	44.	38.	41.
-Ulusal İş Ortamının Kalitesi Alt Endeksi	55.	55.	51.	46.

Kaynak: Dünya Ekonomik Forumu Raporları

Ülkemizin, rekabet gücü sıralamasında geride yer almasının temel sebepleri, iş ve çalışma ortamının girişimciliği ve yenilikçiliği destekleyecek, verimliliği artıracak ve bürokrasiyi azaltacak şekilde iyileştirilememesi, ekonomik ve teknolojik altyapıdaki yetersizlikler ve insan kaynakları potansiyelinden yeterince yararlanılamamasıdır. Bu durum doğrudan yabancı sermaye girişinin de beklenen ölçüde gerçekleşmemesini beraberinde getirmiştir.

İşletmelerin, esas itibarıyla iş ve çalışma ortamı ile firma ve sektör yapılarından kaynaklanan sorunları devam ettirmektedir. Faiz oranlarının yüksek seyretmesi, kayıt dışı

ekonomi ve düşük fiyatlı ithalattan kaynaklanan haksız rekabet, fiziki altyapıdaki yetersizlikler, yatırım ve işletme aşamasında karşılaşılan bürokrasinin fazlalığı, kamu tarafından sağlanan bazı girdilerin fiyatlarının uluslararası fiyatlara göre yüksekliği, vergi ve sosyal güvenlik primi oranlarındaki yükseklik, akreditasyon ve belgelendirme hizmetlerindeki yetersizlik, genellikle iş ortamından kaynaklanan sorunlardır. Firmaların yapılarından kaynaklanan önemli sorunlar ise; çoğu kuruluşun mali, organizasyon ve pazarlama yapısında, teknoloji üretiminde, özgün tasarım, marka geliştirme ve yenilik yaratma gücündeki yetersizlikler, kalite, çevre ve verimlilik bilincinin eksikliği, özellikle KOBİ'lerin rekabet ortamına uyumda yaşadıkları zorluklar ve desteğe ihtiyaç duymalarıdır. Diğer yandan, bazı sektörlerde kapasite fazlalığı bulunmakta ve geleneksel sektörler dışında yeni gelişen sektörlerle yönelik yatırımlar yetersiz kalmaktadır.

Enflasyon oranındaki düşüş işletmelerin rekabet gücüne katkıda bulunmaktadır. Ülkemizde, fiyat istikrarı hedefinin belli ölçüde yakalanmasıyla birlikte ekonomik faaliyetlerde öngörülebilirlik artmaktadır. Enflasyonda sağlanan düşüşle birlikte risklerin ve geleceğe ilişkin belirsizliklerin azalması, gerek kredi hacmindeki, gerekse kredilerin vadesindeki uzamayla olumlu etkisini göstermiştir.

İşletmelerin yüksek teknolojik kabiliyete ve nitelikli işgücüne sahip, değişen şartlara uyum sağlayabilen, ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet gücü olan bir yapıya kavuşturulması temel amacı çerçevesinde; makroekonomik istikrarda, iş ortamının kalitesinde, finansmana erişimde, enerji ve ulaştırma altyapısında, çevrenin korunması ve kentsel altyapıda, Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesinde, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılmasında, kayıtdışı işin azaltılmasında, tarımsal yapının etkinleştirilmesinde ve sanayi ve hizmetlerde yüksek katma değerli üretim yapısına geçilmesinde iyileşme sağlanması ihtiyacı devam etmektedir.

A. İŞ ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Türkiye'de son dönemde, başta makroekonomik istikrarın sağlanması olmak üzere gerçekleştirilen çeşitli düzenlemelerle iş ortamının iyileştirilmesinde önemli mesafe alınmış ve yatırımlarda artış kaydedilmiştir.

2001 yılında başlatılan Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı kapsamında, yatırım ve işletme dönemlerinde karşılaşılan idari engellerin kaldırılmasına yönelik olarak 2006 yılına kadar çok sayıda hukuki düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, bir günde şirket kurulması mümkün hale gelmiş, Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapmak için aranan en düşük sermaye miktarı kaldırılmış ve izin sisteminden bildirim sistemine geçilmiş, şirket kurma öncesindeki işlemlerde yabancı ve yerli yatırımlar arasındaki farklılıklar giderilmiştir. Türkiye'de çalışacak yabancılara verilen çalışma izinleri ile ilgili esaslar belirlenmiş ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tek yetkili kuruluş olarak tespit edilmiştir. Yeni Maden Kanunu ile madencilik konusundaki izinlerde süreci önemli ölçüde kolaylaştıran düzenlemeler yapılmıştır.

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun ile, yatırım ve işletmeye alma aşamalarındaki sektörel izinlerin tek elden takip ve koordinasyonu amacıyla Yatırım Destek Ofislerinin oluşturulması düzenlenmiş, bu ofislerin çalışma esas ve usullerini düzenleyen yönetmelik 2006 yılında yürürlüğe girmiştir.

Türkiye’de yatırım yapılmasını özendirmeye yönelik yatırım destek ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması amacıyla hazırlanan 5523 sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun 21 Haziran.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye-AB mali işbirliği kapsamında 2003 yılında başlatılan ve ülkemizde doğrudan yabancı yatırımların artırılmasına yönelik promosyon faaliyetlerine etkinlik kazandırılması ve yatırım ortamının iyileştirilmesi çalışmalarının desteklenmesi amacını taşıyan eşleştirme projesi 2006 yılı içinde tamamlanmıştır.

Diğer taraftan, yatırımcıların bilgi ihtiyacını elektronik ortamda karşılamaya yönelik yatırım portalı 2006 yılı Mayıs ayında faaliyete geçmiştir.

Ancak, yatırımın yapılmaya başlanmasından işletmeye geçiş dönemine kadar, ilgili kuruluşlar tarafından verilen izin, onay ve lisans işlemlerinde yeterince açık olunmaması, mükerrerlik ve bürokrasinin fazlalığı gibi sorunlar gerçekleştirilen çeşitli düzenlemelere rağmen hala devam etmektedir. Bu durum, Türkiye’nin yatırım ortamı göstergeleri OECD ortalaması ile karşılaştırıldığında daha net görülmektedir.

TABLO: IV. 2- İş Ortamına İlişkin Göstergeler

	İşe Başlama		İşe Alma - İşten Çıkarma Zorluk Endeksi		Mülkiyete Alma		Sözleşmeyi Yürütme		İş Kapatma	Vergi Ödemeleri	
	İşlem Sayısı	Süre (Gün)	İşe Alma	İşten Çıkarma	İşlem Sayısı	Süre (Gün)	İşlem Sayısı	Süre (Gün)	Süre (Yıl)	Adet	Brüt Kara Oranı (Yüzde)
Türkiye	8	9	56	30	8	9	34	420	5,9	18	46,3
OECD Ortalaması	6,2	16,6	27	27,4	4,7	31,8	22,2	351,2	1,4	15,3	47,8

Kaynak: Dünya Bankası

2005 ve 2006 yıllarında, vergi yükünü azaltmak üzere vergi oranlarında çeşitli indirimler yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde OECD ülkeleri ortalamasıyla karşılaştırıldığında ülkemiz vergi ödemelerinin brüt kara oranının daha düşük olduğu görülmektedir. Ancak, vergi sisteminin karmaşıklığı ve ödenecek vergi sayısının fazlalığı nedeniyle vergi işlemlerinin maliyeti yüksekliğini korumaktadır.

Bununla birlikte, işgücü üzerindeki vergi ve sosyal güvenlik primi yükünün azaltılması ihtiyacı devam etmektedir. Bu yüklerin azaltılması aynı zamanda işgücünün kayıt altına alınması açısından da önemli görülmektedir.

İş ortamına ilişkin olarak, sektör denetimlerinin etkinleştirilmesi ve kayıt içinde olmanın özendirilmesi, vergi tabanının genişletilerek işgücü maliyetlerinin azaltılması, işgücünün niteliğinin piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilerek verimliliğin yükseltilmesi ve işgücü piyasasında güvenceli esnekliğin artırılması ihtiyaçları devam etmektedir.

Rekabet politikası konusunda, Rekabet Kurumunun kurulmasıyla gerekli kurumsal kapasite oluşturulmuştur. Ancak, geçmiş dönem uygulama tecrübesi ve uluslararası deneyimler ışığında, rekabet hukukunun etkin bir şekilde uygulanması için mevzuatta ve kurumsal yapıda değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunların yanı sıra, antitröst kuralları bakımından Türk rekabet mevzuatı büyük ölçüde AB mevzuatı ile uyumlu olmakla birlikte, devlet tekellerinin rekabete açılması konusunda eksiklikler de bulunmaktadır.

İşletmelerin rekabet gücünün ve yenilik geliştirme kapasitesinin artırılmasında önemli etkisi bulunan fikri haklar sisteminin, ülkemizde yasal ve kurumsal altyapısı büyük ölçüde oluşturulmuş olmakla birlikte, uygulamada sorunların devam ettiği gözlenmektedir. Eser sahibinin hakları ve bağlantılı haklar alanında mevcut idari yapının daha etkin ve verimli şekilde çalışmasını sağlayacak bir yapılanma henüz sağlanamamıştır. Fikri haklar alanında yargısal sürecin hızlandırılması ihtiyacı sürmektedir. Diğer taraftan, korsanlık ve taklitle mücadele hususunda önemli adımlar atılmış, ancak bu konuda istenen düzeye ulaşılamamıştır. Fikri haklar alanında her düzeyde eğitim ihtiyacı bulunmakta olup, toplum düzeyinde yaygın ve yerleşik bir fikri haklar kültürü oluşturulması ihtiyacı devam etmektedir.

Ülkemizde, 2005 yılı itibarıyla, başvurusu yapılan toplam patent sayısı 3.498, faydalı model sayısı 1.903, marka sayısı 59.112, tasarım sayısı ise 5.334'tür. Bu rakamlar içinde; yerli başvuruların oranı markalarda yüzde 82'ye, tasarımlarda yüzde 92'ye ulaşmış olmasına rağmen, patentlerde yüzde 30'un altında kalmaktadır. Sınai haklar içerisinde önemli bir yer tutan ve ülkelerin yenilik ve buluş yapma kapasitesinin bir göstergesi olan bu alanda, yerli patent başvurularının diğer ülkeler ile karşılaştırması aşağıdaki Tablo'da verilmektedir. Buna göre; ülkemizde yüzyıldan fazla geçmişe sahip olan patent sisteminin toplum tarafından henüz yeterince anlaşılıp benimsenmediği görülmektedir.

TABLO: IV. 3- Karşılaştırmalı Patent İstatistikleri (2004 Yılı Verileri)

Ülkeler	Yerli Patent Başvuruları	Milyon Kişi Başına Yerli Patent Başvuruları	Milyar \$ GSYİH Başına Yerli Patent Başvuruları	Milyon \$ Ar-Ge Harcaması Başına Yerli Patent Başvuruları
ABD	189 536	645,44	17,70	0,68
Japonya	368 416	2 883,56	107,26	3,41
Belçika	540(1)	51,82	1,81	0,08
Almanya	48 448	587,13	22,57	0,90
Polonya	2 381	62,36	5,23	0,93
Romanya	937	43,21	5,54	1,38
Çin	65 786	50,75	9,37	0,71
Hindistan	7 179	6,65	2,30	0,22
Türkiye	636(2)	7,11	1,00	0,13

(1) Tahmin

(2) Türk Patent Enstitüsü

Kaynak: WIPO Patent Report: Statistics on Worldwide Patent Activity (2006)

Teşvik sisteminde etkin destek araçlarının bulunmayışı, karmaşıklık, mükerrerlik, eşgüdüm eksikliği ve performans izleme mekanizmalarının yetersizliği sorun olmaya devam etmektedir. Bu durum, işletmelerin devlet yardımlarından etkin şekilde faydalanarak rekabet güçlerini geliştirmelerini geciktirmektedir.

Diğer taraftan, 2006/10921 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar" 06.10.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Karar ile, daha önce iki ayrı Karar ile yürütülen yatırımlarda devlet yardımları sistemi tek Karar kapsamında düzenlenmiş, vergi mevzuatında daha önce yapılan değişiklikler ile uygulanmasına son verilen yatırım indirimi ve vergi, resim harç istisnası teşvik tedbirleri kapsamından çıkarılmıştır. Daha önce aracı bankalar kanalıyla uygulanan ancak faiz oranı piyasa faizinin üzerinde kalan bütçe kaynaklı yatırım ve işletme kredisi tahsisi, yatırım kredilerinde faiz desteği olarak

yeniden düzenlenmiştir. Kararda, teşvik tedbiri olarak, proje bazında teşvik belgesi verilecek yatırımlarda yatırım malı ithali ve yerli teslimlerinde gümrük vergisi muafiyeti ve KDV istisnası ve kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak olan KOBİ, Ar-Ge ve çevre yatırımlarında bankalardan (katılım bankaları dahil) kullanılacak yatırım kredileri için bütçeden karşılanacak faiz desteği yer almaktadır.

Devlet yardımları için bir çerçeve oluşturulması, devlet yardımlarının izlenmesi ve denetlenmesi ile ilgili bir kanun taslağı hazırlanarak Başbakanlığa sevk edilmiştir.

Türkiye ekonomisinde önemli bir yeri olan KOBİ'lerin kurumsal yönetiminin geliştirilmesi ve uygun koşullarda çeşitlendirilmiş finansman imkanlarının artırılması, uygun iş ortamının oluşturulması için önem arz etmektedir.

KOBİ'lere yönelik kredi programlarına başta Halkbank olmak üzere ilgili kamu ve meslek kuruluşlarının katkılarıyla devam edilmekte olup, dış kaynaklı fonların da kullanımı ile piyasanın fon hacminin artırılmasına çalışılmaktadır. KOBİ'lerin banka kredileri temininde karşılaştıkları teminat sorununun çözümü amacıyla kurulmuş olan Kredi Garanti Fonu A.Ş'nin sermayesi önemli ölçüde artırılmıştır. Bu durum kredi garanti sisteminin kaynaklarının ve etkinliğinin artırılması için olumlu bir gelişme olmakla birlikte, kredi garanti mekanizmasının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik ihtiyaç devam etmektedir.

AB müktesebatına uyum çalışmaları kapsamında, Bakanlar Kurulunca kabul edilerek 18 Kasım 2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile AB mevzuatıyla uyumlu bir KOBİ tanımı kabul edilmiştir. Avrupa Birliğine katılım sürecinde, KOBİ'lerin, AB müktesebatına ve BASEL II kriterlerine uyumdan kaynaklanan yükümlülükler konusunda bilgilendirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

TABLO: IV. 4- Halk Bankası Kredileri

(Milyon YTL)

	2003	2004	2005	2006(1)
KOBİ Kredileri	588	918	1 313	2 271
Fon Kredileri	261	368	841	930
Sanayi Kredileri	327	549	472	1 341
Kooperatif Kredileri	687	1 212	1 560	2 200
TOPLAM	1 275	2 130	2 873	4 471

(1) 9 Aylık

Kaynak: Türkiye Halk Bankası

KOBİ'lerin teknik bilgi ve beceri seviyelerinin, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim imkanlarının ve bu teknolojilerin sağladığı avantajlardan faydalanma kabiliyetlerinin sınırlı olması yaratılan katma değer düşük olmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla KOBİ'lerde bilgi ve iletişim teknolojilerinin önemi konusunda farkındalığın artırılması, bilgisayar sahipliği, İnternet erişimi, e-ticaret ve kurumsal kaynak planlaması ile tedarik zinciri yönetimi gibi modern iş uygulamalarının yaygınlaştırılması ihtiyaçları bulunmaktadır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

İş ortamının rekabetçi bir yapıya kavuşturularak iyileştirilmesi temel amaçtır. Bu doğrultuda, finansal piyasalara kolay erişilen altyapı imkanlarının iyileştirildiği girdi

maliyetlerinin düşürüldüğü, devlet yardımlarının etkin olduğu, bürokrasinin azaltıldığı, kurumsallaşmanın yaygınlaştığı, işletmeleri destekleyici yönde rekabetçi bir iş ortamının oluşturulması hedeflenmektedir.

e-Ticaret uygulamalarının yaygınlaştırılması ve işletmelerin bilgi ve iletişim teknolojilerini iş süreçlerinde etkin şekilde kullanmaları suretiyle maliyetlerini düşürmeleri, verimliliklerini artırmaları ve yeni pazarlara erişim olanaklarını geliştirmeleri hedeflenmektedir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı -Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Finansal araçlar çeşitlendirilerek, başta KOBİ'ler olmak üzere işletmelerin finansmana erişimi kolaylaştırılacaktır.				
Tedbir 1.1. Girişim sermayesi sistemi yaygınlaştırılacak ve etkinliği artırılabilecektir.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	SPK, KOSGEB, TOBB, TBB, Ticari Bankalar, Ticaret ve Sanayi Odaları	2006-2008	Mevcut girişim sermayesi şirketleri kapasite ve kaynak bakımından yetersiz düzeydedir. Girişim sermayesinden daha fazla işletme ve yeni girişimcinin yararlanabilmesi amaçlanmaktadır.
Tedbir 1.2. KOBİ desteklerinde yatırım bankaları ve ticari bankaların aracılık yapması ve uzmanlaşması desteklenecektir.	KOSGEB	Hazine Müsteşarlığı, TSKB, Ticari Bankalar	2006-2008	Banka kaynaklarının Hazine garantisi olmaksızın KOBİ'lere yönelik kullanılması amaçlanmaktadır.
Tedbir 1.3. Kredi garanti sisteminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	KOSGEB	TOBB, Ticaret ve Sanayi Odaları, Bankalar	2007-2009	Kredi garanti sisteminin kaynak ve işleyiş bakımından geliştirilmesi ve bölgesel anlamda yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.
Öncelik 2. İş ortamının iyileştirilmesine yönelik olarak bürokrasinin azaltılması ve işlemlerin hızlandırılması konusundaki çalışmalar sürdürülecektir.				
Tedbir 2.1. Kalkınma Ajansları bünyesinde illerde Yatırım Destek Ofisleri kurulacaktır.	DPT	İçişleri Bakanlığı, İlgili Valilikler, İlgili Kalkınma Ajansları	2006-2008	Girişimcilerin kamu kuruluşları ve yerel yönetimler nezdindeki iş ve işlemlerinin tek elden koordinasyonu ve takibi amaçlanmaktadır.
Tedbir 2.2. Yatırım yeri konusunda izin süreçleri kısaltılacaktır.	BİB	Tüm İlgili Kuruluşlar	2006-2007	Özellikle OSB, KSS, teknoloji ve endüstri bölgeleri dışında kalan madencilik ve turizm tesislerinin de imar izin süreçlerinin kısaltılması amaçlanmaktadır.
Tedbir 2.3. YOİKK çalışmalar kapsamında Teknik Komiteler itibarıyla eylem planları hazırlanacak ve uygulamasına başlanacaktır.	Hazine Müsteşarlığı	İlgili Kamu Kuruluşları, STK'lar	2007	Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı çalışmaları kapsamında kurulan YOİKK bünyesindeki Teknik Komiteler itibarıyla henüz çözüme ulaştırılmamış bulunan konular ile Komitelerin gündemlerinde yer almamakla birlikte ele alınması gerekli görülen konulara yönelik eylem planları hazırlanacak ve uygulamasına başlanacaktır.

Tedbir 2.4. Dış ticarete e-belge kullanımı sağlanacaktır.	Gümrük Müsteşarlığı	Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Bşk.), Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Tarım ve Köyşleri , Bakanlığı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, DTM, TÜİK, TAEK, TSE, TOBB, TİM	2007	Dış ticaret işlemlerinde kullanılan bilgi ve belgeler kurumlar arasında elektronik ortamda paylaşılacak ve tüm işlemler iş süreçlerinde taraf olan kurumlarca standart dış ticaret belgeleri kullanılarak elektronik ortamda gerçekleştirilecektir.
Tedbir 2.5. Tek Nokta Bilgilendirme Portalı kurulacaktır.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Ulaştırma Bakanlığı, DTM, Türkiye İş Kurumu, KOSGEB, TOBB, TESK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	2007	Portal, KOBİ ve girişimcilere iş kurma, iş yapma, BİT kullanımı ve faaliyet gösterdikleri sektörler ile ilgili ihtiyaç duyacakları her türlü bilgiyi sunacaktır.
Öncelik 3. AB müktesebatıyla uyumlu, etkin bir devlet yardımları sistemi oluşturulacaktır.				
Tedbir 3.1. Devlet yardımları ile ilgili kurumsal yapı oluşturulacaktır.	DPT	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Bşk.), Hazine Müsteşarlığı, DTM, Rekabet Kurumu	2006-2007	AB'ye olan taahhütlerimizi yerine getirmek üzere devlet yardımlarının izlenmesini, denetlenmesini ve koordinasyonunu amaçlayan bir kurumsal yapı oluşturulacaktır.
Öncelik 4. İşletmelerde iyi yönetim ilkelerinin ve kurumsallaşmanın yaygınlaştırılması desteklenecektir.				
	SPK KOSGEB	MPM KALDER TİM	2006-2008	İşletmelerin modern yönetim anlayış ve yapısına kavuşmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, kurumsal yönetimi tanıtıcı toplantılar yapılacak ve KOBİ'lerde kurumsal yönetimin geliştirilmesi için çalışmalar sürdürülecektir.
Öncelik 5. Fikri mülkiyet uygulamaları etkinleştirilecek, toplum düzeyinde yaygın ve yerleşik bir fikri haklar kültürü oluşturulacaktır.				
Tedbir 5.1. TPE'de elektronik ortamda veri sunumu geliştirilecektir.	TPE		2006-2008	Türk Patent Enstitüsü içinde evraklara elektronik ortamda erişim kolaylığı sağlamak, kullanıcıların dışarıdan bu verilere internet vasıtası ile erişebilmelerini ve böylece evrak akışından oluşan zaman kaybını önlemek amaçlanmaktadır.

Tedbir 5.2. Sınai mülkiyet konuları hakkında toplum bilgilendirilerek farkındalık artırılacaktır.	TPE		2006-2008	Fuarlara katılım, ulusal ve uluslararası organizasyonların düzenlenmesi, sertifikalı eğitim programlarının düzenlenmesi, tanıtım filmi yapılması, televizyon ve radyo reklamları, medya ilişkileri, afişler ve promosyon malzemeleri sağlanacaktır.
Öncelik 6. İşletmelere yönelik bilişim altyapısı geliştirilecek, e-ticaret uygulamaları ve küresel pazara erişim desteklenecektir.				
Tedbir 6.1. Yabancı Yatırımcı Odaklı Promosyon Portalı zenginleştirilecektir.	Hazine Müsteşarlığı	İçişleri Bakanlığı, (Mahalli İd. Gn. Md.) Maliye Bakanlığı (Milli Emlak Gn. Md.), Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Bşk.), Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Tapu ve Kadastro Gn. Md., Yerel Yönetimler, Yabancı Sermaye Derneği	2007	Yabancı yatırımcılar, Türkiye'deki mevzuat, sektörler ve verilen teşvikler ile temel girdiler hakkında bilgilendirilecektir. Ayrıca, yabancı yatırımcılara değişik yatırım seçenekleri sunulacaktır.
Tedbir 6.2. e-Ticaret Güvenlik Altyapısı oluşturulacaktır.	Türk Standartları Enstitüsü	DTM, TÜBİTAK (UEKAE), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türk Akreditasyon Kurumu, Bankalararası Kart Merkezi, İlgili STK'lar	2007 – 2008	Güvenli e-ticaret için uygulanması gereken standartların belirlenerek e-ticaret yapan firmaların yetkilendirilmiş kuruluşlarca bu standartlara uygunluk açısından denetlenmesini esas alan bir sertifikasyon mekanizması kurularak, İnternet üzerinden yapılan alışverişin güvenli ve güvenilir olması için uygun ortam oluşturulacaktır.

B. EKONOMİDE KAYITDIŞILIĞIN AZALTILMASI

1. Mevcut Durum

Türk ekonomisinin yapısal bir sorunu haline gelen kayıtdışılığın temelinde, makroekonomik istikrarsızlık, yüksek enflasyon, yüksek vergi ve prim oranları, idari-mali-yasal yükler gibi ekonomik nedenlerin yanısıra işletmelerin çok büyük bölümünün küçük ölçekli olması, yoksulluk, işsizlik, yolsuzluk, kamu harcamalarında israf, çarpık kentleşme, bürokratik formaliteler, ekonomide nakit kullanımının gelişmiş ülkelere göre yüksek olması, denetim sisteminin etkin olmaması, kamu kurumları arasındaki

koordinasyon eksikliği, sıkça çıkarılan aflar, kayıtdışıyla mücadelede toplumsal ve siyasi iradenin oluşmaması gibi sosyal ve yapısal nedenler yer almaktadır.

Ülkemizde kayıtdışı ekonomiye yönelik çalışmalar, bu sorunun boyutunun gelişmiş ekonomilere kıyasla hayli yüksek olduğunu göstermektedir. Kayıtdışı ekonomi alanının büyümesi, bireyler ve işletmeler arasında haksız rekabetin doğmasına, gelir dağılımının bozulmasına, mükelleflerin vergi ödeme isteğinin azalmasına neden olmaktadır. Kayıtdışı ekonominin yaygınlaşması, bu sorunun toplum tarafından meşru bir olgu olarak algılanmasına neden olmakta ve böylece toplumsal değerlerin zedelenmesine yol açmaktadır. Kayıtdışı ekonomi nedeniyle artan kamu finansman ihtiyacının vergi oranlarının yükseltilmesi yoluyla karşılanması, vergiye karşı direnci artırarak kayıtdışılığı besleyen bir kısır döngü oluşturmaktadır. Ayrıca, kayıtdışı ekonomi, ilk aşamada işletmeler açısından rekabet avantajı yaratıyor gibi görünse de, girdiler üzerinde artan vergi yükü ve düşen emek verimliliği sonucunda uluslararası rekabette dezavantaj yaratmaktadır.

Son yıllarda, yatırım ortamının iyileştirilmesi kapsamında bürokrasinin azaltılmasına, enflasyon muhasebesi uygulamasına, gümrük, sosyal güvenlik ve vergi işlemlerinde büyük ölçüde otomasyona geçilmesine, kaçakçılıkla mücadeleye, fikri mülkiyet haklarının korunmasına ve az gelişmiş illerde istihdamın artırılmasının teşvikine yönelik düzenlemelerin yapılmasına rağmen, kayıtdışılığın boyutu azaltılamamıştır.

Son dönemde oluşan ekonomik istikrar ortamı kayıtdışı ekonomiyle mücadele için uygun bir zemin hazırlamış, ayrıca genel ve sektörel düzeyde kayıtdışılığın azaltılması amacıyla bazı önlemler alınmaya başlanmıştır. Kayıtdışıyla mücadele kapsamında;

Gelir idaresinin teknolojik altyapısının güçlendirilmesi amacıyla uygulamaya konulan VEDOP projesinin ikinci aşamasının sonucunda 301 vergi dairesinde otomasyona geçilmiştir. 28.11.2005 tarihinde başlatılan e-Vergi Dairesi Otomasyon projesiyle ise toplam 147 vergi dairesi kapsama alınmıştır. Gelir idaresi bünyesinde vergilendirmeye ilgili kamu veya özel sektörden toplanan bilgilerin depolandığı bir veri ambarı (VERİA) oluşturulmuştur.

2001 yılı Eylül ayından itibaren mali kuruluşlarca yapılacak işlemlere taraf olanların vergi kimlik numarasının ilgili belge ve kayıtlarda kullanımı zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca, 8.000 YTL'yi aşan tahsilat ve ödemelerin bankalar ve PTT aracılığıyla yapılması uygulaması başlatılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının vergi kimlik numarası yerine kullanılması çalışmaları tamamlanmıştır.

Akaryakıt pompalarına yazar kasa takılması uygulaması başlatılmakla birlikte, uygulamada çeşitli sorunlarla karşılaşmış ve düzenleme henüz tam olarak hayata geçirilememiştir.

4 Ekim 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2006/28 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile kayıtdışı istihdamla mücadelede kamu kurumları arasında koordinasyon sağlamayı, vatandaşları bilgilendirmeyi ve denetimleri sıklaştırmayı amaçlayan Kayıtdışı İstihdamla Mücadele (KADİM) Projesi başlatılmıştır.

Öte yandan ekonomide rekabet gücünün artırılması, iş ortamının iyileştirilmesi ve finansal sistemin geliştirilmesine yönelik alınan tedbirlerinde kayıtdışı ekonominin azaltılmasında önemli bir rol oynaması beklenmektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Rekabet gücünün artırılması ve kamu finansmanının sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasına katkıda bulunulması hedefi doğrultusunda kayıtdışı ekonominin boyutunun azaltılması temel amaçtır.

Güçlü bir toplumsal ve siyasi iradeyle toplumun tüm kesimlerinin katıldığı kapsamlı bir mücadele stratejisi oluşturularak kayıtdışlıkla mücadele başlatılması, kayıtdışı ekonominin zararlarına yönelik olarak toplumun bilinçlendirilmesi, kamu finansmanı imkanları çerçevesinde mali yüklerde indirimler yapılarak kayıt altına girmenin teşvik edilmesi ve ilgili kuruluşlar arasında etkin bir koordinasyon sağlanması temel hedeflerdir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Kayıtdışı ekonomiyle mücadele stratejisi oluşturulmasına yönelik çalışmalar başlatılacaktır.				
Tedbir 1.1. Kapsamlı bir kayıtdışlık analizi yapılacaktır.	DPT	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Mali Suçları Araştırma Kurulu	2007	Kayıtdışı ekonominin nedenleri sonuçları, boyutu bütüncül bir şekilde ve ilgili tüm tarafların katkısıyla ortaya konarak bu alandaki çalışmaların yönlendirilmesine yardımcı olunacaktır.
Öncelik 2. Kayıtdışı ekonomi ve kayıtdışı istihdamın azaltılmasına yönelik olarak kamu kurumları arasındaki koordinasyon artırılacaktır.				
Tedbir 2.1. Kayıtdışı istihdamla mücadelede ilgili kamu kurumları ile sivil toplum örgütleri arasında koordinasyon sağlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İlgili Kamu Kuruluşları, Meslek Kuruluşları, STK'lar	2007-2008	Farklı alanlarda faaliyet gösteren kamu kurumları ile sivil toplum örgütleri arasında sağlanacak koordinasyon kayıtdışı istihdamla mücadelede daha etkin bir şekilde işlemlerini sağlayacaktır.
Tedbir 2.2. 2006 yılında yayımlanan KADİM projesi titizlikle yürütülecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İlgili Kamu Kuruluşları, Meslek Kuruluşları, STK'lar	2007 - 2008	Kayıtdışı istihdamla mücadelede kapsamlı bir proje olan KADİM projesinin başarıyla tamamlanması kayıtdışı istihdamla mücadelede önemli rol oynayacaktır.
Tedbir 2.3. Sosyal güvenlik ve vergi ile ilgili işlemlerde T.C. Kimlik Numarası kullanılarak daha etkin denetim ve koordinasyon sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu		2007	Vergi ve sosyal güvenlik sistemlerine kişilerin farklı numaralarla kaydedilmesi, etkin bir denetim ve kontrolü zorlaştırmaktadır. Bütün işlemlerde T.C. Kimlik numarasının kullanılması vergi ve primlerde çapraz kontrolü kolaylaştıracaktır.

Öncelik 3. İnsanların kayıtlı ekonomi içinde yer almalarını özendirerek ve kayıtdışı ekonominin zararlarını anlatacak bilgilendirme kampanyaları düzenlenecek, broşürler dağıtılacak ve eğitimler verilecektir.				
Tedbir 3.1. KADİM projesi çerçevesinde kayıtdışı ekonomi ve kayıtdışı istihdamın zararları anlatılacak, bilgilendirme kampanyaları düzenlenecek, broşürler dağıtılacak ve eğitimler verilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İlgili Kamu Kuruluşları, Meslek Kuruluşları, STK'lar	2007-2008	Kayıtdışı ekonominin ve kayıtdışı istihdamın oluşmasının temel nedenlerinden biri toplumun bu sorunları meşru görmesi ve sonuçları hakkında yeterli bilgi sahibi olmamasıdır. Söz konusu bilgilendirme toplantıları, broşür ve eğitimlerle insanların kayıtdışılık hakkında bilinçlenmesi kayıtdışılığın azaltılmasında önemli rol oynayacaktır.
Öncelik 4. Vergi Kanunlarının yeniden yazımı ile vergi sistemi daha etkin hale getirilecektir.				
Tedbir 4.1. Yeni Gelir Vergisi Kanunu yasalastırılacak, Vergi Usul Kanununda değişiklikler yapılacaktır.	Maliye Bakanlığı	Gelir İdaresi Başkanlığı, Vergi Konseyi	2007	Vergi sistemi daha basit ve etkin hale getirilerek, kayıtdışı ekonomi ile mücadeleye önemli katkı sağlanacaktır.
Öncelik 5. Gelir İdaresinin teknik ve idari altyapısı güçlendirilecektir.				
Tedbir 5.1. Büyük mükellefler vergi daireleri oluşturularak en kısa zamanda aktif hale getirilecektir.	Gelir İdaresi Başkanlığı		2007	Büyük mükellefler vergi daireleri ülkemizde vergi gelirlerinin büyük bir kısmını ödeyen mükelleflerin hem daha yakından izlenmesini sağlayacak, hem de bu mükelleflerin daha iyi hizmet almalarına imkan tanıyacaktır.
Öncelik 6. Kaçakçılıkla etkin bir şekilde mücadele edilecektir.				
Tedbir 6.1. Akaryakıt istasyonlarında yazar kasa uygulaması etkinleştirilecektir.	Gelir İdaresi Başkanlığı	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	2007	Akaryakıt kaçakçılığının ve vergi kaybının önlenmesi amaçlanmaktadır.
Tedbir 6.2. Akaryakıt kaçakçılığını önleyecek düzenlemeler hayata geçirilecektir.	Maliye Bakanlığı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	İçişleri Bakanlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı	2007	Akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede etkin önlemlerin hayata geçirilmesi amaçlanmaktadır.
Tedbir 6.3. Akaryakıtta ulusal marker uygulamasına geçilecektir.	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	2007	Akaryakıt kaçakçılığı ve vergi kaybının önlenmesi, ayrıca tüketicilerin standartlara uygun ürün kullanması amaçlanmaktadır.
Tedbir 6.4. Tütün mamulleri ve alkollü içkilerin ticaretinde kaçakçılığı önleyecek yeni bandrol uygulamasına geçilecektir.	Maliye Bakanlığı, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu	Gelir İdaresi Başkanlığı	2007	Tütün mamulleri ve alkollü içkilerde kaçakçılığın ve vergi kaybının önlenmesi amaçlanmaktadır.

C. FİNANSAL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

2005 yılı sonu itibarıyla finansal sektörde faaliyet gösteren kurumların toplam aktif büyüklüğü 471,6 milyar YTL seviyesinde gerçekleşmiştir. GSYİH'nın yüzde 96,8'i olan bu büyüklüğün ABD doları bazında değeri ise 351,2 milyar ABD doları olmuştur. Bankacılık sektörü yüzde 86,3 oranıyla finansal sektörün toplam büyüklüğü içinde en yüksek paya sahiptir. Ekonomik faaliyetlerin kredilendirilmesinde bankacılık sektörüne alternatif veya tamamlayıcı olabilecek işletmeler olan finansal kiralama ve tüketici finansman şirketleri gibi kurumların payının düşük seviyelerde olduğu, sermaye piyasasında faaliyet gösteren ve kurumsal yatırımcı olarak adlandırılan işletmelerin ise henüz arzu edilen seviyelerde olmadığı gözlenmektedir. Özel amaçlı kalkınma ve yatırım bankalarının da dahil edildiği kamu bankalarının sistem içindeki payı ise yüzde 28,5 düzeyindedir.

TABLO: IV. 5- Finans Sektörünün Aktif Büyüklüğü (2005)

	Milyon YTL	Milyon ABD Doları	Sektör Payı (Yüzde)	GSYİH 'ya Oran (Yüzde)	Kuruluş Sayısı
Bankalar	406 915	302 990	86,3	83,5	51
Kamu Bankaları (1)	134 231	100 016	28,5	27,6	7
Özel Bankalar	262 739	195 767	55,7	53,9	40
Katılım Bankaları	9 945	7 410	2,1	2,0	4
Sigorta ve Emeklilik	16 645	12 394	3,5	3,4	57
Sigortacılık	14 430	10 745	3,1	3,0	45
Bireysel Emeklilik Şirketleri (2)	1 219	908	0,3	0,3	11
Reasürans	996	741	0,2	0,2	1
Finansal Kiralama Şirketleri (3)	6 092	4 539	1,3	1,3	83
Faktoring (3)	5 340	3 979	1,1	1,1	88
Tüketici Finansman Şirketleri (3)	2 516	1 875	0,5	0,5	9
Yetkili Müesseseler (4)	296	221	0,1	0,1	773
İkrazatçılık (4)	63	47	0,0	0,0	35
Araç Kurumlar	1 911	1 424	0,4	0,4	108
Yatırım Ortaklıkları	2 803	2 089	0,6	0,6	37
Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	2 209	1 646	0,5	0,5	10
Yatırım Fonları	29 374	21 887	6,2	6,0	275
A tipi	1 034	770	0,2	0,2	126
B tipi	28 341	21 117	6,0	5,8	149
Toplam	471 597	351 176	100,0	96,8	708

Kaynak: BDDK, SPK, İMKB, Hazine Müsteşarlığı

(1) Ziraat Bankası, Halk Bankası, Vakıflar Bankası, Birleşik Fon Bankası A.Ş., İller Bankası, Türk Eximbank ve Türkiye Kalkınma Bankası.

(2) Yönetilen fon büyüklüğü verilmektedir.

(3) Şirket sayıları Mart 2006 iken bilanço büyüklükleri Aralık 2005 verisidir.

(4) Faaliyet büyüklüğü toplam sermaye değeri olarak verilmiş olup rakamlar 2004 yılına aittir.

Bankacılık

2006 yılı Ekim ayı itibarıyla, Türk bankacılık sektöründe 33'ü mevduat bankası, 13'ü kalkınma ve yatırım bankası ve 4'ü katılım bankası olmak üzere toplam 50 adet banka faaliyet göstermektedir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunuyla özel finans kurumları, banka tanımı içine dahil edilerek katılım bankaları ismini almıştır. Banka sayısı, Yapı Kredi Bankası A.Ş. ve Koçbank A.Ş.'nin birleşmesi sonucunda 2005 yılı sonuna göre 1 adet gerilerken; şube sayısı 2005 Aralık-2006 Temmuz döneminde 6.568'den 7.014'e ve personel sayısı 138.724'den 145.251'e yükselmiştir.

2006 yılı Temmuz ayı itibarıyla, 2004 yılı sonuna göre aktif büyüklüğü bakımından en büyük beş bankanın sektör içerisindeki payı yüzde 61,4'den yüzde 58,5'e, en büyük 10 bankanın payı ise yüzde 82,9'dan yüzde 81,7'ye gerilemiştir. Bu dönemde sektörün toplam aktifleri içerisinde özel bankaların payı yüzde 58,3'ten yüzde 59,5'e, katılım bankalarının payı ise yüzde 2,4'ten yüzde 2,7'ye yükselirken; kamu bankalarının payı yüzde 30,6'dan yüzde 28,7'ye, kalkınma ve yatırım bankalarının payı yüzde 3,2'den yüzde 3,1'e gerilemiştir. Ekonomik istikrarın tesisi, AB ile müzakere sürecinin başlaması, ülkemiz bankacılık sektörünün pek çok finansal üründe doymamış bir pazara sahip olması ve büyüme potansiyeli, son yıllarda yabancı bankaların ülkemize yönelik yatırımlarının artmasına neden olmuştur. Ortaklık yapısı içinde yabancı payı yüzde 50'den fazla olan bankaların toplam sektör aktifleri içindeki payı 2006 yılının ilk yedi aylık döneminde yüzde 5,1'den yüzde 5,8'e yükselmiştir. Sektördeki toplam yabancı payı ise 2006 yılı Ekim ayı itibarıyla İMKB hariç yüzde 16,9'a, İMKB dahil olduğunda ise yüzde 33,2'ye ulaşmıştır. Görüşmeleri süren ve halen BDDK tarafından onay aşamasında olan birleşme ve devralmalar da dikkate alındığında, bu oranların önümüzdeki dönemde daha da yükselmesi beklenmektedir.

2006 yılı Haziran ayı itibarıyla kesinleşmiş banka bilançoları (katılım bankaları hariç) değerlendirildiğinde; 2006 yılının ilk yarısında, Türk bankacılık sektörünün toplam aktiflerinin 2005 yılı sonuna göre YTL bazında yüzde 14,7 oranında artarak 455,2 milyar YTL'ye yükseldiği görülmektedir. ABD doları bazında ise toplam aktifler, Mayıs ve Haziran aylarında finansal piyasalarda yaşanan dalgalanma sürecinde YTL'nin değer kaybetmesinin etkisiyle, 2005 yılı sonuna göre yüzde 4 oranında azalarak 284 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Aynı dönemde, bankacılık sektörünün gelişmişliğinin bir göstergesi sayılan bankacılık sektörü aktiflerinin GSYİH'ya oranı artarak yüzde 81,5'ten yüzde 87,1'e yükselmiştir.

Son yıllarda enflasyon ve faiz oranlarında yaşanan gerileme ve kamunun borçlanma gereğindeki düşüşe paralel olarak bankacılık sektörü temel fonksiyonu olan kredilendirmeye daha fazla ağırlık vermeye başlamıştır. Bankacılık sektörü kredilerinde görülen yükseliş, 2006 yılında da devam etmiş ve kredi hacmi 2006 yılının ilk yarısında önceki yıl sonuna göre yüzde 30 oranında artarak 153,1 milyar YTL'den 199,1 milyar YTL'ye yükselmiştir. Bu yükselişle birlikte, 2004 yılı sonunda yüzde 33,7 ve 2005 yılı sonunda yüzde 38,6 olan kredilerin toplam aktifler içerisindeki payı 2006 yılı Haziran ayında yüzde 43,7'ye ulaşmıştır. Bu gelişmeye paralel olarak, 2004 yılı sonunda yüzde 24 ve 2005 yılı sonunda yüzde 31,4 olan bankacılık sektöründe kullanılan kredilerin GSYİH'ya oranı da 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla yüzde 38,1'e yükselmiştir. 2006 yılında tüketici kredileri ile işletme ve yatırım kredilerinde görülen yüksek artış, kredi hacmindeki yükselişte belirleyici olmuştur. Tüketici kredileri arasında yer alan konut kredileri 2005 yılındaki hızlı artışını, 2006 yılının ilk yarısında da devam ettirmiştir. Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan dalgalanma sonucunda faiz oranlarında meydana gelen

yükseliş sonucunda ise, Haziran ayından itibaren tüketici kredilerinin artış hızında gerileme görülmüştür.

Banka plasmanları içerisinde 1990'lı yıllardan itibaren önemli bir seviyeye ulaşan menkul kıymetler portföyünün payında, 2005 yılında görülen azalış 2006 yılında da devam etmiştir. Ağırlıklı olarak kamu borçlanma senetlerinden oluşan menkul kıymetler portföyünün toplam aktifler içerisindeki payı, 2005 yıl sonundaki yüzde 36 seviyesinden 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla yüzde 35,1'e gerilemiştir. Menkul kıymetler portföyünün toplam aktiflere oranı 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla kamu bankalarında yüzde 53,3, özel bankalarda yüzde 29, yabancı bankalarda yüzde 19,6 ve kalkınma ve yatırım bankalarında yüzde 11,7 seviyesinde gerçekleşmiştir.

TABLO: IV. 6- Bankacılık Sektörü Bilançolarına Ait Bazı Büyüklükler (1)

	2003	2004	2005	2006 Haziran
Temel Büyüklükler (Milyar YTL)				
Aktif Büyüklüğü	249,7	306,5	397,0	455,2
Krediler	70,0	103,2	153,1	199,1
Mevduat	160,8	197,4	253,6	290,8
Performans (Yüzde)				
Net Dönem Karı (Milyar YTL)	5,6	6,5	5,7	5,0
Net Kar (Zarar) / T. Aktif	2,2	2,1	1,4	1,1
Net Kar (Zarar) / Öz kaynak	15,8	14,0	10,6	9,8
Kredi / Mevduat	43,5	52,3	60,4	68,5
Riskler (Yüzde)				
Sermaye Yeterliliği Oranı	30,9	28,8	24,2	18,6
Bilanço İçi Açık Pozisyon (Milyar ABD Doları)	-0,0	-1,4	-1,9	-5,8
Tahsili Gecikmiş Alacaklar (TGA) / Krediler	12,3	6,2	4,9	3,8
TGA (Net) / Krediler	1,4	0,7	0,5	0,4
Menkul Değerler Cüzdanı / Aktifler	42,8	40,4	36,0	35,1

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, BDDK
(1) Katılım bankaları hariç

Türk bankacılık sektöründe aktif kompozisyonunun yanı sıra aktif kalitesinde de iyileşme eğilimi devam etmektedir. 2004 yılında yüzde 6,2 olan sektördeki tahsili gecikmiş alacak stokunun toplam kredilere oranı, 2005 yılında yüzde 4,9'a, 2006 yılının ilk yarısında ise yüzde 3,8'e gerilemiştir.

Bankacılık sektörünün pasif yapısına bakıldığında; 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla bankaların en önemli fon kaynağı olan mevduatların 2005 yıl sonuna göre yüzde 14,7 oranında artarak 290,8 milyar YTL'ye çıktığı görülmektedir. Aynı dönemde mevduatın bankacılık sektörü pasifleri içerisindeki payı ise değişmeyerek yüzde 63,9 olarak gerçekleşmiştir. Mevduatın YTL-YP kompozisyonuna bakıldığında ise, son yıllarda YTL mevduatların toplam mevduatlar içindeki payında yaşanan artışın, 2006 yılı ortalarında yaşanan döviz kuru hareketlerinin etkisiyle durduğu görülmektedir. 2004 yılı sonunda yüzde 55,2 iken 2005 yılı sonunda yüzde 63,2'ye yükselen YTL cinsinden mevduatların toplam mevduatlara oranı, 2006 yılı Haziran ayında yüzde 62,7 olarak gerçekleşmiştir. Önceki dönemlere göre daha düşük risk primine sahip olan bankacılık sektörünün yurt dışı fonlara erişim imkanları artmaya devam etmiş ve bu fonlar sektörün önemli kaynaklarından birisi haline gelmeye başlamıştır. Nitekim, bankacılık sektörünün yurt dışından sağladığı kredi stoku 2004 yılında 24,5 milyar YTL iken, 2005 yılında 40,9 milyar YTL'ye, 2006 yılı Haziran ayında ise döviz kurundaki artışın da etkisiyle 58,4

milyar YTL'ye yükselmiştir. Bankalar açısından döviz kurlarının istikrarlı seyrettiği dönemlerde önemli bir kaynak maliyeti avantajı sağlayan yurt dışı krediler kalemi, döviz kurlarının yukarı yönlü hareketlerinin hızlandığı dönemlerde kur riskinden koruyacak mekanizmalar kullanılmadığı takdirde bankalar için büyük kayıplar doğurabilecektir.

Mevduatın krediye dönüşüm oranında 2002 yılında başlayan istikrarlı artış, 2006 yılında da devam etmiştir. 2004 yılı sonunda yüzde 52,3 ve 2005 yılı sonunda yüzde 60,4 olan mevduatın krediye dönüşüm oranı, 2006 yılı Haziran ayında yüzde 68,5 olarak gerçekleşmiştir. Gruplar itibarıyla ise bu oran özel bankalarda yüzde 81,2, kamu bankalarında yüzde 36,9, yabancı bankalarda yüzde 87,4'tür.

Son yıllarda, risk ağırlıklı varlıklarda özellikle kredi portföyündeki hızlı büyümeden kaynaklanan artış, sermaye yeterliliği oranlarında düşüşe neden olmaktadır. Bu çerçevede, bankacılık sektörünün sermaye yeterliliği oranı 2004 yılında yüzde 28,8 iken, 2005 yılı sonunda yüzde 24,2'ye gerilemiştir. 2006 yılının ilk yarısında ise risk ağırlıklı varlıklardaki artışın yanı sıra, Mayıs ve Haziran aylarında faiz oranlarında yaşanan artışla birlikte özkaynak kalemi içerisinde yer alan "menkul değerler artış fonu" kaleminin önemli ölçüde gerilemesi, 2006 yılında sermaye yeterliliği oranının 2005 yılına göre daha hızlı bir şekilde azalarak yüzde 18,6'ya düşmesine neden olmuştur. Banka grupları bazında bakıldığında, kamu bankalarının sermaye yeterlilik oranının sıfır risk ağırlıklı DİBS stokunun portföylerindeki ağırlığı nedeniyle, kalkınma ve yatırım bankalarının sermaye yeterlilik oranının ise plasman yapıları nedeniyle diğer banka gruplarına göre yüksek seyrettiği görülmektedir. Nitekim 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla, sermaye yeterlilik oranları kamu bankalarında yüzde 25,2 ve kalkınma ve yatırım bankalarında yüzde 97,4 iken, özel bankalarda yüzde 13,9, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 14 seviyesindedir.

2006 yılı Haziran ayı itibarıyla, bankacılık sektörünün bilanço içi yabancı para açık pozisyonu 2005 yılı sonuna göre önemli ölçüde artmıştır. Söz konusu artışta, özel bankaların açık pozisyonlarının yüksekliği etkili olmuştur. Yabancı para net genel açık pozisyonu ise 2005 yılı sonunda 64 milyon ABD doları, 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla ise 192 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

2006 yılı Mayıs-Haziran aylarında piyasalarda yaşanan dalgalanmaya karşın Türk bankacılık sektörünün karı artmaya devam etmiştir. Yılın ilk yarısında bir önceki yılın aynı dönemine göre, bankacılık sektörünün net karı yüzde 18,4 oranında artarak 4,2 milyar YTL'den 5 milyar YTL'ye yükselmiştir. Net kardaki bu artışa karşın toplam aktiflerdeki artışın kar artışından daha yüksek olması nedeniyle aktif getiri oranı 2005 yılının ilk yarısında yüzde 1,2 iken, 2006 yılının ilk yarısında yüzde 1,1'e gerilemiştir. Öte yandan, özkaynak artışının sınırlı düzeyde gerçekleşmesi aynı dönemde özkaynak getiri oranının yüzde 9'dan yüzde 9,8'e yükselmesine neden olmuştur. 2006 yılının ilk altı ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre, kredi hacmindeki genişlemeye bağlı olarak kredilerden elde edilen faiz, ücret ve komisyonların artmasına rağmen; 3,5 milyar YTL civarındaki kambiyo zararı net dönem karını sınırlamıştır. 2002 yılından itibaren kredilerden sağlanan gelirler ve bankacılık hizmet gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı artarken, halen gelirler içinde çok önemli bir paya sahip olmasına rağmen menkul değerler cüzdanından alınan gelirlerin toplam içindeki payı azalmaktadır. Bankacılığın asli faaliyet alanlarından elde edilen gelirlerin payındaki artış, sektörün sağlıklı bir gelir yapısına kavuşmakta olduğunu göstermektedir.

TABLO: IV. 7- Türk Bankacılık Sektörü Göstergelerinin AB Ülkeleriyle Karşılaştırılması (2005)

(Yüzde)

	Aktif / GSYİH	Kredi / GSYİH	Mevduat / GSYİH	Kredi / Mevduat	TGA / Krediler (1)	Sermaye Yeterlilik Oranı	Net Kar / Aktif	Net Kar / Özkaynak
Almanya	303,8	134,5	115,4	116,6	4,8	13,4	0,2	3,5
Avusturya	294,0	133,7	101,4	131,7	2,2	14,5	0,8	11,4
Belçika	353,9	121,7	153,6	79,2	2,0	11,5	0,5	18,5
Danimarka	346,1	184,5	68,7	268,7	0,7	13,2	1,0	16,3
Finlandiya	151,0	75,5	54,9	137,6	0,3	17,3	0,9	10,0
Fransa	297,7	99,5	79,7	124,7	3,5	11,4	0,6	11,9
Hollanda	338,2	188,9	136,3	138,6	1,2	12,4	0,5	14,6
Lüksemburg	2 702,3	494,1	818,1	60,4	0,2	17,5	0,5	37,8
İngiltere	470,5	155,6	138,0	112,8	1,0	12,8	0,8	11,8
İrlanda	587,5	207,9	142,5	145,9	0,7	12,0	1,4	21,8
İspanya	237,8	141,3	118,1	119,7	0,6	12,2	0,9	16,9
İsveç	226,8	119,9	53,3	225,1	1,1	9,9	0,8	17,2
İtalya	177,1	90,3	59,6	151,5	6,3	11,6	0,7	13,3
Portekiz	244,4	142,0	109,7	129,4	1,6	11,3	1,0	16,9
Yunanistan	155,2	84,4	103,6	81,4	5,5	13,2	0,9	16,2
AB15 (2)	315,3	130,2	106,2	122,6	2,1	12,9	0,8	15,9
Çek Cumhuriyeti	106,6	41,6	72,5	57,4	4,1	11,7	1,4	25,3
Polonya	62,5	31,9	43,5	73,4	7,7	14,5	1,6	20,7
Macaristan	84,9	51,8	42,6	121,5	2,1	12,0	2,0	25,1
Türkiye	81,5	31,4	52,0	60,4	4,9	24,2	1,4	10,6

Kaynak: ECB Report on EU Banking Structure, October 2006; Global Financial Stability Report, September 2006; Türkiye Bankalar Birliği; TÜİK

(1) Avusturya ve Danimarka'nın TGA/krediler oranı için 2004 verileri kullanılmıştır.

(2) TGA/krediler, sermaye yeterlilik oranı, net kar/aktif, net kar/özkaynak oranları için AB15 ortalamaları aritmetik ortalama yöntemiyle hesaplanmıştır.

Türk bankacılık sektörü AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında, son yıllarda artış görülmesine rağmen, bankacılık sektörünün derinliğini ve gelişmişliğini gösteren aktif/GSYİH, mevduat/GSYİH, kredi/GSYİH ve kredi/mevduat gibi temel oranların AB ortalamalarına göre düşük olduğu görülmektedir. Sektörün sermaye yeterlilik oranı 2005 yılı itibarıyla AB ülkelerine göre oldukça yüksek seviyede bulunmakla birlikte, 2006 yılının ilk yarısında bu oranda gerileme görülmüştür. Söz konusu oranda önümüzdeki dönemde Basel-II standartlarına geçilmesiyle birlikte bir miktar daha düşüş olması beklenmektedir. Sektörün aktif karlılığı AB ülkelerine göre yüksek olmakla birlikte, özkaynak karlılığı düşük seyretmektedir.

Katılım bankalarının bilançoları değerlendirildiğinde; toplam aktiflerinin 2006 yılının ilk yarısında bir önceki yıl sonuna göre yüzde 23,5 oranında artarak 12,3 milyar YTL'ye yükseldiği görülmektedir. Aynı dönemde katılım bankalarının kullandıkları fonlar yüzde 24,8 oranında artarak 8,1 milyar YTL'ye, topladıkları fonlar ise yüzde 18,1 oranında artarak 9,9 milyar YTL'ye yükselmiştir. Katılım bankaları tarafından toplanan fonların kullandırılan fonlara dönüşüm oranı ise 2005 yılında yüzde 77,4 iken, 2006 yılının ilk yarısında yüzde 81,7 olarak gerçekleşmiştir. Katılım bankalarının sermaye yeterlilik oranı ise aynı dönemde yüzde 12,5'ten yüzde 14,1'e yükselmiştir.

5411 sayılı Kanun ve ilgili diğer mevzuat ile verilen yetkiler çerçevesinde mevduatın ve katılım fonlarının sigorta edilmesi, kendisine devredilen bankaların yönetilmesi, yeniden yapılandırılması, satışı, tasfiyesi ve alacaklarının takip ve tahsili işlemlerinin

yürütülmesiyle yetkili olan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından 01.01.2006-31.07.2006 arası dönemde yapılan tahsilat tutarı 6,3 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır. Bunun yanı sıra, aynı dönem itibarıyla TMSF'nin yapmış olduğu borç geri ödemesi 5,6 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiş olup bunun 400 milyon ABD dolarlık kısmı Hazine'ye, 5,2 milyar ABD dolarlık kısım ise aralarında Maliye ve SSK'nın da bulunduğu diğer kurum ve kuruluşlara ödenmiştir. Ayrıca, TMSF mevduat sigortacılığı faaliyet rezervleri 2006 yılı Temmuz sonu itibarıyla 1,8 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır.

Sektöre yönelik uluslararası ilke ve standartlar ile AB direktiflerine uyumlu olarak hazırlanan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 1 Kasım 2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bankacılık Kanunu uyarınca yürürlüğe konulması gereken ikincil düzenlemelere ilişkin çalışmalar hızlanarak devam etmektedir. Bu çerçevede, yabancı para net genel pozisyon/özkaynak standart oranının hesaplanmasına ve bankalarda bağımsız denetim kuruluşlarınca gerçekleştirilecek bilgi sistemleri denetimine ilişkin yönetmelikler yürürlüğe konulurken; 5411 sayılı Kanun uyarınca 1 Kasım 2006'ya kadar yürürlüğe konulması gereken çok sayıda düzenlemenin taslakları hazırlanarak kamuoyunun görüşüne açılmıştır.

Basel-II'ye uyuma yönelik çalışmalar BDDK ve bankalarca işbirliği içerisinde devam etmektedir. Bankalarca yol haritaları kapsamında cari muhasebe ve raporlama sistemlerinin Basel-II gereklerine uygun hale getirilmesine, bilgi yönetimi ve veri depolama sistemlerinin güncelleştirilmesine, varlıkların portföyler itibarıyla tasnif edilmesine, kurumsal/KOBİ/perakende kredi ayırımının yapılmasına, müşteri/teminat takip sistemlerinin işlevsel hale getirilmesine ve faaliyet kolları bazında gelir/gider ayırımının yapılabilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Sermaye Piyasası

2005 yılında artan halka açılmaların 2006 yılı boyunca da hızla devam etmesiyle 2006 yılı Eylül sonu itibarıyla İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) hisse senetleri piyasasında hisseleri işlem gören şirket sayısında artış yaşanmıştır. Nitekim, 2005 yılı sonunda 304 olan işlem gören şirket sayısı 2006 yılı Eylül sonu itibarıyla 316'ya yükselmiştir. İMKB şirketlerinin halka açık hisse değerinin yabancı yatırımcıların portföylerinde tutulma oranı, 2005 yıl sonu değeri olan yüzde 66,3 seviyesini korumaktadır. İMKB şirketlerinin toplam piyasa kapitalizasyonunun GSYİH'ya oranı 2005 yılı sonu itibarıyla yüzde 44,8'den 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla yüzde 38,5'e gerilemiştir.

Son yıllarda aracı kuruluşların sayısında gerileme gözlenmektedir. Söz konusu gerileme, halen 106 adet olan aracı kurumlardan 7'sinin faaliyetinin geçici olarak durdurulmuş olması gözönüne alındığında daha belirgindir.

Yatırım fonları 2006 yılı Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan dalgalanmadan oldukça etkilenmiştir. Bu dönemde, vadesi uzun yatırım fonlarından hızlı bir çıkış olmuş ve bunun neticesinde yatırım fonları net aktif değeri hızla gerilemiştir. Bununla birlikte, Eylül ayından itibaren net aktif değerinde artışlar görülmeye başlanmıştır. Yatırım fonlarının ortalama vadesi ise 2005 yılı sonunda 189 günden 2006 yılı Eylül ayında 97 güne inmiştir.

Bireysel emeklilik fonları hızla büyümeye devam etmekte ve katılımcı sayısı açısından önemli gelişme göstermektedir. Bireysel emeklilik fonlarının net aktif değeri 2005 yılı sonunda 1,2 milyar YTL'den 2006 yılı Eylül ayı itibarıyla 2,4 milyar YTL seviyesine çıkmıştır. Sermaye piyasalarında kurumsal yatırımcıların etkinliği açısından değerlendirildiğinde bu durum, olumlu bir gelişme olarak görülmektedir.

Sermaye piyasalarının etkin işleyişinde önemli bir yeri olan bağımsız denetim şirketleri, gayrimenkul değerlendirme şirketleri ve derecelendirme kuruluşları sayısında artış görülürken, portföy yönetim şirketleri sayısı değişmemiştir.

İkincil piyasalardan Tahvil ve Bono Piyasası Kesin Alım-Satım Pazarı, Hisse Senetleri Piyasasına göre daha geniş bir işlem hacmine sahiptir. Nitekim, Tahvil ve Bono Piyasası Kesin Alım-Satım Pazarı işlem hacmi 2006 yılının ilk dokuz ayında 329 milyar YTL iken, hisse senedi işlem hacmi aynı dönemde 257 milyar YTL düzeyinde gerçekleşmiştir. Ancak, 2006 yılı Eylül ayı itibarıyla nakit DİBS stokunun 203,8 milyar YTL ve işlem gören hisse senetlerinin piyasa değerinin 68 milyar YTL düzeyinde olması hisse senedi piyasasının daha likit olduğunu göstermektedir.

Hisse senetleri piyasasında derinliğe olumlu etki yapacak halka açılmalarda, 2003 yılından sonra önemli gelişmeler görülmüştür. Nitekim, geçmiş dönemlerde düşük seviyelerde gerçekleşen halka açılmalarda 2005 yılında 2,4 milyar YTL hasılat gerçekleşmiştir. 2005 yılında gerçekleşen yüksek halka açılma hasılatı özellikle 2005 yılının son çeyreğinde Vakıflar Bankasının 1,7 milyar YTL seviyesindeki hasılatından kaynaklanmıştır. Halka açılmalarda, 2006 yılının ilk dokuz aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,6 milyar YTL'lik bir artışla 1,2 milyar YTL seviyesine ulaşılmıştır.

Özellikle aracı kurumların likidite ihtiyaçlarını karşıladıkları piyasa olan Takasbank Borsa Para Piyasası işlem hacmi 2005 yılının ilk dokuz ayında 75 milyar YTL'den 2006 yılının aynı döneminde 34 milyar YTL düzeyine gerilemişken, yine likidite ihtiyacına yönelik kullanılan Repo - Ters Repo Pazarı işlem hacmi aynı dönemlerde 1.373 milyar YTL'den 1.922 milyar YTL düzeyine çıkmıştır.

2005 yılı Şubat ayında faaliyete geçen Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş.'de (VOB) işlem hacmi hızla gelişerek 2006 yılının ilk dokuz ayı itibarıyla 10,8 milyar YTL seviyesinde gerçekleşmiştir. 2006 yılının ilk dokuz ayı değerlendirildiğinde VOB'ta gerçekleşen işlem hacminin tamamına yakınının endeks ve döviz dayalı sözleşmelerde olduğu görülmektedir. Nitekim, bu dönemde endeks dayalı sözleşmelerde işlem hacmi 6,1 milyar YTL olurken, döviz dayalı sözleşmelerde işlem hacmi 4,7 milyar YTL olmuştur.

Sermaye piyasalarının genişliğine olumlu katkı yapacak borsa yatırım fonları ve aracı kurumların takas işlemlerini kolaylaştıracak ödünç pay senedi piyasasında olumlu gelişmeler olmuştur. Ayrıca, 28 Eylül 2006 tarihinde ilk defa altın borsa yatırım fonu İMKB'de işlem görmeye başlamıştır. Temmuz 2005 itibarıyla kuruluşuna izin verilmiş olan Gelişen İşletmeler Piyasası A.Ş. (GİP) ile ilgili olarak kurucu ortakların esas sözleşmesinin tesciline yönelik hazırlıklar devam etmektedir.

TABLO: IV. 8- Sermaye Piyasalarına İlişkin Göstergeler

	Birim	2003	2004	2005	Eylül 2006
Kurul Kayındaki Şirketler	Adet	631	625	614	609
İMKB Şirketleri	Adet	298	307	316	328
İMKB'de İşlem Gören Şirketler	Adet	285	297	304	316
İMKB Dışında İşlem Gören Şirketler	Adet	13	10	12	12
Piyasa Değeri (Halka Açık Kısım)	Milyon YTL	23 563	37 641	68 389	68 416
Yabancı Payı (Halka Açık Kısım)	Yüzde	51,48	54,94	66,34	66,27
Piyasa Kapitalizasyonu	Milyon YTL	96 073	132 556	218 318	210 323
Piyasa Kapitalizasyonu/GSYİH	Yüzde	26,70	30,79	44,81	38,52(1)
Aracı Kuruluşlar	Adet	161	154	149	147
Aracı Kurumlar	Adet	117	112	108	106
Bankalar	Adet	44	42	41	41
Yatırım Fonları	Adet	245	254	278	281
Net Aktif Değer	Milyon YTL	19 624	24 444	29 176	23 985
Menkul Kıymet Yatırım Fonları	Adet	245	253	275	277
Net Aktif Değer	Milyon YTL	19 624	24 443	29 115	23 927
Borsa Yatırım Fonları	Adet	0	1	3	4
Net Aktif Değer	Milyon YTL	0	1	61	58
Bireysel Emeklilik Fonları	Adet	-	81	96	102
Şirket Sayısı	Adet	-	11	11	11
Fon Katılımcı Sayısı	Adet	-	324 583	706 328	1 040 568
Net Aktif Değer	Milyon YTL	-	296	1 219	2 352
Yabancı Yatırım Fonları	Adet	47	47	53	54
Net Aktif Değer	Milyon YTL	28	27	34	68
Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları	Adet	22	23	26	31
Net Aktif Değer	Milyon YTL	220	314	452	542
Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	Adet	9	9	10	10
Net Aktif Değer	Milyon YTL	1 173	1 382	2 209	2 133
Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	Adet	1	2	2	2
Net Aktif Değer	Milyon YTL	4	104	110	114
Portföy Yönetim Şirketleri	Adet	21	21	19	19
Net Aktif Değer	Milyon YTL	17 784	24 453	30 226	25 739
Bağımsız Denetim Şirketleri	Adet	80	83	91	94
Gayrimenkul Değerleme Şirketleri	Adet	6	6	9	10
Derecelendirme Kuruluşları	Adet	1	5	5	6

Kaynak: SPK, Merkezi Kayıt Kuruluşu
(1) Haziran 2006 sonu itibarıyla

TABLO: IV. 9- Sermaye Piyasası Hacmi

(Milyon YTL)

	2003	2004	2005	Eylül	
				2005	2006
Tahvil ve Bono Piyasası					
Kesin Alım-Satım Pazarı İşlem Hacmi	213 298	372 670	486 674	375 240	329 319
Repo-Ters Repo Pazarı İşlem Hacmi	1 040 535	1 551 410	1 859 713	1 372 588	1 921 544
Hisse Senetleri Piyasası					
İşlem Hacmi	145 489	206 208	269 931	191 765	256 971
Halka Açılmalar Hasılatı Toplamı	18	713	2 371	633	1 214
Takasbank Borsa Para Piyasası					
İşlem Hacmi	133 017	94 442	94 864	74 540	33 638
Ödünç Pay Senedi Piyasası (1)					
İşlem Hacmi	-	-	27	-	462
Altın Borsası					
TL İşlem Hacmi	1 319	1 068	369	346	105
Dolar İşlem Hacmi (Milyon ABD Doları)	1 778	2 908	4 237	2 125	3 476
TL ve Dolar İşlem Hacmi (Ton)	232	279	341	285	181
Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası					
İşlem Hacmi	-	-	2 919	1 484	10 830
İşlem Hacmi (Adet)	-	-	1 771 308	947 774	4 334 860
Dönem Sonu Mevcut Açık Pozisyon (Adet)	-	-	140 159	157 997	146 223

Kaynak: İMKB, İstanbul Altın Borsası, VOB, Takasbank
(1) Kasım 2005'te faaliyete geçmiştir.

22 Eylül 2006 tarihi itibarıyla yapılan düzenlemeyle sadece nitelikli yatırımcıların satın alabileceği "Serbest Yatırım Fonları" (hedge funds) kurulmasına imkan tanınmıştır.

Sigortacılık

2005 yılı sonu itibarıyla, Türkiye'de toplam 45 sigorta şirketi ve 1 reasürans şirketi sigortacılık alanında faaliyette bulunmaktadır. Sigorta şirketlerinden 38'i özel, 2'si kamu şirketi, 5'i Türkiye'de kurulu yabancı şirkettir. Şirketlerin 9'u hayat, 10'u hayat/bireysel emeklilik, 1'i bireysel emeklilik, 14'ü hayat-dışı, 11'i ise çeşitli dallarda faaliyette bulunan kompozit şirkettir. Ekonomide doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki artışın etkisi, sektörde iki kamu şirketinin ve dört özel şirketin yabancılar tarafından satın alınması ve yabancı şirket sayısının 11'e, yabancı sermaye oranının yüzde 12'ye yükselmesi şeklinde ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin 2004 yılı sonunda 9,8 milyar YTL olan aktif toplamı, 2005 yılında yüzde 47,2 oranında artış göstererek 14,4 milyar YTL'ye ulaşmıştır. 2005 yılında, aktif toplamı içinde nakit ve nakit benzeri varlıklar yüzde 10'luk

payla 1,4 milyar YTL, finansal varlıklar, riski sigortalılara ait finansal yatırımlar ve cari olmayan finansal varlıklar yüzde 60,4'lük payla 8,7 milyar YTL olmuştur. Diğer taraftan, öz sermayenin bilançodaki payı ise yüzde 33,6'dır.

Reasürans şirketlerinin 2004 yılı sonunda 618 milyon YTL olan aktif toplamı, 2005 yılı sonu itibarıyla yüzde 61 civarında artış göstererek 995 milyon YTL'ye ulaşmıştır.

Sigorta şirketlerinin toplam yatırım tutarı, 2004 yılında 6,4 milyar YTL iken, 2005 yılında bir miktar düşüşle 6,1 milyar YTL düzeyinde gerçekleşmiştir. Sigorta şirketlerinin yatırım portföyünün yapısı incelendiğinde kaynakların ağırlıklı olarak menkul kıymetlere ve özellikle de devlet tahviline plase edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim, toplam aktifler içinde kamu kağıtlarının payı 2005 yılında yüzde 86'ya ulaşmıştır.

Sigorta şirketlerinin 2004 yılında 6,6 milyar YTL düzeyindeki direkt prim üretimi yüzde 18,1 oranında artış göstererek 2005 yılında 7,8 milyar YTL'ye yükselmiştir. Son 20 yılda prim üretimi açısından 1994 ve 2001 ekonomik kriz yılları hariç sektörde milli gelir büyümesinin üstünde bir büyüme yaşanmıştır.

Reasürans şirketlerinin prim üretimi 2004 yılında 459 milyon YTL iken, 2005 yılında yüzde 55 oranında artarak 715 milyon YTL düzeyinde gerçekleşmiştir.

TABLO: IV. 10- Sigortacılık Sektöründe Direkt Prim Üretimleri

Sigorta Dalları	(Milyon YTL)			(Yüzde Dağılım)			(Yüzde Artış)	
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2004/2003	2005/2004
Yangın	821	1 007	1 136	16,5	15,3	14,6	22,6	11,8
Nakliyat	194	258	291	3,9	3,9	3,7	32,9	33,7
Kaza	2 190	3 174	3 953	43,9	48,1	51,0	44,9	24,5
Makine-Montaj	207	257	322	4,2	3,9	4,0	24,1	25,2
Tarım	20	29	49	0,4	0,4	0,5	45,0	69,0
Sağlık	512	651	799	10,3	9,9	10,2	27,1	22,7
Hayat	1 027	1 218	1 241	20,7	18,5	15,9	18,6	1,9
Toplam	4 971	6 594	7 791	100,0	100,0	100,0	32,6	18,1

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Prim üretimi bakımından 2005 yılı sonu itibarıyla, sektördeki en büyük 10 şirketin payı yüzde 65,2'dir. Bu şirketler, toplam aktiflerin yüzde 66,9'una, toplam öz kaynakların ise yüzde 82,1'ine sahiptir. Ayrıca bu büyük şirketlerden bazılarının aynı sermaye grubuna ait olduğu dikkate alındığında, sektörde yoğunlaşmanın oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Sigortacılık sektöründe kişi başına düşen prim miktarı 2004 yılında 91,9 YTL iken, 2005 yılında yüzde 16,3'lük bir artışla 106,9 YTL'ye yükselmiştir. Sektörde direkt prim/GSYİH oranı 2004 yılında yüzde 1,53'ten 2005 yılında yüzde 1,60'a yükselmiştir. Gelişmiş ülkelerde bu oranın genellikle yüzde 5'lerin üstünde olduğu dikkate alındığında, yaşanan istikrarlı reel büyümeye rağmen sektörde hala önemli ölçüde atıl potansiyelin var olduğu anlaşılmaktadır.

Prim üretiminin sigorta branşlarına göre dağılımına bakıldığında, en büyük payı kaza branşının aldığı görülmektedir. Kaza branşında üretilen prim zorunlu trafik sigorta primiyle birlikte hemen hemen toplam primlerin yarısına eşittir. Yıllar itibarıyla kaza branşının sektör içindeki payı artarken, nakliyat ve yangın branşlarının payı

azalmaktadır. Hayat branşının portföy içerisindeki payında meydana gelen düşüş bireysel emeklilik sisteminden kaynaklanmaktadır.

Sektörde kapasitenin yeterli olmaması nedeniyle gelişmiş ülkelerde yüzde 80'lerin üzerinde seyreden hayat dışı saklama oranları yüzde 50'yi ancak 1991 yılında aşmış, 2001 yılında yüzde 56,2, 2005 yılında ise yüzde 66,1 düzeyine yükselmiştir.

Sektörde Haziran 2006 yılında 56 broker faaliyette bulunmaktadır. Ayrıca 28 bağımsız denetim kuruluşu, 1.699 eksper, 46 kayıtlı aktüer ve Türkiye çapında faaliyette bulunan 25.755 acente bulunmaktadır.

Diğer yandan mevcut kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olan bireysel emeklilik sisteminde 2006 yılı Eylül sonu itibarıyla yatırıma yönlendirilen toplam tutar 2.352 milyon YTL'ye, katılımcı sayısı ise 1.040.568 kişiye ulaşmıştır.

Zorunlu deprem sigortası poliçe sayısı 2005 yılında bir önceki yıla göre yüzde 15,7 oranında artarak 2,4 milyon adede ulaşmıştır. Deprem riskinin en yoğun olduğu illerden birisi olan İstanbul'da poliçe sayısı 2005 yılı sonunda bir önceki yıl sonuna göre yüzde 3,1 artmıştır. Zorunlu deprem sigortası, Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) nam ve hesabına sözleşme yapmaya yetkili sigorta şirketleri ve bu şirketlerin acenteleri tarafından yapılmaktadır. DASK fonlarının plase edilen yatırım araçlarına göre dağılımına bakıldığında toplam 310,3 milyon YTL'nin yüzde 51'inin vadeli YTL mevduatta, yüzde 32'sinin hazine bonosu/devlet tahvilinde, yüzde 16'sının da vadeli döviz mevduatında tutulduğu görülmektedir.

Tarım üreticilerinin uğrayacağı zararların tazmini için havuz oluşturulması, riskler, havuzun gelir giderleri, reasürans sağlanması, sigorta şirketlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ve diğer ilgili hususları düzenleyen Tarım Sigortaları Kanunu 21 Haziran 2006'dan itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu Kanuna dayanılarak hazırlanan, havuzun çalışma usul ve esaslarına ve tarım sigortalarının uygulanmasına dair yönetmelikler yayınlanmıştır.

Kendi hesaplarına çalışan avukat, doktor, mimar, mühendis, mali müşavir gibi serbest meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken verecekleri zarardan doğan sorumluluklarının teminat altına alınması amacıyla hazırlanan Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları 2006 yılında yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sigortacılık sektörünün sağlıklı bir biçimde düzenlenmesi ve denetlenmesi amacına hizmet etmek ve AB müktesebatına uyum sağlamak üzere hazırlanan ve öneriler doğrultusunda son şekli verilen Sigortacılık Kanun Tasarısı TBMM'ne sevk edilmiş bulunmaktadır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Kaynakları yatırıma daha fazla yönlendirecek araç çeşitliliğine ve mali derinliğe sahip, güven ve istikrarın tesis edildiği bir finansal sistem amaçlanmaktadır.

Finans sektörünün uluslararası rekabet gücüne sahip, karlı, verimli ve rasyonel çalışan bir yapıya kavuşması sağlanacak ve sektörün düzenleme ve denetimi uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik/Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluşlar	Başlama-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem - Açıklama
Öncelik 1 . Yeni piyasa ve ürünler geliştirilecek, mali sistemin derinliği artırılabacaktır.				
Tedbir 1.1. Halka açık şirketlerde azınlık hisse sahiplerinin hakları geliştirilecektir.	SPK		2007-2008	Sermaye Piyasası Kanununda AB mevzuatına uyum çerçevesinde yapılacak değişikliklerle bu tedbir gerçekleştirilecektir.
Tedbir 1.2. Yeni sermaye piyasası araçları oluşturulacaktır.	SPK		2007	Garantili yatırım fonları, korumalı yatırım fonları ve fon sepetlerinin kurulması konularında düzenleme çalışmaları yapılacaktır.
Öncelik 2. Finansal piyasalarda etkinlik ve rekabet geliştirilecektir.				
Tedbir 2.1. Bankacılık sektörünün uluslararası rekabet gücüne ulaşmasını, karlı, verimli ve rasyonel çalışmasını engelleyici faktörler gözden geçirilerek azaltılacaktır.	BDDK	Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, SPK, Rekabet Kurumu, Türkiye Bankalar Birliği, İlgili Kamu Kuruluşları	2007-2008	İşlem ve aracılık maliyetleri ile bürokrasinin azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacak, finansal piyasalara ilişkin diğer düzenlemeler ve uygulamalar ile bütünleşme gerçekleştirilecek, ilgili kurumlar arasındaki işbirliği artırılacaktır.
Tedbir 2.2. BDDK ile kuruluş ve meslek birlikleri ve derneklerinin işbirliğini güçlendirmeye yönelik ortak projeler gerçekleştirilecektir.	BDDK	Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Finansal Kiralama Derneği, Faktoring Derneği, Tüketici Finansman Şirketleri Derneği	2007-2008	Kuruluş ve meslek birlikleri ve dernekleri arasında işbirliğini güçlendirmeye dönük faaliyetlere ilişkin bir takvim hazırlanacak, kuruluş birlikleri ile denetime tabi kuruluşlar arasında ortak projelere ilişkin işbirliği temin edilecek, ilgili kuruluş temsilcilerinin katılımıyla üçer aylık sektör değerlendirme toplantıları gerçekleştirilecektir.
Öncelik 3. Finansal piyasalarda güven ve istikrarı güçlendirmeye yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.				
Tedbir 3.1. Devlet iç borçlanma senetlerinin (DİBS) Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) bünyesinde kaydedilerek müşteri bazında saklanması ve izlenmesi sağlanacaktır.	SPK	Merkezi Kayıt Kuruluşu, Takasbank	2007	DİBS'lerin kesin alım satımı ile repo ters repo işlemlerinin ayrı ele alınması kararlaştırılmış ve öncelikle DİBS'lerin kesin alım satım işlemlerinde uygulanacak esaslar belirlenerek Şubat 2006'da Devlet Bakanlığına sunulmuştur. Söz konusu esaslar çerçevesinde MKK tarafından başlatılan sistem geliştirme ve yazılım çalışmaları tamamlanmış olup, halen eğitim ve test süreci devam etmektedir. 2007 yılında kesin alım satımına konu DİBS'lerde MKK bünyesinde

				kaydi sisteme geçilmesi öngörülmektedir. Öte yandan, repo işlemlerine konu DİBS'lere yönelik tesis edilmesi gereken işlemler konusundaki çalışmalar ise repo mevzuatının gözden geçirilmesi çalışmalarının tamamlanmasını müteakip sonuçlandırılacaktır.
Tedbir 3.2. Bankacılık sektöründe meydana gelebilecek herhangi bir sistemik riske yönelik olarak ilgili kuruluşların katkısıyla bir acil eylem planı hazırlanacak ve riskin yönetilmesine ilişkin tedbirler belirlenecektir.	BDDK	Hazine Müsteşarlığı, TCMB, Tasaruf Mevduatı Sigorta Fonu	2007	5411 sayılı Bankacılık Kanununun 72. maddesinde belirtilen çerçevede, finansal sistemin bütününe sirayet edebilecek ölçüde olumsuz bir gelişmenin tespiti halinde Bakanlar Kurulunca alınacak tedbirlere esas teşkil etmek üzere ilgili bütün kurum ve kuruluşlar ile birlikte gerekli teknik altyapı hazırlanacak, kuruluşlar arası anlayış ve işbirliği geliştirilecektir.
Öncelik 4. Müşterilerin bilinçlendirilmesi, hak ve menfaatlerinin gözetilmesi ve koruyucu uygulamaların geliştirilmesi sağlanacaktır.				
Tedbir 4.1. Mesleki kuruluşlar ile işbirliği içinde finansal hizmetlere yönelik genel bilgiler ile müşterilerin temel hak ve menfaatleri gibi unsurları ihtiva eden bir finansal hizmetler rehberi hazırlanacak, kuruluşlar bünyesinde müşterilerin aldıkları hizmetlerden kaynaklanan sorunlara zamanında cevap verecek sistemler kurulacaktır.	BDDK	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Kuruluş birlikleri, denetim kapsamında yer alan kuruluşlar	2007-2008	Söz konusu dokümanın hazırlanması aşamasında sorumlu ve ilgili kuruluşlar arasında gerekli işbirliği sağlanarak nihai metin oluşturulacaktır. Kuruluşlar bünyesinde müşterilerin aldıkları hizmetlerden kaynaklanan sorunlara zamanında cevap verecek sistemlerin kurulması temin edilecek, müşteri şikayetlerini çözüme bağlayan adil ve etkin yöntemlere sahip hakemlik müessesesinin oluşturulması, anlaşmazlık çözme alternatiflerinin geliştirilmesi ve müşteri şikayetleri yönlendirme rehberinin hazırlanması sağlanacaktır.
Tedbir 4.2. Sermaye piyasalarında kamuyu aydınlatma projesine işlerlik kazandırılacaktır.	SPK		2007	Elektronik imza teknolojisi kullanılarak İMKB'de işlem gören anonim ortaklıklara ve aracı kuruluşlara ait, bağımsız denetimden geçen veya geçmeyen mali tablo, dipnot, yıllık bildirimler ve özel durum açıklamalarının internet üzerinden güvenli bir şekilde toplanması amacıyla başlatılan kamuyu aydınlatma projesinde 2007 yılı ilk çeyreğinde test sürecinin bitirilerek projenin tamamlanması öngörülmektedir.

Öncelik 5. Finansal sektörün düzenleme ve denetimi uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilecektir.				
Tedbir 5.1. Sermaye Piyasası Kanununun AB müktesebatına uyumunun sağlanması amacıyla yürütülen AB eşleştirme projesi kapsamında 2007 yılı sonuna kadar sermaye piyasaları ile ilgili tüm mevzuat AB ile uyumlu hale getirilecektir.	SPK		2006-2007	Temel olarak AB müktesebatına uyumlu olan sermaye piyasası mevzuatının ayrıntılarda ortaya çıkan farklılıklarının ortadan kaldırılması sağlanacaktır. Ayrıca, eşleştirme projesi kapsamında, AB düzenlemelerine uyumun getireceği etkilerin ölçüldüğü düzenleme etki değerlendirme sisteminin kurulması, SPK personelinin ve piyasa katılımcılarının eğitime tabi tutulması, kamuoyu bilgilendirme programının planlanması ve uygulamaya geçirilmesi sağlanacaktır.
Tedbir 5.2. Sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda çalışmasını temin etmek üzere sektördeki faaliyetleri ve sektörün denetlenmesini kapsayan Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun çıkarılacak ve bununla ilgili ikincil düzenlemeler tamamlanacaktır.	Hazine Müsteşarlığı	Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Sigorta Denetleme Kurulu, Sigorta Şirketleri	2007	Sigortacılık faaliyetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesiyle ilgili Kanunun yürütülmesini temin edecek Bakanlar Kurulu kararları, yönetmelikler, tebliğler, tarife ve talimatların düzenlenmesi gerçekleştirilecektir.

D. ENERJİ VE ULAŞTIRMA ALTYAPISININ GELİŞTİRİLMESİ

ENERJİ

1. Mevcut Durum

2006 yılında özellikle sanayide devam eden büyüme eğilimi enerji tüketimine de yansımıştır. Sanayi sektörü birincil enerji tüketiminde önceki yıla göre yüzde 6,4, elektrik sektörü birincil enerji kullanımında yüzde 7,1 oranında artış beklenmektedir. Böylece toplam birincil enerji tüketimi yüzde 4,7 oranında artış gösterecektir.

2006 yılında ülke ekonomisinin içinde bulunduğu istikrarlı büyüme sürecinin devamı neticesinde, birincil enerji tüketiminin 2005 yılındaki 90 milyon ton petrol eşdeğerinden (MTEP) 94,3 MTEP'e ulaşması ve böylece kişi başına enerji tüketiminin 1.249 KEP (kilogram petrol eşdeğeri)'den 1.291 KEP'e yükselmesi beklenmektedir.

Geçmiş yıllarda düzenli bir artış sergileyen doğal gaz tüketiminin, 2006 yılında hemen hemen aynı seviyede kalması beklenmektedir. 2006 yılı sonu itibarıyla, doğal gaz tüketiminin bir önceki yıla göre yüzde 3,3 civarında artış göstermesi ve 25,7 MTEP'e yükselmesi beklenmektedir.

2005 yılında yağışların azalması neticesinde hidrolik enerji üretiminde düşüş gözlenmiştir. 2006 yılında ise yağışların bir önceki yıla göre daha fazla olması nedeniyle hidrolik enerji üretiminin yüzde 10 oranında artması beklenmektedir.

Birincil enerji tüketimindeki artışa rağmen, birincil enerji üretim miktarında önemli bir artış beklenmemektedir. 2005 yılında 26,5 MTEP olan birincil enerji üretiminin, 2006 yılında 28 MTEP olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Birincil enerji tüketimindeki yüksek artışlara rağmen yerli üretimde aynı oranda bir artışın olmaması, ithalata bağımlılık oranını artırmaktadır.

2005 yılı sonu itibarıyla 38.843 MW olan elektrik santralleri toplam kurulu gücü, 2006 yılında yeni santrallerin ilavesiyle yüzde 1,9 artarak 39.596 MW'a ulaşmıştır. Kurulu güçteki bu artış, 2006 yılı itibarıyla talebin üzerinde bir arz imkanı sunmaktadır. Bu nedenle kapasitenin bir bölümü atıl kalmaktadır. Toplam kurulu güçteki bu artış, büyük ölçüde 2006 yılı içerisinde işletmeye alınan otoprodüktör santrallerinden kaynaklanmaktadır.

2005 yılında 161,9 milyar kWh olarak gerçekleşen elektrik üretiminin, 2006 yılında yüzde 6,8 artışla 173 milyar kWh'e yükseleceği tahmin edilmektedir. Elektrik üretiminde doğal gaz yakıtlı santraller yüzde 43, hidrolik santraller yüzde 25,2, linyit yakıtlı santraller ise yüzde 19,9 oranında paya sahiptir.

1990 yılından itibaren toplam elektrik üretimi içinde doğal gazın payı hızla artmıştır. 1990 yılında yüzde 17,7, 1995 yılında yüzde 19,2, 2000 yılında yüzde 37 ve 2005 yılında yüzde 45,3 paya sahip olan doğal gaza dayalı elektrik üretiminin payının, 2006 yılında ise bir miktar düşerek yüzde 43'e inmesi beklenmektedir.

2002 ve 2003 yıllarında net elektrik ithalatı olarak gerçekleşen ithalat-ihracat dengesi, 2004 yılından itibaren net ihracata dönüşmüş olup, net dış satışın 2006 yılında 1,1 milyar kWh olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.

17 Mart 2004 tarihinde yayımlanmış olan "Elektrik Enerjisi Sektörü Reformu ve Özelleştirme Stratejisi Belgesi" doğrultusunda, kamu dağıtım ve üretim varlıklarının gruplandırılarak dağıtımda 2005 yılı ilk çeyreğinde, üretimde ise 2006 yılı ilk yarısında özelleştirme işlemlerinin başlatılması hedeflenmiştir. Ancak, özellikle kamu dağıtım varlıklarının planlanan takvime göre özelleştirilmesi konusunda ciddi sıkıntılarla karşılaşmış; bu nedenle, özellikle dağıtım özelleştirmelerinde Strateji Belgesinde belirlenen takvimin gerisinde kalınmıştır.

Strateji Belgesi kapsamında öncelikli olan dağıtım özelleştirmelerinin başlaması için elektrik dağıtım sistemi 21 bölge (Kayseri ve Civarı Elektrik T.A.Ş. dahil) olarak yeniden yapılandırılmış ve oluşturulan 20 adet dağıtım şirketi Özelleştirme İdaresine bağlanmıştır. Özelleştirme çalışmaları oldukça ilerlemiş ve 2006 yılı ikinci yarısında Başkent, İstanbul Anadolu Yakası ve Sakarya EDAŞ için ihaleye çıkmıştır. 2006 yılı sonuna kadar bu şirketler için teklifler alınacak olup, 2007 yılının ilk yarısına kadar ilk dağıtım özelleştirmelerinin tamamlanması amaçlanmaktadır. Diğer dağıtım şirketleri için özelleştirme çalışmalarına devam edilmekte olup 2007 yılı içerisinde dağıtım özelleştirmelerinde önemli mesafe kat edilmesi beklenmektedir.

Strateji Belgesi kapsamında kamu elektrik üretim varlıklarının portföy üretim şirketleri olarak yapılandırılması konusunda çalışmalar devam etmektedir. Portföy üretim grupları oluşturulmuş olup, bu grupların şirketleştirilerek Özelleştirme İdaresi

Başkanlığına bağlanması yolunda çalışmalar devam etmektedir. Elektrik piyasasının sağlıklı işlemesi açısından büyük öneme sahip olan dengeleme ve uzlaştırma mekanizması ise Ağustos 2006 tarihi itibarıyla nakdi olarak çalışmaya başlamıştır.

Kamu dağıtım ve üretim varlıklarının planlanan süreç içerisinde özelleştirilememesi, gerçek anlamda rekabetçi bir serbest piyasa yapısına ulaşımda gecikmeye ve gelecek yıllarda devreye girmesi beklenen üretim kapasitelerine yönelik yatırımların aksaması gibi birtakım olumsuz sonuçlara neden olacaktır. Bu sıkıntılar ancak Strateji Belgesinde tespit edilmiş olan adımların hızla atılmasıyla ve sağlıklı bir piyasa yapısının oluşturulmasında ciddi ilerlemeler kaydedilmesiyle aşılabilecektir.

Strateji Belgesinde, geçiş döneminde herhangi bir arz sıkıntısının yaşanmaması için gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir. Bu nedenle, serbest piyasa yapısına geçiş için gerekli düzenlemeler yapılırken, ülkenin yakın dönemdeki enerji ihtiyacını riske atmayacak bir seviyede yatırımların sürdürülmesi de önem arz etmektedir.

Elektrik enerjisi talebinin güvenli bir şekilde karşılanabilmesi için elektrik arzında sağlıklı bir çeşitlendirilmeye gidilmesi esastır. Bu çerçevede enerji tüketim portföyü içerisinde yerli ve yenilenebilir kaynakların payının artırılması öncelikli hususlardandır. Yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi amacıyla 2005 yılı Mayıs ayında Yenilenebilir Enerji Kanunu olarak nitelenen 5346 sayılı Kanun kabul edilmiş ve müteakiben Yenilenebilir Enerji Kaynak Belgesi Verilmesine İlişkin Yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

Elektrik arzında çeşitliliğin sağlanması amacıyla nükleer enerjinin elektrik enerjisi üretim portföyüne dahil edilmesine yönelik çalışmalara 2006 yılında da devam edilmiştir. Bu çerçevede nükleer güç santrallerinin faaliyetine imkan sağlayacak yasal altyapı oluşturmaya yönelik çalışmalarda önemli mesafe katedilmiştir.

Türkiye’de elektrik sektörüne paralel olarak doğal gaz piyasasında da bir düzenleme yapılmıştır. 2001 yılında yürürlüğe giren Doğal Gaz Piyasası Kanunu ile piyasanın, tekeli bir yapıdan rekabet içinde işleyebileceği bir yapıya dönüşmesi hedeflenmiş ve bu hedef doğrultusunda gerekli doğal gaz faaliyetlerinin özelleştirilmesi çalışmalarına başlanmıştır. 2006 yılında doğal gazın, şehir içi dağıtım ihaleleri yoluyla elektrik dışı kullanımının artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmüştür.

Doğal gaz ve petrol alanında arz güvenliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalara devam edilmiştir. Bu çerçevede doğal gaz arz güvenliğinin sağlanması amacıyla doğal gaz depolama tesisleri kurulmasına yönelik çalışmalar 2006 yılında da devam etmiştir.

Petrolde arz güvenliğinin sağlanması amacıyla 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu ile petrol piyasasında sürekliliğin sağlanması, kriz veya olağan üstü hallerde risklerin önlenmesi ve uluslararası anlaşmalar gereği olağanüstü hal petrol stokları ile ilgili yükümlülüklerin ifasını teminen, bir önceki yıl günlük ortalama kullanımının içindeki net ithalatın en az 90 günlük miktarı kadar ulusal petrol stoku tutulması öngörülmüştür. Söz konusu faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesini teminen Ulusal Stok Komisyonu kurulmuş ve komisyon bu çerçevede çalışmalarına başlamıştır.

Petrol sektöründe yaşanan bir diğer önemli gelişme ise 50 milyon ton/yıl kapasiteli Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhracat Boru Hattı projesinin 2006 yılında tamamlanması ile söz konusu hattın tamamen işler hale gelmesi olmuştur. Bu proje aynı zamanda Ceyhan’ın uluslararası bir enerji merkezi haline gelmesi için de önemli bir adımdır.

Ülkemizde her geçen yıl daha çok enerjiye ihtiyaç duyulduğu, buna karşılık sağlıklı arz-talep dengelerine dayanan güvenilir bir arz imkanının yaratılmadığı bilinmektedir. Bu talebe cevap vermek için çeşitli yatırımlar sürdürülürken, enerji verimliliğinin üretimden tüketime kadar her aşamada politika haline getirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, elektrik üretiminde daha verimli teknolojilere ağırlık verilmesi, iletim ve dağıtımda kayıp-kaçak oranlarının kabul edilebilir seviyelere düşürülebilmesi amacıyla teknik müdahalelerin ve teknik olmayan tedbirlerin artırılması, birincil ve ikincil enerji üretim, nakil ve kullanımında verimliliğin ve tasarrufun en üst düzeylere çıkarılması için düzenlemelerin yapılması bir zorunluluk haline gelmiştir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Enerji politikalarının temel amacı; artan nüfusun ve gelişen ekonominin enerji ihtiyacının sürekli ve kaliteli bir şekilde, güvenli bir arz sistemi içinde karşılanabilmesi ve bunun özel sektör yatırımlarının ağırlığını oluşturduğu, serbest rekabete dayalı şeffaf bir piyasa yapısı dahilinde gerçekleştirilmesidir. Bu çerçevede, arz planlaması yapılırken enerjinin zamanında, kesintisiz ve yeterli miktarda sağlanabilmesi, aynı zamanda arz maliyetinin olabilecek en düşük seviyede tutulması temel hedeftir.

2007 yılında, birincil enerji ve elektrik enerjisi üretim ve tüketim değerlerinin hedef alınan ekonomik büyümeye paralel bir seyir takip etmesi beklenmektedir. Bu çerçevede birincil enerji tüketiminin yaklaşık yüzde 4,9 oranında artarak 98,9 MTEP'e, kişi başına birincil enerji tüketiminin ise yüzde 3,6 oranında bir artışla 1.337 KEP'e ulaşacağı tahmin edilmektedir.

2006 yılında 28 MTEP olarak gerçekleşmesi beklenen birincil enerji üretiminin, 2007 yılında yüzde 3,2 artışla 28,9 MTEP'e çıkacağı tahmin edilmektedir. Böylece, birincil enerji talebinin ithal kaynaklardan karşılanma oranının 2007 yılında yüzde 70,7'olarak gerçekleşeceği hesaplanmaktadır.

Birincil enerji talebindeki artışın, başta doğal gaz ve petrol ürünleri olmak üzere tüm kaynakların tüketiminde artışlarla karşılanması beklenmektedir.

2006 yılında 171,5 milyar kWh olarak gerçekleşmesi beklenen elektrik tüketiminin, 2007 yılında yüzde 6,9 oranında bir büyüme ile 183,5 milyar kWh'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Böylece 2006 yılında 2.348 kWh olarak tahmin edilen kişi başına elektrik tüketiminin 2007 yılında 2.513 kWh'e yükselmesi beklenmektedir.

2007 yılında elektrik santralleri toplam kurulu gücü, kamuya ait Borçka ve Alpaslan I Hidroelektrik Santralleri ile özel kesime ait otoprodüktör santrallerin devreye girişi neticesi yüzde 2,6 oranında bir artışla 40.640 MW'a ulaşacaktır. Elektrik üretiminin ise yüzde 6,9 artışla 185 milyar kWh'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Elektrik üretiminde doğal gaz yakıtlı santrallerin yüzde 45,4, hidrolik santrallerin yüzde 23,9 ve linyit yakıtlı santrallerin yüzde 18,9'luk paylarla ilk sıraları alması beklenmektedir.

Elektrik Enerjisi Sektörü Reformu ve Özelleştirme Stratejisi Belgesinde yer alan faaliyetler kapsamında elektrik üretim tesisleri ve dağıtım şirketlerinin gelir sağlama hedefinden ziyade, rekabetçi bir piyasa ve düşük maliyetli bir elektrik sistemi oluşturulma hedeflerine hizmet edecek şekilde özelleştirilmesi çalışmalarına devam edilecektir. Elektrik üretim santrallerinin ve dağıtım bölgelerinin özelleştirilmesi işlemi sırasında kamuya yeni ve ek yüklerin gelmemesi için özen gösterilecektir. Özelleştirme

uygulamalarının, özel kesimin sektöre çekilmesini sonraki süreçte de teşvik edecek şekilde sağlıklı bir anlayışla yapılmasına dikkat edilecektir.

Elektrik üretim ve dağıtım sisteminin özel kesime devrine paralel olarak, daha verimli çalışan, tamamen piyasa kurallarına göre hareket eden ve etkinliği en üst seviyeye çıkmış bir sistem hedef alınmaktadır. Bu doğrultuda, elektrik dağıtım sisteminde meydana gelen ve dünya ortalamalarının çok üstünde seyreden kayıp-kaçak oranlarında önemli bir azalma, dağıtımda tahakkuk oranlarının yükselmesi, elektrik faturalarının tahsilatında iyileşme sağlanması hedeflenmektedir.

Elektrikte serbest piyasa yapısına geçiş için yapılacak çalışmalardan biri de ulusal elektrik iletim sisteminin Avrupa iletim sistemleriyle (UCTE) entegrasyonunu sağlamaktır. Bu kapsamda çalışmalar devam etmekte olup, çalışmaların 2007 yılında tamamlanarak elektrik sistemimizin UCTE sistemine bağlanması ve sınır ötesi enerji ticaretine imkan verecek şekilde komşu ülkelerin elektrik sistemlerine bağlanmaya yönelik altyapı çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir.

Fiyat, verimlilik ve çevre açısından avantajları sebebiyle tercih edilen doğal gazın tüketim gelişiminin, planlı ve kaynak çeşitliliği ilkesini göz önünde bulunduran bir anlayışla sürdürülmesinde yarar görülmektedir. Doğal gaz kullanımının rekabete dayalı olarak yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Bu çerçevede, 2007 yılında Doğal Gaz Piyasası Kanunu doğrultusunda ve serbestleştirme programı çerçevesinde doğal gazın şehir içi dağıtım ihaleleri yoluyla elektrik dışı kullanımının artırılmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir.

Sınır ötesi enerji ticareti imkanları ve altyapısının elektrik dışındaki alanlarda da oluşturulması ülkemizin jeopolitik konumunun değerlendirilebilmesi ve bölgemizde bulunan enerji üretim kaynaklarının Avrupa'ya bağlantısında Türkiye'nin transit güzergahı olması açlarından önem arz etmektedir.

Bölgemizde bulunan doğal gaz üretim kaynaklarının Avrupa'ya bağlantısında Türkiye'nin ana transit güzergahı olabilmesi için gerekli altyapı geliştirilecektir. Ulusal düzeyde doğal gaz arz güvenliğinin artırılması ve mevsimsel talep değişimlerinin karşılanabilmesi için tedbirler alınacaktır.

Enerji projeleri, uzun planlama, gelişim ve yatırım süreleri, yüksek finansman ve gelişmiş teknoloji gerektiren yatırımlardır. Bu yüzden sistemde yeniden yapılandırma çalışmaları sürerken ve enerji piyasası serbestleştirilirken, ülkede yeniden bir enerji açığı meydana gelmemesi için planlı hareket edilmesi; yatırım, üretim ve işletme faaliyetlerinde herhangi bir aksamanın ortaya çıkmaması için gerekli tedbirlerin önceden alınması zorunlu görülmektedir. Ancak bu yapılırken, enerjide dışa bağımlılığı kabul edilebilir düzeylerde tutmak amacıyla yerli ve yenilenebilir kaynakların değerlendirilmesine, arz çeşitliliğine gidilmesine ve enerji verimliliği konusuna öncelik tanınmasına ve bu çerçevede gerekli yasal düzenlemelerin gecikmeden yürürlüğe konulmasında yarar görülmektedir.

Elektrik arzında kaynak çeşitliliğinin sağlanması ve arz güvenliğinin temini amacıyla nükleer enerjinin kaynak portföyüne katılması sağlanacaktır. Bu doğrultuda gerekli yasal düzenlemeler yapılacak ve nükleer güç santrallerinin tesisi için uygun ortam oluşturulacaktır. Nükleer atıkların saklanması, tasfiyesi ve kamuoyunun bilgilendirilmesi hususlarına yönelik detaylı plan ve programlar yapılacaktır.

Petrol piyasasında arz güvenliğinin sağlanması amacıyla ulusal stok sisteminin daha etkin işlemesi temin edilecektir. Bu çerçevede mevcut durumda komisyon olarak görevini ifa etmekte olan Ulusal Stok Komisyonu, Stok Ajansı olarak yeni bir kurumsal yapıya kavuşturulacaktır.

Elektriğin hem üretim, iletim ve dağıtımında, hem de nihai tüketiciler tarafından kullanımında enerji verimliliğini sağlamaya dönük tedbirlerin geliştirilmesine, bu alanda yapılacak yatırımların teşvik edilmesine önem ve öncelik verilecek, bu amaçlara ulaşmayı temin için Enerji Verimliliği Kanununun ve ikincil düzenlemelerinin süratle çıkarılmasına çalışılacaktır.

Çevrenin korunması amacı da dikkate alınarak, iklim değişikliğiyle ilgili uluslararası eğilimler paralelinde sera gazı emisyonunu azaltıcı çevresel tedbirlere ağırlık verilmeye devam edilecek, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalar desteklenecektir.

TABLO: IV. 11- Birincil Enerji Tüketimi ve Kaynakların Oranları

(M: Bin TEP)

	2005		2006		2007	
	Gerçekleşme Tahmini		Tahmin		Tahmin	
	Miktar	Yüzde Dağılım	Miktar	Yüzde Dağılım	Miktar	Yüzde Dağılım
TİCARİ ENERJİ	84 752	94,1	89 050	94,4	93 680	94,7
Taşkömürü	14 489	16,1	14 805	15,7	15 052	15,2
Linyit	9 644	10,7	10 760	11,4	11 005	11,1
Petrol Ürünleri	31 137	34,6	32 855	34,8	35 160	35,6
Doğal Gaz	24 856	27,6	25 665	27,2	27 356	27,7
Hidrolik Enerji	3 402	3,8	3 744	4,0	3 801	3,8
Yenilenebilir Enerji	1 324	1,5	1 350	1,4	1 427	1,4
Elektrik İthalatı (İhracatı)	-100	-0,1	-129	-0,1	-120	-0,1
GAYRİ-TİCARİ ENERJİ	5 325	5,9	5 250	5,6	5 200	5,3
Odun (T)	4 146	4,6	4 100	4,4	4 100	4,1
Hayvan ve Bitki Artıkları (T)	1 179	1,3	1 150	1,2	1 100	1,1
TOPLAM	90 077	100,0	94 300	100,0	98 880	100,0
Kişi Başına Tüketim (KEP)	1 249		1 291		1 337	

(T) Tahmini

TABLO: IV. 12- Elektrik Enerjisi Tüketiminin Kullanıcı Gruplarına Göre Dağılımı

(GWh)

	2005		2006		2007	
	Gerçekleşme Tahmini		Tahmin		Tahmin	
	GWh	Pay (%)	GWh	Pay (%)	GWh	Pay (%)
Konutlar	30 000	18,7	32 100	18,7	34 000	18,5
Ticarethaneler	18 200	11,3	21 300	12,4	23 200	12,6
Resmi Daire	4 600	2,9	4 800	2,8	5 000	2,7
Genel Aydınlatma	4 500	2,8	4 700	2,7	4 900	2,7
Sanayi	63 700	39,6	67 600	39,4	72 800	39,7
Diğer	9 700	6,0	10 100	5,9	11 400	6,2
NET TOPLAM	130 700	81,3	140 600	82,0	151 300	82,5
İç Tüketim ve Kayıp	30 094	18,7	30 900	18,0	32 200	17,5
BRÜT TOPLAM	160 794	100,0	171 500	100,0	183 500	100,0
Kişi Başına Net Tüketim (kWh)	1 813		1 925		2 046	
Kişi Başına Brüt Tüketim (kWh)	2 230		2 348		2 482	

TABLO: IV. 13- Elektrik Enerjisinde Yakıt Cinslerine Göre Kurulu Güç, Üretim Kapasitesi ve Üretim Değerleri

Güç: MW; Üretim: GWh

	2005			2006			2007		
	Kurulu Güç	Ortalama Üretim	Fiili Üretim	Kurulu Güç	Ortalama Üretim	Fiili Üretim	Kurulu Güç	Ortalama Üretim	Fiili Üretim
Taşkömürü	1 986	13 640	13 246	2 034	13 928	13 520	2 169	14 738	13 500
Linyit	7 131	44 220	29 946	7 131	44 220	34 370	7 131	44 220	35 000
Fuel-Oil	2 253	13 520	5 121	2 219	13 316	6 450	2 219	13 316	7 000
Motorin,LPG,Nafta	253	1 390	362	253	1 390	400	253	1 390	600
Doğal Gaz	10 976	76 840	73 445	11 516	80 080	74 370	11 666	80 980	84 000
Çok yakıtlı (*)	3 268	19 610		3 268	19 610		3 403	20 420	
Biyogaz-atık	35	210	122	37	220	155	37	220	170
TERMİK	25 902	169 430	122 242	26 458	172 764	129 265	26 878	175 284	140 270
HİDROLİK	12 906	45 430	39 561	13 065	45 800	43 540	13 599	47 620	44 200
Jeotermal	15	110	94	23	162	95	23	162	90
Rüzgar	20	60	59	50	150	100	140	420	340
TOPLAM	38 843	215 030	161 956	39 596	218 876	173 000	40 640	223 486	184 900

(*) Fiili üretim yakıt oranlarına göre dağıtılmıştır.

TABLO: IV. 14- Enerji Üretim ve Tüketiminde Gelişmeler

	Birim	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
		Gerçekleş.	Gerçekleş.	Gerçekleş.	Gerçekleş.	Gerçekleş.	Gerçekleş.	Gerç. Tahmini	Tahmin	Tahmin
BİRİNCİL ENERJİ										
ÜRETİM	BTEP	26 320	27 621	26 159	24 884	23 779	24 170	26 472	28 020	28 940
TÜKETİM	BTEP	63 148	81 193	75 883	78 322	83 936	87 778	90 077	94 300	98 880
Kişi Başına Tüketim	KEP	1 023	1 204	1 111	1 131	1 196	1 234	1 249	1 291	1 337
ELEKTRİK ENERJİSİ										
KURULU GÜÇ										
Termik	MW	20 952	27 264	28 332	31 846	35 587	36 824	38 843	39 596	40 640
Hidrolik	MW	11 091	16 070	16 640	19 586	22 990	24 160	25 917	26 481	26 901
	MW	9 861	11 194	11 692	12 260	12 597	12 664	12 926	13 115	13 739
ÜRETİM										
Termik	GWh	86 247	124 922	122 725	129 400	140 580	150 698	161 956	173 000	184 900
Hidrolik	GWh	50 706	94 010	98 653	95 668	105 190	104 556	122 336	129 360	140 360
	GWh	35 541	30 912	24 072	33 732	35 390	46 142	39 620	43 640	44 540
İTHALAT										
İHRACAT	GWh	-	3 786	4 579	3 588	1 158	464	636	660	600
	GWh	696	413	433	435	587	1 144	1 798	2 160	2 000
TÜKETİM										
Kişi Başına Tüketim	GWh	85 551	128 295	126 872	132 553	141 151	150 018	160 794	171 500	183 500
	kWh	1 386	1 903	1 857	1 914	2 011	2 109	2 230	2 348	2 513

BTEP: Bin ton petrol eşdeğeri ; KEP: Kilogram petrol eşdeğeri ; GWh: Milyon kilovatsaat

TABLO: IV. 15- Elektrik Enerjisi Üretiminin Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı

(M: GWh)

	Taşkömürü		Linyit		Akaryakıt		Doğalgaz		Biyogaz-atık ve diğer		TERMİK		HİDROLİK		Jeotermal Rüzgar		TOPLAM	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
1990	621	1,1	19 560	34,0	3 942	6,9	10 192	17,7			34 315	59,6	23 148	40,2	80		57 543	100,0
1991	999	1,7	20 563	34,1	3 293	5,5	12 589	20,9	38	0,1	37 482	62,2	22 683	37,7	81		60 246	100,0
1992	1 815	2,7	22 756	33,8	5 273	7,8	10 814	16,1	47	0,1	40 705	60,4	26 568	39,5	69		67 342	100,0
1993	1 796	2,4	21 964	29,8	5 175	7,0	10 788	14,6	56	0,1	39 779	53,9	33 951	46,0	78		73 808	100,0
1994	1 978	2,5	26 257	33,5	5 549	7,1	13 822	17,6	51	0,1	47 657	60,8	30 586	39,1	79		78 322	100,0
1995	2 232	2,6	25 815	29,9	5 772	6,7	16 579	19,2	222	0,3	50 620	58,7	35 541	41,2	86		86 247	100,0
1996	2 574	2,7	27 840	29,3	6 540	6,9	17 174	18,1	175	0,2	54 303	57,2	40 475	42,7	84		94 862	100,0
1997	3 273	3,2	30 587	29,6	7 157	6,9	22 086	21,4	294	0,3	63 397	61,4	39 816	38,5	83		103 296	100,0
1998	2 981	2,7	32 707	29,5	7 923	7,1	24 837	22,4	255	0,2	68 703	61,9	42 229	38,0	90	0,1	111 022	100,0
1999	3 123	2,7	33 908	29,1	8 080	6,9	36 345	31,2	205	0,2	81 661	70,1	34 677	29,8	102	0,1	116 440	100,0
2000	3 819	3,1	34 367	27,5	9 311	7,5	46 217	37,0	220	0,2	93 934	75,2	30 879	24,7	109	0,1	124 922	100,0
2001	4 046	3,3	34 372	28,0	10 366	8,4	49 549	40,4	230	0,2	98 563	80,3	24 010	19,6	152	0,1	122 725	100,0
2002	4 093	3,2	28 056	21,7	10 744	8,3	52 496	40,6	174	0,1	95 563	73,9	33 684	26,0	153	0,1	129 400	100,0
2003	8 663	6,2	23 590	16,8	9 196	6,5	63 536	45,2	116	0,1	105 101	74,8	35 329	25,1	150	0,1	140 580	100,0
2004	11 998	8,0	22 449	14,9	7 670	5,1	62 242	41,3	104	0,1	104 463	69,3	46 084	30,6	151	0,1	150 698	100,0
2005*	12 100	7,4	28 600	17,6	8 000	4,9	72 700	44,7	150	0,1	121 550	74,8	40 800	25,1	150	0,1	162 500	100,0
2006**	12 000	6,9	33 200	19,1	8 000	4,6	78 500	45,1	150	0,1	131 850	75,8	42 000	24,1	150	0,1	174 500	100,0
2007**	13 500	7,3	35 000	18,9	7 600	4,1	84 000	45,4	170	0,1	140 270	75,9	44 200	23,9	430	0,2	184 900	100,0

* Gerçekleşme Tahmini

**Tahmin

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler Tablosu

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı - Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Enerjide arz güvenliği açısından dışa bağımlılığı kabul edilebilir düzeylerde tutmak amacıyla yerli kaynakların değerlendirilmesine ve enerji verimliliği konusuna öncelik tanınacak ve gerekli düzenlemeler yapılacaktır.				
Tedbir 1.1 Yenilenebilir enerji kaynak potansiyelini belirleme ve uygulamalarını geliştirme ve yaygınlaştırma çalışmaları sürdürülecektir.	EİEİ	DSİ, DMİ, MTA, TÜBİTAK, TEİAŞ, Üniversiteler Özel sektör kuruluşları	2006-2008	Ülke hidrolik, rüzgar, jeotermal, güneş ve biyokütle potansiyelini belirleme çalışmaları sürdürülecek, bu kaynakların verimli ve etkin bir şekilde kullanımını ve yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla araştırma, geliştirme, tip proje ve uygulama çalışmaları gerçekleştirilecektir.
Tedbir 1.2 Enerji verimliliği ve tasarrufuna yönelik kanun ve ikincil mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.	EİEİ	İlgili Bakanlıklar, DPT, Hazine Müsteşarlığı	2006-2007	İlgili Bakanlıklar, kamu kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının katkıları ile son aşamaya getirilen Enerji Verimliliği Kanun Tasarısı TBMM'ye sunulacak ve kanunlaşması halinde ikincil mevzuat hazırlama çalışmalarına geçilecektir.
Tedbir 1.3 Nükleer güç santrallerinin tesisi için uygun altyapı oluşturulacaktır.	ETKB	Hazine Müsteşarlığı, TAİK, DPT, EPDK, İlgili kuruluşlar	2006-2008	Bu kapsamda nükleer yakıt kaynaklarının aranması, nükleer teknoloji alanında etkin AR-GE çalışmalarının yürütülmesi, nükleer santraller için serbest piyasa koşullarında faaliyet ve işletme ortamı oluşturulması, nükleer güç üretiminin düzenlenmesi için gerekli faaliyetlerde bulunulması gibi çalışmalar yürütülecektir. Nükleer atıkların saklanması, tasfiyesi ve kamuoyunun bilgilendirilmesi hususlarına yönelik detaylı plan ve programlar yapılacaktır.
Öncelik 2. Kamu elindeki elektrik üretim ve dağıtım tesislerinin rekabetçi bir piyasa oluşturulması hedefine hizmet edecek şekilde özelleştirilmesi sağlanacaktır.				
Tedbir 2.1 Özelleştirme kapsamında bulunan elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirme işlemlerine devam edilecektir.	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	ETKB, TEDAŞ	2006-2007	Dağıtım özelleştirmesinde amaç, kayıp-kaçak oranları ile elektrik dağıtım maliyetlerini en kısa sürede asgari düzeye çekecek güçlü ve etkin özel dağıtım şirketleri oluşturmaktır.
Tedbir 2.2 EÜAŞ bağlı ortaklığı olan Üretim Portföy Şirketleri özelleştirme kapsamına alınarak özelleştirme işlemleri gerçekleştirilecektir.	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	ETKB, EÜAŞ	2006-2008	EÜAŞ'ın rekabetçi bir piyasa yapısına olanak tanıyacak optimum sayıda üretim portföy grubuna bölünmesi tamamlanmış olup, bu grupların şirketleştirilerek özelleştirme kapsamına alınması ve bu çalışmalar sırasında üretim yatırımlarının piyasa koşullarında yeterli ve istikrarlı bir şekilde gerçekleştirilmesinin sağlanması esas alınacaktır.

Tedbir 2.3 DSİ santrallerinin EÜAŞ'a devri gerçekleştirilecektir.	EÜAŞ	ETKB, DSİ, Hazine Müsteşarlığı	2006-2008	4628 sayılı Kanun gereği, elektrik sektöründe rekabetçi bir serbest piyasa oluşturulması ve özelleştirmelerin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi amacıyla, DSİ uhdesinde olan hidrolik santrallerin EÜAŞ'a devrinin sağlanması gerekli görülmektedir.
Tedbir 2.4 Elektrik Piyasası Yönetim Sistemi Projesi tamamlanacaktır.	TEİAŞ	ETKB	2006-2007	Elektrik sektöründe serbest piyasa alım-satım işlemlerinin şeffaf, rekabete açık bir şekilde gerçekleştirilmesi, takip ve kontrolü amacıyla piyasa dengeleme ve uzlaştırma sistemi oluşturulma çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir.
Öncelik 3. Sınır ötesi enerji ticaretine imkan verecek şekilde ulusal elektrik iletim sisteminin Avrupa iletim sistemlerine uygun bir zamanlama içinde entegrasyonu sağlanacaktır.				
Tedbir 3.1 Sınır ötesi enerji ticaretine imkan verecek enerji nakil hatlarının yapım çalışmaları tamamlanacaktır.	TEİAŞ	DPT	2006-2007	Bu kapsamda Babaeski-Yunanistan (sınır) arası 380 kV'luk EİH tesisi çalışmaları devam etmekte olup 2007 yılı içerisinde tamamlanması beklenmektedir.
Tedbir 3.2 Ulusal elektrik sisteminin daha verimli, kaliteli ve UCTE Standartlarına uygun çalışması sağlanacaktır.	TEİAŞ	TÜBİTAK, Üniversiteler	2006-2008	Bu amaçla başlatılan ve TÜBİTAK, ODTÜ ve İTÜ ile müştereken yürütülen AR-GE çalışmaları sonuçlandırılacaktır.
Tedbir 3.3 Santrallerde frekans kontrolü uygun bir zamanlama içinde gerçekleştirilecektir.	EÜAŞ	EÜAŞ, TEİAŞ, EPDK	2006-2008	Elektrik Piyasası Şebeke Yönetmeliği ve UCTE kriterleri çerçevesinde mevcut yatırım ve rehabilitasyon çalışmalarında termik santrallerin primer frekans kontrolüne uyumunun sağlanması amaçlanmaktadır.
Öncelik 4. Doğal gaz kullanımı rekabete dayalı olarak yaygınlaştırılacak, mevsimsel talep değişimleri de dikkate alınarak ulusal düzeyde doğal gaz ve petrol arz güvenliği sağlanacaktır.				
Tedbir 4.1 Doğal gaz depolama tesisleri kurulmasına yönelik projeler geliştirilecektir.	BOTAŞ	TPAO	2006-2008	Mevsimsel talep değişimlerine cevap vermek üzere Tuz gölü doğal gaz depolama projesi üzerinde çalışmalar devam edecektir.
Tedbir 4.2 Doğal gaz ana iletim şebekeleri tamamlanacak, doğal gazın yurt çapında dağıtım ve kullanımını mümkün hale getirilecektir.	BOTAŞ	EPDK	2006-2008	Doğal gaz ithalatında "al yada öde" yükümlülüğünün karşılanması için talebin artırılmasına yönelik olarak, gazı temel tüketim noktalarına taşıyacak iletim sistemi ve şehir bağlantı yatırımları yürütülecektir. Bu paralelde EPDK tarafından şehir içi dağıtım hizmetlerinin özel sektöre gerçekleştirilmesi için ihaleler sürdürülecektir.

Tedbir 4.3 Petrol alanında güvenliğinin sağlanması stok kurulacaktır.	ETKB	EPDK, İlgili Kuruluşlar	2007-2009	Petrol Kanununda öngörülen piyasada sürekliliğin sağlanması, kriz veya olağan üstü hallerde risklerin önlenmesi ve uluslararası anlaşmalar gereği olağanüstü hal petrol stokları ile ilgili yükümlülüklerin ifası amacıyla, bir önceki yıl günlük ortalama kullanımının içindeki net ithalatın en az 90 günlük miktarı kadar ulusal petrol stoku tutulmasını ve bu stokun etkin şekilde yönetilmesini sağlayacak bir stok ajansı kurulacaktır.
Öncelik 5. Bölgemizde bulunan enerji (doğal gaz, elektrik ve petrol) üretim kaynaklarının Avrupa'ya bağlantısında Türkiye'nin transit güzergahı olması ve Ceyhan'ın uluslararası bir enerji merkezi haline gelmesi için çalışmalar sürdürülecektir.				
Tedbir 5.1 Ortadoğu ve Hazar bölgesi ülkelerinin AB ülkeleri ile boru hatları aracılığı ile buluşturulması amacıyla projeler gerçekleştirilecektir.	BOTAŞ	ETKB, Hazine Müsteşarlığı, DPT	2006-2008	NABUCCO ve Türkiye-Yunanistan-İtalya boru hatları etüd çalışmaları devam etmektedir.
Tedbir 5.2 Ceyhan'ın uluslararası enerji piyasasında önemli merkezlerden birisi olmasına çalışılacaktır.	BOTAŞ	ETKB, Hazine Müsteşarlığı, DPT	2007-2009	Hazar ve Rusya bölgesi petrolünün batıya ulaştırılmasında büyük bir öneme sahip olacak Samsun-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi çalışmalarına devam edilecektir.

ULAŞTIRMA

1. Mevcut Durum

Genel

Artan ulaşım talebine uygun demiryolu ve denizyolu fiziki altyapısının zamanında gerçekleştirilememesi ve kapıdan kapıya taşımacılık için en uygun ulaştırma modunun karayolu taşımacılığı olması, yük ve yolcu taşımalarının ağırlıklı olarak karayolu ağına yüklenmesine yol açmıştır. Bu durum fiziki standartlar ve ağ yoğunluğu açısından zaten yetersiz olan karayolu altyapısının, yasal sınırı aşan yüklemeler ve bakım-onarım hizmetleri için zamanında yeterli kaynak ayırlamaması gibi nedenlerle daha da yıpranmasına ve verimsiz bir ulaşım sisteminin oluşmasına sebep olmuştur. Artan ulaşım talebi, uzun dönemli planlamalar yapılsa dahi, kısıtlı kaynakların kısa vadeli kaygılarla karayolu iyileştirme ve yapım yatırımlarına tahsis edilmesine sebep olmaktadır. Eski bir altyapı üzerinde işletmecilik yapılan demiryollarının rekabet edebilirliği her geçen gün azalmaktadır. Denizyollarında büyük liman altyapılarının inşasını özendirecek finansman modelleri etkin bir şekilde hayata geçirilememiştir. Sonuç olarak, kısıtlı kaynak, yanlış oturtulmuş karayolu ağırlıklı yapı ve sürekli artan talep kendi kendini besleyen olumsuz bir yapı yaratmıştır.

Hızlı ve plansız kentleşme, büyük kentlerde yaşanan yüksek nüfus artışı ve motorlu taşıt sahipliğindeki yükseliş; Türkiye'de kentiçi ulaşımında yaşanan fazla yakıt tüketimi, çevre kirlenmesi, kazalar ve trafik sıkışıklığı problemlerinin artarak devam etmesine sebep olmaktadır. Kentiçi ulaşımında bütün belediyeler için bağlayıcı olacak ulusal standart

ve kriterlerin belirlenememiş olması, yüksek maliyetli raylı sistemlerin yapımı konusunda önceliklendirme yapılamamasına neden olmaktadır.

2004 yılında şehirlerarası yolcu taşımalarının yüzde 95'i, yük taşımalarının yüzde 90'ı karayolu ile gerçekleştirilmiştir. Bu oran AB-25 ülkelerinde 2003 yılı için yolcu taşımalarında yüzde 85, yük taşımalarında ise yüzde 44 düzeyindedir. Aynı yıl itibarıyla, AB ülkelerinde yük taşımalarının yaklaşık yüzde 43'ü denizyolu ve iç su yolları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Mevcut ulaştırma altyapı yoğunluğu incelendiğinde, Türkiye'nin AB-25 ortalamasının oldukça altında karayolu, otoyol ve demiryolu ağına sahip olduğu gözlenmektedir. AB'ye üye 25 ülkede ortalama kilometrekareye düşen karayolu uzunluğu 0,474 km, otoyol uzunluğu 0,015 km iken, ülkemizde sırasıyla 0,201 km ve 0,002 km'dir.

TABLO: IV. 16- Ulaştırma Altsektörlerinde Gelişmeler

	Birim	2004 Gerçek- leşme (1)	2005 Gerçek- leşme (2)	2006 Tahmin (3)	Yıllık Artış (%)	
					2005 (2/1)	2006 (3/2)
DEMİRYOLU ULAŞIMI						
Yolcu Taşıma (Yurtiçi)	Milyon-Yolcu-Km	5 098	4 977	5 026	-2,4	1,0
Yük Taşıma (Yurtiçi)	Milyon-Ton-Km	9 178	9 707	10 192	5,8	5,0
DENİZYOLU ULAŞIMI						
Yük Taşıma (Yurtiçi) ⁽¹⁾	Milyon-Ton-Km	5 350	5 225	5 330	-2,3	2,0
Yük Taşıma (Yurtdışı) ⁽¹⁾	Milyon-Ton-Km	680 000	681 000	757 000	0,1	11,2
Türk Deniz Tic.Filosu Tonajı (300 Grt ve Üstü)	Bin DWT	7 055	7 600	7 900	7,7	3,9
HAVAYOLU ULAŞIMI						
Yolcu Taşıma (Yurtiçi) ⁽²⁾	Milyon-Yolcu-Km	3 236	4 016	5 170	24,1	28,7
Yolcu Taşıma (Yurtdışı) ⁽²⁾	Milyon-Yolcu-Km	15 358	17 301	22 658	12,7	31,0
KARAYOLU ULAŞIMI ⁽³⁾						
Yolcu Taşıma (Yurtiçi)	Milyon-Yolcu-Km	174 312	182 152	190 349	4,5	4,5
Yük Taşıma (Yurtiçi)	Milyon-Ton-Km	156 853	166 831	171 836	6,4	3,0
BORUHATTI ULAŞIMI						
Yük Taşıma (Yurtiçi) ⁽⁴⁾	Milyon Ton-Km	2 664	2 712	2 640	1,8	-2,7
Yük Taşıma (Transit) ⁽⁴⁾	Milyon Ton-Km	3 280	1 141	7 307	-65,2	540,4
Doğal Gaz ⁽⁵⁾	Milyon Nm ³	21 798	26 707	29 700	22,5	11,2

(1) Denizyoluyla yapılan taşımaların tümünü kapsayan hesaplanmış tahmini taşıma miktarlarıdır.

(2) Yalnız THY tarafından yapılan taşımalarıdır.

(3) KGM'nin sorumluluğu altındaki yol ağına yapılan taşımalarıdır.

(4) Yalnız hampetrol taşımalarıdır.

(5) Rusya Federasyonu, Nijerya, Cezayir, Azerbaycan ve İran'dan ithalatı yapılan toplam doğal gaz taşımalarıdır. Sm³, 9.155 kcal/m³e göre kalori düzeltmesi yapılmış hacim değerleridir.

TABLO: IV. 17- Ülkelere Göre Ulaştırma Altsektörlerinin Karşılaştırması

Ülkeler	Karayolu Yoğunluğu km/km ² (2003)	Otoyol Yoğunluğu km/km ² (2003)	Demiryolu Yoğunluğu km/1.000 km ² (2003)	Havayolu Yolcu Trafikliği (1.000 Adet) (2004)
Çek Cumhuriyeti	0,703	0,007	122	9 950
Fransa	0,724	0,019	54	102 432
Almanya	0,648	0,034	101	135 850
Belçika	0,511	0,057	115	17 469
Avusturya	0,417	0,019	69	18 297
AB-25	0,474	0,015	50	650 425
Türkiye	0,201(1)	0,002	11	44 789

Kaynak : Avrupa Birliği Enerji-Ulaştırma İstatistikleri (2005), Karayolları Genel Müdürlüğü İstatistikleri (2003), DHMİ İstatistikleri (2004), Eurostat.

(1) Asfalt kaplamalı köy yolları da dikkate alınmıştır.

Karayolu

Ülkemizde özellikle yük taşımacılığının yüzde 90'lar düzeyinde karayolu ile gerçekleştiriliyor olması karayollarındaki ağır taşıt trafiğini artırmakta ve bu durum trafik güvenliğini azaltmaktadır. Devlet yolları üzerindeki ortalama günlük trafik AB değerlerine göre düşük olmasına rağmen, 2003 yılı verilerine göre Türkiye'de trafik kazalarında 100 km yola düşen ölü sayısı AB-15 ortalamasının yaklaşık 5 katı düzeyindedir.

2006 yılı başı itibarıyla köy yolları hariç toplam 63.714 km uzunluğundaki devlet ve il yollarının 4.424 km'si stabilize, toprak ve geçit vermez yol niteliğindedir. Yurt içi yük taşımalarının yüzde 90'ının gerçekleştirildiği karayollarında ağır taşıt trafiğine uygun bitümlü sıcak karışım (BSK) kaplamalı yol uzunluğu ise sadece 8.855 km'dir.

TABLO: IV. 18- Karayolu Ağının Durumu (km)

(2006 yılı başı itibarıyla)

	BSK	Sathi Kaplama	Parke	Stabilize	Toprak	Geçit Vermez	Toplam
Otoyollar	1 775	-	-	-	-	-	1 775
Devlet Yolu	6 199	24 541	42	254	86	249	31 371
İl Yolu	881	25 761	91	1 953	1 243	639	30 568
Toplam	8 855	50 302	133	2 207	1 329	888	63 714

Kaynak: TCK Gn.Md.

Türkiye-AB mali işbirliği kapsamında ele alınan ve karayolu sektöründe AB'ye uyum sürecinde yapılması gereken düzenlemeleri, personel eğitimini ve trafik denetimlerinin güçlendirilmesini içeren Karayolu Sektörüne Destek Projesi çalışmalarına devam edilmektedir.

AB'ye katılım müzakereleri çerçevesinde, karayolu taşımacılık mevzuatının tarama süreci tamamlanmıştır.

Demiryolu

Türkiye'deki mevcut demiryolu ağı toplam 10.984 km olup, bu ağın 8.697 km'si ana hattır. Demiryolu ağının 2.305 km'si elektrikli ve 2.665 km'si sinyallidir. Ana şehirler arasındaki koridorlarda taşımacılık eski bir altyapı üzerinde sürdürülmeye çalışılmaktadır. Türkiye'de hem demiryolu yoğunluğu hem de mevcut demiryolları üzerindeki trafik yoğunluğu azdır. Ayrıca, Türkiye, yüzde 20 elektrikli hat oranıyla, yüzde 50 olan AB ortalamasının oldukça altındadır. Demiryolu altyapısının en önemli problemi büyük nüfuslu şehirler arasındaki demiryolu hatlarının yüksek hız ve kaliteli servise uygun olmamasıdır.

Blok tren işletmeciliğine geçiş, yeni ve verimli yük vagonlarının temini ve özel sektörün kendi mülkiyetindeki vagonlarla taşımacılığın teşviki neticesinde yük taşımacılığında milyon ton-km bazında, 2004 yılında yüzde 9,5, 2005 yılında yüzde 5,8 artış sağlanmıştır. Yük taşımacılığına olumlu yönde etki edecek yeni demiryolu yatırımları yapılmaktadır. Uluslararası trenlere hizmet verecek Muratlı-Tekirdağ demiryolu ve önemli bir sanayi merkezi olan Kemalpaşa'nın demiryolu şebekesine bağlantısını sağlayacak Kemalpaşa Demiryolu Bağlantı Hattı ihaleleri tamamlanmak üzeredir.

Yolcu taşımacılığında yolculuk süresinin uzun, güvenilirlik ve güvenliğin ise düşük olması talebin yetersiz düzeyde kalmasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte, 2004 yılında inşaatına başlanan Ankara-İstanbul Hızlı Tren projesinin Ankara-Eskişehir kesimi 2006 yılı sonunda test işletmesine açılacaktır. Ankara-Konya Hızlı Tren projesinin altyapısı ihale edilmiş ve inşaatına başlanmıştır. Ayrıca, Ankara-Afyonkarahisar-İzmir, Ankara-Sivas, Halkalı-Bulgaristan Hududu Hızlı Tren hatlarının etüd-projeleri tamamlanmıştır.

TCDD'nin piyasa şart ve dengelerini gözetken, etkin hizmeti esas alan ve müşteri odaklı bir işletmecilik anlayışına geçmesi önem taşımaktadır. İçine kapanık, müşteri ihtiyaçlarını ve doğal avantajlarını gözetmeyen, sürekli zarar etmesi nedeniyle ihtiyaç duyduğu operasyonel elemanları alamayan TCDD'nin mevcut yapısı demiryollarındaki taşımacılığı olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuzlukların bir kısmının giderilmesine yönelik olarak, TCDD Kanunu ve Türk Demiryolu Kanunu tasarıları, AB destekli eşleştirme projesi dahilinde hazırlanmıştır.

Denizyolu

Türkiye'de 2005 yılı sonu itibarıyla 3.3 milyon TEU (Twenty Feet Equivalent Unit) konteyner ve 202 milyon ton yük elleçlenmiştir. 2005 yılında elleçlenen yük miktarlarının bir önceki yıla göre büyük bir artış göstermemesinin nedeni limanların talebe cevap verecek şekilde geliştirilememesidir. Bilhassa özelleştirme kapsamındaki limanların gerekli bakım-onarımlarının zamanında yapılamaması ve gerekli ekipmanın temin edilememesi, yüklerin yakın ülke limanlarına yönelmesine neden olmaktadır. Ayrıca, ölçek ekonomisi yakalanamadığı için limanlara yeterli yük çekilememekte ve Türkiye denizyolunda transit bir ülke olamamaktadır. Bu durum, Türkiye'deki liman başına elleçlenen yük miktarlarının AB'nin Akdenizdeki limanlarıyla karşılaştırıldığında neden düşük seviyede kaldığını da açıklamaktadır. Büyük ölçekli liman yatırımlarının zamanında gerçekleştirilememesi, artan ticaret talebinin zorlamasıyla birlikte küçük ölçekli liman ve

iskelelerin yapımına yol açmakta, bu da yük trafiğinin dağılmasına neden olmakta ve liman başına elleçleme miktarları düşük kalmaktadır.

Deniz güvenliği konusuna yönelik olarak, Türk bandırasının sicili son dönemde iyileşme göstermiş; Türkiye'nin dış ticaretinin yüzde 50'sinin gerçekleştiği AB ülkeleri nezdinde, kara listenin 'çok yüksek risk' kategorisinden 'orta-yüksek risk' kategorisine geçilmiştir.

TABLO: IV. 19- Akdeniz Limanlarındaki Konteyner Trafiği

Limnlar	Konteyner (Bin TEU)
Gioia Tauro – İtalya	3 149
Algeciras – İspanya	2 516
Valencia – İspanya	1 993
Genoa – İtalya	1 606
Barcelona – İspanya	1 652
Pire – Yunanistan	1 605
La Spezia – İtalya	1 007
Marseille – Fransa	833
İzmir – Türkiye	701
Mersin – Türkiye	467
Haydarpaşa – Türkiye	244

Kaynak : Avrupa Birliği Enerji-Ulaştırma İstatistikleri (2003), TCDD İstatistik Yıllığı (2003)

Havayolu

Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (DHMI) tarafından işletilen havalimanı ve meydanlarının sayısı, 20'si uluslararası statüde olmak üzere, 36'ya ulaşmıştır. Bu meydanlardaki yolcu trafiğinin yaklaşık yüzde 95'i Atatürk, Antalya, Esenboğa, Adnan Menderes, Dalaman, Bodrum/Milas, Adana ve Trabzon havalimanlarında gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, bu meydanların kapasitelerinin artırılmasına yönelik yatırımlar ile hizmet standartlarının yükseltilmesi sektör açısından önceliğini korumaktadır.

Havayolu ulaşımındaki vergi yükünün azaltılması sonucu talepte yaşanan patlama, 2005 yılında azalan bir ivme ile de olsa, devam etmiştir. Bunun sonucunda, 2005 yılında havalimanı ve meydanlarında gerçekleşen yolcu trafiği, bir önceki yıla göre dış hatlarda yüzde 13,9 artarak 34,6 milyon, iç hatlarda yüzde 38,2 artarak 19,9 milyon ve toplamda ise yüzde 21,7 artarak 54,5 milyon olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılında ise, dış hat yolcu trafiğinin yüzde 5,8 düşüşle 32,6 milyon, iç hat trafiğinin yüzde 32,1 artışla 26,3 milyon, toplam trafiğin ise yüzde 8 artışla 58,9 milyon olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Ulaştırma sektöründeki temel amaç, ülke ekonomisinin ve sosyal hayatın gereksinimlerine uygun, taşıma türleri arasında dengenin sağlandığı, çağdaş teknoloji ve uluslararası kurallarla uyumlu, çevreye duyarlı, ekonomik ve güvenli taşımacılığın yapıldığı bir ulaştırma altyapısının zamanında oluşturulmasıdır. Ulaştırma alt sektörlerinin birbirlerini tamamlayıcı nitelikte çalışması ve kombine taşımacılığın yaygınlaştırılması esastır.

Mevcut karayolu altyapısının standartları iyileştirilerek, öncelikle ortalama günlük ağır taşıt trafiği 1.000 aracın üzerinde olan yolların BSK kaplamalı hale getirilmesine

devam edilecektir. Diğer taraftan, bölünmüş yol ağında 15.000 km hedefine ulaşılabilmesini teminen, dönem sonuna kadar ana güzergahlarda bölünmüş yol yapım çalışmaları sürdürülecektir.

Bu çerçevede, 2007 yılında 560,5 km uzunluğundaki Doğu Karadeniz Sahil Yolunun tümünün trafiğe açılması, ayrıca BSK, sathi kaplama ve üstyapı seviyesinde yaklaşık 1.500 km bölünmüş yol yapımının tamamlanması öngörülmektedir.

Trafik güvenliğini artırmaya yönelik altyapı ve denetim hizmetleri iyileştirilecektir. Bu çerçevede, kara noktaların giderilmesi çalışmalarına devam edilecek ve ana karayolu güzergahlarının otokorkuluk, çizgi ve trafik levhası gibi eksiklikleri, AB'den sağlanacak hibe ile desteklenmek suretiyle, giderilecektir. Ayrıca, bilgi ve yönetim destek hizmetlerinin geliştirilmesi ile etkinlik artırılabilecektir.

Otoyollarda mevcut altyapının korunmasına önem ve öncelik verilecek, akıllı ulaşım sistemleri kapsamında otomatik geçiş sistemleri yaygınlaştırılacak, sürücü bilgilendirme ve trafik yönetim sistemleri tesis edilecektir.

Ulusal karayolu ağı üzerindeki ana koridorlarda yapımı devam etmekte olan otoyol projelerinden Bolu Dağı Geçişi (25 km) 2007 yılında tamamlanarak trafiğe açılacak; Ankara-Habur güzergahındaki Kemerhisar-Pozantı Otoyolunun ana gövdesi ile G.Antep-Ş.Urfa Otoyolunun tamamına ait yapım işleri hızlandırılacaktır. Büyük şehir geçişlerinin çevre yollarına dönüştürülmesi politikası çerçevesinde başlatılan ve ana gövdesi 2006 yılında tamamlanan Bursa Çevreyolu (54 km) projesinde bağlantı yolları yapımına devam edilecek, İzmir Çevreyolunun, yapımı devam eden kuzey kesiminde, Çiğli kavşağına kadar olan bölüm tamamlanacaktır.

Yük taşımalarının demiryolu ağırlıklı yapılması ulaştırma sektöründe stratejik bir amaçtır. Bu doğrultuda demiryolunda özel sektör tren işletmeciliği geliştirilecektir. Yük taşımacılığı özel sektörün işletmecilik avantajlarından yararlanılmak üzere serbestleştirilecek ve TCDD yeniden yapılandırılarak kamu üzerindeki mali yükü sürdürülebilir bir seviyeye çekilecektir. Özel sektörle ortaklıklara gidilerek başta sanayi bölgeleri olmak üzere demiryolu bağlantı hattı yatırımları yapılacak ve araç yatırımları özel sektöre bırakılacaktır.

Türkiye'nin, büyük ölçekli ve ana limanlar oluşturarak, transit ülke konumuna gelmesi sağlanacak, bu özellikteki projelere öncelik verilecektir. Ayrıca, başta Otomatik Tanımlama Sistemi olmak üzere deniz güvenliği konusunda yatırımlara hız verilecek, projelerin bir an önce tamamlanmaları sağlanacaktır. Devletin liman işletmeciliğindeki azalan rolü, düzenleyici rolünün önemini artırmıştır. Bu rolün yerine getirilebilmesi için liman otoritesi oluşturulacaktır.

Bölgesel havayolu taşımacılığını sürekli hale getirmek üzere çeşitli destek mekanizmaları geliştirilecektir. Bunun yanında, genel ulaştırma politikaları çerçevesinde İstanbul bölgesinde uzun dönemli talebi karşılamaya yönelik yeni havalimanı için gerekli etüd ve proje çalışmaları başlatılacaktır.

Kentlerimizde ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde, arazi kullanım planları ile bütünlük ulaşım planlamasına dayanan, araca değil insana öncelik veren, çağdaş teknolojinin tüm olanaklarından faydalanan, kentin özgün yapısı ile

uyumlu ulaşım türlerini dikkate alan, toplumun her kesimi için erişilebilir, adil ve güvenli ulaşım yapısının oluşturulması temel amaçtır.

Kentçi ulaşımında gerek yerel gerekse merkezi yönetim düzeyinde proje seçimi ve finansmanı ile yapım ve işletme aşamalarında uygulanacak ulusal standartların oluşturulması için gerekli çalışmalar başlatılacaktır.

Kentlerimizde en yaygın ve temel toplu taşıma türü olan otobüs sistemlerinin geliştirilmesiyle hizmet sunum kalitesinin artırılması sağlanacak, raylı sistem yatırımları zirve saatte tek yönde 15.000 yolcu/saat yolculuk talebine sahip koridorlarda gerçekleştirilecektir. Raylı sistem projelerinin yatırım programına alınması aşamasında projelerin ekonomik ve mali yapılabilirliğinin yanı sıra teklif veren belediyenin mali yapısı da değerlendirilecektir. Projelerin finansmanında özkaynak kullanımı esas olacak, dış finansman kaynakları sadece yüksek teknoloji uygulamalarını içeren işlerin yapımında kullanılacaktır. Yerli sanayiden kentçi raylı sistem projelerinde azami ölçüde faydalanarak uluslararası rekabet gücünün artırılabilmesi amacıyla, projelerin planlama sürecinden başlayarak finansmanının sağlanmasına kadar bütün aşamalarda, belediyeler yerel sanayi ile işbirliğine yönlendirilecektir. Dış finansmanda Hazine garantisi gerektiren kentçi ulaşım projelerinde maliyetin asgari yüzde 25'i belediye özkaynaklarından finanse edilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik/Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1: Bölünmüş yol yapımlarının tamamlanması ve standartlarının yükseltilmesiyle mevcut karayolu altyapısı iyileştirilecektir.				
Tedbir 1.1 Bölünmüş yol yapımına devam edilecektir.	TCK Gn. Md.		2007	15.000 km bölünmüş yol hedefine ulaşmak için 2007 yılı içerisinde yaklaşık 1.500 km bölünmüş yol tamamlanacaktır.
Tedbir 1.2 Ağır taşıt trafiği bulunan yolların fiziki standardı yükseltilecektir.	TCK Gn. Md.		2006-2008	Ortalama günlük ağır taşıt trafiği 1.000 aracın üzerinde olan güzergahlarda BSK yapımına öncelik verilecektir.
Öncelik 2: Karayollarında trafik güvenliği artırılacaktır.				
Tedbir 2.1 Karayolu altyapısındaki kara noktalar giderilecektir.	TCK Gn. Md.	Emniyet Gn.Md., TCDD Gn. Md.	2006-2008	Her yıl 100 adet kara nokta önceliklere göre giderilecek, devlet ve il yollarındaki hemzemin TCDD geçitlerinin tamamı otomatik bariyerli hale getirilecektir.
Tedbir 2.2 Ağır taşıt denetimleri etkinleştirilecektir.	Ulaştırma Bak.	TCK Gn. Md., Emniyet Gn.Md., Jandarma Gn.K.	2006-2008	Sabit ve seyyar kontrol sistemlerinin kurulması tamamlanarak her yıl 1,5 milyon araç kontrolden geçirilecektir.

Tedbir 2.3 Karayolu yatay ve düşey işaretlemeleri yeterli düzeye ulaştırılacaktır.	TCK Gn. Md.		2006-2008	Yapımı tamamlanan bölünmüş yollar başta olmak üzere karayollarındaki oto-korkuluk, trafik levhası ve yol işaretlemeleri gibi eksiklikler giderilecektir.
Tedbir 2.4 Şehir geçişleri iyileştirilecektir.	TCK Gn. Md.	Belediyeler	2006-2008	Büyük kentlerdeki çevre yolu yapımları ile trafik şehir dışına kaydırılacak, bu çerçevede öncelikle Bursa, Afyon, İzmir ve Kayseri Çevre Yolları tamamlanarak Denizli Çevre Yolunun yapımına başlanacaktır.
Tedbir 2.5 Altyapı ve denetim hizmetlerinde kullanılacak bilgi ve yönetim destek sistemleri geliştirilecektir.	TCK Gn. Md.	Belediyeler, Emniyet Gn.Md., Jandarma Gn.K.,	2006-2008	Karayolu altyapısı ve trafik denetiminde kullanılacak bilgi sistemleri (CBS , Araç Denetim Sistemleri vb.) geliştirilerek hizmetlerin ve karar mekanizmalarının etkinleştirilmesi sağlanacaktır.
Öncelik 3: AB kaynaklarından azami ölçüde yararlanılarak, AB ülkelerinin, Kafkas ülkeleri, Orta Asya, Güney Asya ve Ortadoğu ülkeleriyle ulaşımını sağlayan ulusal ulaşım ağlarımızın Trans-Avrupa ulaştırma ağları ile bütünleşmesi yönünde çalışmalar hızlandırılacaktır.				
Tedbir 3.1 Uluslararası akslarda yapımı devam eden otoyollar ile bölünmüş yol projeleri tamamlanacaktır.	TCK Gn. Md.	DPT, Ulaştırma Bak., Dışişleri Bak.	2006-2008	Bolu Dağı Geçişi, Kınalı Ayrımı-Tekirdağ-İpsala bölünmüş yolu tamamlanacak, G.Antep-Ş.Urfa Otoyolu ve K.Hisar-Pozantı Otoyolu hızlandırılacak, Şanlıurfa-Habur ve Gerede-Merzifon güzergahları başta olmak üzere uluslararası karayolu aksları geliştirilecektir.
Tedbir 3.2 AB hibelerinden yararlanmak için gerekli olan kurumsal düzenlemeler ve sektörel stratejiler hazırlanacaktır.	DPT	Ulaştırma Bak., Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	2006-2008	AB'nin Türkiye ve diğer aday ülkeler için 2007 yılından itibaren uygulamaya başlaması öngörülen IPA mali yardım aracının hayata geçirilmesi ve bu kapsamda finansman kullanılabilmesi için sektörel stratejiler oluşturulacak, TINA çalışması tamamlanacaktır.
Öncelik 4. Yük Taşımacılığında demiryoluna ve deniz yoluna ağırlık verilecektir.				
Tedbir 4.1 TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü hatlarında özel sektör tren işletmeciliği yaygınlaştırılacaktır.	TCDD	Ulaştırma Bakanlığı, DPT	2006-2008	Danıştay'ın vermiş olduğu TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü Hatlarında Diğer Şahıslara Ait Trenlerin İşletilmesine Dair Yönetmeliğin yürütmesinin durdurulması kararına istinaden uygulamaya ara verilmiştir. Özel sektör tren işletmeciliğine devam edilmesi hususu Türk Demiryolu Kanunu taslağı ve TCDD Kanunu taslağına değerlendirilecektir.

Tedbir 4.2 Demiryolu sektörüne ve TCDD'ye ilişkin yeni mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.	Ulaştırma Bakanlığı	DPT, TCDD, DLH	2006-2008	Türkiye-AB mali işbirliği çerçevesinde ülkemiz demiryolu sektörü için AB müktesebatı ile uyumlu yasal düzenlemelerin yapılması amacıyla, Demiryolu Sektörünün Organizasyonu eşleştirme projesi ihdas edilmiştir. Bu proje kapsamında Türk Demiryolu Kanunu (çerçeve kanun) ve TCDD Kanunu tasarıları ve bu kanunların tamamlayıcısı yönetmelik tasarıları nihai hale getirilmiştir. 2007 yılında Ulaştırma Bakanlığınca kanunlaşma süreci başlatılacaktır.
Tedbir 4.3 Özel sektör katkısı ile organize sanayi bölgelerine ve büyük fabrikalara bağlantı hatları yapılacaktır.	TCDD, DLH	Ulaştırma Bakanlığı, DPT	2006-2008	İzmir Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi (KOSBİ) demiryolu bağlantı hattı projesinin ihalesi DLH tarafından tamamlanmak üzere-dir. Gaziantep Serbest Bölge demiryolu bağlantı hattı TCDD tarafından tamamlanmıştır. Manisa Organize Sanayi Bölgesi demiryolu bağlantı hattı inşaatı (7 km) OSB'nin kendi imkanlarıyla başlatılmıştır. Denizli OSB bağlantı hattı için TCDD ve Denizli OSB arasında protokol hazırlıkları devam etmektedir. Aydın-Çine-Güllük Limanı demiryolu bağlantı hattının proje çalışmaları devam etmektedir. 2006-2008 yılları arasında 415 km iltisak hattı ile 302 fabrika daha şebekeye bağlanacaktır.
Tedbir 4.4 Limanların geri sahasında demiryolu aktarım terminaleri veya karada konteyner terminaleri kurularak, demiryolu taşımacılık anlayışından lojistik taşımacılık anlayışına geçilecektir.	TCDD	Ulaştırma Bakanlığı, DPT	2006-2008	Yük taşımalarında kapıdan kapiya taşımacılık yapılacak ve demiryolu-karayolu yük transferi sağlanacaktır. Gaziantep Kara Terminali daha işler hale getirilecektir. Ayrıca, yeni terminalerin yerleri ve teknik özellikleri saptanarak özel sektör katkısı ile inşaatlarına başlanacaktır.

Öncelik 5. Hizmet kalitesini ve sektör içindeki payını artırmak ve kamu üzerindeki mali yükünü azaltmak amacıyla TCDD yeniden yapılandırılacaktır.				
Tedbir 5.1 TCDD'nin Yeniden Yapılanma Projesi tamamlanacaktır.	TCDD	Ulaştırma Bakanlığı, DPT	2006-2008	TCDD'nin toplam personel sayısı tedricen azaltılacaktır. Artan operasyonel personel ihtiyacı yeni personel alımı veya faal olmayan personelin ihtiyaca göre eğitilmesiyle karşılanacaktır.
Tedbir 5.2 İzmir banliyö işletmeciliği İzmir Büyükşehir Belediyesine devredilecektir.	TCDD, İzmir Büyükşehir Belediyesi	Ulaştırma Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı	2006-2009	Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile TCDD ve İzmir Büyükşehir Belediyesinin İzmir banliyö işletmesini yürütmek üzere bir şirket kurması onaylanmıştır. Bu şirket Basmane-Menemen, Alsancak-Cumaovası hatlarının metro standardında işletilmesinden sorumlu olacaktır. İzmir Büyükşehir Belediyesi ile TCDD arasında yapılan protokol gereği eksik istasyonlar ve kara/ yaya alt ve üst geçitleri dış kredi ile finanse edilerek Belediye tarafından tamamlanacaktır.
Tedbir 5.3 TCDD'nin bağlı ortaklıkları ve fabrikaları özel sektöre açılacaktır.	TCDD	Ulaştırma Bakanlığı, DPT	2006-2008	Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile özel sektöre iştirak kurulması yöntemiyle açılma kararı alınan Çankırı Makas Fabrikası ile ilgili işlemler bir an önce başlatılacaktır. Bağlı ortaklıklar özelleştirme programına alınma, iştirak kurulması veya diğer yöntemlerle özel sektöre açılacaktır.
Tedbir 5.4 TCDD'nin Hızlı Tren işletmecilik kapasitesinin oluşturulması için gereken teknik ve idari eğitim çalışmaları başlatılacaktır.	TCDD	DPT	2007-2008	Hızlı Tren işletmecilik teknikleri ve Hızlı Tren Setleri bakım-onarımı konusunda TCDD'de teknik ve idari kapasitenin oluşturulması gerekmektedir. Bu amaçla gerekirse AB fonlarından da yararlanarak bir teknik işbirliği projesi 2007 yılında başlatılacaktır.

Öncelik 6: Liman kapasiteleri artırılabacak, limanlar kombine taşımacılık yapılan lojistik merkezler haline getirilecek ve limanların etkin yönetimi sağlanacaktır.				
Tedbir 6.1 Liman Otoritesi kurulacaktır.	Denizcilik Müsteşarlığı	Ulaştırma Bak., Özelleştirme İdaresi Bşk., TCDD, İlgili Belediyeler, Deniz Tic. Odası	2006-2008	Liman yönetiminde dağınıklığın giderilmesi ve devlet tarafından belirlenecek politikanın liman ihtiyaçlarını da gözönüne alacak şekilde uygulanmasını teminen Türkiye için liman otoritesi modeli belirlenecek, gerekli hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır. Bu otorite, limanların devlet politikası doğrultusunda gelişimini yönlendirecek, limanlardaki kılavuzluk, römorkaj ve pilotaj hizmetlerinin standartlarının belirlenmesini sağlayacak, tekelleşmeyi önlemek için gerektiğinde tarife düzenlemelerini yönlendirecektir. Liman otoritesi tek bir liman için kararlar almaktan ziyade tüm limanları makro açıdan gözetip ve düzeni sağlayan bir yapılanmaya sahip olacaktır.
Tedbir 6.2 Büyük ölçekli limanlar oluşturulacak, dağınık yapıda düşük kapasitedeki liman oluşumları hazırlanacak olan bir Kıyı Yapıları Master Planı çerçevesinde önlenecektir.	Ulaştırma Bakanlığı (DLHİ Gn.Md.)	Denizcilik Müst., Özelleştirme İdaresi Bşk., TCDD, İlgili Belediyeler, Deniz Tic. Odası	2007-2009	Türkiye'nin denizyolu taşımacılığında hak ettiği payı alabilmesi ve transit ülke olabilmesi için büyük ölçekli limanlar oluşturulacaktır. Ayrıca, bir Kıyı Yapıları Master Planı yapılarak büyük ölçekli liman oluşumuna uygun liman sahaları belirlenecek ve girişimcilerin bu sahalarla yönlendirilmesi sağlanacaktır.
Tedbir 6.3 Hazırlanacak olan Kıyı Yapıları Master Planı da göz önünde bulundurularak, yeni liman yapımında bürokratik süreç hızlandırılacaktır.	Ulaştırma Bakanlığı (DLHİ Gn.Md.)	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, DPT, TCDD, Denizcilik Müst., Deniz Tic. Odası,	2006-2008	Türkiye'de yeni liman inşaatlarında inşaat aşamasından işletme ruhsatı alınmasına kadar olan süreçte birçok kamu kurumu ve belediyenin yetki ve sorumluluğa sahip olmasının getirdiği çok başlılık sorununun çözümüne yönelik çalışmalar sonuçlandırılacaktır.
Tedbir 6.4 Limancılık faaliyetleri ve denizcilik sektöründe veri toplanması ve değerlendirilmesine ilişkin sorun çözümlenecektir.	Denizcilik Müsteşarlığı	TÜİK, Deniz Tic. Odası	2006-2008	Denizcilik Müsteşarlığı, Deniz Ticaret Odası ve TÜİK, AB ülkelerinde kullanılan istatistik parametrelerinin belirlenmesi ve veritabanı oluşturulması konularında bir rapor hazırlayacak ve bu rapor doğrultusunda gerekli tedbirler alınacaktır.

Öncelik 7: Bayrak, liman ve kıyı devleti kontrolü iyileştirilecek; TC vatandaşlarının, sahip oldukları filo için Türk bayrağını tercihi yönünde çalışmalar yapılacaktır.				
Tedbir 7.1 Deniz güvenliğinin artırılması kapsamında bayrak, liman ve kıyı devleti kontrolü iyileştirilecektir.	Denizcilik Müsteşarlığı	Sahil Güvenlik Komutanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, TDİ, Deniz Tic. Odası, İstanbul Büyükşehir Belediyesi	2006-2008	Deniz Emniyeti Kanunu ve ikincil mevzuatı çıkarılacaktır. Liman tüzükleri yeniden gözden geçirilerek eksiklikleri tamamlanacaktır. Bayrak ve liman devleti denetimlerinin AB standartlarında yapılmasına devam edilecek, Paris Mutabakatı Zaptında gri listeye geçilecektir. Kıyı ve liman devleti güvenliğinin sağlanmasını teminen tüm Türkiye kıyılarında Otomatik Tanımlama Sistemi ile başta Ege ve Akdeniz olmak üzere bölgesel kapsamlı Gemi Trafik Hizmetleri (VTS) kurulacaktır.
Tedbir 7.2 Türk gemilerinin geri gelmesini sağlayacak şekilde Ulusal ve Uluslararası Türk Gemi Sicili yeniden yapılandırılacaktır.	Denizcilik Müsteşarlığı	Maliye Bakanlığı, TOBB	2007-2009	AB ülkelerinde olduğu gibi, Türk sahipliğinde olup farklı bandıralar altında çalışan gemilerin tekrar Türk bandırasına kazandırılması için sorunlar belirlenerek gerekli çalışmalar ve mevzuat değişiklikleri yapılacaktır.
Tedbir 7.3 Kabotaj taşımacılığı geliştirilecektir.	Denizcilik Müsteşarlığı	Hazine Müst., Denizcilik Müst., DPT, Deniz Tic. Odası, Eximbank	2006-2008	Denizcilik Müsteşarlığının yürüttüğü, geliştirilebilecek kabotaj hatlarının belirlendiği etüd 2006 yılı içinde tamamlanacaktır. Bu hatlarda çalıştırılmak üzere gereken gemi tipini belirleyecek olan etüd ise 2007 yılında başlayacaktır. Bu proje kapsamında, yaşlı ve rekabet gücü az olan mevcut koster filomuzun yenilenebilmesini teminen, bir koster gemi modeli oluşturulacaktır. Söz konusu modelin özel girişimcilerce hayata geçirilebilmesini teminen, Denizcilik Müsteşarlığı ve Eximbank tarafından finansman sağlamak üzere çalışma yapılacaktır.

Tedbir 7.4 Gemi makinaları işletme mühendisi eksiği giderilecek ve gemi adamı olma kriterleri uygulamaya konulacaktır.	YÖK	Deniz Tic. Odası, Denizcilik Müst.	2006-2008	Lisans seviyesinde eğitim veren öğrenim kurumlarındaki gemi makinaları işletme mühendisi öğrenci sayısı artırılacaktır. Gemi adamı olabilmek için en az lise veya denizcilik meslek lisesi mezunu olma şartı getirilecek ve özel kurslardan gemi adamı yetiştirilmesi uygulaması Denizcilik Müsteşarlığının kontrolünde olacaktır.
Tedbir 7.5 Liman inşaa ve işletmeciliği alanlarında yeterli kalitede eleman yetiştirilecektir.	YÖK	Deniz Tic. Odası, Denizcilik Müst.	2006-2008	Liman yapım ve kıyı mühendisliği konusunda ayrı bir fakülteye ihtiyaç vardır. Liman işletmeciliğinde özellikle operatörlük alanında eğitim verecek meslek yüksek okullarına ihtiyaç duyulmaktadır.
Öncelik 8: İstanbul bölgesinde yeni havalimanına yönelik çalışmalar başlatılacaktır.	Ulaştırma Bakanlığı		2007-2009	Genel ulaştırma politikaları çerçevesinde İstanbul bölgesinde uzun dönemli talebi karşılamaya yönelik yeni havalimanı için gerekli etüd ve proje çalışmaları başlatılacaktır.
Öncelik 9: Bölgesel havayolu taşımacılığı geliştirilecektir.	Ulaştırma Bakanlığı	Maliye Bak., İçişleri Bak., DPT, Hazine Müst., Belediyeler, Sanayi ve Ticaret Odaları	2006-2008	Kesintisiz ve düzenli bölgesel havayolu hizmeti sağlamak amacıyla bölgesel havayolu taşımacılığı yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının da katkıları alınarak desteklenecektir. Bölgesel havayolu taşımacılığındaki maliyetlerin azaltılmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır. Düzenli ve sürekli havayolu hizmetinin sağlanabilmesi için talebin yeterli olmadığı bazı hatlarda tek bir havayolu şirketinin sefer yapmasına imkan verecek düzenlemeler getirilecektir.
Öncelik 10: Ulaştırma altyapısı ihtiyaçlarının karşılanmasında özel sektör katılımını artıracak modeller geliştirilecektir.				
Tedbir 10.1 Kamu-özel işbirliği mevzuatı revize edilecektir.	DPT	Ulaştırma Bak., Hazine Müst.	2007	Yeni kamu-özel işbirliği modellerinin hayata geçirilmesine ve kamu-özel işbirliği modellerinin daha çok sayıda sektöre uygulanabilmesinin önünü açmaya yönelik yürütülen mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.

Tedbir 10.2 Ulaştırma projelerinin gerçekleştirilmesinde kamu-özel işbirliği modellerine ağırlık verilecektir.	Ulaştırma Bak. Bay. ve İskan Bak.	DPT, Hazine Müst., TCK	2006-2008	Ulaştırma sektörünün tüm alt sektörlerinde kamu-özel işbirliği modeli ile gerçekleştirilebilecek projeler havuzu oluşturulacak ve bu projelerin gerçekleştirilmesi aşamasında kamu-özel işbirliği modeli öncelikli olarak ele alınacaktır.
Öncelik 11: Kentiçi ulaşımda gerek yerel gerekse merkezi yönetim düzeyinde proje seçimi ve finansmanı ile yapım ve işletme aşamalarında uygulanacak ulusal standartlar geliştirilecektir.				
Tedbir 11.1 Raylı sistem proje tekliflerinin hazırlanma esaslarını düzenlemeye yönelik yönetmelik hazırlanacaktır.	DLHİ Genel Müdürlüğü	DPT, Büyükşehir Belediyeleri	2007	3348 sayılı Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun gereği kentiçi raylı sistem proje ve şartnamelerinin DLHİ Genel Müdürlüğü tarafından onayı gerekmektedir. Söz konusu Kanunun ilgili maddesi gereğince bir yönetmelik hazırlanacak ve raylı sistem projelerinin DLHİ Genel Müdürlüğü tarafından onayı sürecinde yapılacak işlemler belirtilecektir.

E. ÇEVRENİN KORUNMASI VE KENTSEL ALTYAPININ GELİŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Ekonomik ve teknolojik gelişme, nüfus artışı, hızlı kentleşme ve doğal kaynakların tüketimi; içme suyu, kanalizasyon, katı atık ve atık su arıtma gibi çevre ve altyapı ihtiyaçlarını artırmaktadır.

AB müktesebatına uyumun çevre ve kentsel altyapı yatırımlarının standartlarını önemli ölçüde etkileyecek olması, çevre alanında kapasite geliştirme, verimliliği artırma ve ihtiyaç tespiti amaçlı çalışmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu durum, yükselen standartlar nedeniyle daha pahalı tesislerin yapılmasını gerektirirken, AB fonlarının kullanımı fırsatını da beraberinde getirmektedir.

26.04.2006 tarih ve 5491 sayılı Çevre Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 2872 sayılı Çevre Kanunu, ülkemizin çevre alanındaki ihtiyaçlarını karşılamak ve AB çevre müktesebatına uyum sağlamak amacıyla değiştirilmiştir.

2006 yılında 3.225 belediyede yaşayan nüfusun 64 milyona ve bu nüfusun toplam nüfusa oranının yüzde 87,2'ye ulaştığı tahmin edilmektedir. Diğer taraftan belediye olan yerlerde kent tanımına giren nüfusu 20 binin üzerindeki 302 yerleşim biriminin nüfusunun 44,8 milyon, kentleşme oranının yüzde 61,4 ve kentleşme hızının ise yüzde 2,3 olduğu tahmin edilmektedir.

Kentsel altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesinde sorumluluk büyük ölçüde belediyelere aittir. Ancak, belediyelerin çoğu çevresel altyapıyı bütüncül bir yaklaşımla ele alamamakta, başta yaptırım yetkilerinin kullanımı olmak üzere finansman, makine-

teçhizat, bilgi ve insangücü yetersizlikleri ile koordinasyon eksikliği gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Artan hizmet talebine paralel olarak, yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin gelirleri artıramamıştır. Belediyelerin büyük çoğunluğu genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylarla ancak personel giderlerini karşılayabilmekte, kentsel altyapıya yeterli finansman ayıramamaktadır. Bu nedenle Mahalli İdareler Reformu çerçevesinde başlatılan yerel yönetimlerin gelirlerini artırma çalışmaları devam etmektedir.

Hızlı kentleşme sonucunda artan hizmet talebinin karşılanmasında verimliliği sağlamak ve rekabet ortamı oluşturarak hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla, bazı belediye hizmetlerinin özelleştirilmesi yönünde çalışmalara devam edilmektedir. Özelleştirme politikası, hizmetlerin kamu kesiminden özel sektöre aktarılmasına odaklanmış; ancak özelleştirme sonrası, belediyelerin gerekli denetim ve koordinasyon işlevlerini yerine getirici kurumsal kapasite oluşturulamamıştır. Bunun sonucunda hizmet kalitesinde ve verimlilikte düşüşler meydana gelmekte, yeterli bir rekabet ortamı sağlanamamaktadır.

2004 yılı itibarıyla 3.225 belediyeden 3.159'u içme ve kullanma suyu şebekesine, 2.226'sı kanalizasyon şebekesine sahip olup, toplam belediye nüfusunun yüzde 99'u içme ve kullanma suyu, yüzde 86'sı ise kanalizasyon şebekesinden yararlanmaktadır. Katı atık toplama hizmeti 3.019 belediye tarafından verilmekte ve belediye nüfusunun yüzde 97'si bu hizmetten yararlanmaktadır. Belediyelerin içme suyu, kanalizasyon ve arıtma sistemleri ile katı atık yönetimi gibi altyapı tesislerinin yapımında ve işletilmesinde nitelikli eleman ihtiyacı devam etmektedir.

Su havzalarının koruma bantlarındaki kaçak yapılaşma ve atıksuların arıtmaya tabi olmadan deşarj edilmesi, temiz ve kullanılabilir içme suyu teminini güçleştirmektedir. Su havzaları ve içme suyu kaynaklarının kirlenmeye karşı korunması ve kullanımının planlanması gerekmektedir.

2004 verilerine göre, belediyeler tarafından sağlanan 5 milyar m³ içme ve kullanma suyunun yüzde 40'ı barajlardan, yüzde 28'i kuyulardan, yüzde 30'u akarsu ve kaynaklardan, yüzde 2'si göl ve göletlerden karşılanmıştır. Kanalizasyon hizmeti veren belediyeler tarafından toplanan 2,9 milyar m³ atık suyun yüzde 47'si akarsulara, yüzde 40'ı denizlere, yüzde 2'si göllere, yüzde 1'i araziye, yüzde 3'ü barajlara ve yüzde 7'si diğer alıcı ortamlara deşarj edilmektedir. Deşarj edilen atık suyun 1,9 milyar m³'ü arıtma tesislerinde arıtılmış olup, arıtılan atık suyun yüzde 56'sına biyolojik, yüzde 31'ine fiziksel ve yüzde 13'üne gelişmiş arıtma uygulanmıştır. Ülkemizde yeterli arıtma tesislerinin olmaması yanında mevcut tesislerin verimli kullanılamaması da önemli bir çevre sorunu oluşturmaktadır.

Ülkemizde 2004 yılında toplanan 25 milyon ton katı atığın ancak yüzde 25'i 16 adet düzenli depolama sahasında bertaraf edilmiştir. Ulusal düzeyde etkin bir katı atık yönetimi sistemi geliştirilememiş ve bu konuda uygulamaya yönelik bir politika oluşturulamamıştır.

Belediyeler, katı atık yönetiminde kendilerine verilen toplama ve taşıma konularındaki görevleri büyük ölçüde yerine getirirken, bertaraf konusunda gereken etkinliği ve hassasiyeti göstermemektedir. Özellikle düzensiz depolama, depo sahaslarının

yer seçiminde yapılan hatalar ile işletme koşullarındaki olumsuzluklar gün geçtikçe büyüyen problemlere sebep olmaktadır.

5491 sayılı Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun "Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletmekle yükümlüdürler. Bu hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacaklar, sorumlu yönetimlerin yapacağı yatırım, işletme, bakım, onarım ve ıslah harcamalarına katılmakla yükümlüdür. Bu hizmetten yararlananlardan, belediye meclisince belirlenecek tarifeye göre katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti alınır. Tahsil edilen ücretler, katı atıkla ilgili hizmetler dışında kullanılamaz" hükmünü getirmiştir. Bu çerçevede belediyelerin katı atık hizmeti için gerekli kaynağı elde edebilecekleri beklenmektedir.

Tıbbi atıklar ve sanayileşme ile birlikte artan tehlikeli atıklar herhangi bir önlem alınmadan ve büyük ölçüde evsel atıklarla birlikte bertaraf edilmektedir. 2004 yılı itibarıyla tıbbi atıkları ayrı toplayıp, taşıyıp, bertaraf eden belediye sayısı 578, toplanan tıbbi atık miktarı ise 62 bin tondur. Toplanan tıbbi atıkların yüzde 21'i düzenli depolama sahalarında, yüzde 13,4'ü yakma tesislerinde bertaraf edilmiştir.

5491 sayılı Kanun tehlikeli atık üreticilerini atıklarını bertaraf etmek veya ettirmekle yükümlü kılmaktadır. Ülkemizde 790 bin m³ kapasiteli bir adet tehlikeli atık bertaraf tesisi bulunmaktadır.

Katı atık üretiminde öncelikle üretilen çöp miktarının azaltılması gerekmektedir. Ayrıca atığın kaynağa ayrıştırılarak toplamaya hazır hale getirilmesi için hane halkının bilinçlendirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.

Belediyelerin kentsel altyapıya yönelik proje geliştirme, uygulama, izleme-değerlendirme ve finansman sağlama gibi konularda yaşadıkları darboğazlar da göz önüne alınarak, gerekli teknik ve finansman desteği sağlaması amacıyla kentsel altyapı konusunda ihtisaslaşmış bir kuruluş olan İller Bankasının yeniden yapılandırılması çalışmalarına devam edilmektedir.

Çevre yönetimi sorunları, kentsel alanda altyapı, kırsal alanda ise biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı konularında yoğunlaşmaktadır. Bu sorunların temel nedenleri yasal ve kurumsal düzenlemelerdeki aksaklıklar, korunan alan statüleriyle ilgili hiyerarşi karmaşası ve eşgüdüm eksikliğidir. Söz konusu alanlarda yürütülen projelerle pilot uygulamalar gerçekleştirilmekte, mevzuata ve organizasyona yönelik düzenlemelere ise devam edilmektedir.

Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da gözeterek doğal dengeyi, ekonomik ve sosyal kalkınmayı bir bütün olarak ele almak suretiyle ülke kaynaklarının kullanımında etkinliği ve sürdürülebilirliği sağlamak önem arz etmektedir. Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının bir sistem bütünlüğü içerisinde strateji, plan ve programlara entegre edilmesini sağlamak amacıyla kurulan Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu çalışmalarına devam etmektedir. Türkiye-AB mali işbirliği kapsamında finanse edilen ve faydalanıcısı DPT olan "Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu Projesi" yürütülmektedir.

Ülkemizdeki doğal kaynakların akılcı bir şekilde kullanılmasını sağlayacak ve fiziki planlamaya zemin teşkil edecek çevresel bilgilerin derlenmesi ve kullanıcılara sunulması kapsamında çevresel bilgiye erişim altyapısının geliştirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.

2004 yılında taraf olununan BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi karşısında ülkemizin özel koşullarını tespit etmek ve mevcut durumumuzu ortaya koymak amacıyla İklim Değişikliği Ulusal Bildiriminin Hazırlanmasına Destek Projesi kapsamında Taslak Ulusal Bildirim Raporu hazırlanmıştır. Bu çerçevede ülkemiz özel koşullarının BM sekreteryasıyla müzakeresini müteakip iklim değişikliği konusunda ülkemizin yapacağı çalışmaları tespit etmek için ilgili kurumların işbirliğiyle bir eylem planının hazırlanması gerekmektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

İnsan sağlığını, doğal kaynakları ve estetik değerleri korumak suretiyle, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda yeterli çevresel koruma düzeyine erişilmesi, kentlerin temiz, güvenli ve yaşam kalitesi yüksek yerler haline getirilmesini sağlamak için artan nüfus, ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeye paralel olarak farklılaşan kentsel altyapı ihtiyacının giderilmesi temel amaçtır.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik/Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı -Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklamalar
Öncelik 1. Çevre mevzuatının uygulanması için gerekli altyapı ve finansman ihtiyacı tespit edilerek uygulamaya ilişkin öncelikler belirlenecek, yönetim ve denetim için gerekli idari kapasite geliştirilecektir.				
Tedbir 1.1. Çevre ve Orman Bakanlığının idari ve denetim kapasitesi güçlendirilecektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı	Tarım ve Köyşleri Bak., Sanayi ve Ticaret Bak., Sağlık Bakanlığı, Yerel Yönetimler, İlgili diğer kuruluşlar	2006-2008	Çevre mevzuatının AB müktesebatı ile uyumlaştırılması ve bu mevzuatın etkin olarak uygulanabilmesi amacıyla Çevre ve Orman Bakanlığının idari ve denetim kapasitesi artırılacaktır.
Tedbir 1.2. Çevresel Bilgiye Erişim Projesinin öngördüğü altyapı ilgili kurumlarda oluşturulacaktır.	Çevre ve Orman Bakanlığı	Tarım ve Köyşleri Bak., Sağlık Bakanlığı, TÜİK, ÖÇKK, DSİ Gn. Md., İl. Bank. Gn. Md., Belediyeler, Su ve Kanalizasyon İdareleri, İlgili diğer kuruluşlar	2006-2008	Türkiye-AB mali işbirliği fonları kapsamında yürütülen "Kurumsal Yapılandırma ve Çevresel Bilgiye Erişim" projesinde öngörülen "Çevresel Bilgi Sistemi"nin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla ilgili kurumlarda teknik ve donanım altyapısı oluşturulacaktır.
Tedbir 1.3. AB'nin Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifi Ek-1 listesinde olan endüstrilerin tespiti amacıyla envanter çalışması yapılacak, veri tabanı oluşturulacak ve uygulama stratejisi belirlenecektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı	Sanayi ve Ticaret Bak., Sağlık Bakanlığı, TÜİK, TOBB	2007-2008	Sanayi sektörünün AB müktesebatına uyumu için ihtiyaç duyacağı yatırım maliyetlerinin belirlenebilmesi amacıyla, ayrıntılı istatistikler oluşturulacak ve kapsamlı bir envanter çalışması yapılarak uygulama stratejisi belirlenecektir.

Tedbir 1.4. Çevrenin korunmasına yönelik mevcut en iyi teknikler hakkında imalat sanayi sektörü bilgilendirilecek ve bu tekniklerin maliyetlerinin belirlenmesi için sektörel bazda çalışmalar yapılacaktır.	Çevre ve Orman Bakanlığı	Sanayi ve Ticaret Bak., KOSGEB, TÜBİTAK, TOBB	2007-Devamlı	Çevrenin korunmasına yönelik mevcut en iyi teknikler kullanılarak imalat sanayiinden kaynaklanan kirliliğin ve çevresel problemlerin kaynağında azaltılması sağlanacaktır. Sektörler için farklılık gösteren bu tekniklerin maliyetleri belirlenerek ihtiyaç duyulan analizler yapılacaktır.
Tedbir 1.5. Hava kalitesi izleme ve ölçüm istasyonları kurulacaktır.	Çevre ve Orman Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, TÜİK	2007-2009	Hava kalitesi izleme ve ölçüm istasyonları kurularak, düzenli ve güvenli veri teminine başlanacaktır.
Öncelik 2. Ülkemizin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların belirlenmesine, korunmasına, geliştirilmesine ve bunlara ekonomik değer kazandırılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.				
Tedbir 2.1. Ramsar Sözleşmesi uyarınca Sulak Alanların Yönetimi Planlarının hazırlanmasına devam edilecek, hazırlanan planların uygulanmasına yönelik çalışmalar başlatılacaktır.	Çevre ve Orman Bakanlığı	Tarım ve Köyşleri Bak., Kültür ve Turizm Bak., DSİ Gn. Md., TÜBİTAK	2006-2008	Hazırlanacak olan Sulak Alanların Yönetimi Planlarına göre gerekli rehabilitasyon ve izleme çalışmaları gerçekleştirilecektir.
Tedbir 2.2. Biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların belirlenmesi çalışmalarına devam edilecek ve bu kaynakların korunarak etkin kullanımı sağlanacaktır.	Çevre ve Orman Bakanlığı	Tarım ve Köyşleri Bak., DPT, TÜBİTAK	2006-Devamlı	Biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların korunarak ekonomik değere dönüştürülmesi için mevcut durum analizi ile öncelik ve stratejiler belirlenecektir. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesinin sonuçlarının uygulanmasında ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği sağlanacak, insan kaynakları ve kurumsal altyapı güçlendirilecektir. Kurumlar arasında sorumluluk paylaşımı netleştirilecek ve danışmanlık verebilecek araştırma kurumları oluşturulacaktır.
Tedbir 2.3. Biyolojik çeşitliliğin ve doğanın korunmasına yönelik yasal düzenleme çalışmalarını ilgili kurumların mutabakatıyla tamamlanacaktır.	Çevre ve Orman Bakanlığı	Tarım ve Köyşleri Bak., Kültür ve Turizm Bak., DPT, ÖÇKK, TÜBİTAK	2007	Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi kapsamında yürütülen biyolojik çeşitliliğin ve doğanın korunmasına yönelik yasal düzenleme çalışmalarını ilgili kurumların mutabakatıyla tamamlanacaktır.

Öncelik 3. Su kaynaklarının tahsisi, kullanılması, geliştirilmesi ve kirlenmeye karşı korunmasıyla ilgili gerekli hukuki düzenlemeler yapılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bak.	Sağlık Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, DİB, TKB, DPT, DSİ,	2006-2007	Yer altı ve yüzey sularının etkin bir şekilde kullanılması ve yönetilmesi amacıyla AB müktesebatı da dikkate alınarak, ülkemizdeki su mevzuatının geliştirilmesi ile ilgili çalışmalara devam edilecektir.
Öncelik 4. Belediyelerin içme suyu, kanalizasyon, arıtma tesisi ve katı atık gibi altyapı tesisleri ile finansman ihtiyacını belirleyecek kentsel altyapı ana planı hazırlanacaktır.	İller Bankası	İçişleri Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, DPT, DSİ, Belediyeler	2006-2008	Mevcut çalışmalar dikkate alınarak, ülke genelinde kentsel altyapı ihtiyacı tespit edilecek ve çevre mevzuatının uygulanmasına yönelik finansman stratejisi oluşturulacak ve zamanlaması belirlenecektir.
Öncelik 5. Katı atık bertarafında düzenli depolama tesisi yapımına öncelik verilecek ve toplama, taşıma, geri dönüşüm, bertaraf, işletme ve tesis islahı aşamalarından oluşan katı atık yönetiminde etkinlik sağlanacaktır.				
Tedbir 5.1. Katı atıklar içinde geri kazanım oranını artırıcı tedbirler alınacaktır.	Çevre ve Orman Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı, İller Bankası, Belediyeler, STK'lar	2007-Devamlı	Katı atıklar kaynaktan ayrıştırılarak, tekrar kullanım değeri olanlar ekonomiye kazandırılacaktır. Ambalaj atıkları ile ilgili yönetmelik etkili bir şekilde uygulanacaktır.
Tedbir 5.2. Hane halkının bilinçlendirilmesine yönelik eğitim çalışması yapılacaktır.	Çevre ve Orman Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı, İller Bankası, Belediyeler, STK'lar	2006-Devamlı	Katı atıkların kaynaktan ayrıştırılarak, tekrar kullanım değeri olanların ekonomiye kazandırılmasında hane halkının bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.
Tedbir 5.3. Evsel nitelikli katı atıkların bertarafında düzenli depolama yöntemine öncelik verilecektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, İller Bankası, Belediyeler	2006-Devamlı	Ekonomik ve ülke koşulları açısından en uygun yöntem olan düzenli depolama tesisi tercih edilecektir. Bu konuda diğer ilgili kamu kuruluşları da belediyelere gerekli desteği verecektir.
Tedbir 5.4. Belediyelerin katı atık bertaraf tesislerini mahalli idare birlikleri marifetiyle gerçekleştirmesi teşvik edilecektir.	İçişleri Bakanlığı	Çevre ve Orman Bakanlığı, İller Bankası, Belediyeler	2006-2008	Katı atık bertaraf tesislerinin yapımında coğrafi ve ekonomik şartlar gözetilerek maliyetlerin düşürülmesi, ölçek ekonomilerinden yararlanılması ve katı atık yönetiminde etkinliğin sağlanması amacıyla 5355 sayılı Kanunla getirilen birlik modeli hayata geçirilecektir.

Öncelik 6. İller Bankası günün koşullarına uygun olarak yapılandırılacaktır.	İller Bankası	İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı, BDDK, SPK	2006-2007	İller Bankasının finansman yapısı, insan kaynakları ve kurumsal kapasitesi, yerel yönetimlerin uluslararası kaynakları kullanabilmesini kolaylaştırmak ve belediyelere teknik ve mali destek vermesini sağlamak amacıyla geliştirilecektir.
---	---------------	---	-----------	---

F. AR-GE VE YENİLİKÇİLİĞİN GELİŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Günümüzde bilim, teknoloji ve yenilik yeteneği, rekabet üstünlüğünün ve sosyo-ekonomik gelişmenin en önemli etkenlerinden biri haline gelmiştir.

Türkiye’de Ar-Ge harcamalarının GSYİH içindeki payı 2004 yılı itibarıyla yüzde 0,67 iken, AB ortalaması 1,82’dir. 2005 yılından itibaren bu alana yönelik kamu kaynaklarının artırılması neticesinde bu oranın 2006 yılında yüzde 0,8’e yükselmesi beklenmektedir.

Ar-Ge çalışmalarının ürüne dönüşmesi ve rekabet gücü kazanılmasına katkısının artırılmasında en önemli rolü özel sektör üstlenmektedir. AB ülkelerinde Ar-Ge harcamalarının yüzde 63,3’ü özel sektör tarafından gerçekleştirilirken, bu oran ülkemizde yüzde 23,2’dir.

Türkiye’de iktisaden faal bin kişiye düşen tam zaman eşdeğeri Ar-Ge personeli sayısı 2004 yılı itibarıyla 1,83 olup, 10,2 olan AB 2003 yılı ortalamasının oldukça altındadır. Ayrıca, ülkemizdeki Ar-Ge personelinin sadece yüzde 20,5’i özel sektörde görev yapmakta iken, AB’de bu oran 2003 yılında yüzde 52,2’dir.

Ar-Ge altyapısı büyük oranda üniversiteler ve kamu araştırma kurumlarında yer almakta ve araştırma faaliyetlerinin çoğunluğu bu kurumlarda gerçekleştirilmektedir. Ar-Ge faaliyetlerini gerçekleştiren, bu faaliyetlere destek sağlayan ve bu faaliyetlerin sonucunda ortaya çıkan bilgi ve teknolojiyi kullanan kurumlar arasında güçlü bir işbirliği kurulamamış olması nedeniyle, Ar-Ge faaliyetlerinin sonuçları uygulamaya geçirilememekte ya da yapılan araştırmalar genellikle sanayinin ihtiyaç ve talebinden uzak olmaktadır.

Üniversitelerde yürütülen araştırma faaliyetlerinin en önemli sonucu bilimsel makale sayısında artış olarak ortaya çıkmaktadır. Üniversitelerde yapılan araştırmalar neticesinde ülkemiz Bilimsel Atf İndeksinde 2005 yılında 19. sırada yer almıştır.

Dokuzuncu Kalkınma Planında, geleceğe yönelik olarak nanoteknoloji, biyoteknoloji, yeni nesil nükleer teknolojiler ile hidrojen ve yakıt pili teknolojileri; sanayi politikasının öncelik vereceği sektörlerdeki araştırmalar; yerli kaynakların katma değere dönüşmesini amaçlayan Ar-Ge faaliyetleri; aşı ve anti-serum başta olmak üzere yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik sağlık araştırmaları; bilgi ve iletişim teknolojileri ile savunma ve uzay teknolojileri öncelikli alanlar olarak belirlenmiştir. Bu alanlarda mükemmeliyet merkezleri kurulması, üniversite ve araştırma kurumlarının araştırma projelerine destek verilmesi ve araştırmacı insangücü yetiştirilmesi çalışmaları sürdürülmektedir.

2005 yılında TÜBİTAK tarafından uygulamaya geçirilen Türkiye Araştırma Alanı Programı kapsamında, Akademik ve Uygulamalı Ar-Ge Destek, Kamu Ar-Ge Destek, Sanayi Ar-Ge Destek, Savunma ve Uzay Ar-Ge Destek, Bilim ve Teknoloji Farkındalığını Artırma ve Bilim İnsanı Yetiştirme ve Geliştirme programları sürdürülmektedir.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB), teknoloji geliştirme merkezleri (TEKMER), duvarsız teknoloji kuluçka merkezleri ve üniversite-sanayi ortak araştırma merkezlerinin faaliyetlerinin desteklenmesine devam edilmektedir. Ekim 2006 itibarıyla 22 adet TGB kurulmuş olup, bunlardan 10'u aktif olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. TGB'lerin altyapılarının tamamlanması ihtiyacı devam etmektedir.

Özel sektörün Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi için, Ar-Ge faaliyetinde bulunan firmalara TÜBİTAK, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), Dış Ticaret Müsteşarlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile KOSGEB tarafından kredi ve hibe destekleri sağlanmaktadır. Bu desteklerin etkinliğinin ve yaygınlığının artırılması gerekmektedir.

Bilim ve teknoloji alanında uygulanan politikaların ve destek mekanizmalarının izlenmesi ve değerlendirilmesinde aksaklıklar görülmektedir.

Kamu tedarik sisteminden ülkemizin Ar-Ge kapasitesini harekete geçirmede yeterli ölçüde faydalanılmadığı görülmektedir. Özellikle savunma alanında geliştirilecek teknolojilerin diğer birçok alanı olumlu yönde etkilemesi söz konusudur.

AB'nin bilim ve teknoloji alanındaki Altıncı Çerçeve Programına ülkemizce tam katılım sağlanmış olmasına karşın, Programa ödenen katılım payına oranla projelerden sağlanan geri dönüş düşük kalmıştır. Bu durumun en önemli nedenleri, programa sonradan dahil olmanın yanında AB araştırma ağı ile bağlantının, Ar-Ge altyapısının ve araştırmacı sayısının yetersizliğidir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Bilim ve teknoloji politikasının temel amacı, özel sektörün yenilik yeteneğini artırmak, bilim ve teknolojiye yetkinleşmek ve bu yetkinliği ekonomik ve sosyal faydaya dönüştürmektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı - Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Bilim ve teknoloji alanında kurumlar arası işbirliğini ve özel kesimin sistem içindeki etkinliğini artıran bir ulusal yenilik sistemi oluşturulacaktır.				
Tedbir 1.1 Bilim ve teknoloji alanında kurumlar arası işbirliği ve eşgüdüm sağlanarak, kurumların görev, yetki ve sorumlulukları yeniden tanımlanacaktır.	DPT	TÜBİTAK, Kamu kuruluşları, Meslek kuruluşları, STK'lar, Özel sektör	2006-2008	Bilim ve teknolojiye ayrılan kaynakların, katma değere ve yeniliğe dönüşmesine hizmet edecek etkin bir sistem oluşturulması amacıyla konuyla ilgili tüm tarafların üzerinde uzlaşığı, yasal ve kurumsal düzenleme çalışmaları başlatılacaktır. Bu kapsamda Ar-Ge ve Yenilik Çerçeve Kanun Taslağı hazırlanacaktır.

Tedbir 1.2 Ulusal Yenilik Sisteminin Değerlendirilmesi ve işlerliğinin artırılması amacıyla Ulusal Yenilik Strateji ve Eylem Planı hazırlanacaktır.	TÜBİTAK	DPT, Kamu kuruluşları, Özel Sektör, STK'lar	2007-2009	Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun (BTYK) 14. Toplantısında alınan karar gereği, ülkemizin yenilik performansının artırılması, etkin bir ulusal yenilik sisteminin tanımlanması, stratejinin belirlenmesi ve bu çerçevede şekillenecek performans odaklı bir eylem planının uygulanması amacıyla Ulusal Yenilik Strateji ve Eylem Planının Hazırlanması çalışması ilgili paydaş kuruluşların katılımı ile TÜBİTAK koordinasyonunda hazırlanacaktır.
Tedbir 1.3 Bölgesel yenilik sistemlerinin tanımlanması ve desteklenmesi sağlanacaktır.	TÜBİTAK	DPT, TOBB, YÖK, Üniversiteler, Kamu kuruluşları, Özel sektör, STK'lar	2006-2008	Bölgesel gelişmeyi desteklemek ve bölgelerin rekabet güçlerinin artmasını sağlamak üzere bölge ihtiyaç ve sorunlarına çözüm sunacak özel sektör, üniversite ve kamu kuruluşları ile yerel dinamikleri kapsayan bölgesel yenilik sistemleri tanımlanacak ve ulusal yenilik sistemini tamamlayacak şekilde kurulması için destekler verilecektir.
Tedbir 1.4 Bilim ve teknoloji sistemi için etkin bir izleme ve değerlendirme mekanizması kurulacaktır.	DPT	TÜBİTAK, TÜBA, Kamu Kuruluşları, Özel Sektör, STK'lar	2006-2008	Bilim ve teknoloji politikalarının uygulanması, destek mekanizmalarının takibi ve etkinliğinin belirlenmesi ve mükerrer çalışmaların önlenmesi gibi amaçlara hizmet edecek bir izleme ve değerlendirme sistemi oluşturulacaktır. İlgili kurum ve kuruluşlar yürüttükleri program ve projelerle ilgili olarak ülke genelinde bir izleme-değerlendirme sistemi kurulması için DPT koordinasyonunda işbirliği yapacaklardır.
Öncelik 2. Özel kesimin Ar-Ge kapasitesini ve talebini artırması desteklenecektir.				
Tedbir 2.1 Özel sektöre verilen Ar-Ge destekleri artırılabilecektir.	TÜBİTAK	Sanayi ve Ticaret Bak., Dış Ticaret Müst., KOSGEB, Özel Sektör, TTVV	2006-2008	Sanayide yürütülecek Ar-Ge projeleri desteklenerek yenilik kültürünün geliştirilmesi ve Ar-Ge çalışmalarına olan talebin canlandırılması sağlanacaktır. Öncelikli alanlarda teknoloji yeteneğini üst düzeye çıkarmak ve sektör geneline yaygınlaştırmak üzere rekabet öncesi ortak ve kapsamlı Ar-Ge faaliyetleri desteklenecektir.
Tedbir 2.2 Sanayide Ar-Ge birimlerinin oluşturulması ve Ar-Ge elemanı istihdamına yönelik teşviklerin etkinliği artırılabilecektir.	Sanayi ve Ticaret Bak.	Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, TÜBİTAK, KOSGEB, Özel Sektör, Finans Kuruluşları,	2006-2008	Özel sektörde Ar-Ge altyapısı kurulması ve Ar-Ge personeli çalıştırılmasına yönelik olarak proje bazlı destekler yanında vergi kolaylığı sağlayan düzenlemeler ve teşvik mekanizmaları geliştirilecektir.
Tedbir 2.3 Ar-Ge tabanlı girişimciliği destekleyecek finansman modelleri geliştirilecektir.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, TÜBİTAK, KOSGEB, Meslek Kuruluşları	2006-2008	Ar-Ge çalışmaları temelli girişimciliği desteklemek için risk sermayesi destekleri artırılabilecektir. Sıfırdan teknolojik firma kurulabilmesi için çekirdek sermaye desteği sağlanacaktır.

Tedbir 2.4 Başta Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) ve Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü (BOREN) olmak üzere kamu kurumlarının stratejik alanlarda özel sektörü bilgilendirmesi ve ortak araştırma imkanları oluşturması sağlanacaktır.	TAEK, BOREN	Kamu Kuruluşları, Özel Sektör	2006-2008	TAEK ve BOREN gibi kurumlarda eğitim verilecek, ayrıca yazılı ve görsel basın kullanılarak özel sektöre erişilecektir. Aynı zamanda birlikte araştırma çalışmaları yürütülecektir.
Öncelik 3. Özel kesim ile üniversiteler ve araştırma kurumları arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik destekler artırılacak ve etkinleştirilecektir.				
Üniversite ve araştırma kurumlarında Ar-Ge çalışmalarının artırılması ve piyasa talebi doğrultusunda yönlendirilmesi sağlanacaktır.				
Tedbir 3.1.Mevcut Teknoloji Geliştirme Bölgeleri güçlendirilecektir.	Sanayi ve Ticaret Bak.	Maliye Bakanlığı, DPT, Hazine Müst.	2006-2008	Mevcut Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin fiziki altyapılarının tamamlanması desteklenecek, belirli alanlarda uzmanlaşmaları sağlanacaktır.
Tedbir 3.2 Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri (ÜSAMP) yaygınlaştırılacaktır.	TÜBİTAK	YÖK, Üniversiteler, Özel Sektör	2006-2008	ÜSAMP uygulama esasları çerçevesinde kurulu merkezlerin etkin çalışmaları sağlanacak ve yeni merkezler kurulması yönünde çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 3.3 Teknolojik kuluçka merkezleri yaygınlaştırılacaktır.	KOSGEB	Üniversiteler, TÜBİTAK, TTV, TGB'ler, Özel Sektör	2006-2008	TEKMER ve diğer teknolojik kuluçka merkezlerinin altyapıları geliştirilecek, yeni merkezler teşkil edilecektir.
Tedbir 3.4 Üniversite ve araştırma kurumlarında yürütülen çalışmalardan kapsam ve konu bakımından, özel sektör ve toplumun sorunlarına çözüm getirci nitelikte olanlarına verilen destek miktarı artırılacaktır.	YÖK, TÜBİTAK	Maliye Bakanlığı, DPT, Kamu Araştırma Kurumları, Üniversiteler, Özel Sektör	2006-2008	Proje desteği veren kuruluşların özel sektör ve toplumun sorunlarının çözülmesine yönelik projelere öncelik vermesi sağlanacaktır. Bu çerçevede araştırmacıların özel sektöre işbirliğini artıracak mevzuat değişikliği yapılacak ve akademik yükselmeye araştırma çalışmalarının ağırlıkları artırılacaktır.
Tedbir 3.5 Üniversitelerde yürütülmekte olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin belli bir kısmının özel sektörün ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmesi desteklenecektir.	Sanayi ve Ticaret Bak.	Maliye Bakanlığı, DPT, TÜBİTAK, YÖK, Üniversiteler, Özel Sektör	2006-2008	SANTEZ (Sanayi Tezleri) Programı sürdürülecektir.
Öncelik 4. Araştırmacı insangücü kaynağı nitelik ve nicelik yönünden geliştirilecektir.	TÜBİTAK	Milli Eğitim Bakanlığı, DPT, YÖK, Üniversiteler	2007-2009	Bilim insanı ve araştırmacı insangücü yetiştirilmesi için Bilim İnsanı Yetiştirme (ÖYP), İleri Araştırma ve Eğitim Programları, Sanayi Destekli Doktora Programları ve Doktora Sonrası Araştırma Programları gibi programlar artırılarak desteklenecektir. Araştırmacılığın özendirilmesi için ödül, burs ve teşvik mekanizmaları geliştirilecektir.
Öncelik 5. Kamu kuruluşlarının sorun ve ihtiyaçlarını gidermeye yönelik araştırma projeleri desteklenecektir.	TÜBİTAK	DPT, Kamu Kuruluşları, Üniversiteler	2006-2008	Kamu kuruluşlarının hem kendi ihtiyaçları için hem de faaliyet yürüttükleri alan ile ilgili politika üretme gibi konularda araştırma projeleri yürütmeleri desteklenecektir. Bu kapsamdaki projeler yatırım programları ve TARAL kapsamında desteklenecektir. Ayrıca kamu kuruluşlarında Ar-Ge farkındalığının artırılması sağlanacaktır.

Öncelik 6. Kamu tedarik sistemi Ar-Ge çalışmalarını ve yerli teknoloji geliştirilmesini teşvik eder bir yapıya kavuşturulacaktır.	Kamu İhale Kurumu	Maliye Bakanlığı, DPT, Kamu Kuruluşları	2006-2008	Kamu tedarik sisteminde, ihtiyaçların karşılanmasında Ar-Ge çalışmaları sonucunda geliştirilen teknolojilere öncelik verilmesini sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.
Öncelik 7. Savunma sanayiinin yurt dışı bağımlılığını azaltmaya yönelik Ar-Ge destekleri artırılacak, savunma sektörü için geliştirilen teknolojilerin diğer sektörlerle, üniversitelere, araştırma kuruluşlarına ve KOBİ'lere aktarılması sağlanacaktır.	MSB	Genel Kurmay Başkanlığı, Savunma Sanayii Müsteşarlığı (SSM), TÜBİTAK, Üniversiteler, Kamu Araştırma Kuruluşları, Savunma Sanayi Kuruluşları	2006-2008	Savunma, havacılık ve uzay sanayii için geliştirilen teknolojilerin sivil alanlarda kullanılabilen olanlarının belirlenmesi ve paylaşımı sağlanacaktır. Savunma sanayii kuruluşlarına Ar-Ge desteği ve teşviği sağlanacaktır. TSK kaynaklarından ana silah sistemleri ve dışındaki projelerde Ar-Ge için kaynak ayrılacaktır.
Öncelik 8. AB ülkeleri başta olmak üzere Ar-Ge alanında yetkinleşmiş ülkeler ve bu alanda faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlarla işbirliği artırılacaktır.				
Tedbir 8.1 AB Çerçeve Programlarından sağlanan faydanın artırılması sağlanacaktır.	TÜBİTAK	Maliye Bakanlığı, DPT, ABGS, YÖK, Üniversiteler	2006-2008	AB Çerçeve Programlarından sağlanan faydanın artırılması amacıyla yönlendirme, uygulamanın eşgüdümü, izleme ve değerlendirme sağlayacak ilgili kuruluş temsilcilerinden oluşan bir mekanizma kurulacaktır. Ayrıca bu amaçla kurumsal kapasite geliştirme faaliyetleri desteklenecektir.
Tedbir 8.2 Bilim ve teknoloji alanında yetkin ülkelerle teknik işbirliği faaliyetleri artırılacaktır.	TÜBİTAK	DPT, YÖK, Üniversiteler, Özel Sektör, STK'lar	2006-2008	Bilim ve teknoloji alanında gelişmiş ülkelerle çok taraflı ilişkilerin yanında ikili ilişkiler geliştirilerek bilgi transferi yapılacaktır.
Öncelik 9. Bilim, araştırma, teknoloji ve yenilik alanlarında toplumsal farkındalık artırılacaktır.	TÜBİTAK	Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, STK'lar	2006-2008	Bilim park ve müzeleri kurulacak, yazılı ve görsel basın aracılığı ile toplumsal farkındalık artırılacak, yarışma ve burslarla gençler ve çocuklar teşvik edilecektir. Ayrıca müfredatta yenilik kültürünü ve farkındalığını artırıcı tedbirler alınacaktır.
Öncelik 10. Teknoloji transfer merkezlerinin kurulmasına yönelik çalışmalar başlatılacaktır.	DPT	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, KOSGEB, TÜBİTAK, Üniversiteler, TOBB	2007-2009	Ülkemize uygun teknoloji transfer merkezi modeli belirlenecek ve kurulma çalışmaları başlatılacaktır.

G. BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI

1. Mevcut Durum

Elektronik haberleşme sektörü 2000 yılından bu yana köklü bir değişim yaşamaktadır. Bu süreçte, 2000 yılında düzenleyici otorite olarak Telekomünikasyon Kurumu faaliyete geçmiş, 2004 yılı başında ise haberleşme sektöründeki tekelin sona ermesiyle pazara yeni operatörler girmiştir.

Telekomünikasyon Kurumu, serbestleşen sektörün ihtiyaç duyduğu birçok ikincil düzenlemeyi AB Düzenleyici Çerçevesine uyumlu olarak hayata geçirmiştir. Bununla birlikte, pazarda altyapı ve hizmetlere dayalı rekabetin tesisinde istenen düzeyde gelişme sağlanamamıştır. Eylül 2006'ya kadar 45 operatör uzak mesafe telefon hizmeti alanında faaliyet göstermek için yetkilendirilmiş olmasına rağmen özellikle arabağlantı fiyatlandırmasında yaşanan sorunlar nedeniyle yeni operatörlerin toplam pazardan aldıkları pay oldukça düşük kalmış, bu gelişmeler sonucunda 10 operatör pazardan çekilmiş ve yetki belgeleri iptal edilmiştir. Genişbant erişim alanında rekabeti tesis etmek için son derece önemli olan yerel ağın paylaşımına açılması konusunda ilerleme sağlanamamıştır.

Diğer taraftan, 2006 yılı içerisinde, altyapıya dayalı rekabetin tesisini sağlamak ve güçlendirmek üzere 5 operatör telekomünikasyon altyapı işletmeciliği hizmeti, 4 operatör de kablo platform hizmeti sunmak üzere yetkilendirilmiştir. Rehber hizmetlerinin sunumuna yönelik düzenleme ve yeni altyapıların kurulması açısından önemli olan geçiş hakkı düzenlemesi yürürlüğe girmiştir. Etkin piyasa gücüne sahip operatörlerin belirlenmesine ilişkin usul ve esasların yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalar sürmekte olup, bu kapsamda ilgili piyasaların tanımlanmasına yönelik dokümanlar hazırlanmış ve ilgili tarafların görüşüne sunulmuştur. Ayrıca, piyasada rekabeti artırmak üzere, kullanıcıların telefon numaralarını değiştirmeksizin hizmet aldıkları operatörü değiştirebilmesini sağlayacak numara taşınabilirliği düzenlemesi tamamlanma aşamasına gelmiştir.

Sektördeki gelişmeler ve AB düzenlemeleriyle uyumlu olarak hazırlanan Elektronik Haberleşme Kanunu Tasarısı TBMM'ye gönderilmiştir. Tasarı, sektörün ihtiyaç duyduğu düzenlemeler için genel çerçeveyi belirlemede, yetkilendirme sürecini basitleştirmekte, politika belirleme ve düzenlemeye yönelik fonksiyonları tanımlamaktadır. Haziran 2005'te yürürlüğe girmiş olan evrensel hizmete ilişkin kanunun uygulanmasına yönelik usul ve esasların belirlenmesi hakkında yönetmelik Haziran 2006'da uygulamaya konulmuştur.

Özelleştirme çalışmaları neticesinde Türk Telekomünikasyon A.Ş'nin yüzde 55 oranındaki hissesi Kasım 2005'te blok olarak satılmıştır. Ayrıca, yönetimi Şubat 2004'te TMSF'ye geçen Telsim'in satışı 2005 Aralık ayı içerisinde tamamlanmıştır.

Bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü, 2001 yılı krizi sonrasındaki istikrarlı büyümesini devam ettirmektedir. 2006 yılı sonu itibarıyla telekomünikasyon sektörünün 12,5 milyar ABD doları, bilgi teknolojileri sektörünün ise 3,5 milyar ABD doları seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Sabit telefon abone sayısı doyuma ulaşmış olmasına karşın mobil telefon abone sayısında artış sürmektedir. Genişbant abone sayısında oldukça hızlı bir büyüme yaşanmasına rağmen Haziran 2006 itibarıyla ulaşılan yüzde 2,9 yoğunluk oranı AB ortalamasının oldukça altındadır.

Karasal sayısal vericiler üzerinden sayısal yayıncılığa geçiş politikası doğrultusunda hukuki ve teknik altyapı çalışmaları Ulaştırma Bakanlığının koordinatörlüğünde yürütülmektedir. Bu kapsamda, Şubat 2006'da özel işletmecilerin de iştiraki ile karasal sayısal deneme yayınları İstanbul ve Ankara'da başlatılmıştır.

TABLO: IV. 20- Bilgi ve İletişim Teknolojilerine İlişkin Temel Göstergeler

	2004	2005	2006 (1)
Sabit Telefon Santral Kapasitesi (Bin Kişi)	21 006	21 192	21 100
Sabit Telefon Abone Sayısı (Bin Kişi)	19 125	18 978	18 900
Sabit Telefon Abone Yoğunluğu (Yüzde)	26,7	26,3	26,2
Mobil Telefon Abone Sayısı (Bin Kişi)	34 708	43 608	51 000
Mobil Telefon Abone Yoğunluğu (Yüzde)	48,5	60,5	68,0
İnternet Kullanıcı Sayısı (Bin Kişi)(2)	9 500	10 000	13 000
İnternet Kullanıcı Yoğunluğu (Yüzde)	13,3	13,9	18,0
Genişbant Abone Sayısı (Bin Kişi)	500	1 590	2 500
Kablo TV Abone Sayısı (Bin Kişi)	1 127	1 199	1 250
BİT Pazar Büyüklüğü (Milyar ABD doları)	11,9	14,5	16,0
-Telekomünikasyon	9,6	11,5	12,5
-Bilgi Teknolojileri	2,3	3,0	3,5

Kaynak: DPT, TK (Telekomünikasyon Kurumu), TÜİK, IDC (International Data Corporation)

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması 16-74 yaş grubunu kapsamaktadır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması ve etkin kullanılmasıyla, bilgi toplumuna dönüşüm sürecinin hızlandırılması ve bu yolla ülkemizin rekabet gücünün ve refah düzeyinin artırılmasına katkı sağlanması temel amaçtır.

Elektronik haberleşme sektörünün hizmet yeteneğinin rekabetçi bir ortamda küresel düzeyde geliştirilmesi hedefi doğrultusunda devletin düzenleyici rolü etkinleştirilecek, alternatif altyapı ve hizmetlere ilişkin yetkilendirmeler yapılacak, pazarın potansiyel gelişimi ve bilgi toplumu hizmetlerinin yaygınlaşmasını olumsuz yönde etkileyen problemler giderilecektir.

2007 yılında telekomünikasyon hizmet pazarının 2006 yılına göre yüzde 12 oranında büyüyerek 14 milyar ABD doları, bilgi teknolojileri pazarının ise yüzde 25 oranında büyüyerek 4,4 milyar ABD dolarına ulaşması beklenmektedir. 2007 yılında mobil telefon abone sayısının 58 milyona, genişbant abone sayısının 3,5 milyona, internet kullanıcı sayısının ise 17 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Elektronik haberleşme sektörü daha rekabetçi hale getirilecektir.				
Tedbir 1.1. Elektronik Haberleşme Kanunu çıkarılacaktır.	Ulaştırma Bakanlığı	DPT Telekomünikasyon Kurumu	2007	Sektörde yapılan bir çok ikincil düzenlemeye dayanak teşkil etmesi ve sektöre ilişkin genel ilkelerin belirlenmesi açısından önem arz eden kanunun yasalaşma süreci tamamlanacaktır.

Tedbir 1.2. Numara taşınabilirliğine işlerlik kazandırılacaktır.	Telekomünikasyon Kurumu	Ulaştırma Bakanlığı DPT	2007	Abonelere, numaralarını değiştirmeksizin hizmet aldıkları operatörü değiştirme imkanı sağlanarak sektörde rekabetin gelişimine katkı sağlanacaktır.
Tedbir 1.3. Genişbant telsiz erişim hizmetlerinin yetkilendirilmesine ilişkin düzenleme çalışmaları yapılacaktır.	Telekomünikasyon Kurumu	Ulaştırma Bakanlığı DPT	2007 - 2008	Kablosuz genişbant erişim hizmetlerinin sunulmasının önü açılacak, bu şekilde mevcut genişbant altyapı ve hizmetlerine alternatifler oluşturularak genişbant erişim piyasasında rekabet artırılacaktır.
Tedbir 1.4. Yerel ağın paylaşımı sağlanacaktır.	Telekomünikasyon Kurumu	Ulaştırma Bakanlığı	2007	Yerel ağın paylaşımına ilişkin düzenlemenin uygulanması ve bu doğrultuda referans teklifin yayımlanarak uygulamaya konması sağlanacaktır.
Tedbir 1.5. Yerleşik operatörün toptan ve perakende hizmetlerinin ayrılmasına yönelik fizibilite çalışması yapılacaktır.	Telekomünikasyon Kurumu	Ulaştırma Bakanlığı Rekabet Kurumu	2007	Hizmetlerde rekabetin tesisi kapsamında yapılan düzenlemelerin uygulanabilirliğini artırmak üzere, yerleşik operatörün perakende ve toptan hizmetlerinin ayrıştırılmasına yönelik farklı yöntemler değerlendirilerek fayda maliyet analizi yapılacaktır.
Öncelik 2. Bilgi toplumuna dönüşümü destekleyecek yönde bilgi ve iletişim teknolojileri alt yapısı geliştirilecek, internet kullanımı yaygınlaştırılacak, yerli bilgi teknolojileri sektörünün geliştirilmesine yönelik tedbirler hayata geçirilecektir.				
Tedbir 2.1. Veri ve internet hizmetleri üzerindeki vergi yükü azaltılacaktır.	Maliye Bakanlığı	Ulaştırma Bakanlığı DPT Telekomünikasyon Kurumu	2007	İnternet hizmetlerinin kullanımını teşvik etmek amacıyla veri ve internet hizmetlerinden alınan Özel İletişim Vergisi yeniden düzenlenecektir.

Tedbir 2.2. Yeni nesil mobil telekomünikasyon hizmetlerine ilişkin yetkilendirme çalışmaları yapılacaktır.	Telekomünikasyon Kurumu	Ulaştırma Bakanlığı	2007	Genişbant erişime imkan verecek ve üzerinde bir çok uygulamanın çalışacağı yeni nesil mobil sistemler konusunda yetkilendirmeye ilişkin çalışmalar sürdürülecektir.
Öncelik 3. Posta sektörü sürat, kalite, güvenilirlik ve erişilebilirlik esasları ve AB düzenlemeleri paralelinde rekabetçi bir anlayışla yeniden yapılandırılacaktır.	Ulaştırma Bakanlığı	DPT Hazine Müsteşarlığı PTT TK	2007-2009	Posta sektörünü bütünüyle düzenleyecek ve 5584 sayılı Posta Kanununun yerini alacak bir kanunla politika belirleme, düzenleme ve işletme fonksiyonları ayrıştırılarak piyasadaki aktörlerin yetki ve sorumlulukları net bir şekilde belirlenecek; piyasayı düzenlemek ve denetlemekle görevli, işletmecilerden ayrı ve operasyonel olarak bağımsız bir yapı tesis edilecektir. Ayrıca, posta hizmetleri AB düzenlemeleri de dikkate alınarak kademeli bir şekilde serbestleştirilecek ve PTT Genel Müdürlüğü sektörde oluşacak rekabet ortamına hazır hale getirilecektir.
Öncelik 4. Kamu yayıncılığı, teknolojiadaki gelişmeler de dikkate alınarak geliştirilecek; toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak içeriğe ve sağlıklı bir mali yapıya kavuşturulacaktır.				
Tedbir 4.1. TRT'nin kamu yayıncılığı kapsamındaki rolü belirlenerek Kurum yeniden yapılandırılacak ve Kurumun sağlıklı bir mali yapıya kavuşturulması için gerekli yasal değişiklikler yapılacaktır.	TRT'den sorumlu Devlet Bakanlığı	TRT RTÜK DPT	2007	TRT'nin kamu hizmeti yayıncılığı kapsamındaki rolünün belirlenerek yeniden yapılandırılması ve Kurumun sağlıklı bir mali yapıya kavuşturulması amacıyla 2954 sayılı Kanunda gerekli değişiklikler yapılacaktır. Yapılacak düzenlemelerde Kurumun Anayasal özerkliğini zedelemeyecek, ancak hesap verilebilirliği tesis edecek bir yapının oluşturulmasına önem verilecektir.

Tedbir 4.2. Sayısal yayıncılığa sağlıklı geçiş için gerekli hukuki altyapı tamamlanacak ve teknik altyapı çalışmalarına devam edilecektir.	RTÜK TK	Ulaştırma Bakanlığı TRT	2007-2008	Karasal sayısal vericiler üzerinden sayısal yayıncılığa geçiş konusunda Haberleşme Yüksek Kurulu Kararı ile belirlenen uygulama planı çerçevesinde gerekli yasal değişiklikler tamamlanacak ve ikincil mevzuat oluşturulacaktır.
--	------------	----------------------------	-----------	--

H. TARIMSAL YAPININ ETKİNLEŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

2005 yılında yüzde 5,6 büyüyen tarım sektörünün GSYİH içindeki payı yüzde 10,3, istihdam içindeki payı ise yüzde 29,5 seviyesinde kaydedilmiştir. Arazi parçalılığı, işletme ölçeklerinin küçük olması ve örgütlenme yetersizliği gibi yapısal sorunlar yanında, tarımın hala önemli bir istihdam kaynağı olması gibi nedenlerle sektörde dönüşüm ihtiyacı sürmektedir. Diğer yandan, AB ile yürütülen tarama sürecinde öne çıkan hususlar da gözönüne alınarak, tarım ve kırsal kalkınma, gıda güvenliği, hayvan ve bitki sağlığı ile balıkçılık mevzuatının AB müktesebatına uyumuna ilişkin hazırlıklar devam etmektedir.

Toprak ve Su Kaynakları

2005 yılı istatistiklerine göre ülkemizdeki toplam 26,6 milyon hektarlık tarım alanının, 18,1 milyon hektarı ekilen, 4,9 milyon hektarı nadasa bırakılan, 0,8 milyon hektarı sebze yetiştirilen ve 2,8 milyon hektarı ise meyve, zeytin ağaçları, çay yetiştirme ve bağcılık için ayrılan alanlardan oluşmaktadır.

Yaygın erozyon sorunu ve tarım dışı kullanımlara tahsis neticesinde verimli tarım alanlarının daralması yanında, yanlış gübreleme ve ilaçlama uygulamaları sonucundaki bozulmalar gibi nedenlerle tarım toprakları nicelik ve nitelik kaybına uğramaktadır. Toplam tarım alanlarının 16 milyon hektarında erozyon problemi yaşanmaktadır. Yüksek verimli tarım alanlarının 1,3 milyon hektarı, son on yılda tarım dışı amaçlara tahsis edilmiştir. 2005 yılında yasalaşan 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun bu sorunun giderilmesine olumlu yönde katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca, bu Kanunda değişiklik yapılmasına dair, TBMM gündeminde bulunan bir tasarı ile, tarım arazisi parsellerinin miras paylaşımı nedeniyle dahi belli büyüklüklerin altında parsellere ayrılamayacağı hükme bağlanmakta ve kamu kuruluşlarının hizmet konularıyla ilgili olarak arazi toplulaştırması yapmaları imkanı getirilmektedir.

2005 yılı sonu itibarıyla ülke genelinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) tarafından inşa edilerek işletmeye açılan 2,46 milyon hektarlık sulama alanının sulanan 1,60 milyon hektarlık kısmında ortalama su tüketimi, hektarda salma sulama ile 10 bin metreküp, yağmurlama sulama ile 6 bin metreküp ve damla sulama ile 4 bin metreküp olarak kaydedilmiştir. Bu veriler, su tasarrufu sağlayan sulama tekniklerinin yaygınlaştırılmasının önemine işaret etmektedir. Ayrıca, sulama suyu kullanım

tarifelerinin fiilen kullanılan su miktarıyla orantılı şekilde fiyatlandırılmasına yönelik çalışmaların yapılması suretiyle su tüketiminde etkinliğin artırılması gereği öne çıkmaktadır.

Tarımsal altyapı ve özellikle sulamaya olan yoğun talebin karşılanmasına yönelik olarak, tarım sektörü kamu sabit sermaye yatırımlarının yaklaşık dörtte üçü DSİ yatırımlarına ayrılmaktadır. Sekizinci Plan döneminde gerçekleştirilen rasyonalizasyon çalışmalarına rağmen, Yatırım Programında yer alan proje stokunun büyüklüğü nedeniyle kaynakların rasyonel kullanımı yeterince gerçekleştirilememektedir. DSİ'nin yatırım programında mevcut proje paketinin ortalama bitiş süresi 25 yıldır. Bu süreyi kısaltmak için, bir taraftan sulamaya ayrılan kaynakların çeşitlendirilerek artırılması, diğer taraftan proje stokunun önceliklendirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.

Bitkisel Üretim

Tarım sektöründeki katma değer artışı ağırlıklı olarak bitkisel üretimden kaynaklanmakta olup, rekolte değişiklikleri sektördeki büyümeyi doğrudan etkilemektedir. İşletmelerin küçük ve parçalı oluşu, pazarlama sorunları ve üretici örgütlenmesinin düşüklüğü gibi yapısal sorunlar, sektörde verimliliğin ve üretici gelir düzeyinin yükselmesini engellemektedir. Bu çerçevede, bitkisel üretimde verimlilik ve kaliteyi artırmak amacıyla, genetik potansiyeli yüksek ve üstün vasıflı bitki çeşitlerine ait her türlü çoğaltım materyalinin standartlara uygun, zamanında, uygun fiyatlarla ve yurtiçi üretimle karşılanması hususu önemini korumaktadır.

Ekolojik dengeyi korumaya, tarımın çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya, üreticinin sosyo-ekonomik düzeyini artırmaya yönelik olarak ve dünyadaki gelişmeler paralelinde ülkemizde de organik tarım üretimi giderek önem kazanmaktadır. 1980'li yılların ortasında ihracata yönelik olarak 8 ürünle başlayan organik tarım üretimi, 2005 yılında 205 ürüne ulaşmıştır. 2005 yılı verilerine göre, Türkiye'de organik tarım yapılan alan yaklaşık 204 bin hektar düzeyindedir.

2005 yılından itibaren Toprak Mahsülleri Ofisi Genel Müdürlüğü tarafından hububat alımı için açıklanan fiyatlara ek olarak, üreticilere, alım fiyatı ile belirlenen hedef fiyat arasındaki farklar da ödenmeye başlamıştır.

Bitki hastalıkları ve zararlılarına karşı yapılan mücadele çalışmalarında, gıda güvenliği de dikkate alınarak ve özellikle bitki koruma yöntemlerinde entegre mücadele anlayışı benimsenerek, çevreye zarar vermeyen metodların uygulamaya konulması önemini korumaktadır. Bu kapsamda, hava, toprak ve su kirliliğinin önlenmesi ve ilaç kalıntısı olmayan ürünlerin elde edilmesi amacıyla araştırmacı-uygulamacı-üretici işbirliğinin geliştirilmesi ve entegre mücadele faaliyetleri önem kazanmaktadır.

Arz açığı bulunan yağlı tohum bitkileri üretiminin desteklenerek artırılması, bitkisel yağ ve yem sanayileri ile son dönemde artan biyodizel üretimine hammadde sağlanması ve rekabet gücü zayıf ürünlere alternatif oluşturması nedenleriyle önem taşımaktadır.

Hayvancılık

Ülkemizde hayvan sayısı fazla olduğu halde birim hayvan başına elde edilen verimler düşüktür. Hayvancılığın gelişmiş olduğu ülkelerde, sığır karkas ağırlığı ortalama

270-280 kg dolayında iken ülkemizde 180-190 kg; sığır başına süt verimi ise söz konusu ülkelerde 5-6 bin kg/laktasyon iken ülkemizde 1,8-2 bin kg/laktasyondur.

2005 yılı istatistiklerine göre ülkemizdeki 10,5 milyon baş sığır mevcudunun yüzde 43'ü kültür melezi sığırları ve yüzde 22'si ise saf kültür ırkı sığırlarından oluşmaktadır. Verimi görece düşük olan yerli koyunların oranı, 25,3 milyon baş koyun popülasyonunda yüzde 97 seviyesindedir. Hayvan ıslahı ve nitelikli damızlık sığır elde edilebilmesi amacıyla 2005 yılında 1,5 milyon baş sığır suni tohumlama metoduyla tohumlanmış olup, 2006 yılında bu miktarın 1,6 milyon başa çıkması beklenmektedir.

Büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde karlılığı etkileyen en önemli unsur olan kaliteli kaba yem arzı yetersiz olup, yem bitkilerinin; miktar, kalite ve çeşit bakımından geliştirilmesi ve üretimlerinin artırılması sektör açısından önemini korumaktadır.

Hayvan hastalıkları ve zararlılarının olumsuz etkilerinin azaltılması yönündeki çalışmalarda hayvancılık işletmeleri bazında koruyucu önlemlerin alınması önem arz ederken, ülke şartlarına uygun aşı, ilaç, serum üretimlerinin miktar ve kalitelerinin iyileştirilmesi ihtiyacı sürmektedir.

Su Ürünleri

Zengin su kaynaklarının varlığına karşın su ürünleri sektörünün milli gelir içerisindeki payı yüzde 0,4 seviyelerindedir. Kişi başına su ürünleri tüketimi dünyada 16 kg/yıl ve AB'de 25 kg/yıl iken, ülkemizde 7,2 kg/yıl'dır.

2005 yılı su ürünleri üretimi 545 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Üretimin önemli bir kısmı kıyı balıkçılığına dayalı avcılık üretimi olmakla birlikte, son yıllarda uygulamaya konulan desteklerle yetiştiricilik üretiminde önemli artışlar sağlanmış ve toplam su ürünleri üretimi içindeki payı yüzde 20'ler seviyesine ulaşmıştır.

AB müktesebatına uyum çalışmaları kapsamında, Su Ürünleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı hazırlanmış ve TBMM'ye sevk edilmiştir. Ayrıca, koruma ve kontrol hizmetlerinin etkinleştirilmesi ile veri toplanmasında sağlıklı bir sistemin kurulabilmesi amacıyla karaya çıkış noktalarında kontrollerin yapılacağı 30 balıkçı barınağında ofisler kurulmuştur. Söz konusu ofislerin altyapı çalışmaları tamamlanmış olup, bilgi sistemlerine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Ülkemizde, 165'i balıkçı barınağı olmak üzere, yapımı devam edenlerle birlikte toplam 277 kıyı yapısı bulunmaktadır. Ancak, özellikle üstyapılardaki yetersizlik nedeniyle kıyı yapılarında nitelik açısından istenilen düzeye gelinebilmiştir. Ayrıca, balıkçı barınaklarının yer seçimi, kiralanmaları ve işletilmelerinde sorunlar yaşanmaktadır.

Ormancılık

Dünya genelinde kişi başına 0,62 hektar verimli orman alanı düşerken, ülkemizde bu rakam 0,15 hektardır. Mevcut ormanların ülkemizde yaklaşık yüzde 4'ü biyolojik çeşitlilik, su ve yaban hayatı dikkate alınarak korumaya alınırken dünyada bu oran yüzde 11 civarındadır. Dünyada yapılan endüstriyel ve toprak muhafaza amaçlı ağaçlandırmaların yaklaşık yüzde 2'si ülkemizde gerçekleştirilmektedir. 2005 yılında yapılan 69 bin hektarlık çalışma ile beraber, 2005 yılı sonu itibarıyla toplam 2,52 milyon

hektar endüstriyel ve toprak muhafaza amaçlı ağaçlandırma gerçekleştirilmiştir. Öte yandan, son 10 yılda yaşanan yaklaşık 19 bin orman yangını sonucunda toplam 90 bin hektarlık orman alanı kaybedilmiştir.

Tarım Destekleri

2005 yılında yüzde 64 seviyelerinde gerçekleşen Doğrudan Gelir Desteği (DGD) ödemelerinin destekleme bütçesindeki payı 2006 yılında yüzde 55'e gerilemiştir. Bu destek kapsamında, uygulamanın başlangıcı olan 2001 yılında 12,2 milyon hektarlık alanda üretim yapan 2,18 milyon çiftçiye DGD ödemesi yapılmış olup, 2005 yılında kayıt altına alınarak ödeme yapılan çiftçi sayısı yüzde 26 artış göstererek 2,75 milyon kişiye, kayıt altına alınan alan ise 17 milyon hektara ulaşmıştır. 2005 yılında başlatılmış bulunan, alan başına temel DGD ödemesine ek olarak, toprak analizi yaptıran, sertifikalı tohumluk kullanan ve organik tarım faaliyetinde bulunan üreticilere ilave DGD ödemesi uygulamasına devam edilmektedir. Ayrıca, 2005 yılında başlatılan alan bazlı mazot ve gübre desteği uygulamasına 2006 yılında devam edilmiştir. Bütün bu tarımsal desteklerden faydalanmak için Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı olma şartı getirilmiştir.

Sektörde DGD ödemesi ile sağlanmaya çalışılan gelir istikrarı dışında kalan ihtiyaçlara yanıt verebilmek amacıyla, 2004 yılında uygulamaya konulan Tarım Strateji Belgesinde (2006-2010) yer alan öngörülere uygun olarak; 2006 yılında 5488 sayılı Tarım Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile temel olarak, tarım politikalarının konuları ve amaçları, tarımsal destekleme politikalarının ilke ve öncelikleri, desteklemelerin hangi programlar ile yapılacağı belirlenmiş; üreticilerin üretim planlaması yapabilmelerini sağlayacak ve bunun için kısa dönem tercihlerinden çok fazla etkilenmeyen istikrarlı bir ortamın oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaca uygun olarak, tarımsal destekler yeniden yapılandırılmakta olup, DGD ödemeleri de üretime ilişkin politika araçları ile birlikte ele alınmaktadır.

2006-2010 döneminde uygulanacak ve gerçek ve tüzel kişilerin tarım ürünlerinin işlenmesi, değerlendirilmesi ve pazarlanmasına yönelik ekonomik yatırımlarının desteklenmesini amaçlayan Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizde bitkisel ve hayvansal üretimi tehdit eden risk ve belirsizlikler sonucu meydana gelecek kayıplar nedeniyle üreticilerin uğrayacağı zararların tazmin edilmesini temin etmek üzere 2005 yılında çıkartılan 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu uyarınca, Devlet Destekli Tarım Sigortaları uygulaması 2006 yılında başlamıştır.

İhracatta rekabet gücünün artırılması amacıyla ihracat sübvansiyonlarının katma değeri yüksek, markalı ve nihai tüketiciye yönelik ürünlere yönlendirilmesi ve kıt kamu kaynaklarının etkin kullanımı ihtiyacı devam etmektedir.

Gıda Sanayii

5179 sayılı Gıda Kanunu ile, gıda denetiminin Tarım ve Köyşleri Bakanlığı tarafından tek elden yürütülmesi amaçlanmıştır. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ve 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ile ise, gıda maddeleri üreten işyerlerinin çalışma izinleri ve gıda siciline kayıt işlemleri belediyelere devredilmiştir. Bunun sonucunda denetim hizmetlerinde yetki ve mevzuat karmaşası ortaya çıkmıştır.

Gıda kontrol altyapısının iyileştirilmesine yönelik Ulusal Referans Laboratuvarı kurulması ve gıda güvenliği bilgi ağı oluşturulması çalışmalarına devam edilmektedir.

Şeker sektöründe yeni özel fabrikaların üretime girmesiyle birlikte üretim kotalarının uygulanması ve izlenmesinde zorluklar ortaya çıkmakta, sektörde sözleşmeli üretim ile kota fazlası üretimden kaynaklanan sorunlar özelleştirme öncesinde çözüm gerektirmektedir.

TABLO: IV. 21- Tarım Sektöründe Seçilmiş Göstergeler

	2004	2005	2006 (1)	2007 (2)
DSİ'ce İnşa Edilen Sulama Alanı (Net Kümülatif, Milyon Hektar)	2,40	2,46	2,55	2,62
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Arazi Topplulaştırma Faaliyeti (Kümülatif, Milyon Hektar)	0,14	0,16	0,18	0,23
Sertifikalı Hububat (Buğday-Arpa) Tohumu Kullanım Oranı (Yüzde)	29,1	22,9	29,4	30,0
Organik Tarım Alanlarının Toplam Tarım Alanına Oranı (Yüzde)	0,8	0,8	1,0	1,0
Hayvancılık Üretiminin Toplam Tarım Üretimi İçindeki Payı (Yüzde)	25,9	26,2	26,5	27,0
Melez ve Kültür Irkı Sığır Varlığının Toplam Sığır Varlığına Oranı (Yüzde)	64,6	65,5	66,2	67,0
Endüstriyel ve Toprak Muhafaza Ağaçlandırmaları (Kümülatif, Milyon Hektar)	2,45	2,52	2,59	2,66

Kaynak: TKB, ÇOB, DPT, DSİ, Tarım Reformu Gn. Md.

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Tahmin

2. Temel Amaç ve Hedefler

Tarım politikalarında, gıda güvencesinin sağlanması çerçevesinde artan nüfusun yeterli ve dengeli beslenmesi, kaliteli ve güvenli gıdaya ulaşması; ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan sürdürülebilir, örgütlü, rekabet gücü yüksek ve AB ile uyumlu bir tarımsal yapının oluşturulması; doğal kaynakların etkin kullanılması ve geliştirilmesi temel amaçtır.

Ülkenin ekolojik koşullarına uygun çeşitlerin belirlenmesi, zengin gen kaynaklarının değerlendirilmesi ve teknolojik gelişmeleri takip eden tarım tekniklerinin uygulanması suretiyle tarımsal üretim ve verimliliği artırmak amaçlanmaktadır.

Tarımsal yapıdaki dönüşümün ortaya çıkardığı istihdam sorununun ve göç baskısının azaltılması amacıyla tarım dışı faaliyetler ağırlıklı kırsal kalkınma politikalarının uygulanması hedeflenmektedir.

Tarım topraklarından kabiliyetleri doğrultusunda, amacına uygun ve doğru tarım teknikleri kullanılarak faydalanılmasını; su kaynaklarından dengeli, sürdürülebilir ve

çevreyle uyumlu bütüncül bir yaklaşımla yararlanılmasını sağlayacak şekilde toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımı ve tarım altyapısının yaygınlaştırılması esas alınacaktır.

Bitkisel üretimde verimli, kaliteli ve standart ürün elde etmek amacıyla, çeşit geliştirme ve sertifikalı fide, fidan ve tohum kullanımının yaygınlaştırılması, yeni teknolojilerin ve alternatif üretim metodlarının kullanılması, bitki hastalıkları ve zararlıları ile etkin ve çevreye duyarlı mücadele yöntemlerinin uygulanması ile arz fazlası olan ürünlerden alternatif ürünlere geçişin sağlanması ve ürün piyasalarının istikrara kavuşturulmasına önem verilecektir.

Hayvancılık sektöründe arzulanan verim düzeyine ulaşılabilmesi için, mevcut genlere dayalı kapasitenin suni ve tabii tohumlama uygulamaları ile geliştirilmesi, bakım ve besleme şartlarının iyileştirilmesi ve girdi fiyatları ile ürün fiyatları arasındaki dengenin korunması sağlanacaktır.

Su ürünleri sektöründe idari yapının güçlendirilmesine, avcılık üretiminde kaynak yönetiminin etkinleştirilmesine, yetiştiricilikte çevreyle uyumlu üretimin gerçekleştirilmesine ve alternatif türlerin geliştirilmesine öncelik verilecektir.

Orman işletmeciliği ve ağaçlandırma çalışmalarında; biyolojik çeşitlilik, su ve yaban hayatının korunması ilkesi gözetilecek, orman koruma çalışmaları etkinleştirilecektir. Diğer yandan ağaçlandırma çalışmalarında; rekreasyonel ihtiyaçlar, odun ihtiyacı, toprak erozyonu, sel ve taşkınların yanı sıra küresel ısınma ve asit yağmurları da dikkate alınarak faaliyet büyüklüğü ve ağaç türü seçimlerinin planlanması esas alınacaktır.

Tarım ürünleri ticaretinde serbestleşme eğilimi ve AB müktesebatı göz önüne alınarak tarımsal destekleme politikalarının gıda sanayiinin rekabet gücüne de katkı yapacak şekilde ele alınması, çiftlikten sofraya kadar üretim zincirinde gıda güvenliğinin tüm unsurları ile sağlanması yanında tarım-gıda entegrasyonunun özendirilmesi hedeflenmektedir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı - Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. AB ile yürütülen tarama sürecinde öne çıkan konular çerçevesinde, sorun alanlarının çözümüne ilişkin çalışmalar başlatılacaktır.				
Tedbir 1.1. Tarımla ilgili fasılların tarama sonuçlarının gerektirdiği çalışmalar başlatılacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	İlgili Kamu Kuruluşları	2007	Katılım müzakerelerinin ilk safhası olan tarama sürecinin Tarım ve Kırsal Kalkınma, Balıkçılık ile Gıda Güvenliği, Hayvan ve Bitki Sağlığı fasıllarında, AB ile ülkemiz arasındaki mevzuat ve uygulama farklılıklarının ortaya konulmasının ardından, müzakere sürecinin ilerlemesi açısından ele alınması gereken hususlara ilişkin hazırlıklar, bu çizelgedeki diğer öncelikler ile uyumlu olarak, ivedilikle başlatılacaktır.
Öncelik 2. Tarımsal desteklerin Tarım Strateji Belgesi (2006-2010) ile 5488 sayılı Tarım Kanunu çerçevesinde yeniden düzenlenmesi sağlanacaktır.				
Tedbir 2.1. Tarımsal destekleme bütçesi içerisinde DGD'nin payı yüzde 45 seviyesinde korunacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı	2006-2010	Tarım Strateji Belgesine uygun olarak DGD'nin toplam destekler içerisindeki payının yüzde 45'ter seviyesinde korunması amaçlanmaktadır.

Tedbir 2.2. Hayvancılık desteklerinin tarımsal destekleme bütçesi içerisindeki payının yüzde 12'nin altına inmesi sağlanacaktır.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı	2006-2010	Su ürünleri yetiştiriciliğini de kapsayan hayvancılık desteklerinin, halen toplam destekleme bütçesi içerisinde 2005 yılında yüzde 9,5 olan payının, Tarım Strateji Belgesine uygun olarak yüzde 12'nin altına inmesi amaçlanmaktadır.
Öncelik 3. Tarımsal kredi sübvansiyonları ile destekleme ödemelerinin üreticilere çeşitli kanallardan ulaştırılması sağlanarak tarım sektörüne yönelik finansal hizmetler çeşitlendirilecektir.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı, Ziraat Bankası	2007-2009	Sektöre sağlanmakta olan kredi ve sübvansiyonların özel sektör aracılığıyla sunulması imkanları araştırılarak, sektörün finansman konusundaki eksiklikleri belirlenecektir. Bu çalışmalarını takiben tarım sektörüne yönelik finansal hizmetler çeşitlendirilecektir.
Öncelik 4. Tarım politikalarının yürütülmesine ilişkin bilgi altyapısı oluşturulacak ve idari yapı geliştirilecektir.				
Tedbir 4.1. Tarım bilgi sistemi tamamlanacaktır.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Çevre ve Orman Bakanlığı, TÜİK, Tapu Kadastro Gen. Müd., Devlet Meteoroloji İşleri Gen. Müd, DSİ, Harita Genel Komutanlığı	2006-2008	Çeşitli mali kaynaklar kullanılarak halen çalışmaları sürdürülen Çiftçi Kayıt Sistemi, Veteriner Bilgi Sistemi, Toprak, Tarım Arazileri Tasnifi, Arazi Sınıflandırma, Bitki Pasaportu, Çiftlik Muhasebe Veri Ağı, Organik Tarım Veri tabanı ile Gıda Kontrol ve Denetimi Sistemi başta olmak üzere, tarımsal veri tabanları oluşturulacaktır. Her türlü bilginin, bütünlükte yapıda yönetimi, kullanımı ve paylaşımı sağlanacaktır. AB'nin Bütünlük İdare ve Kontrol Sistemine (IACS) uyum sağlanacaktır.
Tedbir 4.2. Tarım ve kırsal kalkınma konusunda güvenilir istatistiklere ulaşmak amacıyla bir strateji belgesi hazırlanacaktır.	TÜİK	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, DPT, ABGS	2007-2008	AB ile yürütülen tarama sürecinde önemi ve sorunları daha net ortaya çıkmış olan tarım ve kırsal kalkınma alanındaki istatistikler konusunda neler yapılması gerektiğine ilişkin; hedefleri, sorumlu kuruluşları ve maliyet tahminlerini içeren bir strateji belgesi hazırlanarak, önümüzdeki dönem çalışmalarına yol gösterici bir kaynak olarak kullanılacaktır.
Öncelik 5. AB müktesebatına uygun şekilde; kamunun, bitki ve hayvan sağlığı ile gıda güvenliği konularında sunduğu hizmetlerin bütüncül bir çerçevede yürütülmesi esas alınacaktır.				
Tedbir 5.1. Gıda güvenliği, hayvan ve bitki sağlığına ilişkin mevzuat çalışmaları tamamlanacak, gıda denetimlerinin etkinleştirilmesi için ilgili kurumlar arası eşgüdüm sağlanacaktır.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, DTM	2006-2007	AB ile yürütülen tarama süreci göz önüne alınarak 5179 sayılı Kanunun gözden geçirilmesi ile yem, gıda hijyeni, hayvan sağlığına ilişkin olarak hazırlanan mevzuatla ilgili çalışmalar tamamlanacaktır. Ayrıca, yerel yönetimlerle ilgili mevzuatın gıda denetim sisteminde yarattığı sorunların aşılması için yasal düzenleme yapılması ve ilgili yönetmeliklerin yürürlüğe konulması amaçlanmaktadır.
Tedbir 5.2. Gıda denetim sisteminin AB'ye uyumuna ve insan kaynaklarının hizmet içi eğitimine yönelik projeler uygulanacaktır.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	DPT	2006-2009	AB hibesi ile de desteklenen Türkiye'de Gıda Güvenliği ve Kontrol Sisteminin Yeniden Yapılandırılması ve Güçlendirilmesi Projesi ile gıda güvenliğinin sağlanması, gıda kontrol sisteminde etkinliğin artırılması, bu sistemin uygulanması için Bakanlık teşkilatının güçlendirilmesi amaçlanmakta olup, bu bağlamda, bir referans laboratuvarının yapımı, personel eğitimi ve denetim alt yapısının iyileştirilmesi hedeflenmektedir.

Tedbir 5.3. Gıda işletmelerinin piyasaya güvenli gıda arzını sağlaması amacıyla yatırım ihtiyaçlarına yönelik envanter çalışmaları yapılacaktır.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, DPT, TÜİK	2007-2009	AB ile yürütülen tarama süreci sonrasında gıda güvenliğinin tüm unsurlarıyla sağlanması, üretimin kayıt altına alınarak denetim hizmetlerinin gerçekleştirilmesi ve ticarete tarife dışı engellerin önlenmesi açısından gıda işletmelerinde belli kriter ve öncelikler dahilinde yatırım ihtiyaçları belirlenecektir.
Tedbir 5.4. Biyogüvenlik ile ilgili yasal düzenleme çalışmaları sonuçlandırılacaktır.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, DTM	2007	Biyoteknolojik çalışmaların, doğayı ve insan yaşamını etkilememesi için yasal denetimin sağlanması ve genetiği değiştirilmiş tohum ve ürünlerin üretimi, kullanımı, ticareti ve benzeri tüm faaliyetlerin düzenlenmesi açısından Biyogüvenlik Kanununun çıkarılması önem taşımaktadır.
Tedbir 5.5. Hayvan sağlığına yönelik idari ve teknik kapasite güçlendirilecektir.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, DPT	2006-2007	Hayvan hastalıkları ve özellikle hayvanlardan insanlara bulaşabilen zoonoz hastalıklarının eradikasyonu ve hayvan sağlığı koşullarının iyileştirilmesi amacıyla başta Türkiye-AB mali işbirliği kapsamında sağlanan hibeler kullanılarak gerekli idari ve teknik kapasite geliştirilecektir.
Tedbir 5.6. Bitki sağlığı ve ilaç kalite ve kalıntılarının izlenmesine yönelik altyapı güçlendirilecektir.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, DPT	2006-2007	Bitki sağlığı ile ilaç kalite ve kalıntılarına yönelik hizmetlerin iyileştirilmesi amacıyla mevzuat çalışmaları tamamlanacak ve gerekli laboratuvar alt yapısı güçlendirilecektir.
Tedbir 5.7. Bitki hastalıkları ve zararlılarıyla mücadele çalışmaları bütüncül bir yaklaşımla yürütülecektir.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Çevre ve Orman Bakanlığı	2007	Bitkisel üretimde ekonomik kayıplara neden olan mevcut ve/veya muhtemel zararlı organizmalarla mücadelede mevcut mücadele tekniklerinin tümünün bir sistem içerisinde kullanımına imkan tanıyan bitki sağlığı çalışmaları çevre ve insan sağlığı ile tarımsal üretimin sürdürülebilirliğine azami özen gösterilerek yürütülecektir.
Öncelik 6. Üretimin talebe uygun olarak yönlendirilmesini sağlayacak politika araçları uygulamasına öncelik verilecektir.				
Tedbir 6.1. Şeker Kanununun öngördüğü kota yönetimi ve denetimi başta olmak üzere yurt içi şeker rejimi yeniden düzenlenecektir.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Şeker Kurumu	2006-2007	Şeker Kurumunun devamı ile kota yönetimi ve denetiminin etkinleştirilerek AB politikalarındaki değişimleri de gözeten değişikliklerin yapılması öngörülmektedir.
Tedbir 6.2. Tarımsal amaçlı kooperatifler desteklenerek üretici örgütlenmesi teşvik edilecektir.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, DPT	2006-2008	Küçük üretim birimlerinin biraraya gelerek rekabet gücü kazanması ve pazardaki aşırı fiyat dalgalanmalarının bir ölçüde azaltılması amacıyla, ilk defa tarımsal amaçlı kooperatif kuracak üreticilere destek ödemeleri yapılacaktır.
Tedbir 6.3. Hayvansal ürünler talebinin artırılmasına yönelik politikalar izlenecektir.	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Başbakanlık, MEB, STK'lar	2007	Gıda yardımı organizasyonlarında ve toplu tüketim merkezlerinde hayvansal ürün tüketiminin artırılmasına yönelik uygulamalar geliştirilecektir. Bu kapsamda, süt tüketiminin artırılması ve özellikle çocuklara süt tüketim alışkanlığı kazandırılması amacıyla Okul Sütü Projesi uygulamaya konulacaktır.
Öncelik 7. Tarım ürünleri ihracatında rekabet gücünün artırılması amacıyla, ihracat destekleri dış pazarlarda rekabet potansiyeli olan ve markalı ürünlere yönlendirilecektir.				
Tedbir 7.1. Tarımsal ürünlerde ihracat destekleme politikalarına ilişkin bir strateji belgesi hazırlanacaktır.	DTM	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı	2006-2007	Dünya Ticaret Örgütü kuralları çerçevesinde pazarlama ve diğer konulara yönelik sübvansiyonlar da dahil ihracat sübvansiyonlarının, dış pazarlarda Pazar payının korunması ve artırılması ile pazara giriş amaçları doğrultusunda yeniden düzenlenmesine yönelik bir strateji belgesi hazırlanacak ve uygulama bu çerçevede ele alınacaktır.

Öncelik 8. Hayvancılık sektörünün rekabet gücü artırılabacaktır.				
Tedbir 8.1. Kaliteli kaba yem üretimine yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.	Tarım ve Köyşleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı	2007-2009	Meraların tahdit ve tespiti tamamlanacak, meraların ıslahına ve kaliteli kaba yem üretimine istikrar kazandırmaya yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.
Tedbir 8.2. Islah amaçlı soykütüğü ve önsoykütüğü sistemi geliştirilecek ve suni tohumlama uygulamalarına ağırlık verilecektir.	Tarım ve Köyşleri Bakanlığı	Üretici Örgütleri	2006-2008	Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği işbirliğinde yürütülen soykütüğü çalışmaları ülke geneline yaygınlaştırılarak, suni tohumlama sayısının 2007 yılında 1,7 milyon başa çıkarılması hedeflenmektedir.
Tedbir 8.3. Hayvanların kimliklendirilmesi çalışmaları tamamlanacaktır.	Tarım ve Köyşleri Bakanlığı	Üretici Örgütleri	2006-2008	Büyükbaş hayvanlar için uygulanmaya başlanılan kimliklendirme çalışmaları tamamlanarak küçük baş hayvanların kimliklendirilmesi çalışmaları başlanılması ve bu suretle yasal olmayan hayvan hareketlerinin önlenmesi de amaçlanmaktadır.
Öncelik 9. Girdi kullanımında, AR-GE çalışmalarında ve eğitim-yayım hizmetlerinde iyileştirme sağlanarak tarımsal üretimde etkinlik artırılacaktır.				
Tedbir 9.1. Tarımsal üretimde verimlilik, kalite ve hijyene yönelik eğitim-yayım çalışmalarına ağırlık verilecektir.	Tarım ve Köyşleri Bakanlığı	Üretici Örgütleri, TİGEM	2006 - 2009	Etkin girdi kullanımı, alternatif üretim metotlarının uygulanması ve pazarlama konularında eğitim ve yayım hizmetlerine ağırlık verilecektir. Kamunun yanı sıra özel yayıncılık ve üretici örgütleri kanalıyla da bu hizmetlerin sunulmasına önem verilecektir.
Öncelik 10. TİGEM işletmeleri, özel sektör faaliyetlerinin bulunmadığı veya kısıtlı faaliyetlerde bulunduğu alanlara yönlendirilecek ve ihtiyaç fazlası işletmeler özel sektöre kullandırılacaktır.	TİGEM	Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı	2007-2009	TİGEM işletmelerinden karlı ve verimli olarak işletilemeyenlerin; kurum ana statüsündeki tarımsal amaçlar doğrultusunda, modern tarım tekniklerinin uygulanmasını öngören tarımsal projeler çerçevesinde ve arazi bütünlüğü korunarak özel sektöre kullandırılması amaçlanmaktadır.
Öncelik 11. Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımı esas alınacaktır.				
Tedbir 11.1. Tarım alanlarının tarım dışı amaçlara tahsisinin engellenmesi hususundaki aksaklıklar belirlenerek giderilecektir.	Tarım ve Köyşleri Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı	2006-2007	Öncelikle tarım alanlarının tarım dışı amaçlara tahsisini kısıtlayan mevzuatın titizlikle uygulanması, bu mevzuatın aksaklıklarının ve diğer mevzuatta bu önceliğe aykırı hükümlerin tespit edilerek düzeltilmesi çalışmalarına başlanması amaçlanmaktadır.
Tedbir 11.2. Su Kanunu Taslağı hazırlanacak, Su Kullanıcı Birlikleri Kanununun çıkarılmasına çalışılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	İlgili Kamu Kuruluşları	2006-2007	Su kaynaklarının etkin kullanımını sağlamak için çerçeve nitelikte bir Su Kanunu ve katılımcı su kullanım yönetiminin önündeki mevzuat boşluklarını gidermek amacıyla da Su Kullanıcıları Birlikleri Kanununun çıkarılması amaçlanmaktadır.
Tedbir 11.3. Sulama suyu kullanım tarifelerinin miktarla orantılı şekilde fiyatlandırılması yönünde bir çalışma yapılacaktır.	DSİ	İçişleri Bakanlığı, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı	2006-2007	Kamu sulama şebekelerinde ve bunlardan sulama organizasyonlarına devredilenlerde suyun daha etkin kullanılarak elde edilen birim faydanın artırılması amaçlanmaktadır.

Tedbir 11.4. Su tasarrufu sağlayan sulama teknikleri yaygınlaştırılacaktır.	DSİ	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, İl Özel İdareleri ve TZOB	2006-2009	Su kaynağına olan talebin başlıca sahibi olan sulama projelerinde su tasarrufu sağlayan yağmurlama ve damla sulama gibi teknikler yaygınlaştırılacaktır.
Öncelik 12. Sulama ve arazi toplulaştırma yatırımları yaygınlaştırılacaktır.				
Tedbir 12.1. Arazi toplulaştırma çalışmaları hızlandırılacaktır.	İl Özel İdareleri, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, DPT	2006-2009	Tarım arazilerinin çok parçalı ve dağınık oluşu sorununun çözümüne yönelik olarak arazi toplulaştırma çalışmalarının hızlandırılması amaçlanmaktadır.
Tedbir 12.2. Sulama yatırımlarına kamu dışından kaynak teminine dair finansman modellerinden yararlanılacaktır.	DSİ	DPT, Hazine Müsteşarlığı	2006-2007	Sektöre kamu dışından kaynak yaratılması konusunda, öncelikle su kaynağı hazır projelerin uygun olanlarında sulama şebekelerinin bu finansman modellerinden yararlanılarak gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.
Öncelik 13. Su ürünleri sektöründe idari yapı güçlendirilecektir.				
Tedbir 13.1. Yeni balıkçılık kontrol ofisleri kurulacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	2007	AB müktesebatına uyum çerçevesinde karaya çıkış noktalarında kontrollerin yapılması ve sağlıklı istatistiklerin elde edilmesi amacıyla belirlenen balıkçı barınaklarında balıkçılık kontrol ofisleri kurulacaktır.
Tedbir 13.2. Su ürünleri sektörüne ilişkin bilgi altyapısı oluşturulacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	Sahil Güvenlik Komutanlığı, TÜİK, Denizcilik Müsteşarlığı	2007	Su ürünleri bilgi sistemi ile tekne kayıt ve izleme sistemi kurularak karaya çıkış noktalarından merkeze bilgi akışı sağlanacak; koruma ve kontrol hizmetleri etkinleştirilecektir.
Tedbir 13.3. Balıkçı barınaklarının işletilmesi ve kiralanması yeniden düzenlenecektir.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, DPT	2006-2007	Mevcut 165 adet balıkçı barınağının işletilmesinde ve kiralanmasında yaşanan sorunların giderilmesi amacıyla 2002 yılında yayımlanan Balıkçı Barınakları Yönetmeliği yeniden düzenlenecektir.
Öncelik 14. Su ürünleri üretiminde kaynakların etkin kullanımı esas alınacaktır.				
Tedbir 14.1. Balık stoklarının tespit çalışmaları yapılacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	TÜBİTAK, Üniversiteler	2007-2009	Etkin kaynak yönetimi amacıyla denizlerdeki önemli türler itibarıyla balık stoklarının tespiti sağlanacak ve elde edilen veriler çerçevesinde koruma kontrol politikaları belirlenecektir.
Tedbir 14.2. Yetiştiricilikte çevresel sürdürülebilirlik sağlanacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	Çevre ve Orman Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Denizcilik Müsteşarlığı	2007-2009	Denizlerde yetiştiriciliğe uygun potansiyel alanlar tespit edilecek ve çevre düzeni planlarına işlenecektir.

Öncelik 15. Doğal orman ekosisteminin, başta yangınlar olmak üzere çeşitli faktörlere karşı etkin şekilde korunması, koruma-kullanma dengesi, biyolojik çeşitlilik ve insan sağlığı gözetilerek çok amaçlı ve verimli şekilde yönetilmesi esas alınacaktır.				
Tedbir 15.1. Orman yangınlarıyla mücadele çalışmaları etkinleştirilecektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı	Milli Savunma Bakanlığı	2006-2009	Yangınla mücadele araç ve gereçleri geliştirilirken turizm bölgeleri öncelikli olmak üzere, yetişme muhiti ve yangınlara hassasiyete bağlı olarak orman bakım çalışmaları yoğunlaştırılacak; kışın yağışlı dönemlerinde kontrollü yakma yöntemiyle ölü örtü temizlenecek; mangal kullanımı orman içi dinlenme yerleri dışında yasaklanacak; yangın emniyet yol ve şeritleri tespit edilerek tesis edilecektir.
Tedbir 15.2. Ormanlık faaliyetlerinde ergonomik önlemlere ağırlık verilecektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, TSE	2007-2009	Odun üretimi, yangınlar, yol yapımı ve taşımacılık faaliyetlerinde işçi sağlığı ve emniyeti amacıyla işbaşı eğitiminden ikaz işaretlerine, araç gereçten giysiye kadar gerekli planlamalar yapılacak ve çalışmalar yoğun şekilde denetlenecektir.
Tedbir 15.3. Orman içi korunan alanlar artırılabilecek ve master planlar dahilinde değerlendirilecektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı		2006-2009	Mevcut toplam orman alanının yaklaşık yüzde 4'ünü oluşturan milli park, tabiatı koruma alanı ve benzeri korunan alanlar, ormanların henüz bilinmeyen değer ve faydalarının bilincinde geliştirilecek, genişletilecek ve halkımızın bu konuda aydınlatılması çalışmaları sürdürülecektir.
Tedbir 15.4. Odun dışı ürün ve hizmetlerle ilgili envanter, üretim ve tüketim çalışmaları yapılacaktır.	Çevre ve Orman Bakanlığı	TÜİK	2007	Ülke orman ekosisteminin milli gelire katkısının sağlıklı bir şekilde belirlenmesi ve sosyo ekonomik kalkınmaya olabilecek katkılarının planlaması amaçlanmaktadır.
Öncelik 16. Odun hammaddesi, çölleşme ve toplum sağlığı dikkate alınarak, ağaçlandırma, rehabilitasyon, kent ormancılığı ve tarımsal ormancılık çalışmaları ile toplumun bu konularda bilinçlendirilmesi hususlarına ağırlık verilecektir.				
Tedbir 16.1. Ağaçlandırma faaliyetleri belirlenen kriterlere göre gerçekleştirilecektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı		2006-2009	Orman sağlığı, yangınlar, böcek ve hastalıklar ile su ve yaban hayatının korunması dikkate alınarak ağaçlandırma çalışmalarında karışık türde fidanlara yer verilirken su boylarında kesilmemiş uygun genişlikte şeritler bırakılacaktır.
Tedbir 16.2. Kent ormancılığı çalışmaları geliştirilecektir.	Çevre ve Orman Bakanlığı		2007-2009	Yeşil kuşak çalışmaları, insan sağlığı, toprak erozyonunun önlenmesi ve halkın rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla doğa peyzajı anlayışı dahilinde çeşitli ağaç türlerine yer verecek şekilde gerçekleştirilecektir.

I. SANAYİ VE HİZMETLERDE YÜKSEK KATMA DEĞERLİ ÜRETİM YAPISINA GEÇİŞİN SAĞLANMASI

SANAYİ

1. Mevcut Durum

İmalat Sanayii

2002-2005 döneminde imalat sanayii yatırımında, üretiminde ve ihracatında yüksek artış hızları kaydedilmiştir. Yatırımlarda ve ihracattaki artış ile ihracatın sektörel kompozisyonunun değişmesi ve reel kurun değerlenmesi, ara ve yatırım malları ithalatında yüksek artışlara yol açmıştır. 2006 yılının ilk sekiz ayında da imalat sanayii

ithalat ve ihracat artış hızları 2005 yılı seviyelerinde seyrederken, üretim artış hızında bir yükselme eğilimi gözlenmektedir.

TÜİK üç aylık sanayi üretim endeksi sonuçlarına göre, imalat sanayii üretimi 2004 yılında yüzde 10,4, 2005 yılında yüzde 4,8 artmıştır. 2005 yılında üretimi en fazla artan sektörler ağaç ürünleri, mobilya, bilgi işlem makinaları, plastik ve kauçuk ürünler, elektrikli makinalar ve tıbbi aletler olmuştur. Üretim endeksindeki genel artış eğilimine rağmen otomotiv dışındaki ulaşım araçları, tekstil, giyim ve deri sektörleri üretiminde önemli azalmalar görülmüştür. TÜİK aylık sanayi üretim endeksi verilerine göre, imalat sanayii üretimi 2006 yılının ilk sekiz ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 6,2 artmıştır. Bu dönemde makina, otomotiv dışındaki ulaşım araçları, bilgi işlem makinaları, deri ve elektrikli makina sektörlerinde yüksek üretim artışları dikkati çekmektedir.

TÜİK üç aylık imalat sanayii eğilim anketi verilerine göre, 2004 yılında yüzde 79,9 olan özel kesim kapasite kullanım oranı (KKO), 2005 yılında yüzde 79 olarak gerçekleşmiştir. Aylık verilere göre ise 2006 yılı Ocak-Eylül döneminde özel kesim KKO yüzde 79,2 olmuştur.

Ekonomideki hızlı iyileşmenin devam ettiği 2004 yılında DPT verilerine göre yüzde 60 artış gösteren imalat sanayii özel kesim sabit sermaye yatırımları, 2005 yılında yüzde 25 oranında artmıştır. 2006 yılında ise imalat sanayii özel kesim sabit sermaye yatırımlarında artışın yüzde 15 civarında gerçekleşmesi beklenmektedir. İşletmelerin yatırım eğiliminin bir göstergesi olarak imalat sanayiinde 2004 yılında bir önceki yıla göre alınan teşvik belgesi sayısında herhangi bir değişme olmazken, yatırım tutarı dolar olarak yüzde 8,5 artmıştır. 2005 yılında belge sayısı yüzde 10, yatırım tutarı dolar olarak yüzde 1,5 azalmıştır. 2006 yılı ilk sekiz ayında ise, alınan teşvik belgesinin sayısı yüzde 10,7 azalırken, yatırım tutarı dolar bazında yüzde 17,7 oranında artmıştır.

Toplam ihracat 2004 yılında yüzde 33,7 artarak 63,2 milyar ABD doları, 2005 yılında yüzde 16,3 oranında artarak 73,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. İmalat sanayii ihracatı ise aynı yıllar itibarıyla yüzde 34,3 ve yüzde 15,5 artmış ve toplam ihracat içindeki payı 2005 yılında yüzde 93,7 olmuştur. 2005 yılında metal eşya, makina, elektrik-elektronik ve otomotiv, ihracatları yüksek oranda artan sektörlerdir. Toplam ihracat içinde AB ülkelerinin payı yüzde 52,3 düzeyinde devam etmektedir. 2006 Ocak - Ağustos döneminde 2005 yılının aynı dönemine göre ihracat yüzde 14,1 artarak 53,3 milyar ABD doları olmuştur. 2006 yılı aynı dönemde imalat sanayii ihracatı ise yüzde 13,6'lık artışla 50,2 milyar ABD doları olmuştur. Otomotiv, makina, ana metal, petrol ürünleri, elektrikli makina ve kimya sanayileri ihracatta yüksek artış yaşanan sektörlerdir.

2004 yılında toplam ithalat yüzde 40,7 artarak 97,5 milyar ABD doları, 2005 yılında ise yüzde 19,7 artarak 116,8 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş, imalat sanayii ithalatı ise 2004 yılında yüzde 44,5 artarak 80,4 milyar ABD dolarına, 2005 yılında da yüzde 17,1 artarak 94,2 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. İmalat sanayii ithalatı içinde makina, kimya ve elektrik-elektronik sanayileri önemli artışlar gösteren sektörler olmuştur. 2006 Ocak - Ağustos döneminde 2005 yılının aynı dönemine göre ithalat yüzde 18,5 artarak 88,9 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde imalat sanayii ithalatı ise yüzde 15,3 artarak 70,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. 2006 Ocak-Ağustos döneminde ithalatın yüzde 39,9'u AB ülkelerinden yapılmıştır.

TABLO: IV. 22- İmalat Sanayii ile İlgili Temel Göstergeler (Yüzde)

	2004	2005	2006 ⁽²⁾	AB-2004 ⁽⁶⁾
GSYİH İçindeki Payı (Cari Fiyatlarla)	20,4	20,8	22,9 ⁽¹⁾	20,5 ⁽⁶⁾
Üretim Artışı (Sabit Fiyatlarla)	10,4	4,8	6,2	2,4
İhracat Artışı (Cari Fiyatlarla)	34,3	15,5	13,6	9,5 ⁽⁷⁾
Toplam İhracat İçindeki Payı	94,3	94,0	94,2	87,1 ⁽⁷⁾
İthalat Artışı (Cari Fiyatlarla)	44,5	17,1	15,3	8,8 ⁽⁷⁾
Toplam İthalat İçindeki Payı	82,4	80,6	79,0	69,3 ⁽⁷⁾
Özel Sektör S.S.Y. İçindeki Payı (Cari Fiy.)	42,2	42,0	41,9 ⁽⁴⁾	-
Sanayi İstihdam Artışı	3,7	7,3	1,9 ⁽¹⁾	-0,9 ⁽⁸⁾
Kurulan İşletme Sayısı (Adet)	13 348	9 249	8 139 ⁽³⁾	-
Kapanan İşletme Sayısı (Adet)	3 104	2 088	1 758 ⁽³⁾	-
Özel Kesim Kapasite Kullanım Oranı	79,9	79,0	79,2 ⁽³⁾	-
Üretimde Çalışan Başına Kısmi Verimlilik Artışı	8,9	5,2	7,2 ⁽⁹⁾	-0,3 ⁽⁵⁾

Kaynak: TÜİK – [(1) 6 Aylık, (2) 8 Aylık, (3) 9 Aylık], (4) DPT-Yıllık Tahmin, (5) Eurostat-AB-15

(6) AB-25 Sanayi Verisi (7) AB-25 STIC Sınıflandırmasına Göre (8) AB-25 2002 Yılı Verisi (9) Haziran ayı itibarıyla yıllıklandırılmıştır.

Toplam ithalat içinde yüzde 70 civarında paya sahip olan ara malı ithalatında özellikle de petrol ve doğalgaz dışı ara malı ithalatındaki gelişme ayrıca önem arz etmektedir. Bu ithalat 2004 yılında 67,5 milyar ABD doları, 2005 yılında 81,9 milyar ABD doları iken 2006 Ocak-Ağustos döneminde ise geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 19,4 artarak 63,6 milyar ABD doları olmuştur. Bu durum üretim ve ihracatında yüksek artışlar yaşanan bazı sektörlerin beraberinde yüksek ithalat artışlarını da getirmesine ve böylece cari açığın artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla hammadde ithalatının zorunluluğu da göz önünde bulundurulduğunda, sanayide değer zincirinin daha yüksek aşamalarına geçerek yüksek katma değerli üretim yapısına geçmek önem arz etmektedir.

Çin ve Hindistan gibi ucuz emek gücüne sahip ülkelerin, dünya ticaret sistemine entegrasyonu ile temel sanayi ürünlerinde maliyetlere dayalı rekabetin sürdürülmesi güçleşmiştir. Bunun sonucunda, ülkemizde tekstil, giyim, deri gibi geleneksel sektörlerde 2002 yılından itibaren üretim gerilemiştir. Buna karşılık, Gümrük Birliği'ne geçişten itibaren devam eden ihracat ve üretimde orta ve yüksek teknoloji imalat sanayii sektörlerinin payının artma eğilimi 2005 yılında da sürmüştür. Özellikle otomotiv, makina, elektronik ve beyaz eşyadaki yüksek ihracat artışları bu eğilimin devam etmesinde etkili olmuştur. 2006 yılında ise elektronik dışındaki bu sektörlerde hızlı gelişme devam etmektedir. Ancak AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında bu sektörlerin payı hala düşük kalmaktadır.

TABLO: IV. 23- İmalat Sanayii Üretim ve İhracatının Yapısı (Yüzde Pay)

Teknoloji Yoğunluğu(1)	TÜRKİYE						AB İhracatı(4) 2003
	Üretim			İhracat			
	2000(2)	2002	2005(3)	2000	2002	2005	
Yüksek	5,9	5,1	6,3	7,8	6,2	6,0	21,5
Ortanın Üstü	22,5	18,2	25,3	20,4	24,3	28,5	41,9
Ortanın Altı	30,4	26,7	27,0	20,5	22,8	26,9	15,9
Düşük	41,2	50,0	41,4	51,3	46,8	38,7	20,7
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TÜİK, OECD STAN Database

(1) OECD Science, Technology and Industry Scoreboard sınıflandırması esas alınmıştır.

(2) 10+ kişi çalıştıran işyerlerini kapsamaktadır.

(3) 2002 yılı fiyatlarıyla DPT tahminidir.

(4) OECD üyesi AB Ülkeleri

İmalat sanayiinde, ithalatta haksız rekabetin önlenmesi konusunda 2006 yılı Eylül ayı itibarıyla; 47 adet ürün ve ürün grubunda çeşitli ülkelerin dumping uygulamalarına karşı kesin önlem, 3 adet ürün ve ürün grubunda önlemlerin etkisiz kılınması soruşturması ile 6 adet ürün ve ürün grubunda dumping soruşturması devam etmektedir. İthalatta, genellikle Çin başta olmak üzere Uzakdoğu ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerinden kaynaklanan haksız rekabet tekstil, kimya, lastik ve metal eşya sektörlerinde yoğunlaşmaktadır.

Sanayinin; reel faizlerin yüksekliği, kayıt dışı ekonomi ve düşük fiyatlı ithalattan kaynaklanan haksız rekabet, bürokrasinin fazlalığı, kamunun sağladığı bazı girdilerin fiyatlarının uluslararası fiyatlara göre yüksekliği, vergi ve sosyal güvenlik primi oranlarındaki yükseklik gibi temel sorunları devam etmektedir. Ayrıca teknoloji üretiminde yetersizlik, modern teknoloji kullanımının hızlı yaygınlaşmaması, nitelikli işgücü eksikliği, yüksek katma değerli ürünlerde sınırlı üretim kabiliyeti, tesislerin üretim ve yönetim yapılarında modernizasyon ihtiyacı, sanayinin kapasitesi ve potansiyeli konusunda yatırımcıların bilgilere erişimindeki zorluklar, bazı bölgelerde Organize Sanayi Bölgesi (OSB) ve Küçük Sanayi Sitesi (KSS) ihtiyacının yeterli düzeyde karşılanamaması gibi genellikle yapısal nitelikteki sorunların çözülmesi gerekmektedir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından sağlanan kredi desteğiyle 87 OSB ve 393 KSS tamamlanmış olup, 2006 yılında 13 OSB ile 17 KSS'nin tamamlanması programlanmıştır. Endüstri bölgelerinin kurulmasına yönelik etüd çalışmaları için de Yatırım Programında kaynak ayrılmaktadır.

Küresel rekabetin hız kazandığı günümüzde işletmelerimizin yüzde 99,8'ini oluşturan KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırılması, ülkemizin rekabet gücüne ve ekonomik ve sosyal kalkınmasına sağlayacağı katkıdan dolayı önem arz etmektedir. KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması için; finans sisteminden daha etkin yararlanabilmelerinin sağlanması, modern ve çevre dostu teknolojilerin ve esnek üretim sistemlerinin kullanımının yaygınlaştırılması, Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin artırılması, kaliteli ve verimli üretim yapmalarının sağlanması ve uluslararası standartlar hakkında bilgilendirilmeleri, girişimciliğin desteklenmesine yönelik etkin eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımlarının yaygınlaştırılması, yeni pazarlara açılabilmelerinin sağlanması ve markalaşma bilincinin oluşturulması gerekmektedir.

KOBİ'lerin söz konusu ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için KOBİ destek sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, KOBİ'lere destek sağlayan kurum ve kuruluşların, hizmet kapasitelerinin artırılmasına, istikrarlı bir bütçe yapısına kavuşturulmalarına ve aralarındaki işbirliği ve koordinasyonun geliştirilmesine yönelik faaliyetlere devam edilmektedir. KOBİ'lere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin etkinliğini ve kalitesini artırmak için; hizmetlerin sunulmasında standardizasyona gidilmesi ve sürekli olarak denetlenmesi önem arz etmektedir.

TABLO: IV. 24- KOSGEB Destekleri

	2003	2004	2005	2006(*)
Geri Ödemesiz	17,7	90,8	38,0	15,2
Geri Ödemeli	106,0	53,3	55,5	3,6
TOPLAM	123,7	144,1	93,5	18,8

(*) 9 Aylık

Kaynak: KOSGEB

KOBİ'lerin teknoloji seviyelerini yükseltmek için, teknolojik altyapı desteği sağlanmasının yanısıra KOBİ'lerin teknolojiyi transfer edebilme ve üretim süreçlerine dahil edebilme kabiliyetlerinin de geliştirilmesi ihtiyaçları devam etmektedir.

Ulusal KOBİ politikalarının uygulanmasına yönelik strateji ve eylemlerin belirlenmesi amacıyla hazırlanmış bulunan ve 2003-2006 yıllarını kapsayan KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı'nın revize edilmesi çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda Plan'ın uygulama hızının ve etkinliğinin artırılmasına yönelik düzenlemeler yapılmaktadır.

Yüksek katma değerli ürünlerin geliştirilmesini sağlamak üzere markalaşmanın desteklenmesi faaliyetlerine devam edilmektedir. Bu amaçla 2006/4 sayılı "Türk Ürünlerinin Yurt Dışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesine ve Turquality'nin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ", önceki Tebliğ değiştirilerek yürürlüğe konmuştur. Bu Tebliğde markalaşma faaliyetlerine yönelik firmalara verilen desteklerin miktar, kapsam ve süresi ile Turquality mağazalarına yönelik destek programının kapsamı genişletilmiştir.

TABLO: IV. 25- Sanayi Tüketimi için Elektrik, Doğal Gaz ve Ham Petrol Fiyatları

		2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elektrik (¢/Kwh)	Türkiye	7,9	9,4	9,9	10,0	10,7	9,8
	OECD Avrupa Ort.	5,4	5,9	7,3	8,2	-	-
	OECD Ortalaması	6,1	6,0	-	-	-	-
Doğal Gaz (\$/10' Kcal)	Türkiye	200,5	215,5	228,9	230,3	304,8	337,3
	OECD Ortalaması	187,9	160,5	223,7	253,5	316,4	-

* 2006 elektrik ve doğal gaz fiyatları 2. çeyreğe aittir.

Kaynak: Uluslararası Enerji Ajansı (IEA)

Enerji girdilerindeki yüksek fiyatların sanayinin rekabet gücü üzerindeki olumsuz etkisi devam etmektedir. 2003 yılından itibaren elektrik enerjisi yurtiçi fiyatlarında artış yapılmaması politikasına rağmen, sanayide kullanılan elektrik enerjisi fiyatları OECD ülkeleri ortalamalarına göre hala yüksektir. Ayrıca, doğal gaz fiyatlandırılmasının ham petrol fiyatına endekslenmesi yaklaşımının benimsenmesi sonucu, petrol fiyatlarındaki önemli artışlara bağlı olarak 2004 yılından itibaren doğal gaz fiyatları artış göstermiştir.

TABLO: IV. 26- Sanayide Kullanılan Elektrik ve Doğal Gazdaki Fiyat Artışları

(Yıl sonu fiyatlarındaki % değişim)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006**
Elektrik	113,6	16,8	-6,4	0,0	0,0	0,0
Doğal Gaz	136,4	4,6	-12,8	23,5	16,3	21,1
ÜFE*	88,6	30,8	13,9	13,8	2,7	11,8

Kaynak: Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ), Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAŞ), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

* 2004 yılı ve daha önceki veriler Toptan Eşya Fiyatları Endeksi (TEFE) olup, 2005 yılından itibaren Üretici Fiyatları Endeksine (ÜFE) geçilmiştir.

** 2006 yılı elektrik ve doğal gaz verileri ilk 10 ayı, 2006 ÜFE ise ilk 8 ayı kapsamaktadır.

İmalat sanayiindeki kamu tesislerinin özelleştirilmesi süreci Adapazarı Şeker Fabrikası, Sümer Holding'in Beykoz, Manisa ve Sarıkamış İşletmeleri, Eti Alüminyum, TÜGSAŞ'ın Samsun İşletmesinin özelleştirilmeleriyle 2005 yılında da devam etmiştir. 2006 yılında ise TÜPRAŞ ve ERDEMİR'in özelleştirilmesi tamamlanmıştır. Böylece önceki yıllarda yapılan özelleştirmelerle birlikte özelleştirme programı kapsamındaki sanayi tesislerinin özelleştirilmesi büyük ölçüde bitirilmiştir. Ayrıca PETKİM, TEKEL Sigara İşletmeleri ve bazı Şeker Fabrikaları özelleştirme programı kapsamındadır.

İmalat sanayiinde alt sektörler itibariyle önemli gelişmeler ve sorunlar dikkati çekmektedir.

2006 yılı ilk sekiz ayında tekstil ve hazır giyim sektörlerinde üretim azalma eğilimini sürdürürken, bu sektörlerin ihracatı toplamda geçen yılın aynı dönemindeki seviyesini korumuştur. İhracat seviyesinin korunmasında en önemli ihracat pazarımız olan AB'nin 2005 yılı ortasında Çin'e karşı yeni uygulamaya koyduğu kotaların da olumlu etkisi olmuştur. Ayrıca, kur seviyesinin ve işgücü maliyetlerinin etkisi sektörde önemini sürdürmektedir. Bu sektörde yaşanan güçlü rekabetin, 2008 yılında sona erecek olan sözkonusu kota uygulamasının kalkması sonrasında önümüzdeki yıllarda artarak sürmesi beklenmektedir. Deri sektöründe ise Çin'den yapılan ithalatta gözlenen yüksek artışlar sektörü olumsuz etkilemeye devam etmektedir. Dolayısıyla, tekstil, giyim ve deri sektörlerinde maliyet avantajına dayalı rekabetin güç olacağı düşünülmektedir. Bu sektörlerde Çin ve diğer Uzak Doğu ülkelerinin sahip olduğu ucuz işgücüyle rekabet edebilmek ancak yüksek katma değerli, kaliteli, modaya uygun, markalı ve zamanında üretimle mümkün olacaktır.

Petrol ürünleri sektöründe yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan temin edilen sıvılaştırılmış petrol gazlarının güvenli ve ekonomik olarak, rekabetçi bir ortamda kullanıcılara sunumuna ilişkin piyasa faaliyetlerini düzenleyen 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 13.3.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. AB çevre standartlarına uyum kapsamında hazırlanan Benzin ve Motorin Kalitesi Yönetmeliği çerçevesinde, ülkemizde kurşunlu benzin satışı 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren yasaklanmış olup, bu tarihten itibaren sadece kurşunsuz benzin üretim ve ithalatı gerçekleştirilmektedir.

TABLO: IV. 27- İmalat Sanayiinde Önemli Sektörler İtibariyle Değişmeler

(Yüzde)

	Üretim(1)		İhracat(2)	
	2005	2006(3)	2005	2006(3)
İmalat Sanayii Toplamı	4,8	6,2	15,5	13,6
Gıda ve İçecek	6,2	7,6	27,5	4,1
Tekstil	-11,8	-2,3	9,3	2,8
Giyim	-12,5	-4,2	6,3	-0,9
Deri	-19,0	19,6	12,9	15,5
Petrol Ürünleri	-0,1	-0,6	84,6	46,9
Kimya	6,3	12,8	10,2	21,2
Plastik ve Lastik	19,8	-10,6	26,9	15,9
Toprağa Dayalı Sanayiler	10,3	9,6	16,0	1,3
Ana Metal	3,4	9,3	1,1	30,3
Makina	1,2	20,4	24,3	19,1
Elektrikli Makinalar	17,3	31,2	22,7	31,8
Elektronik	4,8	-14,7	9,3	4,9
Otomotiv	9,6	9,3	16,0	18,3

Kaynak:TÜİK

(1) 1997 yılı fiyatlarıyla

(2) Cari fiyatlarla (ABD Doları)

(3) 8 Aylık

İnşaat sektöründe 2005 yılında başlayan ve 2006 yılının ilk yarısında da devam eden yüksek büyüme nedeniyle taş ve toprağa dayalı sanayii ürünlerindeki iç talep hızlı artış göstermiştir. Buna bağlı olarak, 2005 yılındaki üretim yüzde 10,3 oranında artarken, 2006 yılının ilk 8 ayında bu artış oranı yüzde 9,6 olarak gerçekleşmiştir. İç talepteki yüksek artış sonucu sektör üretiminin iç piyasaya yönelmesi nedeniyle ihracattaki artış hızı düşmüştür. 2005 yılında yüzde 16 olan ihracat artış hızının 2006 yılının ilk 8 ayında yüzde 1,3 olduğu gözlenmektedir.

Özellikle yüksek iç satış hacmine ulaşan çimento sektöründe bu durum daha da belirgindir. 2004 yılında 38,8 milyon ton olan çimento üretimi 2005 yılında yüzde 10,3 artışla 42,8 milyon tona çıkarken, aynı dönemde ihracat yüzde 7,7 oranında azalarak 8 milyon tondan 7,4 milyon tona gerilemiştir. 2006 yılının ilk 7 ayında da bu eğilim devam etmiş, çimento üretimi bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 12 artarken, ihracat yüzde 27,2 azalmıştır.

Demir-çelik sektöründe son dönemde Çin'in kapasitesini ve üretimini kayda değer ölçüde artırarak net ihracatçı duruma gelmesi, uluslar arası piyasalarda hammadde fiyatlarının artmasına ve nihai ürün fiyatlarının düşmesine neden olmuştur. Bu gelişmeler ülkemiz demir-çelik üreticilerini de etkilemektedir. Diğer taraftan, ülkemizde 2005 yılında iç talepten kaynaklanan bir canlılık gözlenmiştir. Bu canlılık uzun ürünlerde inşaat sektöründen yassı ürünlerde ise otomotiv ve makina-metal eşya sektörlerindeki büyümeden kaynaklanmaktadır. 2006 yılında sektör üretimindeki canlılık devam etmektedir. Sektörde, AB ile yapılan Serbest Ticaret Anlaşmasından kaynaklanan taahhütlerimizin yerine getirilmesi için hazırlanan ve uzun-yassı ürünlerdeki yapısal dengesizliğin giderilmesine yönelik yatırımları da kapsayan Ulusal Yeniden Yapılandırma Programının ilk şekli Ağustos 2006 itibarıyla Avrupa Komisyonuna gönderilmiştir.

Makina imalat sanayiinde üretim, 2006 yılı Ocak-Ağustos döneminde yüzde 20,4 oranında artmıştır. 2006 yılı ilk sekiz ayında ihracat yüzde 19,1, ithalat yüzde 17,1 oranında artmıştır. 2006 yılında üretim ve ithalatta gözlenen artışlarda son yıllarda görülen faizlerdeki düşme eğilimi, fiyat istikrarının sağlanması ve belirsizliklerin azalması sonucunda yaşanan talep artışı etkili olmuştur.

2005 yılında miktar bazında beyaz eşya sanayii üretiminde yüzde 6,1, ihracatında yüzde 8,0, talebinde yüzde 2,9 oranında artış; ithalatında ise yüzde 3,2 azalış gerçekleşmiştir. 2005 yılında toplam beyaz eşya ihracatı 1,9 milyar ABD dolarına ulaşmış olup, ithalatı 564 milyon ABD doları olmuştur. Üretim büyük oranda ihracata yönelmiş olup, buzdolabı ve çamaşır makinası üretiminin yüzde 50'den, bulaşık makinasının yüzde 70'den fazlası ihraç edilmektedir. 2006 yılı ilk sekiz ayında miktar bazında üretim yüzde 26,2, ihracat yüzde 53,6, ithalat yüzde 81 oranında artmıştır.

Türkiye'de ve dünyada tüketici elektroniği sektörü katot ışınlu tüpten düz panel ekran teknolojisine geçiş dönemini yaşamaya başlamıştır. Söz konusu dönüşüm Türkiye'nin renkli TV üretimini de etkilemektedir. 2006'nın ilk 9 ayında 2005'in ilk 9 ayına göre renkli TV üretimi 753 bin adet gerilemiştir. Alt dağılıma bakıldığında tüplü TV satışlarındaki 1,5 milyon adetlik düşüş, düz panel ekranlı TV satışlarında da 700 bin adetlik artış olduğu görülmektedir. Tüplü TV satışlarındaki gerileme hem iç pazarda hem de AB pazarında yaşanmakta olup, buna karşılık düz panel ekranlı TV satışları hem yurt içinde hem de yurt dışında artmıştır.

Otomotiv sanayii ürünlerinde yerli ve yabancı ortaklar arasında gerçekleştirilen işbirliği ve uluslararası firmaların Türkiye'de üretim kararlarıyla son yıllarda ihracatta

önemli artış sağlanmıştır. Otomotiv sanayii ihracatı, 2000-2005 döneminde yıllık ortalama yüzde 36,0 artarak 2005 yılı sonunda 10 milyar ABD dolarının üzerine çıkmıştır. Böylece, otomotiv sanayiinde bir üretim merkezi olma yolunda önemli bir mesafe kaydedilmiş olup, sektörde ölçek ekonomisinde üretimin yapılabilmesi, ihracata dayalı büyüme ve sürdürülebilir rekabet gücünün sağlanabilmesi için ana-yan sanayi entegrasyonu içinde söz konusu işbirliğinin yaygınlaştırılmasına önem verilecektir.

Savunma sanayii ülkemizde yeterince gelişmemiştir. Savunma alımlarında dışa bağımlılık büyük oranda devam etmektedir. Gelişmiş ülkelerde savunma ihtiyaçlarının yüzde 85-95'i yerli kaynaklardan sağlanmaktadır. Savunma ihtiyaçlarının karşılanmasında yerli sanayiden yeterince yararlanılamamaktadır. Savunma sanayii firmaları ile diğer sanayi firmaları arasında kurulan işbirlikleri de yeterli seviyede değildir. Mevcut sistemin ürün geliştirme yerine daha çok hazır alımı tercih etmesi savunma sanayiinin gelişimini engelleyen önemli faktörlerden birisidir. Yerli firmaların savunma ihtiyaçlarını karşılayamamasının önemli nedenlerinden bir diğeri de Ar-Ge kaynaklarının sınırlı ve yeterince ürün geliştirmeye odaklanmamış olmasıdır. Bu durum yerli firmaların teknoloji üretme yeteneklerini ve kapasitelerini sınırlamakta ve savunma sistemine girdi vermesini zorlaştırmaktadır. Savunma sanayiinde birimler arasında daha sıkı bir işbirliği ve koordinasyona ihtiyaç bulunmaktadır.

Madencilik

Son yıllarda, uluslararası pazarlardaki talep ve fiyat artışları nedeniyle; ekonomik olmayan maden yatakları ekonomik hale gelerek işletmeye alınmış, mevcut maden işletmeleri ise yükselen talepten faydalanarak üretim ve ihracat artışı sağlamışlardır. Buna ilave olarak, 2004 yılında, sektörde mevzuat birliğinin sağlanması ve ülke madenciliklerinin canlandırılması amacıyla çıkarılan yeni Maden Kanunu'nun madencilik sektörünü olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Tüm bu gelişmeler sonucunda, 2005 yılında gerek madencilik üretim ve ihracatında gerekse arama ve işletme ruhsat talebinde önemli ölçüde artış gerçekleşmiştir. Bu artış eğiliminin 2006 yılında da devam ettiği görülmektedir.

TABLO: IV. 28- Madencilik ile İlgili Temel Göstergeler

	2003	2004	2005	2006
GSYİH İçindeki Payı(Yüzde)	1,1	1,2	1,4	1,1 ⁽¹⁾
Üretim Artışı(Yüzde)	-3,4	4,0	13,8	7,8 ⁽²⁾
İhracat (Milyon \$) (Cari Fiyatlarla)	469	649	810	693 ⁽²⁾
İhracat Artışı (Yüzde)	21,2	38,4	24,8	33,8
Toplam İhracat İçindeki Payı (Yüzde)	1,0	1,0	1,1	1,3
İthalat (Milyon \$) (Cari Fiyatlarla) (*)	1 255	1 615	2 181	1 578 ⁽²⁾
İthalat Artışı (*) (Yüzde)	25,6	28,7	25,9	28,3
Toplam İthalat İçindeki Payı (*) (Yüzde)	1,8	1,7	1,9	1,8
Ham Petrol-Doğalgaz İth. (Milyon \$) (Cari Fiy.)	7 765	9 366	14 140	12 471 ⁽²⁾
Sabit Sermaye Yatırımları İçindeki Payı (Yüzde) ⁽³⁾	1,8	1,9	1,8 ⁽⁴⁾	1,8 ⁽⁵⁾
Kurulan İşletme Sayısı	372	463	551	455 ⁽⁶⁾
Kapanan İşletme Sayısı	44	69	63	45 ⁽⁶⁾
Ruhsat Müracaatı Sayısı ⁽⁷⁾	6 856	3 984	15 149	12 913 ⁽⁸⁾
Verilen Ruhsat Sayısı ⁽⁷⁾	Arama	5 250	4 385	9 832 ⁽⁸⁾
	Önişletme	650	861	-
	İşletme	349	543	1 473 ⁽⁸⁾
	Toplam	6 249	5 789	11 305 ⁽⁸⁾

Kaynak: TÜİK [(1) 6 Aylık, (2) 8 Aylık, (6) 9 Aylık]. (3) DPT [(4) Tahmin, (5) Program], (7) MİGEM [(8) 8 Aylık] (*) Ham Petrol ve Doğalgaz Hariç

Sektörde sırasıyla ham petrol, doğalgaz, taş kömürü, demir cevheri gibi madenler en büyük ithalat kalemleridir. En büyük ihracat kalemleri ise mermer, bor, krom, feldspat olarak sıralanmaktadır.

Ham petrol ve doğalgaz üretiminin ülke talebini karşılama oranlarının düşük seviyelerde kalması ve dünya fiyatlarındaki artış dikkate alınarak, başlatılmış olan petrol ve doğalgaz arama çalışmalarına ağırlık denizlerde olmak üzere devam edilecektir. Doğalgaz talebindeki mevsimsel değişiklikleri karşılamayı hedefleyen Kuzey Marmara ve Değirmenköy'deki toplam 1,6 milyar m³ kapasiteli gaz depolama tesisinin 2007 yılında devreye alınması planlanmaktadır.

Kamu eliyle üretimin yapıldığı bakır, gümüş, krom ve demir madenciliği kuruluşlarının özelleştirme çalışmaları 2004-2006 yıllarında tamamlanmıştır.

Madencilik sektörünün en önemli sorunları; önemli potansiyele sahip olduğumuz bor gibi madenlerde uluslararası pazardan cevher rezervi ve kalitesine paralel pay alınmaması, bor, mermer ve krom başta olmak üzere cevherlerin istenilen oranda yurtiçinde işlenememesi nedeniyle yüksek katma değerli üretim yapısına geçilememesi, sanayi ve enerji sektörlerinin hammadde ihtiyacını karşılamak üzere yeterli aramaların yapılamaması, sektörde faaliyet gösteren kamu kuruluşlarının etkinlik ve verimliliğinin artırılması ihtiyacı, özel sektör firma ölçeklerinin küçük oluşu ve bazı alt sektörlerdeki temel yasal düzenlemelerin eksikliğidir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

İmalat sanayiinde ihracata dönük bir yapı içinde yüksek katma değerli mal üretiminin artırılması temel amaçtır. Bu çerçevede orta ve yüksek teknoloji sektörlerinin ağırlığının artırılmasına, geleneksel sektörlerde uluslararası rekabete uyum sağlanmasına yönelik politikalar uygulanacaktır.

Madencilikte hammadde arz güvenliğinin geliştirilmesi, madenlerin yurt içinde işlenerek katma değerinin artırılması yoluyla ülke ekonomisine katkının geliştirilmesi temel amaçtır.

2007 yılında sanayi sektörünün yüzde 5,2 büyümesi beklenmektedir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Teknoloji üretilmesi, yaygınlaştırılması ve işletmelerin modernizasyonu yoluyla yüksek katma değer yaratılması özendirilecektir.				
Tedbir 1.1. Teknoloji üretilmesi, yaygınlaştırılması ve yüksek katma değer yaratılması özendirilecektir.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	TÜBİTAK, KOSGEB, TTV, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, TEKMER'ler	2006-2008	Rekabet üstünlüğü sağlayacak teknolojileri üreten, işletmelerini modernize eden ve katma değeri yüksek alanlarda faaliyet gösteren KOBİ'lerin desteklenmesi amaçlanacaktır.

Tedbir 1.2. İşletmelerin mali yapılarının geliştirilmesi ve modern üretim sistemlerinin kullanımı konusunda eğitim ve danışmanlık desteği artırılabacaktır.	KOSGEB	MPM	2006-2008	Özellikle KOBİ'lerin modernizasyon konusundaki destek ihtiyaçları karşılanacaktır.
Tedbir 1.3. Orta ve yüksek teknoloji sektörlerinde büyük ölçekli yatırım, ortak yatırım ve kapsamlı Ar-Ge projeleri desteklenecektir.	Hazine Müsteşarlığı TUBİTAK	Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, DPT	2007-2009	Yüksek katma değerli üretim ve teknolojik kabiliyetin artırılması için kapsamlı Ar-Ge projelerinin geliştirilmesine ve büyük ölçekli yatırımların özendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Öncelik 2. Orta ve yüksek teknoloji sektörleri başta olmak üzere sanayi ihracatının artırılmasına yönelik çabalara devam edilecektir.				
Tedbir 2.1. Ülkemiz ihracatı için önem taşıyan, geleneksel/yaygın üretim sektörlerinin Ar-Ge yoğun yapıya kavuşması sağlanacaktır.	DTM	TÜBİTAK, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, KOSGEB, Sivil Toplum Kuruluşları	2006-2008	Tekstil sektörü de dahil olmak üzere katma değeri daha yüksek ürünlerin ihracatının artırılması ve bu amaçla ürün geliştirme, pazarlama, moda-marka oluşturma faaliyetleri, Ar-Ge çalışmaları özendirilecek, firmalara yönelik bu konularla ilgili eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri yürütülecektir.
Tedbir 2.2. KOBİ'lere ve Sektörel Dış Ticaret Şirketlerine yönelik ihracat desteklerine devam edilecektir.	DTM	İGEME	2007	Çevre Yardımı, Pazar Araştırması Yardımı, İstihdam Yardımı ve Eğitim Yardımı aracılığıyla KOBİ'lerin kaliteli ve rekabet gücü yüksek ürünler ile yeni ihracat pazarlarında yer almaları ve geleneksel pazarlardaki pazar payının artırılmasıyla ihracattaki etkilerinin artırılması amaçlanmaktadır.
Tedbir 2.3. Orta ve yüksek teknoloji ürünleri ihracatının artırılmasını da dikkate alarak İhracat Stratejik Planı yenilenecektir.	DTM	TOBB, TİM, İlgili Kuruluşlar	2007	Katma değeri daha yüksek olan ürünlerin payını artırarak ihracat artışına süreklilik kazandırılacaktır.
Tedbir 2.4. Eximbank'ın kullandığı finansman araçları çeşitlendirilecektir.	Eximbank	DTM, Hazine, KOSGEB, TSKB, Ticari Bankalar	2006-2008	Piyasada rekabetin gerektirdiği yeni alanlara yönelik finansman araç ve programları geliştirilecektir. Yatırım malları üreten sektörleri geliştirmek üzere Eximbank kaynaklarından uzun vadeli kredi imkanları sağlanacaktır. Ülke kredileri, Türkiye'den temin şartına bağlı şekilde verilerek, sanayiye talep yaratılacaktır.

Tedbir 2.5. Bor alanında ürün ve süreç geliştirmeye yönelik projeler desteklenecek, rafine bor ürünleri üretim kapasitesi artırılabilecektir.	Eti Maden İşletmeleri, BOREN	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, DPT	2006-2008	Ülkemizdeki bor kaynaklarından yeterince yararlanılabilmesi için, bor madenciliği ve bor ürünleri alanında yapılacak yatırımlarla mümkün olduğunca uç ürün üretimine yönelmesi sağlanacak, bor ürünlerinin kullanım alanlarının çeşitlendirilmesine yönelik araştırma projeleri yürütülecektir.
Öncelik 3. İthalatta haksız rekabetin önlenmesine yönelik bilgi sistemi alt yapısının kurulması çalışmaları başlatılacaktır.	DTM, Gümrük Müst.	TÜİK	2007	İthalatta işlem bazında ve ticari sır niteliği olmayan detaylı bilgilere hızlı ve kolay erişim için gerekli alt yapının kurulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
Öncelik 4. Sanayi bilgi sistemi oluşturulacaktır.	TÜİK	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, DPT, Gelir İdaresi, EPDK, TEDAŞ, TETAŞ, SSK, TOBB, TESK	2006-2007	Öncelikle ilgili kurumlardaki mevcut veri kayıtları kullanılarak ve gerekli ilave veriler toplanarak, ürün, sektör ve il bazında kapasite, üretim, dış ticaret, elektrik ve doğal gaz tüketimi, istihdam ve ciro bilgilerinin düzenli istatistikler şeklinde sunulmasını sağlayacak bir bilgi sisteminin kurulması amaçlanmaktadır. DPT, TÜİK ve TOBB öncülüğünde sürdürülen Sanayi Bilgi Sistemi Projesi çalışmaları tamamlanarak, TÜİK'in teknik koordinasyonunda uygulamaya konulacaktır.
Öncelik 5. İşletmelerin belirlenmiş sanayi bölgelerinde kurulması ve mevcutların bu alanlara taşınması özendirilecek, işletmeler arası işbirliği girişimleri desteklenecektir.				
Tedbir 5.1. Yatırım programındaki Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Küçük Sanayi Siteleri (KSS) hızla tamamlanacaktır.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, DPT	2006-2009	Bölgesel çekim merkezleri öncelikli olmak üzere, OSB ve KSS Projelerine önem verilerek bir an önce sanayicinin hizmetine sunulması ile tamamlanan OSB sayısının 87 adetten 110 adete, 393 adet olan KSS sayısının ise 430 adete çıkarılması hedeflenmektedir.
Tedbir 5.2. Başta deri işletmeleri olmak üzere, sanayinin belirlenmiş organize sanayi bölgelerine hızla taşınması ve bölgelerde arıtma tesisi yapılması sağlanacaktır.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	DPT, İlgili Sektör Kuruluşları	2006-2009	İşletmeler arasında haksız rekabetin ve çevre kirliliğinin önlenmesi amaçlanmaktadır.

Tedbir 5.3. İşletmelerin ortak tedarik ve pazarlama faaliyetlerinin özendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	KOSGEB	DTM, TOBB, TİM, Ticaret ve Sanayi Odaları	2007	KOBİ'ler başta olmak üzere firmaların rekabet güçlerinin artırılması için tedarik ve pazarlama faaliyetlerindeki zayıflıklarının giderilmesi ve ölçek ekonomisinden faydalanılarak maliyetlerin düşürülmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda 2007 yılında hazırlık çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 5.4. Kümelenme politikası geliştirilecektir.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, DTM	DPT, KOSGEB, TOBB, TİM, TURKKONFED	2006-2008	AB mali yardımıyla kümelenme modeli baz alınarak ve ilgili kurum ve kuruluşlarla muhtelif işbirlikleri geliştirilerek, uluslararası düzeyde rekabet potansiyeli bulunan sektörlerimiz rekabet gücünü artırmak üzere çalışmalar yapılacaktır.
Öncelik 6. KOBİ'lerin geliştirilmesi, işletmelerin verimliliğinin artırılması ve iş kurma ve geliştirme aşamalarında girişimcilik desteklenecektir.				
Tedbir 6.1. İller düzeyinde verimlilik artırma projeleri ülke seviyesinde yaygınlaştırılacaktır.	MPM	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, KOSGEB, TOBB, Ticaret ve Sanayi Odaları	2006-2008	2008'e kadar 6 İlde verimlilik artırma projesi uygulanması gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda başta imalatçı KOBİ'ler olmak üzere verimliliği artırıcı teknik ve yaklaşımların uygulamalı olarak öğretilmesi, eğitimlerle yaygınlaştırılması, verimlilik sorunlarının araştırılarak çözüm önerilerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.
Tedbir 6.2. KOBİ'lere yönelik destek programlarına devam edilecektir.	KOSGEB	-	2007	2007 yılında işletmelere 55 milyon YTL geri ödemeli, 113 milyon YTL geri ödemesiz olmak üzere toplam 168 milyon YTL destek sağlanacaktır.
Tedbir 6.3. Girişimcilik eğitimi yaygınlaştırılacaktır.	KOSGEB	İŞKUR, Üniversiteler, TOBB, TESK	2006-2008	Kendi işini geliştirmek veya iş fikrini uygulamaya geçirmek isteyenlere daha kapsamlı eğitim verilmesi amaçlanmaktadır.
Tedbir 6.4. BİT sektöründe girişimcilik eğitimleri verilecektir.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Yükseköğretim Kurulu, KOSGEB, TÜBİTAK (TEYDEB), Üniversiteler, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları, Teknopark Yönetimleri	2007	Üniversitelerde bilgi ve iletişim teknolojileri sektörüne yönelik girişimcilik dersleri yaygınlaştırılacak, girişimcilik yarışmaları yoluyla teşvikler artırılabilecek, en iyi vaka uygulamalarıyla eğitim programları zenginleştirilecektir.

Tedbir 6.5. İş Geliştirme Merkezleri (İŞGEM) yaygınlaştırılacak ve etkinliklerini artırmak için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.	KOSGEB	ÖİB, İŞKUR	2007-2008	Özelleştirme Sosyal Destek Projesi II kapsamında yeni İŞGEM'ler kurulacaktır. Mevcut İŞGEM'lerin etkinlik analizi yapılarak, bu doğrultuda gerekli iyileştirmelerin yapılması amaçlanmaktadır.
Öncelik 7. Tasarım ve markalaşma faaliyetleri desteklenecektir.	DTM	İhracatçı Birlikleri	2006-2007	İhracatçı Birlikleri, üretici dernekleri, üretici birlikleri ile Türkiye'de ticari ve/veya sınai faaliyette bulunan şirketlerin ürünlerinin yurt dışı pazarlarda markalaşması amacıyla gerçekleştirecekleri faaliyetlere ilişkin giderlerinin bir kısmının devletçe karşılanması amaçlanmaktadır.
Öncelik 8. Akreditasyon, uygunluk değerlendirme ve piyasa gözetim sistemleri etkinleştirilecek, belgelendirme faaliyetleri desteklenecektir.				
Tedbir 8.1. TÜRKAK'ın Avrupa Akreditasyon Birliği ve diğer uluslararası kuruluşlar ile imzalanan tanıma anlaşmalarında taraf olunan kapsam genişletilecektir.	TÜRKAK	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	2006-2007	Avrupa Akreditasyon Birliği ile karşılıklı tanıma anlaşması imzalanmış olup 4 alanda taraf olunmuştur. Henüz taraf olunmayan 3 alanda da çalışmalar sürdürülecektir.
Tedbir 8.2. Gezici Laboratuvar Gereçleri Temini Etüdü tamamlanacaktır.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı		2007	Ölçü aletleri muayene ve ayarında kullanılmak üzere ülke çapında ihtiyaç duyulacak gezici laboratuvar gereçleri miktarı tespit edilerek etkin hizmet verilmesi sağlanacaktır.
Tedbir 8.3. Ölçü ve Ayar Laboratuvarlarının Desteklenmesi Projesi tamamlanacaktır.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı		2006-2007	Kalibrasyon zinciri kurularak izlenebilirliğin sağlanması amacıyla ilgili AB Direktifleri ile uyumlu olarak Piyasa Gözetim ve Denetiminin yapılabilmesini teminen AB Mali İşbirliği kapsamında laboratuvar ekipmanları alınacaktır.
Tedbir 8.4. Elektromanyetik Uyum Laboratuvarı Etüdü hazırlanacaktır.	TSE		2007	Elektromanyetik Uyum Yönetmeliği çerçevesinde test ve belgelendirme yapabilmek için yeni bir laboratuvar kurulmasına yönelik olarak ekonomik ve teknik inceleme etüdü hazırlanacaktır.
Tedbir 8.5. AB Standart Kuruluşlarına (CEN/CENELEC) tam üyelik için gerekli çalışmalar tamamlanacaktır.	TSE		2007	AB Kalite ve Standart Kuruluşları ile ilişkileri geliştirmek üzere tam üyelik konusundaki çalışmalar hızlandırılacaktır.

Öncelik 9. Tekstil, hazır giyim, deri ve demir-çelik gibi geleneksel sektörlerde uluslararası rekabete uyum sağlayacak yapıya dönüşüm desteklenecektir.				
Tedbir 9.1. Tekstil ürünleri ithalatında karşılaşılan haksız rekabeti önleyici tedbirler alınacaktır.	DTM		2007	DTÖ ile uyumlu, mevzuatımız çerçevesinde kota, anti-damping vb. koruma önlemlerinin alınması sürdürülecektir.
Tedbir 9.2. Tekstil ve giyim sektörünün Uzak Doğu ülkelerinden kaynaklanan haksız rekabete karşı korunabilmesi amacıyla diğer ülkeler ile ortak politikalar tespit edilecektir.	DTM	İTKİB	2006-2007	Avrupa-Akdeniz bölgesinde tekstil ve konfeksiyon sektörünün durumunu analiz ederek rekabet gücünü geliştirecek yolları tespit etmek ve mevcut veya gelecekteki AB projelerine Akdeniz ülkelerinin dahil edilebilirliğini araştırarak bölgesel işbirliği programları geliştirmek amacıyla oluşturulan Avrupa-Akdeniz Diyalog Grubu çalışmalarına iştirak edilecektir.
Tedbir 9.3. Demir- çelik sektörü Yeniden Yapılandırma Programı sonuçlandırılacaktır.	DTM	DPT, Hazine Müsteşarlığı, İlgili Kuruluşlar	2006-2007	AB ile yapılan Serbest Ticaret Anlaşması çerçevesinde hazırlanan ilk Yeniden Yapılandırma Programı AB tarafına iletilmiştir. Bu Program, firmalarca hazırlanacak İş Planları dahil edilerek ve AB tarafı ile müzakere edilerek sonuçlandırılacaktır.
Öncelik 10. Savunma sanayiinde Ar-Ge'ye dayalı tedariki, yurtiçi teknoloji ve kabiliyet edinimini esas alan bir sistem ve mevzuat oluşturulacaktır.				
Tedbir 10.1. Ar-Ge'ye dayalı tedarik mevzuatı oluşturulacaktır.	MSB	SSM	2007-2008	Tedarikte yurtiçi teknoloji ve kabiliyet edinimini esas alan bir yapı oluşturabilmek için Ar-Ge'ye dayalı tedarik mevzuatı oluşturulacaktır.
Tedbir 10.2. Savunma sanayiinde yurtiçi imkanlardan azami düzeyde faydalanmak üzere yapılan üretim ve tasarım kabiliyetlerinin tesbitine yönelik çalışmalar güncellenecektir.	SSM	İlgili Kuruluşlar	2007-2008	Savunma sanayiine ülkemizde kurulu sanayinin üretim ve tasarım kabiliyetlerinden azami katkıyı sağlamak için mevcut çalışmalar geliştirilecektir.
Tedbir 10.3. Savunma sanayiinde faaliyet gösteren ihracatçılar kredi programları ile desteklenecektir.	SSM	Eximbank Hazine Müsteşarlığı	2006-2007	3238 sayılı Kanununun 10. maddesi bu hususları düzenlemektedir. Uygulama yönetmeliği de çıkarılarak ihracat kredi mekanizması oluşturulacaktır. Savunma Sanayii Destekleme Fonu faiz gelirlerinin belli bir kısmı bu işe ayrılacaktır

Öncelik 11. Madencilikte sanayi ve enerji hammaddeleri aramalarına ağırlık verilecek, madencilik ürünleri yurt içinde işlenerek katma değer artırılabilecektir.				
Tedbir 11.1. Sanayi ve enerji hammaddeleri arama faaliyetlerine ağırlık verilecektir.	MTA	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, TKİ, EÜAŞ, TTK, DSİ, TPAO, EİEİ	2007	Rezervi tükenmekte olan metal madenler ve endüstriyel hammaddeler ile enerji hammaddeleri aramaları yoğunlaştırılacaktır. Maden aramalarında doğrudan ihtiyaç duyulan 1/25.000 ölçekli jeoloji haritalarının güncelleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 11.2. Petrol ve doğal gaz arama faaliyetlerine ağırlık verilecektir.	TPAO	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı	2007	Ülkemizin enerji ihtiyacında dışa bağımlılığı azaltmak amacıyla özellikle denizlerimizde yapılacak petrol ve doğal gaz sondajı çalışmalarına ağırlık verilecek, Türk Cumhuriyetleri ve diğer ülkelerle işbirliği sürdürülecektir.
Öncelik 12. Madencilik sektöründe mevzuat düzenlemeleri tamamlanacaktır.				
Tedbir 12.1. Jeotermal enerji kaynaklarına ilişkin yasal düzenleme çalışmaları tamamlanacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	İlgili Kuruluşlar	2006-2007	Jeotermal enerji kaynaklarının aranması, üretilmesi, işletilmesi ve daha etkin bir biçimde değerlendirilebilmesi amacıyla Jeotermal Enerji Yasası ve ilgili Yönetmelik çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 12.2. Petrol Kanununun sektörü geliştiren koşullara göre revize edilmesi ile ilgili yasal düzenleme çalışmaları tamamlanacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	İlgili Kuruluşlar	2006-2007	Ülkemiz petrol kaynaklarının etkin bir şekilde aranması, geliştirilmesi ve üretilmesi, ülkemizdeki petrol arama ve üretim faaliyetlerinin düzenlenmesi, yönetilmesi, teşvik edilmesi, denetlenmesine ilişkin usul ve esasların günümüz şartlarına göre yeniden düzenlenmesine yönelik mevzuat çalışmaları sonuçlandırılacaktır.
Tedbir 12.3. MTA Genel Müdürlüğü'nün kuruluş yasağı günün ihtiyaçlarına göre revize edilecektir.	MTA	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	2006-2007	MTA Genel Müdürlüğü'nün fiziki bakımdan etkin ve teknik kapasitesi yüksek bir kuruluş olarak yeniden yapılandırılması konusunda ilgili kurumlar ile işbirliği yapılarak ve dünyadaki örnekler dikkate alınarak gerekli yasal ve idari düzenlemeler yapılacaktır.
Tedbir 12.4. TTK'nın, finansman yapısına yük getiren güncelliğini yitirmiş yasal düzenlemeler revize edilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	DPT, Hazine Müsteşarlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, TTK	2006-2007	TTK'ya ilave yük getiren güncelliğini yitirmiş mali yükümlülükler konusunda gerekli yasal düzenlemeler yapılarak kurumun daha etkin ve düşük maliyetle çalışması sağlanacaktır.

Tedbir 12.5. ETKB Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün etkinlik ve verimliliğinin artırılmasına yönelik yeniden yapılandırma çalışmaları yapılacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı		2006-2007	Madencilik sektöründe gerçekleştirilen denetim faaliyetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülebilmesi ve ayrıca dünyadaki madencilik faaliyetleriyle mevzuat uygulamalarının takip edilebilmesi amacıyla Maden İşleri Genel Müdürlüğü yeniden yapılandırılarak fiziki ve teknik kapasitesinin artırılması sağlanacaktır.
Tedbir 12.6. Eti Maden İşletmeleri özerk bir yapıya kavuşturulacaktır.	Eti Maden İşletmeleri	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, DPT ve Hazine Müsteşarlığı	2006-2007	Eti Maden İşletmelerinin dünya pazarlarında rekabet edebilme yetenekleri açısından hızlı kararlar üretebilen, dinamik ve kendini yenileyebilen bir organizasyon yapısına kavuşması amaçlanmaktadır.

HİZMETLER

Turizm

1. Mevcut Durum

Uluslararası turizm talebi son on yıllık dönemde yüzde 37,7 oranında artış göstermiş, aynı dönemde turizm harcamaları yüzde 60,7 oranında artmıştır. 2005 yılında uluslararası turist sayısı 808 milyona ulaşmış, turizm gelirleri ise 682 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu sayıya uluslararası yolcu taşımacılığı dahil değildir. Toplam turizm ve yolcu taşımacılığı gelirlerinin yüzde 16'sı olarak tahmin edilen uluslararası yolcu taşımacılığının, 2005 yılında 130 milyar ABD dolarına ulaştığı tahmin edilmektedir. 2006 yılında uluslararası turizm hareketinin yüzde 4,5 artış göstererek, dünyadaki turist sayısının 844 milyona, turizm harcamalarının ise yüzde 4,4 artışla 712 milyar ABD dolarına ulaşması beklenmektedir.

Dünya Turizm Örgütü tarafından hazırlanan "Turizm 2020 yılı Vizyonu" çalışmasında, 2020 yılında, dünyadaki turist sayısının 1,5 milyar kişi, toplam turizm gelirlerinin ise 2 trilyon ABD doları olacağı, 717 milyon kişi ile Avrupa'nın en çok turist kabul eden bölge olmayı sürdüreceği, ancak dünya turizminden 1998 yılında ortalama yüzde 60 pay alan Avrupa turizminin payının yüzde 46 olacağı tahmin edilmektedir.

TABLO: IV. 29- Uluslararası Turizm Hareketleri ve Turizm Gelirleri

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*
Turist sayısı (milyon kişi)	613	625	650	687	684	701	695	766	808	844
Yıllık değişim (Yüzde)	3,0	2,0	4,0	5,7	-0,4	2,5	-0,9	10,2	5,5	4,5
Turizm geliri (milyar \$)	443	445	456	483	472	487	533	633	682	712
Yıllık değişim (Yüzde)	2,1	0,4	2,5	5,9	-2,3	3,2	9,4	18,8	7,7	4,4

*Tahmin

Kaynak : Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)

2005 yılında dünya turizm hareketleri içinde, gelen turist sayısı açısından Avrupa'nın aldığı pay yüzde 50,9 olarak gerçekleşmiştir. Ancak uzun mesafeli uçuşlarda bir azalma söz konusudur. Turist girişlerinde Avrupa'da, en çok turist çeken ülkelerin başında 76,0 milyon kişi ile Fransa, 55,6 milyon kişiyle İspanya ve 36,5 milyon kişiyle İtalya gelmektedir.

Dünya turizm pazarında yüzde 2,6; Avrupa turizm pazarında ise yüzde 4,8 paya sahip olan Türkiye, dünyadaki en büyük 20 turizm varış noktası içinde turist girişleri açısından 9., turizm gelirleri açısından 8. sıradadır.

Dünya Turizm Örgütü verilerine göre doğrudan ve dolaylı olarak 32 faaliyet dalında istihdam yaratan turizm sektöründe, Türkiye'de doğrudan yaratılan istihdam 2005 yılında yaklaşık 3,1 milyon kişi olarak hesaplanmıştır.

2005 yılında ülkemize gelen turist sayısı 21,1 milyona, turizm gelirleri 18,2 milyar ABD dolarına yükselmiş, Kültür ve Turizm Bakanlığından belgeli yatak sayısı 483 bine, belediye belgeli yatak sayısı ise 400 bine ulaşmıştır. Sektörde 2005 yıl sonu itibarıyla 4.718 seyahat acentası faaliyet göstermektedir. OECD ülkelerinden ve Doğu Avrupa ülkelerinden gelen ziyaretçi sayısında da önemli artışlar kaydedilmiştir. Ülkemize gelen yabancı ziyaretçilerin yüzde 60,3'ü OECD, yüzde 27,7'si Doğu Avrupa ülkelerindedir. 2005 yılında ülkemize en çok ziyaretçi gönderen ülke sıralamasında Almanya yüzde 20,1 ile birinci, Rusya Federasyonu yüzde 8,8 ile ikinci, İngiltere ise yüzde 8,3 ile üçüncü sıradadır.

2006 yılında ülkemize gelen turist sayısının 20,8 milyon, turizm gelirlerinin ise 18,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşeceği, Kültür ve Turizm Bakanlığından belgeli yatak sayısının 520 bine, belediye belgeli yatak sayısının ise 410 bine ulaşacağı, yatırım aşamasındaki 278 bin yatakla birlikte toplam yatak kapasitesinin 1,2 milyonun üzerinde olacağı tahmin edilmektedir.

Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri dikkate alınarak yeni turizm gelişim alanları yaratmak üzere varış noktası yönetimine ağırlık verilerek, golf, termal, kongre, kış, kruvaziyer, sağlık turizmi ve eko-turizmle ilgili yönlendirme faaliyetleri sürdürülmektedir.

Ülkemizde son yıllarda yatak kapasitesindeki hızlı artışa ve kaydedilen önemli gelişmelere rağmen teknik altyapı konusunda bazı eksiklikler yaşanmaktadır. Kıyı bölgelerine yönelik yoğun talep ve yapılaşma baskısı süregelmektedir. Fiziksel çevrenin kirlenmesi, turizm merkezlerinin kentleşmesi de Türkiye turizmini etkileyen sorunlar arasındadır.

Turizm eğitiminde belgelendirme (sertifikasyon); mesleki eğitimde standardizasyonu, değerlendirmenin devlet ve sektör kuruluşları tarafından ortaklaşa yapılmasını, uluslararası kriterlere göre verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli olan beceri düzeyinin belirlenmesini sağlamaktadır. Ancak söz konusu belgelendirme sistemine henüz geçilememiştir.

Yatay ve dikey entegrasyonlarla aşırı ölçüde büyüyen bazı yabancı tur operatörlerinin fiyat ve koşulları tek taraflı belirlemelerine sektörde sıklıkla rastlanmaktadır. Bu sorun ülkemiz turizm gelirleri açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Turizmin yoğunlaştığı Ege ve Akdeniz kıyılarında çevre bozulmasının önlenmesi ve turizm altyapılarının tamamlanması amacıyla başlatılan Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi Projesinin (ATAK) uygulanmasında, dış kredi kullanımı ve yerel yönetimlerin organizasyonunda sorunlar yaşanmaktadır.

Dünya Turizm Örgütü araştırma sonuçları, araştırma yapılan ülkelerin büyük bir bölümünde, dış tanıtım amacıyla kamu ve özel sektörün bir araya gelerek ulusal turizm örgütleri kurduğunu göstermektedir. Ülkemizde de dış tanıtım ve pazarlama konularında bu tür örgütlenmelere duyulan ihtiyaç önemini korumaktadır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Turizm sektöründe, küreselleşmenin ortaya koyduğu dinamikleri barındıran, ülkeye daha çok turist gelmesinin yanı sıra hizmet kalitesini artırmaya çalışan, pazarlama kanallarını çeşitlendirerek üst gelir gruplarını hedef alan, doğal sermayeyi koruyan ve sürdürülebilir kılan, ülkemiz turizminin karşılaştırmalı rekabet üstünlüğüne uygun olarak, golf, termal, kongre, kruvaziyer, sağlık turizmini ön plana çıkaran bir yapının oluşturulması temel amaçtır.

2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli yatak sayısının 550 bine, belediye belgeli yatak sayısının ise 420 bine ulaşacağı, ülkemize gelen turist sayısının 22,3 milyon kişi, turizm gelirinin ise 19,8 milyar ABD doları olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

TABLO: IV. 30- Turizm Sektöründeki Gelişmeler

	2005 Gerç.	2006 Gerç. Tahmini	2007 Tahmin	Yıllık Ortalama Artış (yüzde)	
				2006 / 05	2007 / 06
Yurda Gelen Turist Sayısı (bin kişi) (1)	21 125	20 816	22 339	-1,5	7,3
Yurt Dışına Çıkan Vatandaş Sayısı (bin kişi)	8 246	8 180	9 000	-0,8	10,0
Turizm Geliri (Milyon \$) (2)	18 152	18 124	19 800	-0,2	9,2
Turizm Gideri (Milyon \$)	2 872	2 863	3 200	-0,3	11,8

(1) Emniyet Genel Müdürlüğü, Sınır Giriş İstatistikleri

(2) Merkez Bankası İstatistikleri

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Turizm yatırımları çeşitlendirilecek, gelişmiş ve yoğun kullanıma konu olan yörelerden diğer alanlara kaydırılarak, turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayılması sağlanacaktır.				
Tedbir 1.1. İç kısımlarda ve gelişmemiş yörelerdeki turizm faaliyetleri için uygun teşvikler getirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, DPT	2006-2008	GAP, DAP, DOKAP, kış turizmi, sağlık turizmi ve termal gibi öncelikli projelerde gerçekleştirilecek turizm yatırımlarında, kamu arazisi irtifak hakkı bedellerinin asgari ölçüde tutulması ve diğer teşvik tedbirlerinin alınması gerekmektedir.

Tedbir 1.2 Altyapı ve üstyapı yatırımları fiziksel planlara uygun olarak gerçekleştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Yerel Yönetimler	2006-2008	Yatırıma açılması uygun görülen alanlarda öncelikle fiziksel planlama çalışmalarının tamamlanması ve yatırımların bu planlara uygun olarak gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.
Tedbir 1.3 Gelişmiş yörelerde kamu arazisi tahsisi alacak firmalara, gelişmede öncelikli yörelerde de tahsis olarak yatırım yapma zorunluluğu getirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Çevre ve Orman Bak., Maliye Bakanlığı	2006-2008	2684 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu çerçevesinde, ilan edilecek Kültür ve Turizm Gelişme Bölgelerinde yapılacak tahsislerle ilgili Yönetmelikle düzenleme yapılacaktır.
Tedbir 1.4 Yeni turizm varış noktası yönetimi projelerinin hızla yaşama geçirilmesini sağlayacak tedbirler alınacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Yerel Yönetimler, Sektör Kuruluşları, STK'lar, Üniversiteler, İl Özel İdareleri	2007-2008	İpekyolu Projesi, Hitit ve Frigya vb. varış noktaları yönetimi projelerine altyapı, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesi, turistik ürün geliştirme ve pazarlanması konularında destek sağlanacaktır.
Öncelik 2 : Sektörle ilgili tüm yatırımlar, doğal, tarihsel, sosyal ve kültürel çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde ele alınacaktır.				
Tedbir 2.1: Doğal ve tarihi çevrenin korunmasında hız ve etkinlik sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Çevre ve Orman Bakanlığı, Sivil Toplum Kuruluşları	2006-2008	Çevreye yönelik tehdit niteliğindeki her türlü eylemin önlenmesi için uygulamada hız ve etkinlik sağlamak üzere Çevre Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uygulamalarında ve bağlı yönetmeliklerde gerekli düzenlemeler yapılması sağlanacaktır.
Tedbir 2.2 Turizmin yoğun olarak geliştiği yörelerin yakınlarında yer alan kentlerin altyapı eksiklikleri öncelikle giderilecektir	DPT, Yerel Yönetimler	Kültür ve Turizm Bakanlığı, TCK,DSİ,DLHİ,	2006-2008	Turizm bölgelerinde yer alan kentlerin fiziki altyapı eksikliklerinin öncelikle tamamlanması yönünde programlamalar yapılacaktır.
Tedbir 2.3 Kültür ve Turizm Gelişim Bölgelerinde katı ve sıvı atıkların arındırılması ve uygun alıcı ortama aktarılması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Yerel Yönetimler	2006-2008	-Katı ve sıvı atıkların arındırılması ve uygun alıcı ortama aktarılmasında arıtma normlarının gerçekçi düzeyde ve tüm altyapıların makul sürelerde gereksinmelere yanıt verecek ölçüde tutulması sağlanacaktır -Özellikle Belediyelerde sunulan hizmetlerde tüketicilerin tükettiği oranda maliyete katılmasını ve belli bir hizmet için alınan katkının bu hizmetin nitelikli olarak sunulmasına ve sürdürülmesine harcanmasını sağlayacak bir sistem oluşturulacaktır.

Tedbir: 2.4. Turizm hizmetlerinde yükseltilmesi sağlanacaktır.	Turizm niteliğın	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Yerel Yönetimler, M.E.Bakanlığı,	2006-2008	Hizmet kalitesini arttırmak için, mesleki eğitimde standardizasyonu, değerlendirmenin devlet ve sektör tarafından ortaklaşa yapılmasını, uluslararası kriterlere göre verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli olan beceri düzeyinin belirlenmesini sağlamak üzere, turizm personelinin belgelendirilmesi (sertifikasyon) için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.
Öncelik 3 : Türk turizminin uluslararası turizm pazarından azami pay alabilmesi amacıyla yeterli talep yaratılacaktır.					
Tedbir: 3.1 Turizmde dış tanıtım için yeni bir yapılanmaya gidilecektir.		Kültür ve Turizm Bakanlığı	Sektör Kuruluşları,	2006-2008	-Dış tanıtım stratejilerinin belirlenmesi, uygulamanın izlenmesi, denetimi ve finansmanına turizm işletmelerinin de katılımını sağlayacak yeni bir yapılanma gerekmektedir.
Tedbir: 3.2 Talepteki değişim sürekli izlenerek, değişen koşullara uygun tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.		Kültür ve Turizm Bakanlığı	Sektör Kuruluşları,	2006-2008	-Pazar çeşitlendirilerek, tanıtım ve etkinliklerine yön verilirken, belirginlik kazanan "klasik", "yeni" ve "potansiyel" pazarlara kaynak ayrılması gerekmektedir. -Pazarlama ağını oluşturan ticari firmaların serbest piyasa koşulları içinde birleşerek veya işbirliği yaparak güçlenmeleri teşvik edilecektir. -İşletmelerin yürüttükleri tesis bazında tanıtım etkinlikleri kapsamında bölgesel ve yöresel tanıtım geliştirilecektir. -Turizm portalı oluşturularak, turizm tesislerinin tanıtımı, çevrimiçi rezervasyon ve sektörde ilgili aktörler arasında bilgi paylaşımına uygun ortam sağlanacaktır.
Tedbir 3.3 Turizm ürünlerinin, özel turizm pazarlarına uygun şekilde çeşitlendirilmesi sağlanacaktır.	Turizm niteliğın	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Sektör Kuruluşları, Yerel Yönetimler	2006-2008	Dünyada hızlı bir gelişme trendi gösteren kongre ve iş turizmi, ödül (incentive) turizmi, termal, yat, kruvaziyer ve üçüncü yaş turizmine dış tanıtımda daha fazla önem verilmesi, eko turizm ve aktif turizme doğru gelişen eğilimlere koşut olarak golf, rafting, dağ ve kayak turizmi ve özel ilgi turizmi pazarlarında talebin artırılması sağlanacaktır.

Tedbir 3.4 Ziyaretçi sayısının ve ziyaretçi başına yapılan harcamanın artırılması, yüksek gelir gruplarının ülkemize çekilmesi ve yıl boyunca talep yaratılması, iç ve dış talebin bölgelere ve ürünlere dengeli dağılımı sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Sektör Kuruluşları, Yerel Yönetimler	2006-2008	Tanıtma ve pazarlamada bilimsel yöntemler ve çağdaş iletişim teknolojisi en geniş şekilde kullanılması gerekmektedir.
Öncelik 4 : İstanbul kentinin kültürel, sosyal ve doğal zenginlikleri sürdürülebilir turizm gelişmesi çerçevesinde değerlendirilecektir.				
Tedbir 4.1.Tanıtma ve pazarlamada "İstanbul Markası" yaratılması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Büyük Şehir Belediye Başkanlığı, Yerel Yönetimler	2006-2008	Dinamik, profesyonel ve mali yönden güçlü bir tanıtım yapılabilmesini sağlamak üzere bu faaliyetlerin finansmanına turizmden doğrudan ya da dolaylı gelir elde eden kesimin de katılımının sağlanması gerekmektedir.
Tedbir 4.2 . İstanbul için hazırlanan turizm gelişim projelerinin hızla hayata geçirilmesi sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı,	Büyük Şehir Belediye Başkanlığı, Yerel Yönetimler	2006-2008	Kongre ve kuvaziyer turizmi, kültür turizmi ve sahil bandı düzenlemeleri ile ilgili projeler, yasal ve yönetsel sorunlar çözülerek uygulanacaktır.

İNŞAAT, MÜHENDİSLİK-MİMARLIK, TEKNİK MÜŞAVİRLİK VE MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ

1. Mevcut Durum

İnşaat sektörünün GSMH içindeki payı 2004 yılında yüzde 3,8 iken 2005 yılında bu oran yüzde 4,3 olmuştur. Sektör 2004 yılında yüzde 4,6 büyümüş, 2005 yılında ise bu oran hızlı bir artış göstererek yüzde 21,5 seviyesine yükselmiştir.

TABLO: IV. 31- İnşaat Sektöründeki Gelişmeler (1987 Fiyatlarıyla)

Yıllar	2003	2004	2005
GSMH Payı (yüzde)	3,9	3,8	4,3
Büyüme Hızı (yüzde)	-9,0	4,6	21,5

Kaynak: TÜİK

İnşaat sektöründe 2005 yılında görülen yüksek büyüme oranı 2006 yılının ilk yarısında biraz yavaşlayarak devam etmiş ve yüzde 19,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Konut ve işyeri için tamamlama ve yeni edinme amaçlı kredilerde 2004 yılının başından itibaren uygulanmasına başlanılan vade uzatımı ve enflasyona paralel olarak düşen faiz oranları nedeniyle özellikle konut talebinde artan oranda bir büyüme görülmektedir. 2005 yılında bir önceki yıla göre metrekare alan olarak yapı inşaat izinlerinde yüzde 42,6 ve yapı kullanma izinlerinde yüzde 56,1 artış görülmektedir. Bu

artış oranları 2006 yılının ilk yarısında bir önceki yılın aynı dönemine göre sırasıyla yüzde 26,0 ve yüzde 5,4 olmuştur.

Bununla birlikte, bir taraftan konut talebinde hızlı artışın özellikle inşaat malzemesi fiyatlarında enflasyonun çok üzerinde artışlara ve sonuçta inşaat maliyetlerinin yükselmesine neden olması, diğer taraftan, 2006 Haziran ayında meydana gelen ani kur artışı ve konut kredi faizlerindeki yükselme neticesinde konut üretim ve talebinde yavaşlama olacağı tahmin edilmektedir.

TABLO: IV. 32- Yapı İnşa ve Kullanım İzinleri ile Değişim Oranları

Yıllar	2003	2004	2005
Yapı İnşa İzni (Bin m ²)	45 516	69 720	99 432
Yüzde Değişim	25,8	53,2	42,6
Yapı Kullanım İzni (Bin m ²)	30 937	31 028	48 440
Yüzde Değişim	-2,3	0,3	56,1

Kaynak: TÜİK

İnşaat sektörü, denetim ve nitelikli işgücü yetersizliğinden kaynaklanan genel bir kalite sorunu yaşamaktadır. Giderek gelişen inşaat malzemeleri teknolojisini bilinçli uygulayacak, işçi sağlığı, iş güvenliği ve çevre konularında yeterli bilgi ve deneyime sahip işgücü istenilen seviyenin altındadır.

Yapılaşmada denetim etkinliğini ve nitelik artırılmasını hedefleyen 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun, uygulamasının 19 il ile sınırlı tutulması ve sigorta güvencesinin kanun içinde yer almaması sebebiyle beklenen etkiyi yaratamamıştır.

Yapı müteahhitliğinde tanım ve asgari çalışma koşullarını belirleyen yasal bir düzenlemenin bulunmaması inşaat sektöründe çalışan firmaların ve üretilen yapıların kalitesini etkilemektedir. Ayrıca, kamu yatırımlarının her aşamasında bağımsız teknik müşavirlik hizmetlerinin kullanılması yerine bu hizmetlerin kurum içi imkanlarla karşılanmaya çalışılması, kalite ve maliyetleri olumsuz etkileyen bir diğer unsur olmaktadır.

İnşaat sektöründe yaratılan istihdam son yıllarda giderek artmış ve 2003 yılında 965 bin, 2004 yılında 1.029 bin ve 2005 yılında 1.171 bin kişi olmuştur.

2004 yılında yurt dışı müteahhitlik hizmetleri alanında meydana gelen önemli gelişmeler 2005 yılında da sürmüş ve taahhüt tutarı 9,4 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. 2006 yılında yurtdışı müteahhitlik hizmetleri taahhüt tutarının 12 milyar ABD doları seviyesine gelmesi beklenmektedir.

Yurt içi ve yurt dışı müteahhitlik hizmetlerinde ihtiyaç duyulan ve özellikle gelişmiş ülkelerin pazarlarından daha fazla pay alınmasını sağlayacak, kalitesi dış ülkelerde geçerli olacak şekilde belgelendirilmiş işgücü açığı sürmektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Sektörde, rekabet gücünün artırılması, fiziksel ve beşeri sermayenin geliştirilmesi, uluslararası standartlara ve AB mevzuatına uyum sağlanması ve dünya pazarlarından alınan payın artırılması temel amaçtır. 2007 yılında yurt dışı müteahhlik hizmetleri taahhüt tutarının 15 milyar ABD doları seviyesine ulaşması hedeflenmektedir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı- Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Firmaların sermaye yapısı güçlendirilecektir.				
Tedbir 1.1. İç ve dış pazarlarda rekabet gücünün korunabilmesi için firma birleşmeleri teşvik edilecektir.	Maliye Bakanlığı	Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, İlgili bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları	2007	Sektörde hizmet veren yerli firmaların yabancı teknik müşavirlik ve müteahhlik firmalarının sermaye yapıları ve ölçeklerine göre küçük olmaları rekabet imkanlarını daraltmaktadır. Firmaların birleşerek daha güçlü sermaye yapılarına ve ölçek büyüklüğüne sahip olması sağlanacaktır.
Tedbir 1.2. Firmalar yurtdışı pazarlarda politik risklere karşı korunacaktır.	DTM	DPT, Hazine Müsteşarlığı, ilgili bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları	2007	Yurtiçi bankalardan alınan teminat mektubunun yurtdışı müteahhlik hizmetlerinde kabulünü sağlamayı ve politik riski yüksek pazarlarda firmaların iş alabilmelerini kolaylaştırıcı politik riski azaltacak mekanizmalar oluşturulacaktır.
Öncelik 2. Sektörde istihdam edilen işgücü kalitesi artırılabilecektir.				
Tedbir 2.1. Sektörün ihtiyaç duyduğu alanlarda işgücü niteliğini artıracak eğitim programları geliştirilecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, diğer ilgili bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları, ilgili üniversiteler	2007-2008	Sektörde hızla gelişen teknolojiye ayak uyduracak nitelikli insan gücünü karşılayacak ve Ekim 2006'da yürürlüğe giren 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanununun yeterlilik belirlemelerine uygun bir öğretim ve eğitim müfredatı özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının katkısı alınarak hazırlanacaktır. Ayrıca, ilgili kamu personeline proje yönetimi, sözleşme yönetimi, uyumsuzlukların giderilmesi vb. konularda eğitim programları uygulanacaktır.
Tedbir 2.2. Sektörde mesleki yetkinlik ölçme, değerlendirme ve belgelendirme sistemi kurulacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, ilgili üniversiteler, TSE, sivil toplum kuruluşları	2007	Mevcut nitelikli insan gücünün belgelendirilmesi sektörün öncelikli ihtiyacı olması nedeniyle 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu'nun uygulanması için gerekli düzenlemeler en kısa sürede tamamlanacaktır.
Öncelik 3. Teknik müşavirlik ve müteahhlik hizmetlerinin uluslararası standartlara uygun kalitede ve güvenli olarak verilmesi sağlanacaktır.				
Tedbir 3.1. Yapı Kanunu tasarısı hazırlanacaktır.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	DPT, Hazine Müsteşarlığı, İlgili Bakanlıklar, Sivil Toplum Örgütleri	2007-2008	İnşaat sektöründe çalışan firmaların ve üretilen yapıların kalitesini iyileştirmek amacıyla yapı müteahhliği tanımını ve müteahhliğin asgari çalışma koşullarını belirleyen bir Yapı Kanunu tasarısı hazırlanacaktır.
Tedbir 3.2. Yapı denetimi güçlendirilecektir.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	DPT, İlgili Diğer Bakanlıklar, Sivil Toplum Örgütleri	2007-2008	Etkin bir yapı denetimi için gerekli sorumluluk sigortası sistemi kurulacaktır. Bu amaçla 4708 sayılı "Yapı Denetimi Hakkında Kanun"da gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Tedbir 3.3. Kamu yatırımlarında bağımsız teknik müşavir kullanılması sağlanacaktır.	Kamu İhale Kurumu	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, İlgili Bakanlıklar, TSE, Hazine Müsteşarlığı, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları	2007	Kamu yatırımlarında kalite ve maliyetleri olumsuz etkileyen ve kuruluş içinden sağlanan mühendislik ve teknik müşavirlik hizmetlerinin Kamu İhale Kanunu'nda gerekli düzenlemeler yapılarak bağımsız teknik müşavirlik yoluyla temini sağlanacaktır.
Tedbir 3.4.Sektöre yönelik bilgi sistemi kurulacaktır.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	TÜİK, İlgili Diğer Bakanlıklar, Üniversiteler, Sivil Toplum Örgütleri	2007-2009	Sektörde politika oluşturma ve karar süreçlerinin gerektirdiği bir bilgi sistemi kurulacaktır. Bu çerçevede yapı envanterinin belirlenmesi, istatistiki veri bankası oluşturulması,deprem riski haritaları ve mevcut yapı stoku için depreme dayanıklılık atlası hazırlanması hedeflenmektedir.
Tedbir 3.5. Yapılarda kullanılan malzemelerin kalitesinin ve denetiminin iyileştirilmesi sağlanacaktır.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar, TSE, Hazine Müsteşarlığı, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları	2007-2009	AB'ye uyum çerçevesinde hazırlanmakta olan yapı malzemeleri yönetmeliği tamamlanacak, malzeme denetimi için gerekli teknik altyapı kurulacaktır.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ HİZMETLERİ

1. Mevcut Durum

Türkiye bilgi teknolojileri sektörü istenen düzeyde gelişmemekle birlikte, 2001-2005 döneminde yıllık ortalama yüzde 20 büyüyerek 3,05 milyar ABD doları seviyesine erişmiştir. Donanım ağırlıklı bir yapı sergileyen sektörde yazılım ve hizmetlerin toplam payı yüzde 31,6'dır. Sektörün başlıca sorunları ise nitelikli personel eksikliği, finansmana erişimde yaşanan güçlükler, kalite düzeyinin yetersizliği, Ar-Ge ve yenilikçilik düzeyinin düşüklüğü, dış pazarlara açılmama ve iç pazarın dar olmasıdır. Pazarın darlığı ve dikey pazarlardaki sınırlı gelişim nedeniyle firmalar deneyim ve teknik uzmanlık geliştirmekte zorlanmakta, dış pazarlara açılma konusunda yeterli olamamakta, yenilikçi çözümlerden ziyade fiyata dayalı rekabet büyüme gücünü zayıflatmaktadır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Bilgi teknolojileri sektörünün bölge ülkeleri içinde telekomünikasyon, sağlık, eğitim ve savunma gibi dikey alanlarda yazılım ve hizmet merkezi haline getirilerek küresel ölçekte rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir. Sektörün 2005-2009 döneminde yıllık ortalama yüzde 26,6 büyüyerek 2009 yılı itibarıyla 7,4 milyar ABD doları seviyesine ulaşması beklenmektedir.

Bu hedefler doğrultusunda Bilgi Toplumu Stratejisinde belirlenen eylemler hayata geçirilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı – Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Bilgi Toplumu Stratejisinde belirlenen küresel rekabetçi bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün tesisine ilişkin eylemler hayata geçirilecektir.				
Tedbir 1.1. Sektör Mesleki Tanımları belirlenecektir.	Çalışma ve Sosyal Güv. Bakanlığı	TÜİK Türkiye İş Kurumu TSE KOSGEB	2007	Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin ortaya çıkardığı yeni mesleklerle ilişkin tanımlar geliştirilecek, Türk Meslekler Sözlüğü güncellenecek ve bu doğrultuda gerekli mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.
Tedbir 1.2. BİT Sektör Birliği oluşturulacaktır.	DTM	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ulaştırma Bakanlığı DPT TOBB İlgili Sivil Toplum Kuruluşları	2007	Sektörün yönlendirilmesini, yetkinliklerinin geliştirilmesini, uluslararası faaliyetlerde temsil edilmesini sağlayacak ve sektöre ilişkin politikaların oluşturulmasına destek verecek bir üst yapı oluşturulacaktır.
Tedbir 1.3. Bilişim Vadisi kurulacaktır.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı DPT YÖK TUBİTAK TOBB TTGV	2007-2009	Türkiye'nin bölge ülkeleri içerisinde, uluslararası bilgi teknolojileri firmaları için üretim ve operasyon merkezi niteliğini kazanması ve geliştirmesi, sektörde yer alan küçük ölçekli firmaların, uluslararası firmaların bölgesel ağlarını kullanarak yurt dışına açılımlarının sağlanması, bilgi teknolojileri alanında dış yatırımın ülkeye çekilmesi, sektörde yer alan yerli firmaların iş yetkinliklerinin geliştirilmesi amacıyla bilişim vadisi kurulacaktır.
Tedbir 1.4. BİT sektörü iş yetkinliklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	DTM KOSGEB İGEME BİT Sektör Birliği İlgili Sivil Toplum Kuruluşları	2007-2009	Sektörün, Ar-Ge dışında iş yetkinliklerinin geliştirilmesi amacıyla; pazarlama ve satış eğitimleri, iş planı hazırlama destekleri ile hukuki danışmanlık hizmetleri gibi eğitim ve destek faaliyetleri yürütülecektir.
Tedbir 1.5. Yazılım Kalite Sertifikasyonu yaygınlaştırılacaktır.	DTM	DPT Kamu İhale Kurumu İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	2007-2008	Bilgi teknolojileri hizmetleri ve yazılım alanında kalite standardizasyon ve sertifikasyonu desteklenecek, sektör içerisinde kalite bilincinin hızla oluşturulması ve uygulamanın yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Bu süreç kamu alımları yoluyla teşvik edilecektir.

Tedbir 1.6. Kamu BIT alımlarında etkinlik sağlayıcı düzenlemeler yapılacaktır.	Kamu İhale Kurumu	Maliye Bakanlığı DPT Devlet Malzeme Ofisi	2007	İç pazarda bilgi teknolojileri hizmetlerinin gelişimi için; - Kamunun bilgi teknolojisi hizmetleri ihtiyaçlarının kamu-özel sektör işbirliğiyle (dış kaynak hizmet alımı) sağlanması, - Kamu ile tedarikçiler arasında bilgi ve iletişim teknolojileri ürün ve hizmet alımları için çerçeve anlaşmaların imzalanması, - Kamunun bilgi teknolojileri ürün ve hizmetlerinin (geniş bant hizmetleri, kurumsal kaynak planlaması vb. yazılımlar) ilgili bir birim tarafından toplu olarak tedariki konularında kamu ihale mevzuatında düzenleme yapılmasına ilişkin çalışmalar yapılacaktır.
--	-------------------	---	------	---

TİCARET HİZMETLERİ

1. Mevcut Durum

2005 yılında GSMH içerisinde ticaret hizmetlerinin payı yüzde 20,5 olmuştur. Ticaret hizmetleri içerisinde yüzde 82,4'lük payla büyük bir ağırlık oluşturan toptan ve perakende ticaret hizmetleri, son yıllarda ekonomide görülen iyileşmelere bağlı olarak özellikle özel kesim yatırım ve nihai tüketim harcamalarının etkisiyle önemli bir gelişme kaydetmiştir. 2002-2005 döneminde toptan ve perakende ticaret hizmetleri yıllık ortalama yüzde 11,2 oranında büyümüştür.

Dışa açılmanın hızlanması, ekonominin dinamik yapısı ve ülke potansiyeli nedeniyle toptan ve perakendecilik sektörü hızlı bir dönüşüm sürecine girmiştir. Sektörde geleneksel yapıdan, modern büyük mağazaların, zincir marketlerin yer aldığı bir yapıya geçilmektedir. Bu gelişmede: yabancı sermaye yatırımları, bankacılık sektörünün finansman desteği, düşük faiz ve enflasyon düzeyi ile tüketicinin gelir düzeyi etkili olmaktadır.

Ticaret hizmetlerinde, modern işletme teknikleri ve teknoloji kullanımı ile sağlanan verimlilik ve performans artışları; tüketici fiyatları, büyüme ve istihdam üzerinde belirleyici olmaktadır. Organize perakendecilik, yerli üreticileri uluslararası rekabete açarak, tüm sektörlerdeki faaliyetleri doğrudan etkilemektedir. Sektördeki bu gelişmeler bir taraftan yeni iş alanlarını ortaya çıkarmakta ve kayıtdışılığı azaltmakta, diğer taraftan geleneksel yapıda iş kayıplarına neden olmaktadır.

Farklı sektörlerde faaliyet gösteren firmalar üzerindeki rekabet ve verimlilik baskısı lojistik ve dağıtım hizmetleri, depolama, inşaat, bankacılık, temizlik ve güvenlik hizmetleri gibi iş alanlarında da bir dönüşüme neden olmaktadır.

Modern tedarik zinciri yönetimi ve kombine taşımacılık sistemlerinin önemi artmaktadır. Taşımacılık sektöründe karayolunun ağırlığı hissedilmekte olup, taşınan malların ulaştırma modları arasında dengeli bir şekilde paylaşılması ihtiyacı devam etmektedir. Ticaret potansiyelinin kullanılabilmesi için değişik ulaştırma modlarının bir

arada uyum içinde çalışması, liman ve terminalerin farklı işlevlere elverişli hale getirilmesi önem arz etmektedir.

Toptan ve perakende ticaret hizmetleri sektöründe sağlıklı bir dönüşüm için düzenlemelere gidilmesi ihtiyacının ortaya çıkması üzerine, büyük mağazaların belirli kurallar çerçevesinde kurulmaları, faaliyette bulunmaları ve denetlenmeleri amacıyla mevzuat çalışmaları sürdürülmektedir.

Yeni uluslararası maddi hukuk kuralları ve hukuk rejimlerinin ortaya çıkması, çok taraflı uluslararası ticaretin, elektronik işlemler ve ticaretin gelişmesi, sorumluluk hukukundaki gelişmeler ile AB müktesebatıyla ve Ticaret Kanununu etkileyen yeni çıkan diğer kanunlarla uyum sağlanması ihtiyacı karşısında hazırlanan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı TBMM gündeminde bulunmaktadır.

Tarım ürünlerinin değerlendirilmesi ve üreticinin daha yüksek gelir elde edebilmesi için etkin bir pazarlama yönteminin ve ürün standartlarının belirlenerek kaliteli üretimin teşviki ve kayıtdışılığın önlenmesi amacıyla, 2006 yılında ticaret borsalarının yeniden yapılandırılması ve lisanslı depoculuk mevzuat çalışmaları sürdürülmüştür. Ürün borsalarını geliştirme projesi tamamlanarak, lisanslı depoların ve ürün ihtisas borsalarının kurulması, tarım satış kooperatifleri birliklerinin yeniden yapılandırılması ve bu birliklerin lisanslı depoculuğa entegrasyonu konusunda adımlar atılmaktadır.

5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu ile, Ürün İhtisas Borsalarının kuruluşu düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle ticaret borsalarının ürün ihtisas borsalarına ortak olabilmeleri veya acentelik yapabilmeleri, lisanslı depoculuk şirketi kurabilmeleri veya iştirak etmeleri imkanı getirilmiştir.

5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu yürürlüğe girmiş ve uygulanmasına yönelik olarak sekiz adet yönetmelik yayımlanmıştır.

2005 yılının Şubat ayında faaliyete başlayan Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında (VOB), pamuk ve buğdayda yılın çeşitli aylarındaki sözleşmelerle işlem yapılabilmektedir. VOB henüz gelişme aşamasında olduğundan, 2005 yılında iki üründe işlem hacmi toplam 770 bin YTL (396 sözleşme) ile sınırlı kalmıştır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Ticaret hizmetlerinde lojistik, yönetim, tedarik, satış ve pazarlama konularında teknolojinin etkin kullanılmasıyla verimlilik artmakta ve maliyetler giderek düşmektedir. Bu durum geleneksel yapının pazar payının giderek azalması sonucunu da doğurmaktadır.

Ekonominin bütününe etkileyen bu sektörde rekabetçi bir ortamda verimlilik artışının sağlanması dönüşümün önemli aşamalarından biri olacaktır. Bu bakımdan sektördeki rekabetçi yapının bozulmaması ve yeni teknolojilerin kullanımının özendirilmesi esastır.

Toptan ve perakende ticaret hizmetlerine yönelik yapılacak düzenlemelerde; sektörün, girdi ve çıktı tarafı göz önüne alınarak tarım ve imalat sanayii sektörleri ile tüketiciler üzerindeki etkilerinin çok yönlü analiz edilmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda, bir yandan kayıtdışılığın önlenmesine, verimlilik ve kalitenin artırılmasına ve hijyen kurallarına uyulmasına yönelik tedbirler alınacak, diğer yandan ticaretin küçük

esnaf ve sanatkar ağırlıklı yapısının ölçek büyütücü politikalarla modern bir yapıya dönüştürülmesi teşvik edilecektir.

Yüksek standartlara sahip güvenilir, ucuz ve hızlı ulaşım sistemleri ile fiziki mal akışının sağlanması yönünde lojistik ve kombine taşımacılık faaliyetlerinin gelişmesi ve bürokratik işlemlerin tek bir mekanda basitleştirilerek çözümlenmesi hedeflenmektedir.

Ürün ihtisas borsalarının ve vadeli işlem borsalarının geliştirilmesi ve bunu destekleyen lisanslı depoculuk sisteminin kurulmasının yanında kurumsal ve işleyiş sıkıntılarının da çözümlenmesi esastır. Bu alanda hızla gelişen enformasyon teknolojileri kullanılacaktır. Bu şekilde tarımsal ürünlerin lisanslı depolarda güvenli şekilde muhafaza edilmesi, ürün senedi vasıtasıyla ticari meta haline dönüştürülüp ürün ihtisas borsalarında ulusal ve/veya uluslararası düzeyde pazarlanması, standartlarına göre alınıp satılması, üretici ve ürün sahiplerine sağlanan daha ucuz kredi imkanlarıyla hasat döneminde yaşanan arz fazlasının dengelenmesi, kaliteli ürünlerin daha yüksek fiyatlardan pazarlanmasıyla kaliteli üretimin teşvik edilmesi, tacir ve sanayicilerimizin istediği kalite ve miktardaki ürünü ihtiyacı olduğunda borsa ve lisanslı depodan kolayca tedarik edebilmesi amaçlanmaktadır.

2007 yılında lisanslı depoların kurulması ve ilk uygulamaların başlatılması hedeflenmektedir. Ürün borsalarında elektronik ortamda ürün senedi düzenlenmesi, kontrol ve takibini yapacak merkezi kayıt kuruluşu ile laboratuvar sisteminin oluşturulması yönünde çalışmalara başlanacaktır. Tarım Reformu Uygulama Projesi (TRUP) kapsamında tarım satış kooperatifleri ve birliklerinin lisanslı depoculuğa geçişini sağlayacak yatırımlar sürdürülecektir.

Ürün senedi ve lisanslı depoculuk sisteminin yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanması ve vadeli işlem sözleşmelerinin risk yönetimindeki öneminin anlaşılması ile birlikte, VOB'da işlem gören buğday ve pamuk sözleşmelerinin daha likit hale gelmesi beklenmektedir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı - Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Toptan ve perakende sektöründe, rekabeti ve tüketiciyi koruyan, bağlantılı diğer sektörlerde üretimi destekleyen, kayıtdışılığı önleyen, verimlilik ve kaliteyi artıran, sektörün kendi içindeki kesimler arasında dengeli gelişmesini sağlayacak bir yapılanmaya gidilecektir.				
Tedbir 1.1. Toptan ve perakende sektöründe yapılacak düzenlemelerde, rekabet, verimlilik ve kalite artışı, tüketicinin korunması ve diğer sektörlerle etkileri ile sektörün alt kesimleri arasındaki denge gözetilecektir.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	İlgili Kamu Kuruluşları, Özel Sektör	2007	Toptan ve perakende ticaret hizmetlerine yönelik yapılacak düzenlemelerde; sektörün girdi ve çıktı tarafı göz önüne alınarak tarım ve imalat sanayii sektörleri ile tüketiciler üzerindeki etkileri çok yönlü analiz edilecek, kayıtdışılığın önlenmesine, verimlilik ve kalitenin artırılmasına ve hijyen kurallarına uyumun sağlanmasına yönelik tedbirler alınacaktır. Ticaretin küçük esnaf ve sanatkar ağırlıklı yapısının ölçek büyütücü politikalarla modern bir yapıya dönüştürülmesi teşvik edilecektir.

Tedbir 1.2. Tüketicilerde, iş çevrelerinde ve kamu kuruluşlarında rekabet kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi yönünde mekanizmalar oluşturulacaktır.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Rekabet Kurumu	İlgili Kamu Kuruluşları, TOBB, Ticaret Odaları, Borsalar, Meslek Birlikleri, STK'lar	2007	Tüketiciler ve piyasadaki diğer taraflar mevzuat ve uygulamalar konusunda bilgilendirilerek rekabet kültürü oluşturulacak ve ticaret hizmetlerinde rekabetin korunması ve geliştirilmesine yönelik bir eylem planı hazırlanacaktır.
Öncelik 2. Ürün ihtisas borsalarının ve buna bağlı olarak lisanslı depoculuk sisteminin kurulmasıyla birlikte tarım ürünlerinin kalitesinde, depolanmasında, fiyatının oluşmasında, kayıt altına alınmasında, pazarlanmasında ve finansmanında karşılaşılan sorunların çözümüne katkıda bulunulacaktır.				
Tedbir 2.1. Lisanslı depoların kurulması ve ilk uygulamaların başlatılması, kurumsal yapının tamamlanması ve işleyişi ile ilgili sorunlar çözümlenecektir.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Türk Akreditasyon Kurumu, TSE, TMO, TOBB, Ticaret Borsaları, Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri	2007-2009	5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ile Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği doğrultusunda fon yönetiminin oluşturulması sağlanacaktır. Ürün ihtisas borsacılığı ve lisanslı depoculuk sisteminin entegre şekilde uygulamaya konulması amacıyla kurumsal yapı güçlendirilecektir. Borsa ve lisanslı depolar ile ilgili vergi düzenlemeleri üzerinde çalışmalar yapılacaktır. Tarım Reformu Uygulama Projesi (TRUP) kapsamında lisanslı depoculuk sistemine entegre olmak isteyen tarım satış kooperatifleri birliklerinin yatırım çalışmalarına devam edilecektir. Sistemin işleyişi ile ilgili eğitim çalışmalarına ağırlık verilecektir.
Tedbir 2.2. Ürün ihtisas borsalarının geliştirilmesi ile yetkili sınıflandırıcı sisteminin oluşturulması çalışmaları sürdürülecektir.	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Türk Akreditasyon Kurumu, TSE, TMO, TOBB, Ticaret Borsaları, Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri	2007-2009	Ürün İhtisas Borsalarının, lisanslı depoların, yetkili sınıflandırıcıların, elektronik ürün senedi altyapısının oluşturulması ve bunların birbiriyle entegre edilmesi amacıyla; bunların kurulmasında ve sisteme dahil edilmesinde rol oynayacak, süreci ve yatırımları yönlendirecek mekanizmalar oluşturulacaktır. Sistemin işleyişi ile ilgili eğitim çalışmalarına ağırlık verilecektir. Bürokrasinin azaltılması amacıyla kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır.

II. İSTİHDAMIN ARTIRILMASI

A. İŞGÜCÜ PİYASASININ GELİŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Türkiye hızlı nüfus artış dönemini geride bırakmakta ve kalkınma sürecinde, hızlı nüfus artışından kaynaklanan sorunlar giderek etkisini azaltmaktadır. 2005 yılında

yenilene n nüfus projeksiyonlarına göre, 2006 yılında binde 12,4 olan yıllık nüfus artış hızının 2007 yılında binde 12,1'e gerileyeceği, 2006 yılında 72,9 milyon olan yıl ortası toplam nüfusun 2007 yılında 73,8 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2006 yılında 2,18 olan toplam doğurganlık hızının ise, 2007 yılında 2,17'ye gerilemesi beklenmektedir.

TABLO: IV. 33- Yaş Gruplarının Toplam Nüfusa Oranları

(Yüzde)

	0-14 yaş grubu		15-64 yaş grubu	
	2000	2006	2000	2006
AB - 15	16,7	15,7	66,9	66,8
Türkiye	30,0	28,1	64,7	66,0

Kaynak: Eurostat

Toplam nüfus içinde 0-14 yaş grubundaki nüfusun payı azalırken, çalışma çağındaki nüfusun ve yaşlı nüfusun payı artmaktadır. Bu durum, özellikle istihdam ve eğitim alanında yeni politikaların geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu çerçevede, nüfus yapısındaki değişmelerin, uygulanacak doğru ve etkin eğitim ve istihdam politikalarıyla, kalkınmayı destekleyici rol oynaması beklenmektedir.

Ülke genelinde hızlı nüfus artışının neden olduğu olumsuzlukların azalmasına rağmen, toplam istihdamın yaklaşık üçte birini bünyesinde barındıran tarım sektörü istihdamındaki hızlı azalış, yüksek işsizlik seviyesi, düşük işgücüne katılma ve istihdam oranları, işgücünün eğitim seviyesinin ve niteliğinin düşüklüğü, eğitim ile istihdam arasındaki ilişkinin zayıflığı, rekabet gücü ve istihdam yaratma kapasitesi yüksek bir bilgi toplumuna dönüşüm yolunda önemli sorun alanları olarak ortaya çıkmaktadır.

2000-2005 yıllarını kapsayan dönemde, Türkiye'de yaratılan istihdam, çalışma çağı nüfusu ve işgücü artışının gerisinde kalmıştır. Bu dönemde, çalışma çağı nüfusu yıllık ortalama yüzde 1,9 ve işgücü yüzde 1,3 oranında artmıştır. Söz konusu dönemde, GSYİH büyümesi yıllık ortalama yüzde 4,4 olmasına rağmen, istihdam artışı yüzde 0,4'te kalmıştır. 2001 krizinin ardından giderek daralan istihdam, 2004 ve 2005 yıllarında ise artış göstermiştir.

İstihdam artışının zayıf kalmasının en önemli nedeni, tarım sektöründe yaşanan istihdam azalışıdır. 2000-2005 döneminde, tarım sektörünün istihdam içerisindeki payı yüzde 36'dan yüzde 29,5'e gerilemiş olup, bu sektördeki istihdam 1.276 bin kişi azalmıştır. Tarım dışı sektörlerde ise istihdamda özellikle 2003 yılı sonrasında ciddi artış meydana gelmiş ve 2000-2005 döneminde 1.742 bin kişilik istihdam artışı gerçekleşmiştir. Bu artışın 1.162 bin kişilik kısmının 2005 yılında sağlanmış olması istihdam artışlarının son yıllarda hızlandığını göstermektedir. Toplam istihdam artış hızının düşük gerçekleşmesinin diğer bir nedeni ise, krizi takiben işgücünü daha verimli kullanan işletmelerin ek istihdama daha düşük düzeyde ihtiyaç duymalarıdır.

2000 yılında yüzde 6,5 olan işsizlik oranı, gerek 2001 krizinin etkisi gerekse tarım sektöründe istihdamın azalmasıyla, 2005 yılında yüzde 10,3 seviyesine yükselmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı 2000 yılında yüzde 9,4'ten 2002 yılında yüzde 14,5'e yükselmiş

ve 2005 yılında yüzde 13,6'ya gerilemiştir. Genel işsizlik oranından yaklaşık iki kat daha fazla olan genç işsizlik oranı ise önemini korumaktadır.

2000-2005 yıllarını kapsayan dönemde AB ortalamasına göre düşük seviyede olan işgücüne katılma ve istihdam oranlarında ilerleme kaydedilememiştir. Bu oranların düşük olması, kadınların işgücüne ve istihdama yeterince katılmamasıyla yakından ilişkilidir. Kadınlarda işgücüne katılma ve istihdam oranları erkeklerin yaklaşık üçte biri seviyesindedir.

Ülkemizde, özellikle mesleki eğitim kalitesinin yetersizliği ile hizmet içi ve yaşam boyu eğitim eksikliği gibi nedenlerin yanı sıra, sermaye birikimi ve teknolojik yenilenme süreçlerindeki yetersizlikler, işgücü verimliliğinin AB ülkelerine göre daha düşük kalmasına neden olmaktadır.

İşverenlerin, çalışanların sayısına bağlı olarak istihdam etmek zorunda oldukları kişiler ve açmak zorunda oldukları birimlerden kaynaklanan yükümlülükleri mevcuttur. İstihdamın artırılması ve işsizliğin azaltılması için, işverenlerin istihdama bağlı söz konusu yükümlülüklerinin gözden geçirilmesi ve bu konuda yeni düzenlemeler yapılması ihtiyacı devam etmektedir.

TABLO: IV. 34- Temel İstihdam ve İşgücü Göstergeleri

(Yüzde)

	Türkiye					AB-15				
	2000	2002	2003	2004	2005	2000	2002	2003	2004	2005
İşgücüne Katılma Oranı (İKO) (15-64)	52,4	52,3	51,1	51,5	51,3	69,5	69,7	70,1	70,7	71,3
- İKO (Kadın)	28,0	29,5	28,1	27,0	26,5	60,3	61,0	61,6	62,8	63,5
- İKO (Erkek)	76,9	75,1	74,0	76,1	76,2	78,8	78,4	78,5	78,7	79,1
İstihdam Oranı (15-64)	48,9	46,7	45,5	46,1	45,9	63,7	64,3	64,4	64,9	65,4
- İstihdam Oranı (Kadın)	26,2	26,6	25,2	24,3	23,7	54,3	55,6	56,1	57,1	57,8
- İstihdam Oranı (Erkek)	71,7	66,9	65,9	67,9	68,2	73,1	72,9	72,7	72,7	73,1
İşsizlik Oranı (15-64)	6,7	10,6	10,8	10,6	10,5	8,4	7,8	8,2	8,3	8,2
- İşsizlik Oranı (Kır)	4,0	5,7	7,3	5,9	6,8	-	-	-	-	-
- İşsizlik Oranı (Kent)	8,8	14,2	14,3	13,6	12,7	-	-	-	-	-
İşsizlik Oranı (15+ Yaş)	6,5	10,3	10,5	10,3	10,3	-	-	-	-	-
Genç İşsizlik Oranı (15-24)	13,0	19,2	20,5	19,7	19,3	14,0	14,8	15,7	15,8	16,5

Kaynak: TÜİK, OECD Employment Outlook 2005-2006.

Son yıllarda çalışanların gelirlerinde reel iyileşmeler sağlanmıştır. 2005 yılında ortalama net memur maaşları nominal olarak yüzde 11,0, reel olarak yüzde 2,6 oranlarında, kamu işçilerinde ise ortalama net ele geçen ücret nominal olarak yüzde 16,4, reel olarak ise yüzde 7,6 oranlarında artmıştır. Aynı dönem özel kesim net ele geçen işçi ücretlerinde ise nominal olarak 8,8, reel olarak 0,5 oranlarında artış olmuştur.

2006 yılında aylık brüt asgari ücret 16 yaşından büyük işçiler için 531 YTL, 16 yaşından küçük işçiler için 450 YTL olarak tespit edilmiştir. 2005 yılında 16 yaş ve üstü sanayi ve hizmetler kesimi ortalama aylık net asgari ücret nominal olarak yüzde 12,7, reel olarak ise yüzde 4,2 oranlarında artmıştır.

TABLO: IV. 35- İşgücü Maliyetlerindeki Gelişmeler (1)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Reel İşgücü Maliyeti Endeksi (1994=100)								
İşçi (2)								
- Kamu	79,1	107,7	130,1	115,7	99,5	102,2	105,4	112,4
- Özel	107,7	124,1	140,8	115,9	108,9	106,3	111,1	114,9
Memur	132,7	146,8	129,7	117,0	120,3	122,6	127,8	134,5
Asgari Ücret (3)	132,7	178,9	155,8	132,9	134,9	153,9	170,8	181,8
Reel Yüzde Değişme								
İşçi (2)								
- Kamu	0,6	36,1	20,8	-11,1	-14,0	2,7	3,1	6,6
- Özel	16,1	15,2	13,4	-17,7	-6,1	-2,3	4,5	3,4
Memur	3,4	10,7	-11,7	-9,7	2,8	1,9	4,3	5,2
Asgari Ücret (3)	-0,3	34,8	-13,0	-14,6	1,5	14,1	11,0	6,4

Kaynak : TİSK, Maliye Bakanlığı, TÜİK, DPT, Kamu İşveren Sendikaları.

(1) Reel hesaplamalarda 1994 - 2004 yılları arasında TEFE (1994=100), 2005 yılından sonra ise ÜFE (2003=100) bazlı endeks kullanılmıştır.

(2) TİSK ve Kamu İşveren Sendikaları verilerinden hesaplanmıştır.

(3) 16 ve üstü yaş sanayi ve hizmetler kesimi asgari ücretin işgücü maliyetinin yıllık ortalamaları esas alınmıştır.

TABLO: IV. 36- Net Ele Geçen Ücretlerdeki Gelişmeler (1)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Reel Net Ele Geçen Ücret Endeksi (1994=100)								
İşçi (2)								
- Kamu	73,1	103,8	111,1	98,2	89,2	86,8	88,3	95,0
- Özel	105,9	118,2	119,4	95,3	94,3	93,9	97,1	97,7
Memur	117,8	123,1	108,9	104,8	110,8	109,9	112,7	115,7
Asgari Ücret (3)	115,2	154,9	132,6	113,9	123,0	127,6	158,6	165,3
Reel Yüzde Değişim								
İşçi (2)								
- Kamu	-1,3	42,1	6,9	-11,5	-9,2	-2,7	1,7	7,6
- Özel	17,0	11,6	1,1	-20,3	-1,0	-0,4	3,5	0,5
Memur	-1,3	4,5	-11,5	-3,8	5,7	-0,9	2,6	2,6
Asgari Ücret (3)	-4,9	34,4	-14,4	-14,1	8,0	3,7	24,3	4,2

Kaynak : TİSK, Maliye Bakanlığı, TÜİK, DPT Kamu İşveren Sendikaları.

(1) Reel hesaplamalarda 1994 - 2004 yılları arasında TÜFE (1994=100), 2005 yılından sonra ise TÜFE (2003=100) bazlı endeks kullanılmıştır.

(2) TİSK ve Kamu İşveren Sendikaları verilerinden hesaplanmıştır.

(3) 16 ve üstü yaş sanayi ve hizmetler kesimi net asgari ücretini yıllık ortalamaları esas alınmıştır.

AB ülkelerinde yaygın olan esnek çalışma biçimleri ülkemizde etkin olarak uygulanamamaktadır. İstihdamın artırılması, işsizliğin ve kayıtdışı çalışmanın azaltılması, sosyal içerme kapsamında kadınların ve dezavantajlı kesimlerin istihdamının artırılması amacıyla esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılması özel öneme sahiptir. İşgücü piyasasında esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaşmasının önündeki mevcut yasal engellerin kaldırılması, bu çalışma biçimlerinin teşvik edilmesi ve sosyal güvenlikle ilişkilerinin kurulması gerekmektedir.

Bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde yaşanan gelişmeler çalışma ilişkilerini, biçimlerini ve istihdam profilini de değiştirmektedir. Bu nedenle, ülkemizdeki işçilerin, işletmelerin ve sektörlerin değişime uyum yeteneğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

AB'ye uyum sürecinde yapılacak düzenlemelerin uzlaşmaya dayalı bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla, sosyal diyalogun artırılması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, öncelikle ülkemizdeki mevcut sosyal diyalog mekanizmalarının ulusal, sektörel ve ikili düzeylerde güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye ve AB'nin ortak finansmanı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇŞGB) tarafından yürütülen Sosyal Diyalog Projesi 1 Şubat 2006 tarihinde başlatılmıştır. Bu proje ile, her düzeydeki sosyal diyalogun güçlendirilmesi, AB müktesebatının uyumlaştırılması ve uygulanması sürecinin hızlandırılması ve üyelik sonrası da dahil olmak üzere, AB sosyal politikaları çerçevesindeki yükümlülükler hazırlanmak amaçlanmaktadır.

AB'ye katılım sürecinde Avrupa İstihdam Stratejisine uyum çalışmaları kapsamında 2003 yılında İstihdam Durum Raporu hazırlanmıştır. İstihdam konusundaki önceliklerin ve izlenecek politikaların belirlendiği Ortak Değerlendirme Belgesinin de 2006 yılı sonu itibarıyla tamamlanması beklenmektedir.

Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 3 Ekim 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

İş Kanunu kapsamı dışında kalan tarım, orman ve hava işlerinde çalışanların çalışma mevzuatına kavuşturulmaları ihtiyacı devam etmektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

İstihdam odaklı sürdürülebilir bir büyüme çerçevesinde, rekabetçi bir ekonomi ve bilgi toplumunun gerektirdiği nitelikli insan kaynaklarının yetiştirilmesi, istihdam imkanlarının geliştirilmesi ve işsizliğin azaltılması sağlanacaktır.

İşgücü piyasası; esneklik ve güvence arasında dengenin sağlandığı, üretken istihdamı destekleyen bir ücret sisteminin oluşturulduğu, değişime uyum sağlama kapasitesinin artırıldığı, sosyal diyalogun geliştirildiği ve herkese eşit fırsatların sunulduğu bir yapıya kavuşturulup etkinleştirilecektir.

3. Politika Öncelikleri Ve Tedbirler

Öncelik/ Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
İşgücü Piyasasının Geliştirilmesi				
Öncelik 1. Esneklik ile güvence bir arada değerlendirilerek işgücü piyasasının daha esnek bir yapıya kavuşması sağlanacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İşçi ve İşveren Sendikaları, Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2007-2009	Esneklik uygulamalarının işçi ve işverenler açısından çekici kılınması için, standart iş sözleşmelerindeki esneklik düzeyi incelenecek ve gerekli uyumlaştırma çalışmaları yapılacaktır. Bu çerçevede özellikle kısmi süreli çalışma biçiminin uygulanmasını kısıtlayabilecek engeller belirlenecek, bu çalışma biçimi işçiler ve işverenler açısından talep edilir bir yapıya kavuşturulacaktır.

Öncelik 2. Ülkemizdeki mevcut sosyal diyalog mekanizmaları güçlendirilecek ve sosyal diyalog kültürü yaygınlaştırılacaktır.				
Tedbir 2.1. Başta Ekonomik ve Sosyal Konsey ve Üçlü Danışma Kurulu olmak üzere ulusal düzeydeki üçlü sosyal diyalog mekanizmalarının etkinliği artırılacak ve fonksiyonel bir yapıya kavuşturulacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, DPT	Başbakanlık, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Kamu Görevlileri Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2007	Ulusal düzeydeki üçlü sosyal diyalog mekanizmalarının etkinliği, bu mekanizmalarda mutabakata varılan hususların ekonomik ve sosyal hayata yansıtılması ve uygulanabilirliğinin sağlanması yoluyla artırılacaktır.
Tedbir 2.2. Sektör ve işletme düzeyindeki ikili sosyal diyalog mekanizmaları geliştirilecek, ulusal düzeyde ikili danışma mekanizması oluşturulacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Kamu Görevlileri Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2007-2009	Ulusal düzeyde sadece çalışan ve işveren temsilcilerinin katılımından oluşan ikili danışma mekanizmasının çalışma konuları, kararları ve çalışma takvimi düzenlenecektir. Diğer taraftan, sektör ve işletme düzeyindeki ikili sosyal diyalog mekanizmaları geliştirilmesi ve çalışanların işletme düzeyinde karar alma süreçlerine aktif bir şekilde katılmaları sağlanacaktır.
Tedbir 2.3. Sosyal diyalog alanında uluslar arası yükümlülüklerden kaynaklanan uyumsuzluklar gözden geçirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Kamu Görevlileri Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2006-2008	2821 sayılı Sendikalar Kanunu, 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu başta olmak üzere sosyal diyaloga ilişkin yasal düzenlemeler gözden geçirilecektir.
Öncelik 3. İstihdam üzerindeki yükler kademeli bir şekilde düşürülecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	DPT, SGK İŞKUR, TOBB, TİSK, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2007-2009	Yeni istihdam imkanlarının geliştirilmesi, düzgün işlerin çoğaltılması, kayıt dışı istihdamın azaltılmasının özendirilmesi ve vergi tabanının yaygınlaştırılması yoluyla, aktüeryal dengeler de gözetilerek, istihdam üzerindeki yükler kademeli bir şekilde azaltılacaktır.
Öncelik 4. İşletmelerin ve çalışanların işgücü piyasasındaki değişimlere uyum kabiliyetleri artırılabilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İŞKUR, TOBB, TİSK, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2007-2009	İşletmelerin işgücü piyasasındaki değişime uyum sağlama kapasiteleri; iş örgütlerinin modernleştirilmesi ve işletmelerde uyumun desteklenmesi; çalışanlarda ise, yeni koşulların gerektirdiği bilgi ve becerilerin kazandırılması yoluyla sağlanacaktır.
Öncelik 5. Dezavantajlı grupların işgücü piyasasına katılımı kolaylaştırılacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, KOSGEB, İŞKUR	İŞKUR, İl İstihdam ve İl Mesleki Eğitim Kurulları, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2006-2008	Gençlere iş deneyimi kazandırma programları geliştirilecektir. Bu kapsamda işgücü piyasasına girişlerinin kolaylaştırılması amacıyla gençlerin anlaşmalı iş yerlerinde geçici süreyle çalışmaları sağlanacaktır. İşgücü piyasasına girişlerinin kolaylaştırılması amacıyla kadınlar için esnek çalışma biçimleri yaygınlaştırılacaktır.

B. EĞİTİMİN İŞGÜCÜ TALEBİNE DUYARLILIĞININ ARTIRILMASI

1. Mevcut Durum

Türkiye’de istihdam ve eğitim arasında etkin bir ilişkinin kurulamaması, işgücü piyasasında talep edilen ve arz edilen beceriler arasında dengesizliklere yol açmaktadır. Bu durum, eş zamanlı olarak hem işsizliğe hem de boş iş pozisyonlarına neden olmaktadır. Ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlarda ara eleman temininde zorluklar yaşanmaktadır. Bununla birlikte, mesleki eğitim mezunlarının işsizlik oranları da yüksektir. Bunun nedenleri, mesleki eğitimin işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda verilememesi ve işverenlerin talep ettikleri nitelikte işgücü bulamamasıdır. Ayrıca, işverenler talep ettikleri işgücü niteliklerini işgücü piyasasına tam olarak yansıtamamaktadır. Bu durum, mesleki eğitimin işgücü piyasasının talepleri doğrultusunda biçimlendirilmesini ve ulusal mesleki yeterlilikler sisteminin oluşturulmasını gerekli kılmaktadır.

Bu doğrultuda, ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve mesleki alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek, denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek suretiyle mesleki ve teknik eğitim seviyesini yükseltmek için gerekli ulusal yeterlilik sistemi kurmak ve işletmek üzere Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu 21 Eylül 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

TABLO: IV. 37- 2005 Yılında İşgücünün Eğitim Düzeyi

(Yüzde)

	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İKO	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı
Toplam	100,0	100,0	100,0	48,3	43,4	10,3
Okur-yazar olmayanlar	5,4	5,7	2,4	21,9	20,9	4,5
Lise altı eğitilmişler	61,9	62,3	58,1	47,4	42,8	9,6
Lise ve dengi meslek eğitilmişler	21,2	20,5	28,1	57,1	49,3	13,6
- Mesleki ve Teknik Lise	-	-	-	66,6	57,7	13,3
Yüksekokul ve fakülte	11,5	11,5	11,4	79,1	70,7	10,2

Kaynak: TÜİK

Türkiye’de 2005 yılında işgücünün yüzde 67,3’ü, istihdamın yüzde 68’i ve işsizlerin yüzde 60,5’i lise altı eğitim seviyesindekiler ve okur-yazar olmayanlardan oluşmaktadır. Mevcut işgücünün niteliğinin düşük olması, işgücü verimliliğini ve işgücü arz ve talebi arasında yaşanan uyumsuzluk nedeniyle işgücü piyasasının etkinliğini azaltan önemli bir faktördür.

Eğitim seviyeleri itibarıyla bakıldığında yüksekokul ve fakülte mezunları dışında kalan gruplarda eğitim seviyesi yükseldikçe işsizlik oranı da yükselmektedir. Ancak eğitim seviyesi yükseldikçe özellikle yüksekokul ve fakülte mezunları için işgücüne katılma ve istihdam oranları da artmaktadır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Eğitimin işgücü talebine olan duyarlılığının artırılması amacıyla yaşam boyu eğitim stratejisi dikkate alınarak ekonominin talep ettiği alanlarda insan gücü yetiştirilmesi ve eğitim ile işgücü piyasasının daha esnek bir yapıya kavuşturulması hedeflenmektedir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik/ Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1: İş dünyasının talep ettiği nitelikteki işgücünün yetiştirilmesi amacıyla eğitim ile işgücü arasındaki işbirliğini güçlendirecek mekanizmalar oluşturulacaktır.				
Tedbir 1.1 Mesleki eğitimde piyasanın ihtiyaç duyduğu nitelikteki insan gücünü yetiştirmek için modüler ve esnek bir sisteme geçiş çalışmaları hızlandırılacaktır.	MEB	DPT, TÜİK, İŞKUR, Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), İl Mesleki Eğitim Kurulları, İl İstihdam Kurulları	2007-2009	Etkin bir işgücü piyasası analiz ve tahmin sistemi oluşturulacak, ihtiyaç duyulan beceriler tespit edilerek, bu yönde modüler programlar hazırlanacak ve güncellenecektir.
Tedbir 1.2. İl İstihdam Kurulları ile İl Mesleki Eğitim Kurulları birleştirilecektir.	İŞKUR	MEB, MYK, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları	2006-2008	İstihdam ve mesleki eğitim politikalarının yerel düzeyde belirlendiği bu iki kurulun birleştirilmesi ve etkin çalışmasının sağlanması istihdam eğitim ilişkisini güçlendirecektir. Bu amaçla, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ve 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanununda gerekli değişiklikler yapılacaktır.
Tedbir 1.3 Çıraklık eğitimi güçlendirilecektir.	MEB	İŞKUR, KOSGEB, MYK, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfe., Meslek Kuruluşları	2007-2009	Çıraklık eğitim merkezlerindeki altyapı ve personel eksiklikleri giderilecek, çıraklık programları sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikler ile uyumlu olarak yeniden düzenlenecektir.
Tedbir 1.4 Meslek yüksek okulları ile mesleki ve teknik orta öğretim kurumları arasında program bütünlüğünü esas alan iş bölümü ve iş birliği kurulacak; sanayi ile işbirliği içinde uygulamalı eğitim yapmaları sağlanacaktır.	MEB, YÖK	İŞKUR, MYK, TOBB, TESK, TİSK, İl İstihdam Kurulları, İl Mesleki Eğitim Kurulları	2007-2009	Meslek yüksek okulu (MYO) öğrencilerinin sanayide uygulama ve staj yapma imkanları geliştirilecektir. MYO'lar ile organize sanayi bölgeleri arasında etkin bir işbirliği İl İstihdam ve İl Mesleki Eğitim Kurulları koordinasyonu sağlanacaktır. MYO'lar meslek liselerinin müfredatlarını tekrar eder konumdan çıkarılarak, aralarında program bütünlüğü sağlanacaktır.
Tedbir 1.5 Mesleki eğitim programlarının ve içeriklerinin belirlenmesinde işletmelerin aktif katılımı sağlanacaktır.	MEB	İŞKUR, MYK	2006-2009	Merkezi ve yerel düzeyde, işletmelerin mesleki eğitim sistemi içerisine alınması ile eğitim-istihdam arasındaki ilişki güçlenecek, işverenler istedikleri nitelikteki işgücünü kolayca temin edebileceklerdir.
Tedbir 1.6 İşçi ve işveren sendikalarının mesleki eğitim faaliyetleri özendirilecektir.	MEB	İŞKUR, MYK, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları	2006-Devamlı	İhtiyaç duyulan alanlarda çalışanlara eğitim verilmesi sağlanacak, işçi ve işveren sendikalarında birlikte çalışma kültürü geliştirilecektir.

Tedbir 1.7 İnsan kaynağının niteliğinin geliştirilmesinde ve sektörel mesleki eğitimlerde e-öğrenme yönteminin etkin kullanımı sağlanacaktır.	MEB	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İŞKUR, KOSGEB, MYK, TOBB, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, TESK	2007-2009	e-Öğrenme yoluyla çalışanların mesleki bilgi ve beceri düzeyleri artırılabılır. İşletmelerde insan kaynağı niteliğinin geliştirilmesine yönelik olarak sektörel bazda e-öğrenme içeriği ve platformları oluşturulacaktır.
Öncelik 2. Yaşam boyu eğitim stratejisi hazırlanacaktır.	MEB	İŞKUR, MYK, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları	2007-2009	İşgücüne piyasanın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde beceri kazandırılacaktır. Bu çerçevede, yaşam boyu eğitim stratejisi, ilgili tarafların katılımıyla eşgüdüm içinde hazırlanacaktır.
Öncelik 3. Bilgi toplumuna dönüşüm süreci ile bölgesel, ulusal ve uluslararası gelişme ve ihtiyaçlar göz önünde tutularak yükseköğretim kurumlarının birim ve programları güncellenecektir.	YÖK	MEB, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları	2007-2009	Toplumun gelişme süreci gözetilerek ihtiyaç duyulan alanlarda yükseköğretim kurumlarının birim ve programları güncellenecektir.

C. AKTİF İŞGÜCÜ POLİTİKALARININ GELİŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Son yıllarda istihdamın artırılmasında ve işsizliğin azaltılmasında etkin bir araç olarak aktif işgücü politikalarına verilen önem artmıştır. Aktif işgücü politikaları, kamu istihdam hizmetlerini, iş yaratma ve işgücünün eğitimini içeren ve işgücünün özellikle de dezavantajlı grupların istihdamının, niteliklerinin ve kazancının artırılmasını amaçlayan politiklardır.

Ülkemizde aktif işgücü politikalarının temel uygulayıcısı olan İŞKUR bu kapsamda, iş arayanlar ile boş işlerin eşleştirilmesini, işgücü yetiştirme, mesleki eğitim ve işgücü uyum programlarını, mesleğe yönelme, mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sunulmasını, iş arama stratejilerinin geliştirilmesini, işsizler, özürllüer, kadınlar ve gençler gibi dezavantajlı grupların daha kolay iş bulmasını, girişimcilik eğitimlerini ve istihdam garantili eğitim programlarını yürütmektedir.

Aktif işgücü politikalarının geliştirilmesi çalışmaları kapsamında, 2003-2006 yılları arasında Türkiye ve AB'nin ortak finansmanı ile İŞKUR tarafından Aktif İşgücü Piyasası Programları Projesi yürütülmüştür. Bu proje kapsamında yaklaşık 50 bin kişi eğitilmiş ve bu kişilerin 9 binden fazlası istihdama dahil olmuştur.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Aktif işgücü politikaları yaygınlaştırılacak ve bu kapsamda sunulan hizmetlerin kalitesi yükseltilecektir. Bu çerçevede İŞKUR'un kapasitesi ve aktif işgücü politikalarına ayrılan kaynaklar artırılabılır.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik/ Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Aktif İşgücü Politikaları etkin biçimde uygulanacak ve yaygınlaştırılacaktır.				
Tedbir 1.1 İşgücü piyasası bilgi sistemi oluşturulacaktır.	İŞKUR	DPT, TÜİK, MPM, KOSGEB, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları	2006-2009	Aktif işgücü programlarının etkin bir biçimde tasarlanması ve uygulanması, programların hangi hedef kitleye yöneleceğinin ve ne tür programlara ihtiyaç duyulduğunun belirlenmesi için işgücü piyasasına ilişkin doğru ve kolay erişilebilir bilgilerin sağlanması önem arz etmektedir. Bu amaçla İŞKUR, İşgücü Piyasası Bilgi Danışma Kurulu'nun etkin bir biçimde çalışmasını sağlayacak, gerekli bilgileri derleyerek bir bilgi ağı geliştirecektir.
Tedbir 1.2 Tarım sektöründen açığa çıkan işgücünün nitelik ve beceri düzeyinin yükseltilmesine önem verilecektir.	İŞKUR	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, DPT, KOSGEB, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2007-Devamlı	Tarım sektöründen hızlı bir biçimde ayrılan işgücünün diğer sektörlerde istihdam edilebilmesi için işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda nitelik ve becerilerle donatılması gerekmektedir. Bu bağlamda, tarım sektöründen ayrılan işgücüne aktif işgücü politikalarının uygulanmasına önem verilecektir. Söz konusu işgücünün bu programlara ulaşmasını sağlayacak mekanizmalar geliştirilecektir.
Tedbir 1.3. Özellikle gençler ve kadınların girişimciliğe yönelmeleri sağlanacaktır.	İŞKUR	KOSGEB, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2006-2009	Özellikle genç ve kadın işsizlere yönelik kurmak istedikleri iş alanında bu kişilere mesleki bilgi, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilecektir.
Tedbir 1.4. İstihdam garantili mesleki eğitim programları yaygınlaştırılacaktır.	İŞKUR	KOSGEB, İl İstihdam ve İl Mesleki Eğitim Kurulları, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2007-2009	Yapılacak işle ilgili temel iş bilgisi ve becerilerini içeren teorik ve pratik bilgilerin iş başında bir arada verildiği, iş standartlarını ve kaliteyi ön planda tutan, işsiz için kalıcı bir iş, işveren için de yetişmiş çalışan bulma fırsatı sunan istihdam garantili eğitim programlarının sayısı artırılabilecektir. Başta yeni kurulmakta olan ve ek yatırım yapanlar olmak üzere, işletmeler bilgilendirilerek istihdam garantili programların yaygınlaşması sağlanacaktır.
Tedbir 1.5 Aktif işgücü programları izleme ve değerlendirme sistemi oluşturulacaktır.	İŞKUR	Üniversiteler	2007-2009	Aktif işgücü programlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi bu programlardan beklenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını, bu programlara yapılan harcamaların etkin olup olmadığını gösterecektir. İzleme ve değerlendirme sonuçlarına göre ihtiyaç duyulan önlemler alınacak ve gerektiğinde programlar yeniden tasarlanacaktır.

Öncelik 2. İŞKUR'un ve İl Müdürlüklerinin nitelikli personel eksikliği ve fiziki ortam yetersizlikleri giderilecektir.	İŞKUR	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2007-2009	
Öncelik 3. Aktif işgücü politikalarının uygulanmasına ayrılan kaynaklar artırılabacaktır.	İŞKUR	Maliye Bakanlığı, DPT, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2007-2009	Aktif işgücü politikalarının etkin ve yaygın bir biçimde uygulanabilmesini teminen İŞKUR'un bütçesi artırılabacaktır. Özel sektörün bu politikaları uygulaması özendirilecektir.

III. BEŞERİ GELİŞME VE SOSYAL DAYANIŞMANIN GÜÇLENDİRİLMESİ

A. EĞİTİM SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Eğitim sisteminin sorunları temel olarak eğitime erişim ve eğitimin kalitesi şeklinde özetlenebilir. Erişim sorunu kapsamında okullaşma oranları ve bölgeler arası farklılıklar, kalite sorunu kapsamında ise fiziki altyapı yetersizlikleri, müfredatın güncellenmesi, öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitim materyallerinin müfredatla uyumu gibi hususlar öne çıkmaktadır. Eğitimin her kademesinde, istenilen düzeye ulaşamamakla birlikte okullaşma oranları yükselmiş; ancak, artan öğrenci sayıları nedeniyle mali kaynaklar öncelikle erişime yönelik tahsis edildiğinden, eğitim kalitesinde istenen düzeyde bir iyileşme sağlanamamıştır.

TABLO: IV. 38- Eğitim Kademeleri İtibarıyla Okullaşma Oranları

	2003-2004		2004-2005		2005-2006	
	Öğrenci Sayısı (Bin)	Okul Oranı (yüzde)	Öğrenci Sayısı (Bin)	Okul Oranı (yüzde)	Öğrenci Sayısı (Bin)	Okul Oranı (yüzde)
Okul Öncesi Eğitim (1)	358	13,2	435	15,3	550	19,9
İlköğretim (2)	10 480	96,3	10 565	95,7	10 674	95,6
Ortaöğretim (2)	3 015	81,0	3 047	81,0	3 259	85,2
a) Genel Lise	1 942	52,2	1 934	51,4	2 076	54,3
b) Mes. ve Teknik Eğitim	1 073	28,8	1 113	29,6	1 183	30,9
Yükseköğretim Toplam (3)	1 841	35,4	1 969	38,4	2 181	43,4
Örgün	1 189	22,9	1 273	25,0	1 382	27,5
Yaygın Eğitim	3 601	-	4 045	-	-	-

Kaynak: MEB, YÖK

(1) 4-5 yaş nüfusuna göre hesaplanmıştır.

(2) Açık ilköğretim ve açık lise öğrencileri dahildir.

(3) Üniversiteler ve diğer eğitim kurumları dahil, lisansüstü öğrenciler hariçtir. 17-20 yaş grubu için hesaplanmıştır.

Okul öncesi eğitimde, son üç yılın verileri incelendiğinde okullaşma oranı yüzde 13,2'den yüzde 19,9'a ulaşmış olmakla birlikte bu oran AB-25 ortalaması olan yüzde 85'in (4 yaş nüfusuna göre) oldukça altındadır.

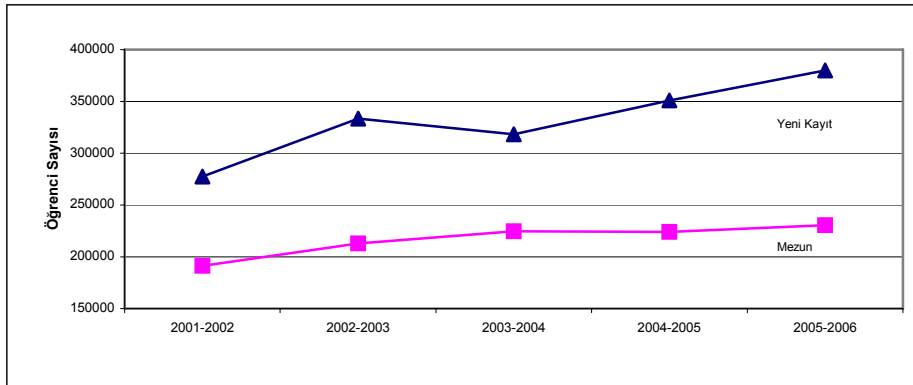
İlköğretimde geç kayıtlar ve erken terkler ile kız çocuklarının eğitime erişimindeki sorunlar, okullaşma oranının istenilen düzeyde artmasını engelleyen başlıca faktörler arasındadır. 2004-2005 öğretim yılı sonunda ilköğretimden mezun olanların içinde kızların oranı Türkiye genelinde yüzde 45,7 iken, bu oran bazı illerde yüzde 25'lere kadar düşmektedir. 2002 Hanehalkı Bütçe Anketine göre hiç okula gitmeyen çocukların yüzde 72,2'sini kız çocukları oluşturmaktadır.

Son üç yıllık dönemde ortaöğretimde okullaşma oranları yüzde 81'den yüzde 85,2'ye yükselmiştir. Ortaöğretimin 2005-2006 öğretim yılından itibaren kademeli olarak 4 yıla çıkarılması sonucunda 2008-2009 öğretim yılından itibaren ortaöğretim öğrenci sayısında artış yaşanması ve derslik ihtiyacının artması beklenmektedir.

Mesleki eğitimin ortaöğretim içindeki payı oldukça düşüktür. 1995 yılında ortaöğretim içinde mesleki ve teknik ortaöğretimin payı yüzde 42,3 iken bu oran 2002-2003 öğretim döneminde okul türleri arasında farklı katsayı uygulamasının da etkisiyle yüzde 32,3'e gerilemiştir. Ancak 2002 yılında başlatılan meslek yüksek okullarına sınavsız geçiş uygulamasının da etkisiyle bu oran artmaya başlamış ve 2005-2006 öğretim yılı itibarıyla yüzde 36,3'e yükselmiştir.

Mesleki eğitime etkili bir yönlendirmenin yapılamaması, mesleki eğitim-istihdam ilişkisinin kurulamaması ve yükseköğretimde yeterli kapasitenin yaratılmaması sebebiyle yükseköğretim önündeki yığılma devam etmektedir. Sınav sistemindeki değişikliğin de etkisiyle üniversite giriş sınavlarına başvuran öğrenci sayısı 2006 yılında bir önceki yıla göre yüzde 9 civarında azalarak 1.678 bin kişiye düşmüştür. Diğer yandan, üniversiteye yerleşme oranı örgün öğretimde 2005 yılında yüzde 20,5'ten 2006 yılında yüzde 21,9'a yükselmiştir. Bu artışın kaynağı yükseköğretimdeki fiziki kapasitenin artırılmasından öte, başvuran sayısındaki azalımadır. Buna rağmen, 2004-2005 öğretim yılında yüzde 38,4 olan yükseköğretim okullaşma oranı 2005-2006 öğretim yılında yüzde 43,4'e yükselmiştir. Bu yükselişte üniversitelerde örgün öğretimdeki yeni kayıtların mezunlardan daha fazla artış göstermesi ile ilave fiziki kapasite rol oynamıştır.

GRAFİK: 7-Üniversitelerde Örgün Öğretimdeki Yeni Kayıt-Mezun Sayıları

Kaynak: YÖK, DPT

Yükseköğretime olan yoğun talebe cevap verebilmek amacıyla 2006 yılında 15 adet yeni devlet üniversitesi kurulmuş ve böylece 68'i devlet, 25'i vakıf üniversitesi olmak üzere üniversite sayısı toplam 93'e ulaşmıştır.

Eğitim kalitesinin artırılması açısından, müfredatın güncelleştirilmesi, yabancı dil, bilgisayar, rehberlik gibi ihtiyaç duyulan alanlarda yeterli sayıda ve nitelikte öğretmen istihdam edilmesi ve öğretmenlerin hizmetiçi eğitim yoluyla niteliklerinin artırılması, derslik başına düşen öğrenci sayısının azaltılması, ilköğretimde ikili eğitimden tam gün eğitime geçilmesi, etkin bir rehberlik ve danışmanlık sisteminin kurulması, mesleki eğitimin işgücü piyasasıyla uyumunun sağlanması, okulların bilgi ve iletişim teknolojileri ile donatılması temel öncelik alanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

TABLO: IV. 39- Eğitim Kademelerinde Öğrenci/Derslik ve Öğrenci/Öğretmen Sayıları (1)

		2003-2004	2004-2005	2005-2006
İlköğretim	Öğrenci/Derslik Sayısı	36	36	35
	Kent	44	44	42
	Kır	25	24	23
	Öğrenci/Öğretmen Sayısı	26	26	27
Ortaöğretim	Öğrenci/Derslik Sayısı	32	31	31
	Öğrenci/Öğretmen Sayısı	18	16	16
Genel Lise	Öğrenci/Derslik Sayısı	34	33	33
	Öğrenci/Öğretmen Sayısı	21	18	18
Mes. ve Teknik Lise	Öğrenci/Derslik Sayısı	29	28	29
	Öğrenci/Öğretmen Sayısı	15	14	13

Kaynak: DPT, MEB

(1) Açık ilköğretim ve açık lise öğrencileri hariçtir.

Son dört yılda yaklaşık 85.000 yeni derslik yapılmasına rağmen derslik başına düşen öğrenci sayısının yeteri kadar azaltılamamasının temel nedeni, 43.173 dersliğin bilgi teknolojisi (BT) sınıfı, laboratuvar, kütüphane, ana sınıfı gibi derslik dışı eğitim hizmetlerinde kullanılması ve yenilerinin yapılması amacıyla depreme karşı dayanıksız olduğu tespit edilen okullar ile prefabrik okulların yıkılmasıdır.

TABLO: IV. 40- İlköğretimde İkili Eğitim Yapan ve Birleştirilmiş Sınıfta Öğrenim Gören Öğrenci Oranları

	2003-2004	2004-2005	2005-2006
İkili Öğretim Yapan Öğrencilerin Oranı	56,0	54,8	54,2
Birleştirilmiş Sınıftaki Öğrencilerin Oranı	6,5	5,7	5,4

Kaynak: DPT, MEB

Çağın ve geleceğin öngörülen şartlarına göre hazırlanan yeni müfredat ilköğretim 1-5 sınıfları için 2005-2006, ilköğretim 6. sınıf için ise 2006-2007 öğretim yılında uygulanmaya başlanmıştır. Yenilenen müfredatlar doğrultusunda ders kitapları, öğrenci çalışma kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları hazırlanmış olup, öğretmenlerin yeni müfredata daha yüksek düzeyde uyumunu sağlamak amacıyla hizmetiçi eğitim faaliyetlerine devam edilmektedir. Ayrıca, Mesleki Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında geliştirilen ve pilot okullarda uygulamaya konulan geniş tabanlı ve modüler

programlar 2006-2007 öğretim yılından itibaren 10. sınıflardan başlamak üzere tüm mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında uygulanmaktadır.

2006 yılında 30.000 kadrolu öğretmen, 20.000 sözleşmeli öğretmen ve 3.500 kısmi zamanlı öğretici olmak üzere ilave toplam 53.500 öğretmen istihdam edilmiştir. Bununla birlikte norm kadronun (657.888) doldurulabilmesi için 132.285 öğretmene daha ihtiyaç bulunmaktadır.

BT sınıflarının eğitimde etkin kullanımı için 23.450 okul ve kuruma genişbant internet erişim hizmeti sağlanmış olup, 2006 yılı sonuna kadar 4.581 okul ve kurumun daha söz konusu hizmetten faydalanabilmesi için gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

Ülkemizde kamu eğitim harcamalarının GSYİH'ya oranına bakıldığında bu oranın 2004 yılında yüzde 4, 2005 yılında yüzde 4,02 olduğu görülmekte ve 2006 yılında ise yüzde 4,33 olacağı tahmin edilmektedir. Bu oranlar 2003 yılı AB-25 ortalaması olan yüzde 5,24 ile 2005 yılı OECD ortalaması olan yüzde 4,96'nın altında bulunmaktadır. Eğitime giderek artan oranda kaynak tahsis edilmesine rağmen, eğitimin niteliğini artırmaya daha fazla önem verme ihtiyacı devam etmektedir.

Yükseköğretimde merkeziyetçi ve bürokratik idari yapı, mevcut finansman yapısı, kalite değerlendirme ve hesap verebilirlik sisteminin kurulamaması, öğretim üyesi başına öğrenci sayılarının yüksek olması ve fiziki altyapı yetersizlikleri kaliteyi etkileyen başlıca sorunlardır.

Devlet üniversitelerinin finansman ihtiyacının büyük bir bölümü merkezi yönetim bütçesinden karşılanmaktadır. 2005 yılı itibarıyla üniversite gelirlerinin yaklaşık yüzde 56,4'ünü bütçe, yüzde 37,6'sını döner sermaye, yüzde 4'ünü öğrenci katkı payları ve yüzde 2'sini diğer özel gelirler oluşturmaktadır. Bütçe payının yüksek olması üniversitelerin gelir yaratma kapasitelerinin düşük olduğunu göstermektedir. Üniversite-sanayi işbirliğinin kurulamaması, yerel kalkınmada etkin bir rol oynayamamaları gelir yaratılmamasının temel sebepleridir. Diğer yandan, yükseköğretimin yarı kamusal bir hizmet olması ve kişisel getiri oranlarının sosyal getiri oranlarına göre daha fazla olması sebebiyle öğrenci katkı paylarının yükseköğretimin finansmanındaki payının artırılması gerekmektedir.

Öğretim üyesi başına öğrenci sayılarının yüksek olması ve öğretim üyelerinin büyük illerde yoğunlaşması yükseköğretimin diğer bir sorunudur. Vakıf üniversitelerindeki öğrenci sayısının toplam örgün öğrenci sayısına oranı son iki yılda yüzde 6,5 düzeyinde iken, bu üniversitelerdeki öğretim elemanı sayısının toplam öğretim elemanı sayısı içindeki payı 2005 yılında yüzde 8,5'ten 2006 yılında yüzde 9,6'ya yükselmiştir. Bu durum, öğretim elemanı başına örgün öğrenci sayıları bakımından vakıf üniversiteleri lehine bir gelişmeyi işaret etmektedir. Uzun vadede öğretim elemanı açığını kapatmak üzere 2002 yılından itibaren gelişmiş üniversitelerde başlatılan öğretim elemanı yetiştirme projelerinin yaygınlaştırılmasına ihtiyaç artmaktadır.

TABLO: IV. 41- Öğretim Elemanı Başına Öğrenci Sayıları

YIL	Öğretim Üyesi Başına Öğrenci Sayısı		Toplam Öğretim Elemanı Başına Öğrenci Sayısı	
	Devlet Üniv.	Vakıf Üniv.	Devlet Üniv.	Vakıf Üniv.
1994-1995	46,2	57,9	15,9	12,6
2001-2002	44,3	39,4	16,6	12,1
2002-2003	44,9	40,4	16,9	13,1
2003-2004	44,6	42,8	17,0	13,7
2004-2005	45,2	41,3	17,7	13,2
2005-2006	46,7	39,3	19,0	12,5

Kaynak: DPT

2. Temel Amaç ve Hedefler

Toplumsal gelişmenin sağlanması amacıyla; düşünme, algılama ve sorun çözme yeteneği gelişmiş, Atatürk ilkelerine bağlı, demokratik, özgürlükçü, milli ve manevi değerleri özümsemiş, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, sanata değer veren, beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı bilgi çağı insanı yetiştirilecektir.

İlköğretimde ve ortaöğretimde okul terklerinin azaltılması için kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin ve ülke genelinde kız çocuklarının aleyhine olan durumun değiştirilmesine yönelik tedbirler alınacak, ortaöğretime geçiş oranları yükseltilecektir. Ortaöğretim, program türünü esas alan, yatay ve dikey geçişlere imkan veren, etkin bir rehberlik ve yönlendirme hizmetini içeren esnek bir yapıya kavuşturulacaktır. Geniş tabanlı ve modüler esasa göre düzenlenen programlar günün ihtiyaçlarına göre gözden geçirilerek güncelleştirilecektir.

Mesleki ve teknik eğitimde modüler ve esnek bir sisteme geçilecek, yükseköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki mesleki eğitim, program bütünlüğünü esas alan tekli bir yapıya dönüştürülecektir. Mesleki eğitim sisteminde, nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde önemli bir yeri olan uygulamalı eğitime ağırlık verilecek ve öğrencilere ekip halinde çalışabilme, karar verebilme, sorun çözebilme ve sorumluluk alabilme gibi işgücü piyasasının gerektirdiği temel beceriler kazandırılacaktır.

Öğrenciler ve aileleri üzerindeki mali, sosyal ve psikolojik yüklerin hafifletilmesi amacıyla eğitim sistemi sınav odaklı yapıdan kurtarılacaktır. Yükseköğretime giriş sistemi, öğrencileri programlar hakkında yeterli düzeyde bilgilendiren, ilgi ve yeteneklerini ortaöğretim boyunca çok yönlü bir süreçle değerlendiren, okul başarısına dayalı ve müfredat programlarıyla daha uyumlu bir yapıya kavuşturulacaktır.

Eğitimin her kademesinde kaliteli eğitim imkanlarının yaygınlaştırılması amacıyla kalite güvence sistemi kurulacak, kalite standartları belirlenerek yaygınlaştırılacak, eğitim kurumlarının yetkileri ve kurumsal kapasiteleri artırılacak, performans ölçümüne dayalı bir model geliştirilecektir.

Yükseköğretim Kurulu, planlama, standart belirleme ve koordinasyondan sorumlu olacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır. Yükseköğretim kurumlarının, şeffaflık, hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda idari ve mali özerkliğe sahip olmaları ve yerel özelliklere uygun şekilde uzmanlaşmaları sağlanarak, sistemin rekabetçi bir yapıya kavuşması

desteklenecek, yükseköğretim kurumlarında finansman kaynakları geliştirilecek ve çeşitlendirilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik/ Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapacak Kuruluşlar	Başlama-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Eğitimde kalite, verimlilik ve rekabeti artırmaya yönelik olarak idari yapı yeniden düzenlenecektir.				
Tedbir 1.1. MEB yeniden yapılandırılacaktır.	MEB	Maliye Bakanlığı, DPT, DPB	2007-2009	MEB merkez teşkilatı politika belirleyen, araştırma ve planlama yapan, rehberlik eden, pilot uygulamalara öncülük eden ve denetleyen kurumsal bir yapıya kavuşturulacaktır. Talim Terbiye Kurulunun icrai görevlerinden arındırılarak asli görevlerine odaklanmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.
Tedbir 1.2. Yükseköğretim Kurulu uzun dönemli planlama, standart belirleme ve koordinasyondan sorumlu olacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.	MEB, YÖK	DPT, Üniversiteler, Öğrenci ve Öğretim Elemanı STK'ları	2007-2009	YÖK'ün, Yükseköğretim Koordinasyon Kuruluna dönüştürülmesi için sistemin tamamı gözden geçirilecek, ilgili tarafların uzlaşması neticesinde gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır. Akademik konularda en üst akademik organ olarak Üniversiteler Arası Kurulun (ÜAK) yetkili olması sağlanacaktır. YÖK'ün planlama, standart belirleme ve koordinasyon görevini etkin bir şekilde yürütebilmesi için kurumsal kapasitesi güçlendirilecektir. Yükseköğretimle ilgili her türlü veriye (öğrenci, mezun, çalışan) ulaşımı sağlayacak bilgi sistemleri altyapısının kurulması sağlanacaktır.
Tedbir 1.3. Üniversitelerin bilimsel özgürlüğe tam olarak kavuşturulması, idari ve mali özerkliğe sahip olması sağlanacaktır.	MEB, YÖK	Maliye Bakanlığı, DPT	2007-2009	Üniversitelerin, idari ve mali durumları daha iyi olanlardan başlamak üzere özerkliğe kavuşmaları sağlanacaktır. Özerklik, kamuya ve diğer paydaşlara hesap verebilme sorumluluğu ile birlikte değerlendirilecektir. Performans esaslı bütçeleme ilkesi çerçevesinde üniversitelere ilk aşamada mali esneklik sağlanacak, ikinci aşamada ise mali özerkliğin sağlanması için mevzuat değişikliği yapılacaktır.
Tedbir 1.4. Yükseköğretimde akademik değerlendirme ve kalite güvence sistemleri geliştirilecektir.	YÖK	ÜAK, Üniversiteler	2007-2009	Yükseköğretimde ulusal ve uluslararası rekabeti sağlamak amacıyla akademik değerlendirme ve kalite güvence sistemine geçilmesi gereği bulunmaktadır. Bu çerçevede, iç değerlendirme ve dış değerlendirme sistemlerinin oluşturulması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
Tedbir 1.5. Üniversitelerin ihtisaslaşması sağlanacaktır.	YÖK	MEB, DPT, Yerel İdareler, Üniversiteler, Öğrenci ve Öğretim Elemanı STK'ları	2007-2009	Araştırma altyapısı yeterli olan üniversitelerin araştırmaya ve lisansüstü eğitime ağırlık vermeleri, diğer üniversitelerin ise daha çok ön lisans ve lisans eğitimine yoğunlaşmaları sağlanacaktır. Üniversitelerin buldukları bölgenin sorunlarına eğilmesine ve buldukları bölgelerin ihtiyaçlarını da dikkate alarak ihtisaslaşmasına önem verilecektir.
Tedbir 1.6. Üniversite yönetimine öğrencilerin katılımı artırılacaktır.	YÖK	Üniversiteler, Öğrenci STK'ları	2007-2009	Öğrencilerin üniversite yönetimine aktif katılımı sağlanacak ve öğrencinin yönetimde oy hakkının olduğu bir sistem oluşturulacaktır.

Öncelik 2. Eğitim müfredatı gözden geçirilerek gerekli güncellemelere devam edilecektir.				
Tedbir 2.1. Güncellenen müfredatlarda program bütünlüğü ve devamlılığı esas alınacaktır.	MEB	YÖK	2006-2009	İlköğretim ve ortaöğretim müfredatları güncellenirken diğer eğitim kademeleri ile olan program bütünlüğü korunacaktır. Programlar, ilköğretimden ortaöğretime ve ortaöğretimden yükseköğretime geçişte birbirini tekrar eden veya uyumsuz şekilde değil, program bütünlüğü ve devamlılığı içinde güncellenecektir.
Tedbir 2.2. Yeni müfredatın gereklerini karşılamak üzere öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri gözden geçirilecek, hizmet içi eğitim faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır.	MEB	YÖK, Üniversiteler	2006-2009	Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri yenilenen müfredatı içerecek şekilde gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Öğretmenlerin güncellenen müfredata uyum sağlamanın kolaylaştırılması için ülke genelinde hizmet içi eğitim faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 2.3. Okul çeşitliliği yerine program çeşitliliğini esas alan bir yapıya geçilecektir.	MEB	-	2007-2009	Genel ortaöğretimde 7, mesleki eğitimde 27 olmak üzere ortaöğretimde toplam 34 okul türü bulunmaktadır. Farklı okul türlerinin bulunması, farklı idari yapılanmalar oluşturulmasına yol açmakta ve kaynakların etkin olarak kullanılmasını engellemektedir. Okul türleri azaltılarak aynı okul çatısı altında değişik program uygulanmasına imkan veren bir yapı kurulmasına ihtiyaç bulunmaktadır.
Öncelik 3. İlk ve orta öğretimde etkin bir yönlendirme sistemi kurulacaktır.				
Tedbir 3.1. Mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetleri geliştirilecektir.	MEB	İŞKUR, Sosyal Ortaklar (TOBB, TİSK, vb.)	2007-Devamlı	Rehberlik ve yönlendirme faaliyetlerinin etkin bir biçimde sağlanabilmesi için kurumlar arası işbirliği sağlanacaktır. Mesleki bilgi ve rehberlik hizmetlerinin sunumuna yönelik materyal geliştirilecektir. İhtiyaç duyulan personel yetiştirilecektir.
Öncelik 4. Eğitimin tüm kademelerinde donanım ihtiyacı karşılanacak, fiziki altyapı geliştirilecektir.				
Tedbir 4.1. Fiziki altyapı ihtiyacı karşılanacaktır.	MEB	DPT, Yerel İdareler, STK'lar	2007-Devamlı	Okullaşma oranlarının artırılması için ihtiyaç duyulan yerlerde okul ve derslik yapılması yanında, imkanlar ölçüsünde kamu kuruluşlarına ait kullanılmayan uygun binalardan istifade edilecek, Eğitime Yüzde 100 Destek Kampanyası sürdürülecek ve özel kesimin yatırımları teşvik edilecektir.
Tedbir 4.2. Okullara yeni müfredatın gerektirdiği materyal ve donanım sağlanacaktır.	MEB	DPT	2007-2009	Okullarda yenilenen müfredat ve eğitim yöntemleri doğrultusunda araştırmacı, kendini ifade eden, özgüveni yüksek öğrenciler yetiştirmeye yönelik ortam ve donanım sağlanacaktır.
Tedbir 4.3. Okul inşaatlarında, derslik başına düşen öğrenci sayısı en fazla olan illere öncelik verilecektir.	MEB	DPT, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İl Özel İdareleri	2007-Devamlı	Bu illerde derslik başına düşen öğrenci sayıları düşürülerek ülke ortalamasına yaklaştırılacaktır. Genel bütçe kaynaklarının yanı sıra Eğitime Yüzde 100 Destek Kampanyası ve çeşitli kurum ve kuruluşların katkılarıyla inşa edilecek okullar bu kriter çerçevesinde değerlendirilecektir.
Tedbir 4.4. Üniversitelere ait mevcut fiziki mekanların ve makine-teçhizat altyapısının etkin kullanımı sağlanacaktır.	Üniversiteler	Maliye Bakanlığı, DPT, YÖK	2007-Devamlı	Üniversitelerin stratejik planlarındaki öncelikler çerçevesinde fiziki mekan ve altyapı eksiklikleri azaltılacaktır. Tesislerin kullanım oranları ve öğrenci başına alan standartları belirlenecek ve yeni projeler bu çerçevede değerlendirilecektir. Fiziki mekanların etkin kullanılması amacıyla merkezi derslik anlayışı teşvik edilecek ve dersliklerin derslere tahsisinin merkezi olarak yapılması özendirilecektir. Spor tesisleri, kültür ve kongre merkezi, kütüphane gibi tesislerin halkın kullanımına açılması sağlanacaktır.

Öncelik 5. Öğretmen ve öğretim elemanı sayısı artırılabacaktır.				
Tedbir 5.1. Yabancı dil, bilgisayar ve rehberlik alanları başta olmak üzere öğretmen açığı azaltılacaktır.	MEB	YÖK	2007-Devamlı	Yapılan tespit sonucunda belirlenen öğretmen açığının azaltılması amacıyla üniversite kontenjanları artırılabacaktır. Sözleşmeli öğretmen istihdamına devam edilecektir. Öğretmenlerin bölgesel dağılımında denge gözetilecektir.
Tedbir 5.2. Öğretmenlerin ülke genelinde dengeli dağılımı sağlanacaktır.	MEB	Maliye Bakanlığı, DPT, DPB	2007-2009	Norm kadro uygulaması ile önemli bir mesafe alınmakla birlikte öğretmenlerin ülke genelinde dengeli dağılımında sorunlar yaşanmaktadır. Bu sebeple öğretmenlerin hizmet yaptıkları yerleşim yerleri ve diğer bazı kriterler esas alınarak özlük haklarında farklılaşmaya gidilecektir.
Tedbir 5.3. Gelişmekte olan üniversitelerin öğretim elemanı açığını kapatmak için gelişmiş üniversitelerde öğretim elemanı yetiştirme programlarına ağırlık verilecektir.	Üniversiteler	Maliye Bakanlığı, DPT, YÖK	2007-Devamlı	Yüksek öğretimde öğretim elemanı sayısı artırılabacak ve öğretim elemanlarının yurt dışında dengeli dağılımı sağlanacaktır. Öğretim elemanı yetiştirmek üzere gelişmekte olan üniversitelerle gelişmiş üniversiteler arasında işbirliği artırılabacaktır.
Öncelik 6. Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacak ve etkin hale getirilecektir.				
Tedbir 6.1. Bilgi teknolojilerinin tüm okullara ulaştırılması sağlanacaktır.	MEB	Ulaştırma Bakanlığı, DPT	2007-2009	Kapasitesi yeterli olan ilk ve orta öğretim okullarında BT sınıfları kamu ve özel sektör kaynakları kullanılarak yaygınlaştırılacaktır. Kırsal kesimde yer alan okullara bu imkanların ulaştırılması için alternatif yöntemler geliştirilecektir. BT sınıflarının tüm derslerde etkin olarak kullanılabilmesi için güncel eğitim yazılımları geliştirilecektir. Eğitim portalı en kısa zamanda kurularak öğrenci, öğretmen, veli ve ilgili tarafların kullanımına açılacaktır.
Tedbir 6.2. Öğretmenlerin bilgi teknolojileri konusunda yeterlilikleri artırılabacaktır.	MEB	Maliye Bakanlığı, Üniversiteler	2007-2009	Öğretmenlerin bilgi teknolojileri konusunda yeterliliklerinin sağlanması amacıyla etkin bir hizmet içi eğitim faaliyeti düzenlenerek yaygınlaştırılacaktır. Bilgisayar ve formatör öğretmen sayıları artırılarak dengeli dağılımı sağlanacaktır.
Öncelik 7. Her kademedeki eğitime erişimin önündeki engeller kaldırılacaktır.				
Tedbir 7.1. Okulöncesi eğitime erişim artırılabacaktır.	MEB	RTÜK, TRT, STK'lar	2007-Devamlı	Okulöncesi eğitimde ikili eğitim ile gezi ve yaz anaokulu gibi uygulamalar yaygınlaştırılacak, yaygın eğitim imkanlarından faydalanılacaktır. Toplumsal farkındalığın artırılması için yazılı ve görsel iletişim araçları kullanılacaktır.
Tedbir 7.2. Dezavantajlı grupların eğitime erişimi desteklenecektir.	MEB	RTÜK, SHÇEK, TRT, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Yerel İdareler, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Gn. Md.	2007-2009	Gelir yetersizliği ve cinsiyet ayrımcılığı sebepleriyle eğitimden uzak kalan dezavantajlı grupların burs, taşınmalı eğitim, şartlı nakit transferi gibi mekanizmalarla eğitime erişimi artırılabacaktır. Özel eğitime erişimin artırılması için fiziki altyapı geliştirilecek ve ailelerin bilinçlendirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması amacıyla eğitsel görsel yayınlar yolu ile televizyonun daha etkin kullanımı sağlanacak, sivil toplum kuruluşları ile ortak kampanyalar gerçekleştirilecektir.

Tedbir 7.3. Ortaöğretime ve üniversiteye yerleştirme sistemi fırsat eşitliğini de sağlayacak şekilde gözden geçirilecektir.	MEB, YÖK	-	2007-2009	Eğitimden beklenen amaçlara ulaşamamasına, sınav hazırlıklarına önemli harcamalar yapılmasına, öğrenciler ve ailelerinde mali, sosyal ve psikolojik sorunlara neden olan eğitim sisteminin sınav odaklı yapısı gözden geçirilecektir. Ortaöğretime ve üniversiteye giriş sistemi; öğrencileri programlar hakkında yeterli düzeyde bilgilendiren, etkin bir rehberlik ve yönlendirme sistemiyle ilgi ve yeteneklerini eğitim süresi boyunca çok yönlü bir süreçle değerlendiren, okul başarısına dayalı ve müfredat programlarıyla daha uyumlu bir yapıya kavuşturulacaktır.
Öncelik 8. Eğitimin her kademesinde alternatif finansman modelleri geliştirilecektir.				
Tedbir 8.1. Eğitimde kamu-özel işbirliği modeli geliştirilecektir.	MEB	Maliye Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı	2007-2009	Eğitime ayrılan kaynakların çeşitlendirilmesi e sınırlı kamu kaynaklarının daha etkin kullanımının sağlanması amacıyla özel kesimin eğitime katkısını artırmaya yönelik düzenlemeler yapılacaktır.
Tedbir 8.2. Özel okulların yaygınlaştırılması teşvik edilecektir.	MEB	Maliye Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı	2007-Devamlı	Eğitimin her kademesinde özel okulların yaygınlaştırılması sağlanacaktır. 2006 yılı içerisinde Özel Öğretim Kurumları Kanununda yapılan özel örgün eğitim veren kurumların teşvikine yönelik düzenlemeler bir an önce uygulamaya geçirilecektir.
Tedbir 8.3. Vakıf üniversitelerinin yükseköğretimdeki payı artırılacak, özel üniversite kurulmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.	MEB, YÖK	Maliye Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı	2007-2009	Vakıf üniversitelerinin yükseköğretimdeki payının artırılması için teşvik edici mekanizmalar oluşturulacak ve ilgili mevzuat özel üniversite kurulmasına olanak sağlayacak şekilde değiştirilecektir.
Tedbir 8.4. Yükseköğretim kurumlarının hizmet üretmek için kaynak oluşturma faaliyetleri desteklenecektir.	Üniversiteler	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, DPT, TÜBİTAK, TÜSİAD, TOBB	2007-Devamlı	Danışma kurulları ve proje pazarı gibi mekanizmalarla iş dünyası ile işbirliği artırılarak, üniversiteler ve öğretim elemanlarının gelir yaratmaları sağlanacaktır.
Tedbir 8.5. Öğrencilerin yükseköğretimin finansmanına daha fazla katılımı sağlanacaktır.	YURT-KUR	Maliye Bakanlığı, YÖK, Finans Kuruluşları	2007-2009	Öğrencilerden alınan katkı paylarının yükseköğretimin finansmanındaki payı artırılacaktır. Ekonomik gücü olmayan öğrencilere yönelik finans sektörü eğitim kredilerinde kolaylık sağlanmasına ve bu kredilerin kamu tarafından sübvansede edilmesine yönelik düzenlemeler yapılacaktır.

B. SAĞLIK SİSTEMİNİN ETKİNLEŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Son yıllarda yürütülen etkili politikalarla sağlık sektöründeki insangücü ve altyapı konularında gelişme kaydedilmiş olmakla beraber, henüz ülkenin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye ulaşamamıştır. Bunun başlıca nedenleri; fiziki altyapı ve sağlık personelinin yetersizliği ve bölgeler ile il ve ilçe merkezleri arasındaki dengesiz dağılımı, koruyucu sağlık hizmetlerinin yeterli düzeye ulaşmamış olması, hizmete erişim ve finansmana ilişkin sorunlar ile etkili bir sevk zincirinin oluşturulamamasıdır.

Yatak sayısında yıllar itibarıyla artış görülmeyle beraber yeterli seviyeye ulaşamamış olup ülke genelindeki dağılım sorunları devam etmektedir. İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesine göre, yatak başına düşen kişi sayısı en gelişmiş olan

bölgede 354 iken, en az gelişmiş olan bölgede 807'dir. Ülkemizde hasta yatak kapasitesinin yaklaşık yüzde 70'i Sağlık Bakanlığına, yüzde 15'i üniversitelere, yüzde 7,7'si özel sektöre aittir. Özel hastanelerin yüzde 50'si İstanbul'da bulunmaktadır. Fiziki altyapıdaki eksikliklerin giderilmesini kolaylaştırmak amacıyla kamu-özel sektör işbirliği finansman yönteminin uygulanmasına imkan veren kanun 2005 yılında, kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelik ise 2006 yılında yürürlüğe girmiştir.

TABLO: IV. 42- Sağlık Göstergelerindeki Gelişmeler

	2004	2005	2006 (1)	AB (2)
Fiziki Mekan Göstergeleri				
Yatak Sayısı	187 788	192 658	197 170	-
Yatak Başına Düşen Nüfus	378	374	372	154
Yatak Kullanım Oranı (Yüzde)	64,9	64,5	-	77,5
Sağlık İnsan Gücü Göstergeleri				
Hekim Sayısı	99 300	100 800	103 150	-
Hekim Başına Düşen Nüfus	716	715	707	288

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, DPT, WHO

(1) DPT tahminidir.

(2) AB-25 ülkelerine ait olup, verisi bulunan en yakın yıl verilmiştir.

Hekim ve sağlık personeli sayılarında iyileşme olmakla birlikte, ülkenin ihtiyaçlarını karşılayacak seviyeye henüz gelinememiş olup, bölgeler arasında dengesiz dağılım sorunu önemini korumaktadır. Hekimlerin bölgeler arası dağılımı, bölge nüfuslarıyla orantılı olarak incelendiğinde, nüfusun yüzde 25'inin yaşadığı Marmara Bölgesinde hekimlerin yüzde 28,6'sının, nüfusun yüzde 18,8'inin yaşadığı Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde ise hekimlerin yüzde 11,3'ünün istihdam edildiği görülmektedir. Son dönemlerde uygulamaya konulan sözleşmeli personel uygulaması ile yardımcı sağlık personeli ve pratisyen hekim dağılımındaki iyileşmeye rağmen, uzman hekim dağılımında yeterli düzelleme sağlanamamıştır. AB ülkelerinde yüz bin kişiye düşen tıp fakültesi mezun sayısı 8,8 iken, bu rakam ülkemizde 2000-2005 döneminde 7,5'ten 6,1'e düşmüş olup, bu düşüşün devam etmesi durumunda gelecek yıllarda hekim açığının daha da artması beklenmektedir.

TABLO: IV. 43- Temel Sağlık Göstergeleri

	2004	2005	2006 (1)	AB (2)
Nüfus Artış Hızı (Binde)	12,9	12,6	12,4	3,1
Bebek Ölüm Hızı (Binde)	24,6	23,6	22,6	4,8
Toplam Doğurganlık Oranı	2,21	2,19	2,18	1,47
Doğuşta Hayatta Kalma Ümidi (Yıl)	71,1	71,3	71,5	78,5
Kamu Sağlık Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (Yüzde)	5,1	5,2	5,3	6,7

Kaynak: DPT, WHO

(1) DPT tahminidir.

(2) AB-25 ülkelerine ait olup, verisi bulunan en yakın yıl verilmiştir.

Temel sağlık göstergelerinde ülkemizde son yıllarda büyük mesafe alınmakla birlikte, AB ülkeleri ortalamalarıyla karşılaştırıldığında gelişmelerin yetersiz olduğu görülmektedir. 1990 yılında binde 55,4 olan bebek ölüm hızı, 2003 Türkiye Nüfus ve

Sağlık Araştırması sonuçlarına göre 1998-2003 döneminde yaklaşık yarı yarıya azalarak binde 28,7'ye düşmüş olup, 2006 yılında ise binde 22,6 olacağı tahmin edilmektedir. Aynı araştırmaya göre, bebek ölüm hızında bölgeler arası ve kent-kır ayrımında farklılıklar gözlenmekte olup, kırsal alanda binde 39, kentsel alanda ise binde 23'tür. Özellikle bebek ölümlerinin azalmasına bağlı olarak, 1990 yılında 66 yıl olan doğuşta hayatta kalma ümidinin 2006 yılında 71,5 yıla ulaşması beklenmektedir.

Doğumla ilgili anne ölümleri üzerine yapılmış ilk kapsamlı saha araştırması olan "Ulusal Anne Ölümlülüğü Çalışması"nın saha çalışmaları sonuçlanmış olup araştırma yıl sonunda tamamlanacaktır.

Sağlık Bakanlığı tarafından koruyucu sağlık alanına ilişkin olarak "Genel Bağışıklama Programı", "İshalli Hastalıkların Kontrolü Programı", "Akut Solunum Yolu Enfeksiyonlarının Kontrolü Programı", "Anne Sütünün Özendirilmesi ve Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı" ve "Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı" gibi programlar yürütülmektedir. Ayrıca kızamıkçık, kabakulak ve menenjit aşuları ücretsiz uygulanan aşilar listesine alınmıştır. Ancak, koruyucu sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve buna yönelik finansal desteğin sağlanması ihtiyacı sürmektedir.

Birinci basamaktaki altyapı, personel ve kalite yetersizlikleri ile sevk zincirinin etkin çalıştırılmaması, hastaların hizmet maliyetleri daha yüksek olan ikinci ve üçüncü basamağa yönelmesine sebep olmakta ve oluşan yığılmalar hastanelerin hizmet kalitesini düşürmektedir. Sağlık ocağı imkanlarının iyileştirilmesi ve gezici sağlık hizmeti uygulamasıyla birinci basamak sağlık hizmetlerinde önemli gelişmeler sağlanmasına rağmen, yataklı tedavi kurumlarında verilen poliklinik hizmetlerinin yüzde 95'i ayakta tedavi hizmetlerinden oluşmaktadır.

Sağlık Bakanlığının yeniden yapılandırılması, aile hekimliği sisteminin hayata geçirilmesi, Genel Sağlık Sigortası sisteminin oluşturulması, sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve erişiminin kolaylaştırılması ile kalitesinin artırılmasını amaçlayan Sağlıkta Dönüşüm Programı sürdürülmektedir. Bu Program kapsamında, aile hekimliği modeline geçilmesi ve etkili bir sevk zincirinin oluşturulması, hastanelere olan ayakta tedavi hizmetleri talebini azaltacağından, hastanelerin etkinliğinin artırılması ve maliyetlerin düşürülmesi açısından önem arz etmektedir. Aile hekimliği pilot uygulamasına devam edilmektedir.

Sağlık sigortası kapsamına alınmış nüfusun oranı 2001 yılında yüzde 81 iken, 2005 yılında yüzde 91,7'ye ulaşmıştır. Sağlıkta Dönüşüm Programının diğer önemli bir bileşeni, sağlık güvencesi olmayan nüfusun sigorta kapsamına alınması ve ödeme gücü olmayanların primlerinin devlet tarafından karşılanmasını sağlayacak Genel Sağlık Sigortası sistemine geçilmesidir. Bu kapsamda Genel Sağlık Sigortası Kanunu 2006 yılında yasalaşmış olup 2007 yılı itibarıyla yürürlüğe girecektir.

Kamu sağlık harcamaları 2001 yılında GSYİH'nın yüzde 4,3'ü iken, 2005 yılında yüzde 5,2'si olarak gerçekleşmiş olup, bu oran AB-25 ülkelerinde yüzde 6,7, OECD ülkelerinde ise yüzde 5,9'dur. 2000 yılında ilaç ödemelerinin sağlık harcamalarına oranı yüzde 39 iken, 2005 yılında yüzde 34 olarak gerçekleşmiştir. Avrupa Birliği ülkelerinde ise ilaç harcamalarının sağlık harcamaları içerisindeki payı yüzde 16'dır. Toplam sağlık harcamasının yaklaşık üçte biri olan ilaç harcamalarının etkin ve yerinde kullanımının sağlanması için gerekli düzenlemenin yapılması ihtiyacı bulunmaktadır.

e-Sağlık Projesi kapsamında, sağlık kurumlarından verilerin belirlenmiş standartlar doğrultusunda toplanmasını, analizini ve değerlendirilmesini sağlamaya yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca, Aile Hekimliği Bilgi Sistemi geliştirilmiş olup, pilot illerde uygulanmaktadır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Vatandaşların ekonomik ve sosyal hayata sağlıklı bireyler olarak katılımını sağlamak ve yaşam kalitelerini yükseltmeye katkıda bulunmak sağlık politikasının temel amacıdır.

Bu amaca ulaşmak için öncelikle koruyucu sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, aile hekimliği sistemine geçilerek birinci basamak sağlık hizmetlerinin etkinleştirilmesi, altyapı ve sağlık personeli ihtiyacının karşılanması ve ülke genelindeki dağılımlarının dengelenerek bölgeler ve sosyo-ekonomik gruplar arasındaki farklılıkların azaltılması, sağlık hizmetlerinin eşitlik ve hakkaniyet ilkesiyle, hasta haklarına saygılı, erişilebilir, etkin ve kaliteli bir yapıya kavuşturulması, akılcı ilaç kullanım mekanizmalarının oluşturulması ve Sağlık Bakanlığının yeniden yapılandırılarak düzenleme, planlama ve denetleme rolünün güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Başta koruyucu sağlık ve ana-çocuk sağlığı hizmetleri olmak üzere birinci basamak sağlık hizmetleri güçlendirilerek yaygınlaştırılacaktır.				
Tedbir 1.1. İlk ve orta öğretim kurumlarında öğrenim görenlere sağlıklı beslenme eğitimi verilecek ve risk grubunda görülen öğrenciler sağlık kuruluşlarında takip edilecektir.	Sağlık Bakanlığı	MEB	2006-Devamlı	Beslenmeye dayalı sorunların ülkemizde gittikçe artması ve birçok kronik hastalığa zemin oluşturması nedeniyle, sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgeler başta olmak üzere liselerde ve ilköğretim okullarında sağlıklı beslenme konusunda uzman kişilerce bilgilendirme eğitimi yapılacaktır. Ayrıca, yapılacak tarama sonucunda zayıflık ve obezite saptananlar sağlık kuruluşlarında takip edilecektir.
Tedbir 1.2. Toplumun ağız ve diş sağlığının iyileştirilmesine yönelik faaliyetlere ağırlık verilecektir.	Sağlık Bakanlığı	MEB, Üniversiteler, TRT, Türk Diş Hekimleri Birliği	2006-Devamlı	Ağız ve diş sağlığının iyileştirilmesi amacıyla içme sularında flor konsantrasyonunun düşük olduğu tespit edilen illerde gerekli tedbirler alınacaktır. İlk ve orta öğretim kurumlarında öğrencilere ağız ve diş sağlığı konusunda eğitimler verilecek, ağız ve diş sağlığı taraması yapılacak ve sorunu olduğu tespit edilen öğrenciler sağlık kuruluşlarında takip edilecektir. Ayrıca, kitle iletişim araçları vasıtasıyla halkın ağız ve diş sağlığı konusunda bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.
Tedbir 1.3. Bebek beslenmesinde anne sütü özendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	MEB, TRT, Tüm Sağlık Kuruluşları	2006-Devamlı	Bebeklerin doğumdan hemen sonra emzirmeye başlanması için halkın bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalara devam edilecektir. Doğum hizmeti veren hastanelerde ve birinci basamak sağlık kuruluşlarında anneleri emzirmeye yönlendirici uygulamaların yerleştirilmesi için personel eğitimi artırılacaktır. Ayrıca, demir yetersizliği anemisinin önlenmesi hususundaki çalışmalara devam edilecektir. Bebek Dostu Hastane Programının tüm hastanelere yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Tedbir 1.4 Çocuklara yönelik koruyucu sağlık programları geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	MEB, TRT, Sağlık Kuruluşları, Yerel Yönetimler	2006-Devamlı	Yürütülmekte olan programlar sürdürülecek ve halkın aşı konusunda bilinçlendirilmesi sağlanacaktır. Risk altında olan çocuklara çinko desteği sağlanacaktır.
Tedbir 1.5. Yaşlı sağlığı hizmetleri ile evde bakım ve gezici sağlık hizmetleri geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	SHÇEK, Sağlık Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları	2006-2009	Sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliği sınırlı olan bölgelerde yaşayanların sağlık hizmetlerinden yararlanması amacıyla gezici sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması için gerekli altyapı ve insan kaynağı artırılacak ve personel eğitilecektir. Yaşlıların beslenme ve sağlık durumlarının iyileştirilmesi amacıyla evde bakıma yönelik sağlık hizmetleri öncelikli olarak sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde başlatılacaktır. Huzurevi ve Yaşlı Bakım Evlerinde kalan ve sağlık kuruluşlarına müracaat eden yaşlıların sağlık durumlarının iyileştirilmesi amacıyla halka ve sağlık personeline yönelik eğitim aktiviteleri düzenlenecektir.
Öncelik 2. Birinci basamak sağlık hizmetleri başta olmak üzere sağlık hizmetlerine erişim olanakları iyileştirilecektir.				
Tedbir 2.1. Altyapı ihtiyacı giderilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, DPT	2006-2009	Başta sağlık hizmetlerine erişim sorunu olan iller olmak üzere birinci basamak sağlık hizmetlerine ilişkin altyapı hizmetleri ihtiyacı karşılanacaktır.
Tedbir 2.2. Sağlık personelinin yurt çapında dengeli bir şekilde dağılımı sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, DPB, Yerel Yönetimler	2006-2009	Sağlık personelinin dağılımının geri kalmış yörelere öncelik verilecek şekilde yapılabilmesi ve sağlık personelinin bu bölgelerde çalışma taleplerinin artması için gerekli yapı, paydaşların da katılımıyla belirlenecektir. Ayrıca, sağlık hizmetlerinin ekip çalışması özelliği dikkate alınarak, toplam sağlık personeli sayısının yıllar içinde yeterli hale getirilmesine yönelik düzenlemeler yapılacaktır.
Tedbir 2.3 Birinci basamak hizmet birimleriyle bütünleşmiş bir şekilde yurt çapında aile hekimliği uygulamasına geçilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Yerel Yönetimler	2006-2008	Aile hekimliği pilot uygulaması yapılan il sayısı artırılacak ve bu uygulama yurt çapında yaygınlaştırılacaktır.
Öncelik 3. İhtiyaç duyulan alanlarda sağlık personeli yetiştirilmesi sağlanacaktır.	YÖK	MEB, Sağlık Bakanlığı, DPT, DPB, İş-Kur, Üniversiteler, Mesleki Yeterlilik Kurumu	2006-2008	Sağlık personelinin sürekli eğitim ile mesleki yeterlilikleri geliştirilecektir. Sağlık hizmetlerinin ekip çalışması özelliği dikkate alınarak, toplam sağlık personeli sayısının yeterli hale getirilmesine yönelik olarak eğitim kurumlarının ilgili bölümlerinin kapasitesi artırılacak ve gerekli idari düzenlemeler yapılacaktır. Öğrencilerin temel sağlık hizmetlerine yönelik becerilerini artıracak şekilde eğitim verilmesi amacıyla müfredat düzenlenecektir.
Öncelik 4. 'Akılcı İlaç Kullanımı' ilkesi etkin hale getirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, TRT, Sosyal Güvenlik Kurumu, Sivil Toplum Kuruluşları	2006-2009	İlaç harcamalarının sağlık harcamaları içindeki büyüklüğü dikkate alındığında maliyetlerde etkinliğin sağlanması amacıyla öncelikle sağlık kuruluşlarının ilaç alımlarında ve tüketiminde farmaekonomik ilkelerin göz önüne alınmasına ilişkin gerekli mevzuat çıkarılacak ve yapısal düzenlemeler yapılacaktır. Ayrıca, halkın, akılcı ilaç kullanımına dair bilinçlendirilmesi sağlanacak, hekimlerin bu konudaki hizmet içi eğitimi artırılacaktır.

Öncelik 5. Sağlık Bakanlığı yeniden yapılandırılarak, düzenleme, planlama ve denetleme rolü güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Başbakanlık, DPT, Üniversiteler, Yerel Yönetimler	2006-2008	Sağlık Bakanlığının sağlık sektöründeki önceliklerin belirlenmesi, hizmetlerin izlenmesi ve denetimi, kurumların akreditasyonu ve halk sağlığı işlevlerinin yönetimi konularına odaklanması amacıyla fiziki ve beşeri kaynaklarının ve örgütsel yapısının stratejik planlama ilkeleri çerçevesinde gözden geçirilerek kurumun merkez ve taşra düzeyindeki fonksiyonlarının yeniden yapılandırılması için gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılacaktır.
Öncelik 6. Sağlık hizmeti sunumunda hasta hakları ve hasta memnuniyeti esas alınacaktır.				
Tedbir 6.1 Sağlık kuruluşlarında hasta memnuniyetini esas alan bir yapı kurulacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Tüm Sağlık Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2006-2008	Sağlık kuruluşlarının, sundukları hizmetlerin niteliği ve hasta memnuniyetini esas alan bir perspektifle değerlendirilmelerini sağlayacak iç ve dış denetim sistemlerinin oluşturulmasına yönelik idari ve yasal düzenlemeler yapılacaktır. Hasta hakları ve hasta memnuniyeti kapsamında vatandaşların hizmet alacağı hekimi seçme hakkından yararlanabilmesi için gereken düzenlemeler tüm sağlık kuruluşlarına yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 6.2 Hasta hakları konusunda toplumun bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	MEB, TRT, Tüm Sağlık Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2006-Devamlı	Toplum, hasta hakları konusunda kitle iletişim araçları ve okullarda sağlanacak eğitimler ile bilinçlendirilecektir. Sağlık hizmeti sunanların hasta haklarına ilişkin hizmet içi eğitim almaları sağlanacaktır.
Tedbir 6.3 Tıpta kötü uygulamalara ilişkin düzenlemeler yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Üniversiteler, Tüm Sağlık Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları	2006-2008	Tıpta kötü uygulamalardan doğan sorumlulukların belirlenmesi ve bu tür uygulamaların engellenmesine yönelik idari ve hukuki düzenlemeler yapılacaktır.
Öncelik 7. Hizmet kalitesini artırmak amacıyla, hastane yönetimleri idari ve mali açıdan özerk bir yapıya kavuşturulacak; sağlık kurumlarının akreditasyonuna ilişkin bir sistem geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, DPT, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Üniversiteler	2006-2009	Hastanelerin idari ve mali özerkliği ile akreditasyon sistemlerine ilişkin pilot çalışmalar başlatılacaktır. Pilot çalışmadan elde edilecek sonuçlara göre diğer kamu sağlık kuruluşlarının özerkliğe geçiş aşamaları kademelendirilecek ve ilgili hukuki ve kurumsal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.
Öncelik 8. Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi etkin hale getirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	DPT, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, TÜİK	2006-2009	Sağlık hizmetlerinde eşgüdüm için, bireylerin tıbbi kayıtlarının oluşturulmasını, korunmasını ve paylaşılmasını, sevk basamakları esnasında bilgi transferini ve temel sağlık uygulamalarındaki verilerin toplanmasını sağlayacak bir sistem kurulacaktır. Oluşturulacak sağlık bilgi sistemi ile sosyal güvenlik bilgi sistemlerinin, birlikte çalışabilirlik esaslarına uygun bir şekilde entegrasyonu sağlanacaktır.

C. GELİR DAĞILIMININ İYİLEŞTİRİLMESİ, SOSYAL İÇERME VE YOKSULLUKLA MÜCADELE

1. Mevcut Durum

Toplumda bazı sosyal kesimler, sağlık, eğitim hizmetleri ile kültürel olanaklardan ve bilgi-iletişim teknolojilerinden yararlanmak, üretim etkinlikleri içinde yer almak ve karar alma süreçlerine katılmak bakımından sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Bunlar aynı zamanda yoksulluk riskiyle en fazla karşı karşıya olan kesimlerdir. Sosyal dışlanmaya maruz kalanlar, özellikle tarım sektörü ile geçici ve güvencesi olmayan işlerde çalışanlar, eğitimsiz bireyler, kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve özürllüdür.

TABLO: IV. 44-Yüzde 20'lik Hanehalkı Dilimlerine Göre Yıllık Kullanılabilir Gelirlerin Dağılımı, 1994-2004

Yüzde 20'lik Dilimler	1994	2002	2003	2004
Birinci Yüzde 20	4,9	5,3	6,0	6,0
İkinci Yüzde 20	8,6	9,8	10,3	10,7
Üçüncü Yüzde 20	12,6	14,0	14,5	15,2
Dördüncü Yüzde 20	19,0	20,8	20,9	21,9
Beşinci Yüzde 20	54,9	50,1	48,3	46,2
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0
Gini Katsayısı	0,49	0,44	0,42	0,40

Kaynak: TÜİK

1994 yılından bu yana ilk dört yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay artarken, beşinci yüzde 20'lik grubun aldığı pay sürekli bir düşüş trendi göstermiştir. Bu durum yıllar itibariyle gelir dağılımındaki iyileşmenin bir işaretidir. Gelir dağılımı eşitsizliğini gösteren Gini katsayısı 1994 yılında 0,49 iken, 2004 yılında 0,40'a gerilemiştir. Toplam gelirden en az pay alan birinci yüzde 20'lik grubun payı 1994 yılında yüzde 4,9 iken, 2004 yılında yüzde 6'ya yükselmiştir. Toplam gelirden en fazla pay alan beşinci yüzde 20'lik grubun payı ise 1994 yılındaki yüzde 54,9'dan 2004 yılında yüzde 46,2'ye düşmüştür.

Yoksulluk ve gelir dağılımına ilişkin göstergelerde iyileşmeler olmakla birlikte, bu alanda yaşanan sorunlar devam etmektedir. 2004 yılında Türkiye'de nüfusun yüzde 1,3'ü gıda harcamalarını içeren açlık sınırının, yüzde 25,6'sı ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Yoksulluk özellikle eğitim seviyesi düşük olanlar, yevmiyeliler, ücretsiz aile işçileri, işsizler, tarım ve inşaat sektörlerinde çalışanlar ile geniş aileler arasında yaygındır.

TABLO: IV. 45- Çeşitli Kriterlere Göre Gıda ve Gıda-Dışı Harcamalar Bakımından En Yoksul Kesimler

	Yoksulluk Oranı		
	2002	2003	2004
Kırda yaşayan	34,5	37,1	40,0
Kadın	27,2	28,3	26,0
Okur-yazar olmayan	41,1	42,4	45,1
Ataerkil veya geniş aile	34,3	32,7	32,0
Tarım sektöründe çalışanlar	36,4	39,9	40,9
Genel Yoksulluk Oranı (gıda ve gıda-dışı yoksulluk)	27,0	28,1	25,6

Kaynak: TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketleri

Sosyal transferlerin gelirin yeniden dağıtımındaki etkisini gösteren transferler öncesi ve sonrası yoksulluk riski oranları, Türkiye’de sosyal transfer gelirlerinin gelirin yeniden dağıtımındaki etkisinin AB-25 ülkelerine kıyasla oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir. AB-25 ülkelerinde yüzde 25 ve yüzde 16 olan transfer gelirlerinden önceki ve sonraki yoksulluk riski oranları, Türkiye için sırasıyla yüzde 30 ve yüzde 26’dır.

Hanehalkı fertlerinin eğitim durumu, yoksulluğu en iyi açıklayan değişkenlerden biridir. Toplam nüfus içindeki oranları da dikkate alınarak eğitim durumlarına göre 2004 yılındaki yoksulluk oranları; Türkiye nüfusunun yüzde 10,2’sini oluşturan okur-yazar olmayan fertlerde yüzde 45,1 iken, nüfusun yüzde 4,8’ini oluşturan yükseköğretim, fakülte ve üstü eğitilmiş fertlerde ise yüzde 1,3’e düşmektedir. Gerek kırsal, gerekse kentsel yerlerde eğitim seviyesinin yükselmesi yoksulluk riskini azaltmaktadır. Bireylere hayatları boyunca gerekli olan temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandıran temel eğitim, fırsat eşitliğinin sağlanması ve sağlıklı bir toplumsal hayat için önemli bir unsurdur. 2005-2006 öğretim yılında zorunlu temel eğitimde okullaşma oranı yüzde 95,6 seviyesindedir. Özellikle kırsal alanda, eğitim hizmetlerine erişimin zor olması ve çocukların ücretsiz aile işçisi olarak çalıştırılması gibi nedenlerden dolayı okullaşma oranları düşük kalmaktadır. Bunun yanı sıra, kız çocuklarının okullaşma oranı erkek çocukların okullaşma oranının gerisindedir. 2005-2006 öğretim yılında ilköğretimde erkek çocuklarının okullaşma oranı yüzde 98,8 iken, bu oran kız çocuklar için yüzde 92,2’dir. Ortaöğretimde ise okullaşma oranlarındaki bu fark daha da açılmaktadır. Kadınlarda okur-yazarlık oranı (6 ve daha yukarı yaştaki nüfus), 2000 ile 2005 yılları arasında yüzde 80,6’dan yüzde 82,5’e yükselmesine rağmen erkek okur-yazarlık oranının gerisindedir. Kırsal alanda yaşayan kadınların yüzde 31’i kentte yaşayan kadınların yüzde 18,7’si okuma yazma bilmemektedir.

2005 yılı Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre, istihdam edilen kadınların yüzde 51,6’sı tarım kesiminde çalışmaktadır. Diğer yandan, istihdam edilen kadınların yüzde 41,7’si ücretsiz aile işçisi olup çoğunlukla sosyal güvenceden yoksun bulunmaktadır. Kırsal alanda ücretsiz aile işçisi olarak istihdam edilen kadınlar, kente göç sonucunda kentsel alandaki işlere göre niteliklerinin yetersiz kalması, ailedeki çocuk, yaşlı ve özürü bakımının sorun haline gelmesi ve farklı bir ortamın getirdiği sosyal baskılardan dolayı işgücünden çıkmakta ve ekonomik yaşamın dışında kalarak yoksulluk ve sosyal dışlanma risklerine açık hale gelmektedirler. Nitekim, kentte yaşayan kadınlarda işgücüne katılma oranı yüzde 19,3 iken, bu oran kırsal alanda yüzde 33,7’dir.

TABLO: IV. 46- 2005 Yılında İstihdama İlişkin Çeşitli Göstergeler (15+Yaş)

(Yüzde)

	Kadın		Erkek		Toplam	
	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı
Kent	16,0	19,3	63,2	71,5	39,7	45,5
Kır	32,3	33,7	67,6	73,5	49,5	53,1
Türkiye	22,3	24,8	64,8	72,2	43,4	48,3

Kaynak: TÜİK

Kırsal alanda, kişi başına katma değeri görece düşük olan tarım sektörünün en çok istihdamı barındıran sektör olması ve tarım dışı faaliyetlerin kısıtlılığı, yoksulluğun kente göre daha yüksek olmasının önemli nedenleridir. Tarımdaki ücretsiz aile işçiliğinin

yaygınlığı, düşük verimlilik ve eksik istihdam nedeniyle atıl kalan nüfusun fazlalığı, bu sektörün istihdam içindeki payı ile gelirden aldığı pay arasındaki dengesizliği besleyen önemli olgulardır. Bunun yanı sıra, çalışan fertlerin işteki durumları itibarıyla en yüksek yoksulluk riski taşıyan gruba, özellikle tarımda istihdam edilen ücretsiz aile işçilerinin oluşturduğu görülmektedir. Bu gruptaki yoksulluk oranı işsizlerin yoksulluk oranından daha yüksektir. Söz konusu durum Türkiye’de çalışan yoksul sorununa da işaret etmektedir.

TABLO: IV. 47- İstihdam ve GSYİH’nın Sektörel Dağılımı (1)

(Yüzde)

Sektörler	2001		2002		2003		2004		2005	
	İstihdam	GSYİH	İstihdam	GSYİH	İstihdam	GSYİH	İstihdam	GSYİH	İstihdam	GSYİH
Tarım	37,6	12,1	34,9	11,6	33,9	11,7	34	11,2	29,5	10,3
Sanayi	17,5	25,7	18,5	25,2	18,2	24,7	18,3	24,9	19,4	25,4
Hizmetler	44,9	62,2	46,6	63,2	47,9	63,6	47,7	63,9	51,1	64,3
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TÜİK

(1) GSYİH cari üretici fiyatlarıyla

Yeniden yapılanma sürecinde rekabetçi bir sektör olması öngörülen tarım sektörünün toplam istihdam içindeki payı yıllar itibarıyla azalmaktadır. Kırsal alanda yaygın olan tarım sektöründe istihdamın azalışı ve kırdaki alternatif iş imkanlarının kısıtlılığı tarımda istihdam edilenler için işsizlik riskini ortaya çıkarmaktadır. Sonuç olarak, bu sektörde çalışanların gelirlerindeki istikrarsızlık, tarımdaki çözülme ve kırsal alanda eğitim, sağlık gibi hizmetlere erişimde yaşanan güçlükler ile diğer gelir getirici faaliyetlerin kısıtlılığı, kırsal alanda yaşayan nüfusun yoksullaşmasına ve bir kısmının da kente göç etmesine sebep olmaktadır.

Göç eden ve eğitim seviyesi düşük olan kişiler, kentteki işler için vasıfsız işgücü olmaları nedeniyle düzenli bir gelirden mahrum kalmaktadırlar. Bu kesim, çoğunlukla kayıt dışı sektörde düşük ücretlerle istihdam edilmekte ve sağlıksız ortamlarda barınmaktadır. Kırsal alandan kente göç ve hızlı nüfus artışı, sosyal ve fiziki altyapının yetersizliği ve çarpık yapılaşma; kaçak yapı ve çevre kalitesi düşük gecekondu bölgelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Özellikle göç sonrası kentlerde karşılaşılan olumsuz koşullar, çocuk işçiliğinin yaygınlaşmasına yol açarak, bir taraftan çocukların eğitimden uzaklaşmasına, diğer taraftan her türlü ihmal ve istismara açık hale gelmelerine ve böylece ruhsal ve bedensel sağlık sorunları ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Türkiye’de çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri sokakta çalışma, ağır ve tehlikeli işlerde çalışma ve gezici ve geçici tarım işlerinde çalışma olarak sıralanmaktadır. Suça itilen çocuklar ve sokaklarda yaşayan çocuklar en önemli sosyal sorunlardır. Korunmaya muhtaç, suç işlemiş ve suça maruz kalmış çocuklar ileriki hayatlarında topluma uyum konusunda zorluklarla karşılaşmaktadırlar. SHÇEK korunmaya muhtaç çocuklara kurumsal bakım hizmeti vermekte, bu çocuklar evlat edindirilebilmekte, bunların koruyucu aile yanında ya da kendi aileleri yanında bakımları sağlanabilmektedir. Muhtaçlık nedeniyle korunma kararı alınarak Kurum hizmetlerinden yararlanmak isteyen çocukların korunması, bakımı ve yetiştirilmelerine yönelik hizmetlerin mümkün olduğu ölçüde kendi yaşam ortamlarında

verilmesi amaçlanmaktadır. SHÇEK tarafından 2005 yılında kurumda bakılan çocuklara yönelik Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi başlatılmıştır. 2005 yılında 1.839, 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla da 577 korunma kararlı çocuk, ailesine veya yakınlarının yanına döndürülmüştür. Kurumda bir çocuğun aylık bakım maliyeti 800 ila 1.100 YTL iken, aile yanında ortalama 300 YTL'dir.

Yaşlı nüfusun giderek artışı ve aile yapısının değişime uğraması gibi nedenler yaşlılara götürülen hizmetlerin önemini artırmaktadır. Yaşlılara yönelik bakım hizmetlerinde daha çok kurum bakımına ağırlık verildiği görülmektedir. 2006 yılı Ekim ayı itibarıyla başta SHÇEK olmak üzere belediyeler, diğer kamu kurumları, dernek ve vakıflar ile özel kesime ait toplam kapasitesi 12.648 kişi olan 231 huzurevi bulunmaktadır. Yaşlılara yönelik hizmetler kapsamında, evde bakım hizmetlerinin desteklenmesi ve kurumsal bakım hizmetlerinin de nitelik ve niceliğinin artırılması gerekmektedir.

Özürllüler, işgücü piyasası ve eğitimde yeterince yer alamamaları nedeniyle sosyal yaşamlarında topluma entegre olmakta zorluk çekmektedir. TÜİK tarafından 2002 yılında yapılan Türkiye Özürllüler Araştırması sonuçlarına göre; ortopedik, zihinsel, konuşma ve dil, işitme ve görme özürllülerin yüzde 36,3'ü, süreğen hastalığı olanların ise yüzde 24,8'i okuma-yazma bilmemektedir. Süreğen hastalığı olanlarda işsizlik oranı yüzde 10,8 iken ortopedik, zihinsel, konuşma ve dil, işitme ve görme özürllülerde bu oran yüzde 15,5'dir. Bu oranların ortalama işsizlik oranının üzerinde olmayışının en önemli nedeni özürllülerde işgücüne katılma oranının düşük seviyelerde (ortopedik, zihinsel, konuşma ve dil, işitme ve görme özürllüler için yüzde 21,7, süreğen hastalığı olanlarda yüzde 22,8) olmasıdır. Özürllülerin işgücüne katılma oranı, ülkemizdeki mevcut sosyal yaşam alanlarının özürllülerin hareket edebilirliklerini kısıtlaması, işyerlerinde uygun ortamın yaratılmaması ve özürllü işgücüne olan talebin sınırlı olmasından dolayı düşüktür. Özürllülerin işgücüne katılımda yaşadığı bu sorunlar sosyal dışlanma ve yoksulluk riskini de beraberinde getirmektedir. Özürllülüğün önlenmesi, özürllülerin sağlık, eğitim, rehabilitasyon, istihdam, bakım ve sosyal güvenliğine ilişkin sorunlarının çözümü ile her bakımdan gelişmelerini ve önlerindeki engelleri kaldırmayı sağlayacak tedbirleri alarak sosyal hayata katılmalarını sağlamayı ve bu hizmetlerin koordinasyonunu amaçlayan 5378 sayılı Özürllüler Kanunu 7 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Sosyal koruma ağının sosyo-ekonomik ve kültürel tüm alanlar dikkate alınarak, nüfusun tümünü kapsayan, etkin, ülke ve bölge şartlarını göz önünde bulunduran, dezavantajlı grupları topluma entegre eden, toplumun her kesimine sorumluluk vererek sosyal dışlanma ve yoksulluk riskini en aza indiren bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır.

Yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz veya bu risk altında olan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılmalarının artırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilecek toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı- Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Transfer politikaları, gelirin yoksullar lehine yeniden dağıtımının sağlanması yoluyla etkili hale getirilecektir.	SGK, SYDGM	SHÇEK, Vakıflar Genel Müdürlüğü	2007- Devamlı	Sosyal transferler devletten, özel teşebbüsten veya yurt dışından yapılan tek taraflı transfer (emekli maaşı, yaşlılık maaşı, işsizlik maaşı, karşılıksız burslar vb.) ve yardım şeklindeki ödemeleri kapsamaktadır. Sosyal transferlerin çok büyük bir kısmı emekli maaşlarından oluşmaktadır. Prim ödeme gücüne sahip olmayan kişilere, sosyal hizmetler ve yardımlar sistemi çerçevesinde etkili transferlerin yapılması gelir dağılımını düzeltici etki yapacaktır. Bu kapsamda sosyal hizmetler ve yardımlar sisteminin kapsamının ve etkinliğinin artırılması büyük önem taşımaktadır.
Öncelik 2. Yoksulluğun azaltılmasına yönelik hizmetler, yoksulluk kültürünün oluşmasını önleyici ve yoksul kesimin üretici duruma geçmesini sağlayıcı nitelikte olacaktır.	SYDGM	İŞKUR	2007-Devamlı	Özellikle yoksullara yapılan sosyal yardımlarda yoksul kişi veya ailesi çalışabilir durumda ise, bu kişilerin üretici ve kendi hayatını kazanabilir duruma gelebilmesi için bu kesime yapılan sosyal yardımlarda bu durum göz önüne alınacaktır.
Öncelik 3. Kayıtdışı çalışan yoksulların, sosyal güvenlik kapsamına alınması ve düzgün işlerde çalışması için gerekli tedbirler alınacaktır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, SGK	Maliye Bakanlığı, SYDGM, SHÇEK	2007-2009	Ülkemizde yoksulluk işteki durum itibarıyla en fazla ücretsiz aile işçileri ile yevmiyelilerde görülmektedir. Bu kesimler genellikle kayıtdışı çalışmakta dolayısıyla sosyal sigorta kapsamına alınamamaktadır. Kayıtdışı ile mücadele kapsamında bu kesimlere özel önem verilmesi gerekmektedir.
Öncelik 4. Yoksul kesimlere yönelik ekonomik faaliyetler çeşitlendirilecek şekilde gelir getirci projeler desteklenecektir. Özellikle kırsal kesimde ve az gelişmiş bölgelerde girişimcilik teşvik edilecektir.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, İŞKUR	SYDGM, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, KOSGEB, İl Özel İdareleri, STK'lar	2007 - 2009	Kırsal kalkınma stratejisi çerçevesinde geleneksel zanaat ve el sanatlarının geliştirilmesi, yöresel ürün ve hizmetlerin sunum, satış ve pazarlaması gibi alanlarda geliştirilecek gelir getirci küçük ölçekli proje uygulamalarında yoksul kesimler öncelikle desteklenecektir. Tarımdaki yapısal dönüşüm sonucu ortaya çıkan vasıf düzeyi düşük işgücünün tarımdışı iş kollarında istihdam edilebilirliğini artırmak amacıyla aktif işgücü programları harekete geçirilecektir.

Öncelik 5. Kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılmalarını artırmak için mesleki eğitim imkanları geliştirilerek istihdam edilebilirlikleri artırılabilecektir.				
Tedbir 5.1 Kırdan kente göç eden kadınlar başta olmak üzere kadınlara mesleki eğitim olanakları sağlanarak istihdam edilebilirlikleri artırılabilecektir.	İŞKUR	KSGM, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGM), İl Özel İdareleri, Belediyeler, İşçi ve İşveren Sendikaları, STK'lar	2007-2009	Başta kırdan kente göç eden kadınlar olmak üzere kadınların aktif işgücüne katılımını artırmak için kadınların mesleki nitelikleri, mesleki eğitim programları yoluyla geliştirilecektir. Kadınların istihdam edilebilirliğinin artırılması yoluyla ekonomik ve sosyal hayattaki etkinlikleri artırılabilecektir.
Tedbir 5.2 Kadınların toplumsal konularının güçlendirilmesini sağlayacak bilinçlendirme çalışmaları yapılacaktır.	KSGM	ASAGM, TRT, İl Özel İdareleri, Belediyeler, İşçi ve İşveren Sendikaları, STK'lar	2007-2009	Kadının etkinlik alanlarının genişletilmesi, eşit fırsat ve olanaklardan yararlanmaları için eğitim seviyelerinin yükseltilmesi, kalkınma sürecine, iş hayatına ve karar alma mekanizmalarına daha fazla katılmalarının sağlanması amacıyla, toplumun bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması ve yaygınlaştırılması desteklenecektir.
Öncelik 6. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla toplumsal bilinç artırılabilecektir.	KSGM	Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, ASAGM, RTÜK, TRT, SHÇEK, İl Özel İdareleri, Belediyeler, STK'lar,	2007- 2009	Kadına yönelik şiddet konusunda çalışmalar yapan kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarına bağlı birimler arasında güçlü bir işbirliği ve iletişim ağı oluşturulacaktır. Kadınların ve erkeklerin eğitim, sağlık, siyasete aktif katılım ve istihdam alanlarındaki haklarına yönelik olarak bilinçlendirilmeleri sağlanacaktır.
Öncelik 7. Düşük gelirli ailelerin çocukları ile özürli çocukların ve özellikle kırsal kesimdeki kız çocuklarının eğitime erişimleri kolaylaştırılacaktır.	MEB, SYDGM	SHÇEK, ASAGM, ÖZİDA, Yerel Yönetimler, STK'lar	2007-2009	Özürli çocukların ve yoksul ailelerin çocuklarının ve özellikle kırsal kesimdeki kız çocukların, başta temel eğitim olmak üzere eğitime erişimlerini kolaylaştıracak projelerin yanı sıra ulaşım, giyim ve beslenme gibi imkanlar artırılabilecektir. Bu imkanların sağlanmasında sivil toplum ve özel sektör kuruluşlarının katılımı da bu konudaki sosyal sorumluluk bilincinin gelişmesini sağlayacaktır.

Öncelik 8. Zor koşullar altında yaşayan çocukların durumlarını iyileştirecek ve çocuk işçiliğini önleyecek çalışmalar etkinleştirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, SHÇEK	İçişleri Bakanlığı, Yerel Yönetimler, STK'lar	2007-2009	Duygusal, cinsel ve fiziksel istismara uğramış, madde bağımlısı, sokakta yaşayan, suça yönelen çocuklar gibi özel olarak korunması gereken çocuklara yönelik olarak veritabanı oluşturulacaktır. Mahkemelerce tedbir kararı verilerek Çocuk Yuvası ve Yetiştirme Yurduna yerleştirilmesi öngörülen çocukların ara kuruluşlarda sosyal rehabilitasyonları yapılacaktır. Çocuk işçiliğinin azaltılmasına yönelik işverenlerin çocuk işçiliği konusundaki tutumları denetlenecektir.
Öncelik 9. Çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi için en uygun ortam olan aileye yönelik eğitici programlar yaygınlaştırılacaktır.	SHÇEK	MEB, SYDGM, ASAGM, Yerel Yönetimler	2007-2009	Aile kurumunun ve çocuğun ailede bakımının önemine yönelik olarak toplumun tüm kesimleri için bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.
Öncelik 10. Yaşlılara yönelik olarak evde bakım hizmeti desteklenecek, kurumsal bakım konusunda huzurevlerinin sayısı ve kalitesi artırılabilecektir.	SHÇEK	Sağlık Bakanlığı, SYDGM, ASAGM	2007-2009	Yaşlılara yönelik bakım hizmetlerinde öncelikle, kişiyi sosyal ve fiziki çevresinden ayırmadan sunulabilecek olan evde bakım hizmeti modeli tercih edilecektir. Bunun mümkün olmadığı durumlarda ise, kurum bakımının en iyi şekilde verilmesi sağlanacaktır. Bu bağlamda huzurevlerinin, özellikle niteliklerinin artırılması gerekmektedir.
Öncelik 11. Özürliülerin ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılmasına yönelik, sosyal ve fiziki çevre şartları iyileştirilecek, özel eğitim imkanları ve çalışma ortamının özel olarak düzenlendiği korumalı işyerleri geliştirilecektir.				
Tedbir 11.1. Mevcut sosyal ve fiziki çevre şartlarının özürliülere uygunluğunun tespiti yapılarak, ihtiyaçlar belirlenecektir.	İçişleri Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, ÖZİDA, SHÇEK, Belediyeler, İl Özel İdareleri,	2007 - 2008	Sosyal ve fiziki çevre şartlarının özürliülere uyumu yönünde çalışmalar yürütülecektir.
Tedbir 11.2. Özürliülere yönelik okul öncesi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri geliştirilecek ve özel rehabilitasyon merkezleri etkin bir biçimde denetlenecektir.	MEB	ÖZİDA, SHÇEK	2007 - 2008	Özürliülerin okula başlamadan önce eğitim alması gereken yer konusunda rehberlik ve danışmanlık hizmetleri geliştirilecektir. Rehberlik ve danışmanlık hizmetinin sonucunda özürliü çocuk genel eğitim sisteminde yer alabilecek durumda ise kaynaştırılacak, eğer bu mümkün değilse özel eğitim kurumlarına yönlendirilecektir.

Tedbir 11.3. Özürlü bireylerin aile ortamında yaşamları için evde bakım hizmetleri desteklenecektir.	SHÇEK	Sağlık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, ASAGM, ÖZİDA	2007-2009	Özürlü bireylerin ailelerinin yanında bakım ve desteklenmelerini ve böylece aile ortamında yaşamlarını sağlayacak hizmetler desteklenecektir. Bakıma muhtaç özürülerin tespit edilmesi, resmi ve özel bakım merkezlerinin açılması ve işletilmesine yönelik yönetmelikler gereği yeni hizmet modellerine ilişkin standartlar geliştirilecektir.
Tedbir 11.4. Özürlülere yönelik iş imkanları genişletilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, MEB	ÖZİDA, SHÇEK, Özel Sektör Kuruluşları	2006 – 2008	Çalışma ortamının özel olarak düzenlendiği korumalı işyerleri geliştirilecek ve özürüler için kolay erişilebilir mesleki eğitim ve danışmanlık sağlanacaktır. Özürlülerin öncelikle normal işyerlerinde, bunun mümkün olamaması durumunda ise korumalı iş yerlerinde çalıştırılmaları sağlanacaktır. Öncelikle pilot işyerlerinde korumalı işyerleri geliştirilecek ve bu uygulamanın işverenlere tanıtımı Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından sağlanacaktır. Ayrıca, tanımlı meslek grupları ile mevcut özür türleri eşleştirilerek, hangi özür grubunun hangi meslekleri yapabileceği tespit edilecektir.

D. SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI

1. Mevcut Durum

2005 yılında sosyal sigorta programları tarafından kapsanan nüfusun oranı yüzde 92, sağlık hizmetleri bakımından sosyal sigorta kapsamındaki nüfusun oranı ise yüzde 91,7'dir.

Sosyal sigorta sisteminin en önemli sorunu, sistemin gelirlerinin giderlerini karşılayamamasıdır. Sosyal sigorta kuruluşlarına bütçeden yapılan transfer tutarının GSYİH'ya oranı 2000 yılında yüzde 2,6 iken, bu oran 2005 yılında yüzde 4,8'e yükselmiştir. Sağlık harcamalarının giderek artması, sistemin bilgi işlem alt yapısındaki eksiklikler ve geçmişte uygulanan erken emekliliğin olumsuz etkilerinin hala devam etmesi, finansman sorununun en önemli nedenleri arasındadır.

Sosyal sigorta sistemi, kayıtdışı istihdam ve finansman açığı başta olmak üzere çeşitli sorunlar dolayısıyla etkin ve adil bir sosyal güvence sağlama işlevinden zaman içinde uzaklaşmıştır. Sistemde yaşanan sorunların giderilmesi ve herkesi kapsayan adil bir sosyal güvenlik sisteminin kurulması amacıyla yürütülen reform çalışmaları kapsamında 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu 20 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ise 1 Ocak 2007 tarihinde yürürlüğe girecektir. Adı geçen kanunlar ile beş farklı sosyal sigorta rejimi birleştirilmiş, böylece kişilerin sosyal sigorta haklarından farklı kriterlere göre

yararlanmaları sona erdirilmiştir. Genel sağlık sigortası ile tüm nüfus 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren sağlık güvencesi kapsamına alınacaktır. Ayrıca sosyal güvenlik reformu ile sistemde etkin bir bilgi işlem sisteminin kurulması da öngörülmektedir.

TABLO: IV. 48- Sosyal Sigorta Programlarının Kapsadığı Nüfus

		(Kişi)		
KURULUŞLAR	2003	2004	2005	
I. EMEKLİ SANDIĞI TOPLAMI	9 238 101	9 269 916	9 270 512	
1. Aktif Sigortalılar	2 408 148	2 404 091	2 402 409	
2. Aylık Alanlar	1 466 679	1 534 576	1 595 973	
3. Bağlımlılar ¹	5 363 274	5 331 249	5 272 130	
4. Aktif - Pasif Sigortalı Oranı (1)/(2)	1,64	1,57	1,51	
5. Bağlımlılık Oranı (3+2)/(1)	2,84	2,86	2,86	
II. SOSYAL SİGORTALAR KURUMU TOPLAMI	35 064 765	37 626 477	41 166 730	
1. Aktif Sigortalılar	5 655 647	6 229 169	6 965 937	
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar ²	697 630	327 962	266 558	
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	165 268	176 717	178 178	
4. Aylık Alanlar	3 935 523	4 120 866	4 308 186	
5. Bağlımlılar ¹	24 610 697	26 771 763	29 447 871	
6. Aktif - Pasif Sigortalı Oranı (1+2+3)/(4)	1,66	1,63	1,72	
7. Bağlımlılık Oranı (5+4)/(3+2+1)	4,38	4,59	4,56	
III. BAĞ-KUR TOPLAMI	15 881 624	16 233 984	15 990 253	
1. Aktif Sigortalılar	2 224 247	2 212 299	2 103 651	
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar	236 398	238 313	239 388	
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	923 204	997 937	1 011 333	
4. Aylık Alanlar	1 445 820	1 519 190	1 600 294	
5. Bağlımlılar ¹	11 051 955	11 266 245	11 035 587	
6. Aktif - Pasif Sigortalı Oranı (1+2+3)/(4)	2,34	2,27	2,10	
7. Bağlımlılık Oranı (5+4)/(3+2+1)	3,69	3,71	3,77	
IV. ÖZEL SANDIKLAR TOPLAMI	295 653	301 441	306 169	
1. Aktif Sigortalılar	70 925	73 412	75 552	
2. Aylık Alanlar	71 715	74 367	76 027	
3. Bağlımlılar ¹	153 013	153 662	154 590	
4. Aktif - Pasif Sigortalı Oranı (1)/(2)	0,99	0,99	0,99	
5. Bağlımlılık Oranı (3+2)/(1)	3,17	3,11	3,05	
V. GENEL TOPLAM	60 480 143	63 431 818	66 733 664	
1. Aktif Sigortalılar	10 358 967	10 918 971	11 547 549	
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar	934 028	566 275	505 946	
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	1 088 472	1 174 654	1 189 511	
4. Aylık Alanlar	6 919 737	7 248 999	7 580 480	
5. Bağlımlılar ¹	41 178 939	43 522 919	45 910 178	
6. Aktif - Pasif Sigortalı Oranı (1+2+3)/(4)	1,79	1,75	1,75	
7. Bağlımlılık Oranı (5+4)/(3+2+1)	3,88	4,01	4,04	
VI. SAĞLIK HİZMETLERİ BAKIMINDAN SOSYAL SİGORTALAR KAPSAMI²	59 782 513	63 103 856	66 467 106	
VII. GENEL NÜFUS TOPLAMI³	70 692 000	71 609 000	72 520 000	
VIII. SİGORTALI NÜFUS ORANI (Yüzde)	85,6	88,6	92,0	
IX. SAĞLIK KAPSAMINDAKİ NÜFUS ORANI (Yüzde)	84,6	88,1	91,7	

Kaynak: Emekli Sandığı, SSK, Bağ-Kur, DPT

¹ Tahmin

² SSK'da isteğe bağlı sigortalılar sağlık sigortası kapsamı dışındadır.

³ TÜİK, 2000 Genel Nüfus Sayımı ve HÜNEE, 2003 Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına dayalı 2005 yılında yapılan yıl sonu nüfus tahminleri esas alınmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu bünyesinde aylık bağlama, hak sahipliğinin sorgulanması, sağlık hizmetlerinin sağlanmasında kullanılacak provizyon sistemi gibi konularda çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca genel sağlık sigortası, sosyal sigortalar ve primsiz

ödemeler uygulamalarının hazırlıkları ile kurumsal yeniden yapılanma ile ilgili çalışmalar da devam etmektedir.

Düşük gelir grubundaki kişilerin büyük bir kısmının çalışmaması veya kayıtdışı sektörlerde düşük ücretlerle çalışmaları neticesinde prim ödeme gücüne sahip olamamaları sonucunda sosyal sigorta sistemi içinde yer alamamakta ve sosyal hizmet ve yardım sistemi aracılığıyla desteklenme ihtiyaçları ortaya çıkmaktadır. Sosyal hizmet ve yardım sisteminde ise sosyal hizmet ve yardımlardan yararlanacak kişi ve grupların tespitinde ortak ölçüt ve standartlar oluşturulamaması, sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri yürüten kuruluşlara ait ortak veri tabanının bulunmaması, bu alanda faaliyet gösteren kamu kurumlarının gerek kendi aralarında, gerekse sosyal sigorta kuruluşları ve gönüllü kuruluşlarla işbirliğinin yeterince geliştirilememesi ve gereken sayıda nitelikli personelin bulunmaması gibi nedenlerle gerçek ihtiyaç sahiplerine yeterli hizmet sunulamamaktadır.

2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca, 2002 yılı sonu itibarıyla 24,48 YTL olan aylık ödeme tutarı, 2006 Temmuz ayı itibarıyla 67,78 YTL'ye yükseltilmiştir. 2022 sayılı Kanun, 5378 sayılı Özürlüler Kanunu ile değiştirilmiş, malul ve özürlülere ödenen aylıklar özürlülük oranına göre 3 katına kadar yükseltilmiştir. 2022 sayılı Kanun gereğince yaşlı ve özürlülere yapılan toplam ödeme miktarı 2005 yılı sonu itibarıyla 1.003 milyon YTL'dir.

3816 sayılı Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşlanması Hakkında Kanun uyarınca, Sağlık Bakanlığı tarafından muhtaç vatandaşlara sağlık yardımları yapılmaya devam edilmektedir. 2005 yılında yeşil kart sahipleri için yapılan toplam harcama miktarı 1.701 milyon YTL'dir. 2006 yıl sonu itibarıyla toplam yeşil kart harcamasının 2.835 milyon YTL olması beklenmektedir.

227 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Muhtaç Aylığı ve Vakıf İmaret Yönetmeliği hükümleri uyarınca, 2006 yılında 5 bin muhtaç, özürlü ve yetime aylık 218,84 YTL ödenmektedir. Ayrıca, Türkiye genelinde toplam 94 imarette 51.705 kişiye kuru gıda ve sıcak yemek hizmeti verilmektedir.

442 sayılı Köy Kanununda 28 Aralık 2005 tarihinde yapılan değişiklikle; hiçbir sosyal güvencesi olmayan geçici köy korucuları ile bunların bakmakla yükümlü oldukları kişilerin sağlık giderlerinin 3816 sayılı Kanunda Yeşil Kart almak için öngörülen şartları taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın Yeşil Kart verilerek karşılanmasına başlanmıştır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından kişi başına aylık olarak yapılan nakdi yardım miktarı kişi başına 2005 yılı başında 76,19 YTL iken, 2006 yılının ikinci yarısında 170,03 YTL'ye yükseltilmiştir. Aynı-Nakdi Yardım Yönetmeliği doğrultusunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından 2005 yılında yaklaşık 20 bin kişiye toplam 16 milyon YTL tutarında aynı-nakdi yardım ödemesi yapılmıştır.

Ülkemizde sosyal hizmet ve yardımlara olan ihtiyaç, göç, kentleşme, aile yapısında meydana gelen değişim, nüfus artışı ve işsizlik gibi nedenlerle artarak devam etmektedir. 2004 yılında toplam kamu sosyal yardım harcamalarının GSYİH'ya oranı yüzde 0,66 iken, bu oranın 2006 yılında yüzde 1,09'a yükseleceği tahmin edilmektedir. Bu kapsamda özürlülere ve yaşlılara verilen aylıklar, çocuklara eğitim ve sağlık yardımları

ile muhtaç ailelere yakacak ve gelir getirici proje desteği gibi yardımlar yapılmaktadır. Yoksul kesimlerin eğitim ve sağlık gibi hizmetlere erişimini kolaylaştıran söz konusu yardımlar bu kesimlerin yaşam standartlarının yükseltilmesini sağlamaktadır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Sosyal güvenlik sistemi, nüfusun tümünü kapsayan, toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılayabilen, mali sürdürülebilirliğe ve etkin denetim mekanizmasına sahip, kaliteli hizmet sunan bir yapıya kavuşturulacaktır.

Sosyal hizmetler ve yardımlardan yararlanacak kişilerin belirlenmesi amacıyla ortak bir veri tabanı oluşturularak, nesnel ölçütlerle işleyen bir tespit mekanizması kurulacak ve sistemdeki kuruluşlar arasında iletişim ve işbirliği sağlanacaktır. Sosyal yardımlar ve hizmetler alanındaki nitelikli personel eksikliği giderilecek ve hizmetlerin kalitesi yükseltilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Sosyal sigorta sistemi, çalışan nüfusun tümünü kapsayacak şekilde yaygınlaştırılacaktır.	SGK	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, İŞKUR, TRT	2007-2009	Sosyal sigortalılık bilincinin geliştirilmesine yönelik tanıtıcı ve bilgilendirici faaliyetler yürütülecektir.
Öncelik 2. Sosyal güvenlik sisteminin mali sürdürülebilirliği aktüeryal dengeler gözetilerek sağlanacaktır.	SGK	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı	2007- Devamlı	Genel Sağlık Sigortası kapsamında finansmanı sağlanacak sağlık hizmetleri, sağlık kuruluşları ile yapılan hizmet sözleşmeleri aracılığıyla satın alınacaktır. Sağlık hizmetleri, toplumun öncelikli sağlık sorunları ve maliyet etkililik analizleri dikkate alınarak belirlenecektir.
Öncelik 3. Sosyal sigorta sisteminin bilgi işlem altyapısında tam otomasyona geçilerek etkili, erişilebilir ve sürdürülebilir hizmet sunan bir yapı oluşturulacaktır.	Sağlık Bakanlığı, SGK	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2007-Devamlı	

Öncelik 4. Sosyal hizmet ve yardımlar sisteminde eşitlik, sosyal adalet, etkinlik ve etkililik ilkeleri esas olacaktır. Sistemden yararlanacak kişilerin belirlenmesi amacıyla ortak bir veri tabanı oluşturularak, nesnel ölçütlerle işleyen bir tespit mekanizması kurulacaktır.				
Tedbir 4.1 Sosyal hizmet ve yardımlar alanında yürütülen sosyal yardım ve proje desteklerinin fayda sahipleri üzerindeki etkisi araştırılacak ve bu faaliyetlerin yoksullukla mücadelede daha etkin hale getirilmesi için yeni stratejiler ve politikalar oluşturulacaktır.	SYDGM	TÜİK, SHÇEK, Yerel Yönetimler	2007-2008	Mevcut sistemde uygulanan sosyal yardım ve proje destek programlarının yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisi ve uygulamada yaşanan aksaklıklar belirlenerek, bu süreçlerin etkinliği artırılacaktır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün gerçekleştirdiği sosyal yardım ve proje faaliyetlerinin etki analizine yönelik bir araştırma projesi uygulanacaktır.
Tedbir 4.2 Sosyal hizmet ve yardımlardan yararlanacak kişilerin belirlenmesinde sağlıklı ve nesnel bir muhtaçlık ölçütünün oluşturulması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.	SGK, SYDGM	Sağlık Bakanlığı, SHÇEK, TÜİK, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı (ÖZİDA), Yerel Yönetimler, STK'lar	2007-2008	Mevcut sistemde muhtaçlık kriterinde yeknesaklık olmayışı yapılan yardımların etkinliğini azaltmakta, ihtiyacı olmayanların yardımlardan yararlanmalarına, gerçek ihtiyaç sahiplerinin ise yararlanmalarının kısıtlanmasına sebep olmaktadır.
Tedbir 4.3 Sosyal hizmet ve yardımlar sisteminde sağlıklı işleyen bir bilgi işlem alt yapısı oluşturulacak ve veri tabanları arasında entegrasyon sağlanacaktır.	SHÇEK, SYDGM	Sağlık Bakanlığı, SGK, TÜİK, Vakıflar Genel Müdürlüğü, ÖZİDA, Yerel Yönetimler, STK'lar	2007-2008	Sosyal hizmet ve yardım sisteminde mükerrer yararlanmalar söz konusu olup, bunun önlenmesi için kuruluşlar arasında işbirliği yapılacaktır. Söz konusu işbirliği, entegre veri tabanı ile ortak norm ve standartların oluşturulması yoluyla da desteklenecektir.
Tedbir 4.4 Ulusal özürlüler veri tabanı oluşturulacaktır.	ÖZİDA	İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, SGK, SYDGM, SHÇEK, TÜİK, Belediyeler, STK'lar	2007-2008	Özürlü ve özürlülük konusunda her türlü görüş ve çözüm önerilerini tartışmak, ulusal politikalara esas olacak ilke ve programlar oluşturmak, kamuoyunun bu konuda bilinçlenmesine katkıda bulunmak, ulusal ve uluslararası alandaki görüş, düşünce ve gelişmelerin aktarılmasını ve tartışılmasını sağlamak için özürlülere ait bilgilerin yer aldığı ulusal özürlüler veri tabanının hazırlanması konusunda bir proje uygulanacaktır.

Öncelik 5. Korunmaya muhtaç çocuklar için alternatif bakım modelleri desteklenecek, kurumsal bakım hizmeti gerektiren durumlarda iyileştirici tedbirler alınacaktır.	SHÇEK	Yerel Yönetimler, STK'lar	2007-2009	Korunmaya muhtaç çocuklara hizmet veren kuruluşların mekansal nitelikleri geliştirilecektir. Duygusal, cinsel ve fiziksel istismara uğramış, madde bağımlısı, sokakta yaşayan, suça yönelen çocuklar için özel bakım ve rehabilitasyon merkezleri açılacaktır.
Öncelik 6. Sosyal hizmet ve yardımlar alanında nitelikli personel eksikliği giderilecek ve mevcut personelin niteliği artırılacaktır.	MEB , YÖK	SGK, SHÇEK, SYDGM	2007-2008	Sosyal hizmet ve yardımlar alanında hizmet veren personelin sayısı yetersizdir. Sosyal hizmet uzmanı yetiştiren okul sayısı ve kontenjanlar artırılacaktır. Ayrıca sosyal hizmet ve yardımlar alanında çalışan personelin meslek içi eğitime tabi tutulması sağlanacaktır.
Öncelik 7. Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmet ve yardımlar alanındaki faaliyetleri desteklenecektir.	İçişleri Bakanlığı	Yerel Yönetimler, STK'lar	2007-2008	Sosyal hizmet ve yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaşabilmesini sağlamak amacıyla, bu alandaki faaliyetlerin kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte yürütülmesine destek verilecektir.

E. KÜLTÜRÜN KORUNMASI, GELİŞTİRİLMESİ VE TOPLUMSAL DİYALOĞUN GÜÇLENDİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Kültürel altyapının güçlendirilmesi, kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması, dünya ülkeleri ve özellikle Türk Cumhuriyetleri ve Topulukları ile kültürel ilişkilerimizin geliştirilmesi, yurt içi ve yurt dışında bulunan kültür varlıklarımızın tespiti, araştırılması, bakım-onarım ve restorasyonu yönündeki faaliyetler sürdürülmektedir.

Kültürel hayatın canlandırılması ve kültürel faaliyetlerin ülkenin bütününe yaygınlaştırılması amacıyla, yerel nitelikteki kültür hizmetlerinin yerel yönetimlere devredilmesi ve bu alanda kamu-özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi yönündeki yasal ve idari düzenleme çalışmaları başlatılmıştır.

Kültür alanında nitelikli insangücü ihtiyacının karşılanması, ilgili kurumlar arasında gerekli koordinasyonun sağlanması ve tanıtımla ilgili eksikliklerin giderilmesi konuları önemini korumaktadır.

Yoğun göç ve çarpık kentleşmenin oluşturduğu sorunlar, toplumsal bütünlüğü ve uyumu zedeleyici ortamlar hazırlamaktadır. Bu durum toplumsal diyalogun güçlendirilmesi yönünden yerel yönetimlerin önemini artırmaktadır. Bu kapsamda, demokratik değerler etrafında bir arada yaşama kültürünü geliştirici çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Ayrıca, bu konularda yerel yönetimlerin kapasitelerinin artırılması ve STK'larla diyalogun artırılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Hızlı değişim süreci aile ve toplum içi kültürel ve sosyal ilişkileri olumsuz etkileyebilmektedir. Aile içi yetersiz iletişim, eğitim sisteminin sorunları gibi nedenler gençlerin aileden kopmalarına, toplumsal sorunlara duyarsızlaşmalarına ve şiddete eğilimlerinin artmasına neden olabilmektedir. Gençlerin karar alma süreçlerine katılımları istenilen düzeyde değildir. Ancak seçilme yaşının 25'e düşürülmesi bu alanda olumlu bir gelişmedir. Gençlerin sosyal katılımlarının geliştirilmesinden ve serbest zamanlarının değerlendirilmesinden sorumlu kuruluş Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüdür (GSGM). Ancak, bu alandaki ihtiyaçlar dikkate alındığında bölgesel ve yerel düzeyde gençlerin sorunlarına yönelik sahiplenme ve uygulamaların geliştirilmesi gerekmektedir. Yerel düzeyde gençlik meclislerinin işleyişi ile ilgili yönetmelik 2006 yılında çıkarılmış, ancak gençlik hizmetlerinin yerel yönetimlere devri çalışmaları henüz tamamlanamamıştır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Toplumsal değişim sürecinde kültürel zenginliğimizin korunması, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması kültür politikalarının temelini oluşturacaktır. Sosyal ve ekonomik politikalarda kültür boyutunun dikkate alınması ve kültür politikalarının hayata geçirilmesinde yerel yönetimlerin ve STK'ların etkin katılımı sağlanacaktır. İhtiyacı duyduğumuz değer ve davranışlarla zenginleştirilerek geçmişten geleceğe taşınmakta olan kültürel birikimimizi ve onun tarafından biçimlenmiş olan kimliğimizi, özgüvenli bir şekilde çağımızın değerleriyle bütünleştirebilecek bireyleri yetiştirmek amacıyla gerekli tedbirlerin alınması hedeflenmektedir. Ayrıca, ortak kültürel değerlerimiz etrafında ve farklılıklara saygı çerçevesinde tüm bireylerin hoşgörü, uzlaşma kültürü ve toplumsal dayanışma içerisinde yaşaması amaçlanmaktadır.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Yurt içi ve yurt dışı kültür mirasımızın envanterinin çıkarılması, bu mirasın korunması ve restorasyonuna yönelik çalışmalar planlı bir şekilde sürdürülecek, bu konuda eğitim yoluyla kamuoyu bilincinin artırılması sağlanacaktır.				
Tedbir 1.1 Anadolu medeniyetlerine ait kültür mirasının korunması ve tanıtılması yolunda projeler geliştirilecek ve desteklenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	2007-2008	Anadolu medeniyetlerinin kültür mirası korunacak ve gelecek nesillere aktarılacaktır. Somut olmayan kültür mirasımızın değerlendirilmesini sağlayacak projeler geliştirilecektir.
Tedbir 1.2 Kültürel mirasımıza yönelik bilincin geliştirilmesi amacıyla ilk ve ortaöğretim düzeyinde programlar geliştirilecektir.	MEB	Kültür ve Turizm Bakanlığı	2007-2009	Kültürel mirasımıza yönelik olarak bireylerin genç yaşta bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.
Tedbir 1.3 İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti adaylığı sürecinde gerekli yasal ve idari düzenlemeler sonuçlandırılacaktır	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	2007	İstanbul'u 2010 yılına Avrupa Kültür Başkenti olarak hazırlamak, yapılacak etkinlikleri planlamak ve yürütmek, kamu kurum ve kuruluşlarının bu amaçla yapacakları çalışmalarda koordinasyonu sağlamak için gerekli idari ve mali düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Tedbir 1.4 Yurtdışındaki tarihi Türk eserlerinin bakım-onarım ve restorasyonu yapılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	DPT, Vakıflar Genel Müdürlüğü, TİKA, Türk Tarih Kurumu	2007-2009	Yurtdışındaki tarihi Türk eserlerinin bakım-onarım ve restorasyonu için gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır.
Öncelik 2. Toplumun her kesiminin kültürel faaliyetlere kolay erişimi ve eşit yararlanması amacıyla gerekli tedbirler alınacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	TBMM, Başbakanlık Devlet Arşivleri, İçişleri Bakanlığı MEB, RTÜK, Tapu ve Kadastro Gn. Md. Vakıflar Gn. Md., TRT, Yerel Yönetimler, Üniversiteler	2007-2009	Eğitimsizlik veya bilgi eksikliği sonucu ortaya çıkan, kültür değerlerimizin tanınmaması ve buna bağlı olarak toplumumuzda kendisini gösteren kültürel yabancılaşmayı giderici önlemler alınacaktır. Kültürel altyapının geliştirilmesine yönelik faaliyetler planlanan süreçte tamamlanacaktır. Kullanıcılarla etkileşime imkan veren Türkiye Kültür Portalı oluşturulacak ve kültür alanında sponsorluk uygulamasının yaygınlaştırılması ve kolaylaştırılması için çalışmalar yapılacaktır.
Öncelik 3. Görsel, işitsel ve sahne sanatlarının gelişimi ve desteklenmesi için mekansal ve mali desteği de içerecek şekilde uygun ortamlar hazırlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Yerel Yönetimler, STK'lar	2007-2009	Sahne sanatlarına yönelik kamusal ve mali destek sürdürülecektir. Başta özel tiyatrolar olmak üzere sahne sanatlarına sağlanan destek artırılabilecektir.
Öncelik 4. Kültür turizminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması çalışmaları bağlamında, otantik özellikleri korunarak turizme açılan yöresel örneklerin çoğaltılması desteklenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Yerel Yönetimler	2007-2009	Kültür turizminin geliştirilmesiyle kültürel ve yöresel değerler korunacak ve ekonomik gelişmeye katkı sağlanacaktır.
Öncelik 5. Maddi kültür ürünleri ihracat ürünlerine dönüştürülerek turizm sektörü ile bağlantı içinde değerlendirilecek, ihracatı zorlaştıran engeller giderilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Dış Ticaret Müsteşarlığı	2007-2009	Başta geleneksel el sanatları olmak üzere maddi kültür ürünlerinin ihracatı teşvik edilecek ve kolaylaştırılacaktır.
Öncelik 6. Sinema ve belgesel film gibi kültürel ürünlerin üretimi teşvik edilerek kültür sektörünün milli gelir ve ihracat içindeki payı artırılabilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Dış Ticaret Müsteşarlığı, TRT, Özel Sektör	2007-2009	Sinema ve belgesel film sektörüne yapılan proje bazlı destekler devam ettirilecektir. Türk yapımlarının uluslararası düzeyde tanıtımı geliştirilecektir.

Öncelik 7. Kültürel kimliğimizi korumak, geliştirmek ve tanıtmak için etkin politikalar üretmek ve ilgili kurumlar arasında gerekli eşgüdümü sağlamak amacıyla ilgili bakanlığın görev ve sorumlulukları yeniden düzenlenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Başbakanlık, DPT, Üniversiteler, STK'lar, Özel Sektör	2007-2008	Kültür alanındaki koordinasyonun sağlanması için araştırma ve yasal düzenlemeleri de içeren gerekli çalışmalar yapılacaktır.
Öncelik 8. Türkçe'nin geliştirilmesi, doğru ve etkin kullanımı sağlanacaktır.	Türk Dil Kurumu	Kültür ve Turizm Bakanlığı, MEB, YÖK, TRT, TÜBİTAK, Üniversiteler	2007-Devamlı	Yazılı ve görsel basında ve ticari alanda yabancı kelimeler yerine Türkçe kelimelerin kullanımının özendirilmesine çalışılacaktır. Türkçe'nin geliştirilmesi için araştırma çalışmaları sürdürülecektir. Öncelikle bilim, eğitim, öğretim ve yayın kuruluşlarında Türkçe'nin doğru ve etkin kullanımı sağlanacaktır.
Öncelik 9. Yoğun göç ve çarpık kentleşme neticesinde ortaya çıkan sosyo-kültürel uyum sorunlarını azaltıcı önlemler alınacaktır.	İçişleri Bakanlığı	Yerel Yönetimler	2007-2008	Kente göç eden insanların sosyo-kültürel ihtiyaçlarına yönelik tespitler yapılacaktır. Bu kesimin kente entegrasyon sorunlarıyla ilgili olarak yerel yönetimlerin kapasitesi artırılacaktır. Göç alan bölgelerdeki okullarda öğrencilerin uyum sorunları ile ilgili rehberlik hizmetleri iyileştirilecektir.
Öncelik 10. Toplumsal dayanışmanın artırılması amacıyla hoşgörü ve toplumsal diyalogu geliştirici politikalara öncelik verilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	MEB, RTÜK, TRT, STK'lar, Özel Sektör	2007-2008	Yazılı ve görsel basında hoşgörü ve diyalog kültürüne yönelik çalışmalar teşvik edilecektir. Okullarda ortaklık kültürü ve ekip çalışması anlayışına önem verilecektir. Ortaklık kültürü ve ekip çalışması anlayışının çocuk ve genç yaşta yerleştirilmesi sağlanacaktır.
Öncelik 11. Gençlerin aileleriyle ve toplumla iletişimlerini daha sağlıklı hale getirecek, özgüvenlerini geliştirecek, yaşadıkları topluma aidiyet duyguları ve duyarlılıklarını ve karar alma süreçlerine katılmalarını artıracak tedbirler alınacaktır.				
Tedbir 11.1 Gençlerin sosyal katılımlarını artırmayı amaçlayan çalışmalar geliştirilecek ve çeşitlendirilecektir.	GSGM	MEB, SHÇEK, Yerel Yönetimler, STK'lar	2007-2009	Dar gelirli gençlerin sosyal katılıma yönelik faaliyetlerden daha fazla yararlanmaları sağlanacak ve mevcut faaliyetlerin niteliği ve çekiciliği artırılarak faaliyet sayısı çeşitlendirilecektir. Daha çok kişinin bu faaliyetlerden istifade edebilmesi için GSGM ve yerel yönetimler arasındaki işbirliği artırılacaktır.

Tedbir 11.2 Gençlerin zararlı alışkanlıklara ve suça yönelmelerini engellemeye yönelik faaliyetler artırılabacaktır.	MEB	İçişleri Bakanlığı, SHÇEK, ASAGM, RTÜK, TRT, Yerel Yönetimler, STK'lar	2007-2009	Zararlı alışkanlıklara yönelimin önlenmesiyle ilgili bilgilendirmeler, görsel ve yazılı yayımlar yapılacak ve serbest zamanların faydalı bir şekilde değerlendirilmesine yönelik gençlerin ve ailelerin bilinçlendirilmesi çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 11.3 Gençlik hizmetlerinde koordinasyonun iyileştirilmesi ve devletin rolünün tanımlanmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.	GSGM	İçişleri Bakanlığı, SHÇEK, Yerel Yönetimler, STK'lar	2007	Gençlik hizmetlerinin yerel yönetimlerine devrine yönelik çalışmalar hızlandırılacak ve gençlik meclisleri ile ilgili ikincil mevzuat etkin bir şekilde uygulanacaktır. Uygun şartlara rağmen Gençlik Meclisleri olmayan yerel yönetimlerin bu meclisleri kurmaları teşvik edilecektir.
Tedbir 11.4 Gençlerin karar alma süreçlerine katılmalarına yönelik uygun mekanizmalar geliştirilecektir.	GSGM	MEB, Üniversiteler, STK'lar	2007	Karar alma süreçlerine katılımda başta AB ülkeleri olmak üzere iyi örnekler incelenerek Türkiye için bir değerlendirme yapılacak ve uygun mekanizmalar seçilecektir.
Öncelik 12. Kamu politikalarının oluşturulmasında demokratik katılımı, saydamlığı sağlamak ve toplumsal diyalogu geliştirmek için STK'ların karar alma süreçlerine katılmalarını sağlayacak mekanizmalar oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	İçişleri Bakanlığı	DPT, ABGS, Yerel Yönetimler, STK'lar	2007-2009	Mevcut STK'ların niteliklerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. STK'ların konumu güçlendirilerek etkinleşmeleri sağlanacaktır. Etkili STK'ların varlığı kamu hizmetlerinde sivil gözetimi ve şeffaflığı geliştirecektir. STK'ların geçirdikleri denetim sürecinin danışmanlık şeklinde yönlendirici ve düzeltici bir özelliğe de sahip olması sağlanacaktır. STK'lar yerine getirmek zorunda oldukları yükümlükler ile ilgili olarak bilinçlendirileceklerdir.

F. SOSYAL HARCAMALARDA ETKİNLİK VE KALİTENİN ARTIRILMASI

1. Mevcut Durum

Eğitim, sağlık ve sosyal koruma harcamalarını içeren sosyal harcamaların GSYİH'ya oranında son yıllarda önemli bir artış görülmektedir. 2002 yılından sonra kamu eğitim harcamalarının GSYİH'ya oranında bir düşme yaşansa da, özellikle aynı yılda başlatılan Eğitime Yüzde Yüz Destek Kampanyası çerçevesinde, eğitime sağlanan katkılarının tamamının vergi indiriminden faydalanabilmesine imkan verilmiş ve özel sektörün eğitime katkısı artmıştır. 2006 yılında kamu eğitim harcamalarının GSYİH'ya oranının

tekrar yükselmesi beklenmektedir. Eğitim harcamalarının GSYİH'ya oranında artışlar olsa da okullaşma oranının düşüklüğü ve bölgeler arası farklılıklar gibi erişim sorunları ile fiziki altyapı yetersizlikleri, müfredatın güncellenmesi, öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitim materyallerinin müfredatla uyumunu içeren kalite sorunları önemini korumaktadır.

1998-2006 döneminde sosyal korumaya ilişkin harcamalarda da özellikle emekli aylığı ödemelerinin artması ile beraber önemli artışlar yaşanmıştır. Her ne kadar sosyal koruma harcamalarında artışlar yaşansa da sosyal dışlanma, yoksulluk ve gelir dağılımı dengesizliği gibi sorunlar bu alanda öne çıkmaktadır.

Aynı dönemde sağlık harcamalarında da önemli oranda artışlar yaşanmış, 2004 ve 2005 yılında sağlık harcamalarını sınırlamaya yönelik bazı tedbirler alınsa da sağlık harcamalarının GSYİH'ya oranı artmaya devam etmiştir. Sağlık harcamalarındaki artışa rağmen fiziki altyapı ve sağlık personelinin gerek nicelik gerekse nitelik olarak yetersiz kalması ve bölgeler arasında dengeli bir şekilde dağılmaması, koruyucu sağlık hizmetlerinin yetersizliği, erişime ilişkin sorunlar ile etkili bir sevk zincirinin oluşturulamaması gibi nedenlerle sağlık hizmetlerinde kalite sorunu önemini korumaktadır.

TABLO: IV. 49- Sosyal Harcamaların Gelişimi

(GSYİH'ya Oranlar, Yüzde)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 (1)	2007 (2)
Eğitim (3)	4,2	4,7	4,0	4,2	4,4	4,1	4,0	4,0	4,3	4,5
Sağlık (3)	2,8	3,3	3,5	4,3	4,7	4,8	5,1	5,2	5,3	5,4
Sosyal Koruma	6,3	7,3	6,7	7,7	7,9	9,1	9,1	9,7	9,7	9,7
Emekli Aylıkları ve Diğer Harcamalar (4)	6,0	6,9	6,3	7,1	7,1	8,1	8,2	8,7	8,6	8,6
Sosyal Yardım ve Primsiz Ödemeler (5)	0,2	0,5	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3	0,5	0,6	0,6
Tarımda Doğrudan Gelir Des. Ödemesi	0,0	0,0	0,0	0,3	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,4
Toplam	13,3	15,3	14,2	16,2	17,1	18,0	18,2	18,9	19,3	19,6

(1) Tahmin

(2) Program

(3) Konsolide ve katma bütçeli kuruluşlar (2006 yılından itibaren merkezi yönetim kapsamındaki kuruluşlar), bütçe dışı fonlar, KİT'ler, sosyal güvenlik kuruluşları, döner sermayeler ve yerel idarelerin harcamalarını içermektedir. Ayrıca, sosyal yardım mahiyetinde olan yeşil kart harcamaları sağlık harcamaları kapsamında değerlendirilmiştir.

(4) Sosyal güvenlik kuruluşlarınca ödenen emekli aylıklarının yanısıra bu kuruluşların diğer giderlerini ve işsizlik sigortası fonunun giderlerini içermektedir.

(5) Konsolide ve katma bütçeli kuruluşlar (2006 yılından itibaren merkezi yönetim kapsamındaki kuruluşlar), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun sağlık ve eğitim dışı harcamalarını, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Genel Müdürlüğü Başkanlığı harcamaları ile Emekli Sandığı tarafından primsiz ödemeler kapsamındaki harcamaları içermektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Önümüzdeki dönemde eğitim, sağlık ve sosyal koruma sisteminde maliyet etkin bir yönetim izlenerek erişim, etkinlik ve kalitenin artırılması amaçlanmaktadır.

IV. BÖLGESEL GELİŞMENİN SAĞLANMASI

A. BÖLGESEL GELİŞME POLİTİKASININ MERKEZİ DÜZEYDE ETKİNLEŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Bölgeler ve iller arası gelişmişlik farklarının azaltılması, geri kalmış yörelerde gelir seviyesinin artırılması, ekonomik faaliyet çeşitliliğinin sağlanması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yerel dinamikleri ve potansiyelleri harekete geçirecek girişimlerin desteklenmesi, kurumsal kapasitenin ve işbirliğine dayalı rekabetin geliştirilmesi ile kaynakların yerinde ve etkin kullanılması ihtiyacı devam etmektedir.

AB'ye katılım sürecinin başlamasıyla birlikte, Türkiye'nin gerek AB üyesi ülkelerle gerekse kendi bölgeleri arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması hususu daha da önem kazanmıştır.

TABLO: IV. 50- Düzey 2 İstatistikî Bölge Birimlerinin (İBB) Gelişmişlik Performansları (1)

Düzey 2 Bölgeleri	2000 Yılı Nüfusu (Bin Kişi)	Nüfusun Payı (Yüzde)	1990-2000 Yıllık Nüfus Artış Hızı (Binde)	Şehirleşme Oranı (Yüzde) (2000)	Bölgelerin GSYİH'ya Katkısı (Yüzde) (2001)	Kişi Başına GSYİH Endeks Değerleri (2001)	Üniversite Sayısı (2006)	Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (2003)
TR10	10 018	14,8	33,1	90,7	21,3	143	23	1
TR21	1 354	2,0	13,6	60,2	2,5	127	2	6
TR22	1 541	2,3	9,2	51,5	2,2	98	2	10
TR31	3 370	5,0	22,4	81,1	7,5	150	5	3
TR32	2 516	3,7	16,3	46,7	4,2	113	3	8
TR33	3 051	4,5	10,0	52,0	3,9	88	4	12
TR41	3 025	4,5	22,6	76,4	5,2	117	3	4
TR42	2 715	4,0	17,7	57,2	7,6	191	5	5
TR51	4 007	5,9	21,4	88,3	7,6	128	10	2
TR52	2 435	3,6	21,3	58,9	2,7	75	1	13
TR61	2 490	3,7	31,3	55,3	3,5	95	3	9
TR62	3 500	5,2	21,8	68,5	5,8	111	3	7
TR63	2 714	4,0	12,8	52,6	2,9	74	2	15
TR71	1 690	2,5	10,1	53,0	2,1	85	4	17
TR72	2 498	3,7	8,7	58,8	2,4	66	3	16
TR81	1 024	1,5	-7,4	44,5	1,6	108	1	11
TR82	871	1,3	-7,3	47,8	0,9	70	1	21
TR83	2 999	4,4	5,2	51,5	3,2	73	4	18
TR90	3 131	4,6	9,3	49,4	3,1	67	4	19
TRA1	1 351	2,0	7,4	57,3	1,0	50	2	22
TRA2	1 156	1,7	5,0	44,6	0,6	34	1	25
TRB1	1 770	2,6	11,1	58,8	1,7	67	2	20
TRB2	1 956	2,9	25,5	49,3	1,0	35	1	26
TRC1	2 023	3,0	20,3	70,3	2,0	65	2	14
TRC2	2 806	4,1	29,1	59,1	2,2	54	2	23
TRC3	1 778	2,6	23,4	59,6	1,2	46	-	24
Türkiye	67 803	100	18,3	64,9	100	100	93	

Kaynak: DPT, TÜİK

(1) İBB Sınıflandırması, 28/08/2002 tarihli ve 2002/4720 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kararlaştırılmıştır.

Ülke genelini kapsayan, mekânsal ve bölgesel gelişme politika stratejilerinin alt yapısını oluşturmak, bölgesel gelişme açısından ulusal düzeyde eşgüdümü sağlamak ve hazırlanacak alt ölçekli plan ve stratejilere genel bir çerçeve oluşturmak amacıyla Ulusal Bölgesel Gelişme Stratejisi çalışmalarına başlanmıştır. Strateji çalışmaları kapsamında Düzey 2 bölgeleri bazında mevcut durum tespiti ve analizi çalışmaları sürdürülmektedir.

Bölgeler arası gelişmişlik farklarının giderilmesi amacıyla, Güneydoğu Anadolu (GAP), Zonguldak-Bartın-Karabük (ZBK), Doğu Karadeniz (DOKAP) ve Doğu Anadolu (DAP) Bölgesel Gelişme Planlarının uygulamalarına devam edilmektedir. Ayrıca, çalışmaları devam eden Yeşilirmak Havza Gelişim Planının (YHGP) tamamlanarak 2007 yılında yürürlüğe konulması planlanmaktadır.

Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY) il özel idareleri ve belediyelerin muhtelif projelerinin mahalli idareler ödeneğinden desteklenmesine devam edilmektedir.

2006 yılı sonu itibarıyla KÖY'lerde bulunan organize sanayi bölgesi sayısı 40'a, küçük sanayi sitesi sayısı ise 194'e ulaşacaktır.

Ülke genelinde faal durumda olan 21 serbest bölgeden 5'i KÖY'lerde bulunmaktadır.

2005–2006 öğretim yılında, KÖY'lerdeki pansiyonlu ilköğretim okulu sayısı 194'e, yatılı ilköğretim bölge okulu sayısı 266'ya, ülke genelinde ise sırasıyla 282 ve 300'e ulaşmıştır.

Yatırımların ve istihdamın teşviki amacıyla yürürlüğe konulan 5084 sayılı Kanun ile bu Kanunda değişiklik yapan 5350 sayılı Kanun kapsamındaki illerde, gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi işveren paylarında teşvik, bedelsiz yatırım yeri tahsisi ve enerji desteği gibi uygulamalara devam edilmektedir. Bu kanunlar kapsamında, 2004 yılı başından 2006 yılı Eylül ayı sonuna kadar Türkiye genelinde 2006 yılı fiyatlarıyla yaklaşık 2 milyar YTL tutarında yeni yatırım öngörülmüştür. Söz konusu yatırımların yüzde 21'lik kısmının Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Aynı dönemde, enerji desteği teşvik unsuru kapsamında yaratılması öngörülen ilave istihdam ise Türkiye genelinde yaklaşık olarak 109 bin kişi iken Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin toplam ilave istihdam içerisindeki payı yüzde 22'dir.

Türkiye'de yoğun olarak yaşanmakta olan bölgeler arası göçler, önemli ölçüde bölgeler arası gelişmişlik farklarından kaynaklanmaktadır. Yoğun göç alan kentlerde, konut, fiziki ve sosyal altyapı gibi yerleşme sorunları yanında asayiş, istihdam, çevre, sosyal hizmetler, kentsel uyum gibi alanlarda da sorunlar yaşanmaktadır.

Göçün olumsuz etkileri İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya, Diyarbakır, Gaziantep, Kocaeli, Bursa, Mersin, Sakarya gibi büyükşehirlerin yanı sıra Aydın, Yalova, Denizli, Manisa, Muğla, Şanlıurfa gibi küçük ve orta ölçekli bazı kentlerde de hissedilmeye başlamıştır.

Bu kapsamda, nispeten az gelişmiş bölgelerde göç eğilimlerini bölge içine yönlendirmede çekim merkezi ve kentsel büyüme kutbu işlevi görecektir ve çevrelerine hizmet verme potansiyeli yüksek cazibe merkezleri belirlenmiştir. Gelişme gücünü çeken bölgelerde belirlenen merkezler Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Kayseri, Konya, Malatya, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Trabzon ve Van kentlerinden oluşmaktadır.

Avrupa Birliğine uyum süreci çerçevesinde DPT ve üye ülke ortağı İtalya Gelişme ve Uyum Politikaları Başkanlığı'nın işbirliği ile sürdürülen "Devlet Planlama Teşkilatı'nın

Bölgesel Gelişme Alanında Kurumsal ve İdari Kapasitesinin Güçlendirilmesi Eşleştirme Projesi" 2006 yılı sonu itibarıyla tamamlanmıştır. Proje kapsamında; AB fonlarının yönetimi, merkezi ve bölgesel birimler arasında işbirliğinin geliştirilmesi, bölgesel gelişme politikalarının yönetimi için insan kaynakları stratejisi, ulusal kalkınma planlaması, yönetimi, kontrolü, izlemesi ve değerlendirmesi, kalkınma ajanslarının kuruluşu konularında idari kapasitenin geliştirilmesi amacıyla çok yönlü destekler sağlanmıştır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Bölgesel gelişme politikaları; bir taraftan bölgelerin verimliliğini yükseltmek suretiyle ulusal kalkınmaya, rekabet gücüne ve istihdama katkısı artırırken, diğer taraftan da bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltma amacına hizmet edecek; iç göç hareketlerinin sosyal, ekonomik ve kentsel gelişme bakımından uyumlu ve istikrarlı bir yapıya kavuşmasını, kalkınmanın mekansal dengelerinin kurulmasını ve refahın ülke sathına dengeli dağılmasını sağlayacaktır.

Ulusal düzeyde bölgesel ve mekansal gelişme çerçevesi geliştirilecek, kalkınma ajansları ile işbirliği içinde bölgesel gelişme stratejileri ve planları hazırlanacak, alt ölçekli (bölge ve il) plan ve stratejilerin kapsamı ile ilke ve standartları belirlenecektir.

Bölgelerde iş fırsatları ve yaşam kalitesinin artırılmasına, ulaşılabilirliğin ve bölge içi ve bölgeler arası etkileşimin geliştirilmesine yönelik olarak, kamu yatırım uygulamalarında ve hizmet arzında mekansal önceliklendirme ve odaklanma sağlanacak, başta potansiyeli yüksek kentler olmak üzere sosyal ve fiziki altyapı güçlendirilecektir.

Kamunun yerel ve bölgesel kalkınmaya ilişkin destek politikaları, bölgesel gelişme düzey ve potansiyelleri dikkate alınarak gözden geçirilecek; başta daha seçici ve mekansal odaklı devlet yardımları olmak üzere; girişim sermayesi, mikro-kredi kurumları, farklılaştırılmış asgari ücret uygulaması ve girdi maliyetlendirmesi gibi yatırım, üretim ve istihdamı artırıcı yeni araçlar geliştirilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Ülke genelini kapsayacak şekilde hazırlanmakta olan ulusal bölgesel gelişme stratejisinde mekansal ve bölgesel gelişme politika çerçevesi oluşturulacak, buna bağlı olarak alt ölçekteki (bölge ve il) mekansal gelişme stratejileri ve planlarının esasları, standartları ve çerçevesi belirlenecektir.				
Tedbir 1.1. Ulusal ve bölgesel düzeyde mekansal ve bölgesel gelişme stratejilerinin altyapısı oluşturulacaktır.	DPT	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Mahalli İdareler, İlgili Bakanlıklar	2007	Bölge planlarının ve stratejilerinin hazırlanmasında yerel aktörlerin aktif katılımı ile stratejik planlama yöntemi benimsenecektir. Bunun için merkezde ve yerelde ilgili kurumlarda gerekli kapasite oluşumu sağlanacaktır.

Tedbir 1.2. Alt ölçekteki (il, kent ve kır) mekânsal gelişme stratejilerinin ve planlarının esasları, standartları ve çerçevesi belirlenecektir.	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı	DPT, İlgili Bakanlıklar, Mahalli İdareler	2007 - 2008	İmar ve yapılaşmanın niteliğini artırmak için mekânsal gelişme stratejileri ve fiziki planlama konusunda başta ilgili mahalli idareler olmak üzere kuruluşlara yol gösterici ve kapasite geliştirici çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda merkezde konu ile ilgili kurumlarca standartların belirlenmesi, söz konusu kuruluşlara rehberlik edilmesi, gerekli hukuki, kurumsal ve teknik altyapının temellerinin atılması sağlanacaktır.
Öncelik 2. Bölgesel merkez niteliği taşıyan kentler belirlenecek; bölgeler arası göç eğilimleri analiz edilerek, göç eğilimlerini bu merkezlere yönlendirici stratejiler ve politikalar geliştirilecektir.	DPT	İlgili Bakanlıklar, Mahalli İdareler, Üniversiteler, İller Bankası	2007-2009	Göç eğilimleri, bütün nitelikleriyle incelenerek tespit edilen bölgesel çekim merkezlerindeki gelişme potansiyeli ile ilişkilendirilecektir. Bu kapsamdaki öngörülerle tutarlı olarak, öncelikli bölgesel çekim merkezlerinin mevcut ve planlanan altyapı projelerine ağırlık verilecektir. Potansiyel ve imkânlar, mevcut eğilimler, çevre ve yapı analizlerine bağlı olarak bu merkezlerin fiziki ve sosyal altyapıları, özellikle insan kaynakları geliştirilecektir.
Öncelik 3. Yoğun göç baskısı altında olan kentlerin göçten kaynaklanan temel sorunları tespit edilerek en çok etkilenen alanlarda fiziki ve sosyal altyapı iyileştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar, DPT, İller Bankası, İl Özel İdareleri, Büyükşehir Belediyeleri, Belediyeler	2007	Yoğun göç alan ve en çok soruna maruz kalan kentler tespit edilecektir. Tespit edilen kentlerin fiziki ve sosyal altyapı ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verilecektir.

B. YEREL DİNAMİKLERE VE İÇSEL POTANSİYELLERE DAYALI GELİŞMENİN SAĞLANMASI

1. Mevcut Durum

Merkezden tasarlanan ve uygulanan bölgesel gelişme ve yerel kalkınma politikalarının yanı sıra, son yıllarda, yerel dinamiklere ve içsel potansiyellere dayanan uygulamalara da ağırlık verilmeye başlanmıştır.

Yerel potansiyeli harekete geçirerek illerini ve bölgelerini kalkındırmak üzere; Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı (EGEV), Adana Güçbirliği Vakfı ve AYAGEM, Mersin Kalkınma ve İşbirliği Konseyi (MEKİK), Samsun Bölgesel Ekonomik Kalkınma Konseyi (SABEKAK), Antalya, Burdur ve Isparta illerini kapsayan Batı Akdeniz Ekonomisini Geliştirme Vakfı

(BAGEV), Kelkit havzasında yer alan il ve ilçelerin oluşturduğu Kelkit Platformu gibi birçok yerel kalkınma girişimi ortaya çıkmıştır.

Bu yerel kalkınma girişimlerinin oluşumu ve gelişmesi, bölgesel kalkınma plan ve stratejileri kapsamındaki proje ve faaliyetlerin katılımcı bir yaklaşımla uygulanması amacıyla teşvik edilmektedir.

Hem bölgesel gelişme politikasının ve uygulamalarının AB'ye uyumu, hem de tespit edilen öncelikli bölgelerde yerel kalkınma potansiyelleri ve girişimlerinin harekete geçirilmesi amacıyla, Türkiye-AB mali işbirliği kapsamında ortak finansmanla uygulamaya konulan özel bölgesel kalkınma programlarına devam edilmektedir. Bazı programlarda yarışma usulüyle seçilen ve sözleşmeye bağlanan projelerin, yararlanıcısı kuruluşlar tarafından uygulanmasına başlanmıştır.

Doğu Anadolu Kalkınma Programı (Bitlis, Hakkâri, Muş, Van) kapsamında finanse edilmek üzere 713 proje teklifi alınmıştır. Değerlendirme sonucunda Tarım ve Kırsal Kalkınma Bileşeninde 309 proje sahibi ile hibe sözleşmesi imzalanmış ve projeler uygulanmaya başlanmıştır. Programa tahsis edilen hibe tutarının yüzde 87'si sözleşmeye bağlanmıştır.

On ili kapsayan TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat), TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop) ve TRA1 (Bayburt, Erzurum, Erzincan) Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı kapsamında finanse edilmek üzere 1.050 proje teklifi alınmıştır. Değerlendirme sonucunda 31 Mayıs 2006 tarihi itibarıyla başarılı bulunan 396 proje ile hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Bu kapsamda proje uygulamaları başlamış olup, programa tahsis edilen toplam hibe tutarının yüzde 98'i sözleşmeye bağlanmıştır. Her iki programda sözleşmeye bağlanan toplam hibenin tutarı yaklaşık 80 milyon Euro olmuştur.

Onüç ili kapsayan TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars), TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat), TR52 (Karaman, Konya) ve TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı kapsamında 18 Nisan 2006 tarihinde Proje Teklif Çağrısı yayınlanmıştır. Program kapsamında finanse edilmek üzere 1.589 proje teklifi alınmıştır. Merkezi Finans ve İhale Birimi bünyesinde toplanan projelerin değerlendirme sürecinin tamamlanıp, 2006 yılı sonu itibarıyla hibe sözleşmelerinin imzalanması öngörülmektedir.

2005 Yılı Mali İşbirliği Programlaması proje paketinin finansman anlaşması imzalanmış olup, bu kapsamda önerilen TR90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon) Düzey 2 Bölgesi Kalkınma Programı'nın (DOKAP) uygulamasına 2007 yılı içerisinde başlanması planlanmaktadır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Bölgesel gelişme politikaları ve uygulamaları öncelikle yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayandırılacak, görece az gelişmiş bölgeler ve gelişme potansiyeli yüksek merkezler bakımından farklılaştırılacak, yenilikçi, çok boyutlu ve çeşitlendirilmiş araçlarla donatılacaktır. Stratejik müdahaleler, başta kalkınma ajansları olmak üzere, yerelde ve merkezde etkili koordinasyon mekanizmaları ve yeterli finansman ile desteklenecektir.

Bölgesel ve yerel ekonomi, ekonomik yapılanma ve gelişmenin temeli olarak alınacak, özellikle az gelişmiş bölgelerde yerel düzeyde uzmanlaşmayı destekleyecek şekilde beşeri kaynaklar geliştirilecek, girişimcilik yaygınlaştırılacak, yerel istihdamı ve sermaye birikimini hızlandırıcı tedbirler alınacaktır.

Yörelere özgü ve yenilikçi politikaların belirlenmesi, desteklenmesi ve koordinasyonu öncelikle kalkınma ajansları aracılığıyla sağlanacak, özellikle potansiyeli yüksek bölgelerde kendini besleyen kalkınma finansmanının temelleri atılacaktır.

Bölgeler arası yakınsama ve rekabet amaçları bakımından farklılaştırılmış KOBİ politikaları için uygun yatırım ortamı oluşturulacaktır. Bu kapsamda, finansman kaynaklarının genişletilmesi ve araçlarının çeşitlendirilmesine, pazara erişimin kolaylaştırılmasına, sürükleyici sektörler liderliğinde ve güçlendirilmiş sosyal ağ yapısında kümelenmelerin desteklenmesine özel önem verilecektir.

Öncelikle gelişme potansiyeli yüksek kentlerde olmak üzere, firmalar ve üniversitelerin birlikte çalışmalarını sağlayacak ortam oluşturulacak; yeni teknolojilere ve bilgiye erişimin kolaylaşmasını, teknolojik dönüşüm ve transfer sistemlerinin geliştirilmesini, ticari nitelikli etkin bir bölgesel yenilik altyapısı kurulmasını sağlamaya yönelik faaliyetler desteklenecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı- Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Uygun bölgelerde işgücü piyasası analizleri yapılarak, insan kaynakları ihtiyacı ve KOBİ politikalarıyla tutarlı biçimde, işgücü niteliğini, girişimciliği geliştirici ve kümelenmeyi destekleyici uygulamalar kapsamında istihdam edilebilirlik artırılabilecektir.				
Tedbir 1.1. Gelişme potansiyeli ve rekabet gücü yüksek cazibe merkezi niteliğindeki yerleşmeler tespit edilecektir.	DPT	İçişleri Bakanlığı, KOSGEB, TOBB, TÜİK	2007	Bölgesel gelişmenin hızlandırılmasında mevcut ve potansiyel insan kaynaklarının önemi dikkate alınarak bunların geliştirilmesine yönelik entegre projelerin uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu projelere gelişme potansiyeli yüksek olan bölgelerden başlanarak, bölgesel gelişmenin hızlandırılması ve bölgeler arası farkların azaltılması amaçlanmaktadır.
Tedbir 1.2. Cazibe merkezi olarak seçilecek yerleşmelerde yerel ekonomilerin işgücü ihtiyaçlarını tespiti yönelik analizler yapılacaktır.	İŞKUR	MEB, Türkiye Kalkınma Bankası, YOK, TOBB, TÜİK, KOSGEB, Mahalli İdareler	2007	Söz konusu bölgelerde öncü sektörlerin ve bu sektörlerin işgücü ihtiyaçlarının ve niteliklerinin tespiti yapılacaktır.

Tedbir 1.3. Yapılacak işgücü analizleri sonucunda ortaya çıkacak insangücü talebine yönelik özel işgücü ve girişimcilik eğitimleri verilecek; kümelenmelerin altyapısı desteklenecektir.	İŞKUR	MEB, YÖK KOSGEB, TOBB, Mahalli İdareler	2007 – 2008	Belirlenen ihtiyaca uygun eğitim verilerle istihdam artışı ve ekonomik gelişme sağlanacaktır. Yereldeki mevcut ve potansiyel girişimcilerin tespit edilmesi ve bunların yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman ve örgütlenme gibi konularda yetiştirilmesi hedeflenmektedir.
Öncelik 2. Yerel nitelikteki tarihi, kültürel ve doğal varlıklar, koruma-kullanma dengesi gözetilerek, bölgesel stratejiler kapsamında önceliklendirilerek faydaya dönüştürülecektir.				
Tedbir 2.1. İlerde doğal, tarihi ve kültürel değerler envanteri hazırlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı,	Çevre ve Orman Bakanlığı, Mahalli İdareler, İlgili STK'lar	2007	Doğal, tarihi ve kültürel zenginliklerin korunması, geliştirilmesi ve ekonomik faydaya dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu envanter standart bir format dahilinde analiz edilecek ve sunduğu fırsatlar ölçülerek öncelik sıralaması yapılacaktır.
Tedbir 2.2. Yerel tarihi, kültürel ve doğal zenginliklerin tanıtımını ve pazarlamasını sağlayan yerel sivil toplum kuruluşları ve mahalli idareler desteklenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Çevre ve Orman Bakanlığı, Mahalli İdareler, İlgili STK'lar	2007	Tanıtımın ve işletmeciliğin uluslararası standartlarda yapılmasını sağlayacak hukuki ve kurumsal düzenlemeler gerçekleştirilecektir. Bununla paralel olarak yereldeki paydaşlara gerekli teknik destek sağlanacaktır.

C. YEREL DÜZEYDE KURUMSAL KAPASİTENİN ARTIRILMASI

1. Mevcut Durum

Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla hazırlanan Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında 5449 sayılı Kanun 08.02.2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kalkınma Ajanslarının kurulup faaliyete geçebilmeleri için ihtiyaç duyulan ikincil mevzuat çalışmaları devam etmekte olup, bu çerçevede, Kalkınma Ajanslarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Kalkınma Ajansları Personel Yönetmeliği ve Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği çıkarılmıştır.

Kalkınma Ajanslarının kuruluş çalışmalarına başlanmış olup, 06 Temmuz 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2006/10550 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Adana İli merkez olmak üzere Adana ve Mersin illerini kapsayan Çukurova ve İzmir İlini kapsayan İzmir Kalkınma Ajansları kurulmuştur.

2006 yılında yürürlüğe giren 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu ile yerelde kurumsal kapasitenin geliştirilmesine destek sağlanmıştır.

AB destekli bölgesel kalkınma programlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla "AB Destekli Bölgesel Kalkınma Programlarının Uygulanması ve İzlenmesi"ne dair 2006/21 sayılı Başbakanlık Genelgesi doğrultusunda merkezi, bölgesel ve yerel düzeylerde bir izleme ağı oluşturulmuştur. Sekiz adet Düzey 2 Bölgesinde uygulanmakta olan üç bölgesel kalkınma programı kapsamında; merkezde DPT tarafından koordine edilen izleme ve değerlendirme faaliyetleri, bölgelerde Program Uygulama Birimleri ve Program Koordinasyon Merkezinde istihdam edilen toplam 46 uzman ve illerde görevlendirilen Valilik personeli tarafından yürütülmektedir. Oluşturulan izleme ağı ile bölgesel ve yerel düzeyde proje hazırlama, izleme ve değerlendirme konularında kurumsal kapasite oluşturulmasına imkan tanınırken, yerel proje uygulamaları da desteklenmektedir.

Doğu Anadolu Kalkınma Programı (Bitlis, Hakkâri, Muş, Van) kapsamında gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerine 1.943 kişi katılmıştır.

On ili kapsayan TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat), TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop) ve TRA1 (Bayburt, Erzurum, Erzincan) Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı kapsamında eğitim faaliyetlerine 1.446 kişi katılmıştır.

Onüç ili kapsayan TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars), TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat), TR52 (Karaman, Konya) ve TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı kapsamında eğitim faaliyetlerine 3.326 kişi katılmıştır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Bölgesel gelişme politikalarının oluşturulmasında ve hayata geçirilmesinde başta kalkınma ajansları ve yerel yönetimler olmak üzere, yerel düzeyde bölgesel gelişmede rolü olan kuruluşların, uzmanlaşma düzeyi, proje hazırlama, uygulama, izleme, değerlendirme ve koordinasyon kapasitesi artırılacak ve beşeri kaynakları geliştirilecektir.

Kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları arasındaki yerel işbirliği ve ortaklıklar desteklenecek; işbirliği ağlarının oluşturulması ve bu ağlar vasıtasıyla iyi uygulama örnekleri başta olmak üzere bilgi alışverişi özendirilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı- Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Kalkınma ajansları başta olmak üzere yerel düzeyde kurumsal yapılar oluşturulacak, mevcut yapıların kapasitesi geliştirilecek, merkezi ve yerel kurumlar arasındaki işbölümü etkinleştirilecektir.				
Tedbir 1.1. Kalkınma ajanslarının kurulmasına devam edilecektir.	DPT	İlgili Bakanlıklar, Mahalli İdareler, Meslek Odaları	2007	Yerelde kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum arasındaki işbirliğinin artırılması ve içsel potansiyelin harekete geçirilmesi suretiyle bölgeler arası gelişmişlik farkının azaltılması ve AB fonlarının etkin kullanımının sağlanması amacıyla pilot iki adet Düzey 2 bölgesinde Kalkınma Ajansları kurulmuştur. 2007 yılında diğer bölgelerimizde de ajansların aşamalı bir biçimde kurulmasına devam edilecektir.
Tedbir 1.2. Merkezde ve bölgelerde programlama, projelendirme ve proje yönetimi için kurumsal kapasite geliştirme çalışmaları yapılacaktır.	DPT	İlgili Bakanlıklar, Mahalli İdareler	2007	Yerelde proje üretim kapasitesinin artırılması ve bu projelerin etkin bir biçimde uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinin yapılabilmesi için öncelikle kurulan pilot Kalkınma Ajanslarından başlamak üzere, merkezde ve bölgede programlama ve proje yönetimi konusunda kapasite geliştirme faaliyetleri yürütülecektir. AB bölgesel gelişme politikalarına uyum ve gerekli uygulama altyapısının hazırlanması da bu kapsamda değerlendirilecektir.

Öncelik 2. Yerel ve merkezi kuruluşlar arasında fiziki planlamayla ilgili görev ve yetkiler belirgin bir şekilde tanımlanacak ve etkin bir denetim mekanizması oluşturulacaktır.	Başbakanlık	DPT, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, İlgili Bakanlıklar, Mahalli İdareler	2007	İmar mevzuatı ve planlama hiyerarşisi ile ilgili mevzuat gözden geçirilerek işlevler, yetkiler ve sorumluluklar uyumlu hale getirilecektir. Söz konusu mevzuatta yetki, sorumluluk ve denetim kargaşası giderilerek plan hiyerarşisinin etkin bir şekilde kurulması, böylece başta kentsel altyapı olmak üzere yatırımların daha hızlı ve verimli şekilde yapılması amaçlanmaktadır.
---	-------------	---	------	--

D. KIRSAL KESİMDE KALKINMANIN SAĞLANMASI

1. Mevcut Durum

Kırsal kalkınmanın hızlandırılması ve AB ile uyumun sağlanması yönünde kırsal kalkınma politika çerçevesi oluşturulması amacıyla Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi hazırlanmış ve 2006 yılında uygulamaya konulmuştur.

Strateji belgesi doğrultusunda, öncelikli tedbir ve faaliyetler ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları düzenleyen Kırsal Kalkınma Planının hazırlık çalışmaları sürdürülmektedir.

2007-2013 döneminde Türkiye'ye kullandırılması öngörülen AB kırsal kalkınma fonlarının yönetimine ilişkin kurumsal çerçeve oluşturma çalışmaları sürdürülmektedir. Bu kapsamda, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun kurulmasına dair yasa çalışmalarına devam edilmektedir.

Ülkemizde kırsal alan tanımlamalarındaki farklılıklar kırsal alana yönelik tutarlı politikaların geliştirilmesini sınırlandırmaktadır. Bu kapsamda, bir taraftan kırsal alan tanımının netleştirilmesi, diğer taraftan kırsal kalkınmaya yönelik politika geliştirme ve proje uygulama, izleme ve değerlendirme süreçleri için tutarlı bir veri tabanının oluşturulması doğrultusundaki çalışmalar sürdürülmektedir.

Kırsal alana götürülen sosyal altyapı hizmetlerinin kalıcılığı ve katılımcı bir yöntemle yaygınlaştırılması ihtiyacı önemini korumaktadır.

Kırsal alanda tarım istihdamı ağırlığını korumakla birlikte, tarım istihdamı oranlarında düşüş yaşanmaktadır. 2004 yılında kırsal kesimdeki tarımsal istihdam 6,7 milyon kişi iken (yüzde 67,5), 2005 yılında 5,8 milyon kişiye (yüzde 61,4) düşmüştür. Kırsal kesimde son bir yılda tarımsal istihdam 900 bin kişi azalmasına rağmen, tarım dışı istihdam (sanayi ve hizmet sektörleri) 440 bin kişilik bir artış göstermiştir.

TABLO: IV. 51- Kırsal Kesimde İstihdam ve İşsizlik Oranları

(Bin kişi)

	2004				2005			
	Türkiye	Yüzde	Kır	Yüzde	Türkiye	Yüzde	Kır	Yüzde
Toplam İstihdam	21 791	100,0	9 948	100,0	22 046	100,0	9 480	100,0
- Tarım	7 400	34,0	6 716	67,5	6 493	29,5	5 820	61,4
- Sanayi	3 987	18,3	783	7,9	4 280	19,4	873	9,2
- Hizmetler	10 404	47,7	2 449	24,6	11 273	51,1	2 787	29,4
İşsiz	2 498	10,3	628	5,9	2 520	10,3	687	6,8
<i>Tarım Dışı İşsizlik</i>		14,3		14,8		13,6		14,8
<i>Genç Nüfusta İşsizlik</i>		19,7		12,6		19,3		14,1

Kaynak: TÜİK

İşsizlik, yoksulluk ve göç başta olmak üzere, sosyo-ekonomik sorunların azaltılması amacıyla, kırsal kesimde yerel kaynaklara dayalı olarak tarım dışı ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi, gelir seviyesinin artırılması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik tedbirlerin uygulamaya konulması gerekmektedir. Kırsal kalkınmaya yönelik mevcut desteklerin de bu çerçevede etkinleştirilmesi önemini korumaktadır.

Ulusal ve uluslararası kaynaklarla müşterek finanse edilen Ordu-Giresun ve Sivas-Erzincan kırsal kalkınma projeleri ile Samsun, Amasya, Çorum, Tokat, Sivas ve Kayseri illerinde yürütülen Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi uygulamalarına devam edilmektedir.

Tarım Reformu Uygulama Projesi'nin (TRUP) kırsal kalkınma alt bileşeni kapsamında 2005-2007 dönemi için 16 pilot ilde başlatılan Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programı uygulamalarına devam edilmektedir. Bu kapsamda, 33,3 milyon YTL hibe desteği verilmek üzere 282 proje belirlenmiştir. Diğer 65 ilde ise 2006-2010 dönemini kapsayan ve ulusal kaynaklarla finanse edilen Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) uygulamaya konulmuştur. Büyük oranda benzer içerik ve uygulama mekanizmasına sahip olan programlar kapsamında faydalanıcıların ekonomik ve fiziki altyapı yatırım projelerine hibe desteği sağlanmaktadır. KKYDP kapsamında 118,1 milyon YTL hibe desteği verilmek üzere 974 proje belirlenmiştir.

2000 Yılı Genel Nüfus Sayımına göre, ülke nüfusunun yüzde 35,1'i köylerde yaşamaktadır. İçişleri Bakanlığı verilerine göre 2006 yılı itibarıyla 36.822 köy (köy, bucak ve belde) ve 47.059 köy başlısı yerleşim yeri bulunmaktadır.

Köy yolu ve köy içmesuyu programlarına ilave olarak, 2006 yılında köy kanalizasyonları ile toprak ve küçük su kaynaklarını geliştirme (tarımsal altyapı) programları da Köy Altyapısını Destekleme Projesi (KÖYDES) kapsamına alınmıştır. 2006 Ekim ayı itibarıyla 12.370 köy yolu (yüzde 56,5), 7.747 köy içmesuyu (yüzde 35,4), 582 tarımsal altyapı (yüzde 2,7) ve 1.182 köy kanalizasyonu (yüzde 5,4) olmak üzere toplam 21.881 projenin gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Kırsal yerleşimlerde sürdürülebilir yaşam koşullarının sağlanması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi bakımından önem taşıyan yol, içmesuyu, kanalizasyon, elektrik, haberleşme ve tarımsal altyapı gibi yatırımlar köyler için önemli oranda tamamlanmıştır.

Yatırımlarda standart yükseltme çalışmalarına olan ihtiyaç nedeniyle kırsal altyapı yatırımları için yüksek ödenek ihtiyacı devam etmektedir. Diğer taraftan, dağınık yerleşme dokusuna ilave olarak kırsal yerleşimlerde devam eden nüfus seyrelmesi, yatırımlarda birim maliyetini giderek artırmaktadır. Bu nedenle, kırsal alanda uygun nüfus ve ekonomik ölçüğe sahip orta büyüklükteki cazibe merkezlerinin belirlenmesi ve güçlendirilmesi amacıyla uygun yerleşim yerlerinin tespiti çalışması başlatılmıştır.

Ülke genelinde yaklaşık olarak 83 bin adet kırsal yerleşmenin dağınıklık ve sayısal çokluğu nedeni ile bu yerleşmelere hizmet götürmedeki sorunlar devam etmektedir. Bu nedenle, belirli nüfusa sahip merkezi nitelikteki kırsal yerleşmeler işlevsel hale getirilerek, hizmetlerin buralara öncelikle götürülmesi çalışmaları önemini korumaktadır.

Kırsal alanda, göçmenlerin, göçebelerin, yerleri kamulaştırılanların iskanı ile milli güvenlik nedeniyle yapılacak iskan çalışmalarını, köylerde fiziksel yerleşimin düzenlenmesine ilişkin uygulamaya esas şartları, alınacak tedbirleri ve iskan edilenlerin hak ve yükümlülüklerini düzenleyen 5543 sayılı İskan Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi ile köylerinden göç etmek zorunda kalan yaklaşık 360.000 kişiden 141.000 kişi köyelerine geri dönmüştür. Diğer taraftan, göç edip ancak köyelerine geri dönmek istemeyen vatandaşların buldukları yerde ekonomik ve sosyal yaşama katılmalarının sağlanması ve sosyal bütünleşmenin gerçekleştirilebilmesi önem ve önceliğini korumaktadır. Ayrıca, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşlanması Hakkında Kanun ile göç etmek zorunda kalan kişilerin maddi kayıplarının telafisi sağlanmaktadır.

Bu kapsamda göçe maruz kalanlara uygulanan politika ve tedbirlerin geliştirilmesi ve seçilen kırsal yerleşim birimlerinde uygulamaya yönelik planların hazırlanmasına yardımcı olmak üzere, söz konusu bölgelerde Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması Projesi çalışmaları tamamlanmıştır.

Kırsal alandaki sosyal ve ekonomik problemlerin bütüncül olarak çözümü amacıyla uygulamaya konulan bölgesel gelişme projeleri çalışmaları sürdürülmektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Kırsal kalkınmada temel amaç, doğal ve kültürel varlıkların korunması esas alınarak yerel potansiyelin ve kaynakların değerlendirilmesi, katma değeri yüksek yeni ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi ve böylece kırsal alanda yaşayan toplumun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınmasıdır.

Kırsal kalkınma politikaları kırsal alanda yaşanan dönüşüm sürecinde ortaya çıkan işsizlik ve göç gibi sosyo-ekonomik olumsuzlukların azaltılması ve gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi öncelikli olmak üzere tarım politikaları ile tamamlayıcı bir şekilde uygulanacaktır. Bu kapsamda, üretici örgütlenmelerinin güçlendirilmesine, toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımına ve tarımsal işletmelerin rekabet güçlerinin artırılmasına öncelik verilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1: Kırsal kalkınma planı hazırlıkları tamamlanarak, planın hayata geçirilmesi için yerel ve merkezi kurumsal yapılar güçlendirilecek, aralarındaki işbölümü etkinleştirilecek, AB ile mali işbirliği çerçevesinde sağlanacak kırsal kalkınma fonlarının kullanımına ilişkin gerekli idari mekanizmalar oluşturulacaktır.				
Tedbir 1.1. Kırsal Kalkınma Planı hazırlanacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	DPT, İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler, İlgili Bakanlıklar	2006-2007	Plan, Kırsal Kalkınma Stratejisi çerçevesinde iç ve dış kaynaklarla finanse edilecek tedbir ve faaliyetlere ilişkin olarak hazırlanacaktır. Ayrıca, AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı kapsamında sağlanacak kırsal kalkınma fonlarının kullanımına ilişkin esaslar düzenlenecek ve gerekli idari yapılar belirlenecektir.
Tedbir 1.2. Kırsal Kalkınma Planının uygulanmasına yönelik gerekli idari yapılar oluşturulacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	DPT, Hazine Müsteşarlığı, ABGS, İlgili Kurum ve Kuruluşlar	2006-2007	Merkezi ve yerel düzeyde, planın hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi konusundaki gerekli idari çerçeve, AB müktesebatı da dikkate alınarak tamamlanacaktır. Merkezi düzeyde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu ile koordinasyonu ve katılımı sağlayacak bakanlıklar arası bir komitenin oluşturulmasına öncelik verilecektir. Ulusal Fon bünyesinde AB fonlarının yönetimine ilişkin kapasite geliştirilecektir.
Öncelik 2: Kırsal kesimde işsizliğin azaltılması ve işgücünün yöresinde istihdamın teşvik edilmesine yönelik olarak, istihdam imkanlarının geliştirilmesi ve gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi kapsamında bilgi ve iletişim teknolojileri de (e-ticaret) kullanılarak alternatif ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi konusundaki özel uygulamalar desteklenecektir.				
Tedbir 2.1. Kırsal yerleşimlerde tarım dışı ekonomik faaliyetler belirlenecek ve bu faaliyetlerin gerektirdiği işgücü niteliklerine uygun mesleki eğitimler yöresinde verilecektir.	İŞKUR	Milli Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, DPT, Valilik, Kaymakamlıklar ve İl Özel İdareleri	2007-2009	Tarımda istihdamın çözülmesi ile önemli miktarda tarım dışına çıkan işgücünün, yöresinde belirlenecek tarım dışı ekonomik faaliyetlerin gerektirdiği nitelikleri kazandırmak üzere mesleki eğitimler verilecektir.

Tedbir 2.2. İyi örnek teşkil edecek pilot yerel kalkınma projeleri tasarlanarak uygulamaya konulacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, DPT, İlgili Diğer Kuruluşlar, Kalkınma Ajansları, Mahalli İdareler, STK'lar	2007-2009	Ulusal plan ve programlar, bölgesel gelişme politikaları ve diğer ilgili sektörel stratejiler ışığında, yöre halkının katkısını temel alan, katılımcı, örnek kırsal kalkınma programları hazırlanacak ve uygulamaya konulacaktır. Tarım ve orman ürünlerinin işlenmesi, tanıtılması ve pazarlanması suretiyle yaratılan katma değer artırılması ile turizm ve el sanatları gibi alternatif istihdam ve gelir imkanları oluşturulacaktır. Yeterli kurumsal kapasiteye ve işbirliğini geliştirme potansiyeline sahip alanlara öncelik verilecektir.
Öncelik 3. Kamu yatırımları ve hizmetlerinin sunumunda, kırsal kesimde tespit edilecek cazibe merkezlerine öncelik verilerek bu yerleşimlerin altyapıları iyileştirilecektir.	DPT	İçişleri Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Valilikler, İlgili Diğer Bakanlık ve Kurumlar	2007-2008	Yerleşim yerlerinin kademeli olarak çalışması ve yürürlükteki belediye kanunları göz önüne alınarak sürdürülebilir kalkınma anlayışından hareketle, kırsal kesimde kalkınmanın hızlandırılması için konumları itibarıyla çevresindeki yerleşim yerlerine hizmet verme ve gelişme potansiyeli olan uygun cazibe merkezleri belirlenecektir.
Öncelik 4. Başta il özel idareleri olmak üzere, mahalli idareler ile bunların kurduğu birliklerin kırsal kalkınma konusundaki etkinliğini artırmak için kapasiteleri güçlendirilecektir.	İçişleri Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar, DPT	2007-2009	Yerelde gerçekleştirilen uygulamaların ulusal politikalara stratejik bir perspektifle uyumunu ve etkinliğini sağlamak ve uygulayıcı kuruluşların faaliyetlerine esas oluşturmak üzere gerekli altyapı oluşturulacaktır.

Öncelik 5. Kamulaştırma ve terör gibi zorunlu nedenlerle yaşadıkları yerlerden ayrılan vatandaşlara, kendi istekleri doğrultusunda, eski ve yeni yerleşim yerlerinde sürdürülebilir yaşam koşullarının oluşturulması için gerekli tedbirler alınacaktır.				
Tedbir 5.1. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi kapsamında gönüllü olarak köyelerine dönmek isteyen ailelerin planlı bir şekilde geri dönüşleri sağlanacaktır.	İçişleri Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, DPT	2007-2009	Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin bazı kesimlerinde ortaya çıkan terör olayları nedeniyle çok sayıda aile yaşadıkları yerleri terk ederek bölge içinde veya dışında kentsel merkezlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Gönüllü olarak geri dönmek isteyen ailelerin sürdürülebilir yaşam koşullarının sağlanması amacıyla Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi sürdürülmektedir.
Tedbir 5.2. Kamulaştırma gibi zorunlu nedenlerle yaşadıkları yerlerden ayrılan vatandaşların yeniden iskanının sağlanmasına ve göçebelerin iskanına yönelik mevcut projelere devam edilecektir.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı, DPT, İl Özel İdareleri, TOKİ	2007-2009	Bir bütün olarak kırsal alanda dağınık yerleşim dokusunun düzenlenmesi, göçebelerin ve yerleri kamulaştırılanların yeniden iskanının sağlanması konularında olmak üzere, kırsal alanda fiziksel yerleşimin düzenlenmesine ilişkin uygulama esasları ve tedbirleri 5543 sayılı İskan Kanunu çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

V. KAMU HİZMETLERİNDE KALİTE VE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI

Ülkenin ekonomik ve sosyal gelişme sürecinin etkin yönetimini sağlamak üzere, kamu yönetiminin yurttaş ve sonuç odaklı, kaliteli, etkili ve etkin hizmet sunabilen; esneklik, saydamlık, katılımcılık, hesap verme sorumluluğu, tutarlılık ve öngörülebilirlik gibi çağdaş kavramları benimsemiş bir anlayışa, yapıya ve işleyişe kavuşturulması ihtiyacı devam etmektedir.

Bu çerçevede, bir yandan kamu kurum ve kuruluşları arasında eşgüdüm ve işbirliği yetersizliğinin yaşanması, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetkileriyle teşkilat yapıları arasında uyum sağlanamaması, kamu personelinin yetkin bir seviyeye ulaştırılması için kamu kurum ve kuruluşlarında etkili bir insan kaynakları planlamasının yapılamaması gibi sorunlar yaşanmakta; diğer yandan adalet, iç güvenlik, afet yönetimi, tapu ve kadastro gibi somut hizmet alanlarında yetersizlikler görülmektedir. Ayrıca, kamu hizmeti uygulamalarını etkinleştirme konusunda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu yönetiminin amaçlarına ulaşmayı kolaylaştıracak bir araç olarak kullanılması da önem arz etmektedir.

A. KURUMLAR ARASI YETKİ VE SORUMLULUKLARIN RASYONELLEŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Son yıllarda devletin kurumsal yapısının iyileştirilmesi yönünde önemli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, Başbakanlığın yüklenmiş olduğu icrai fonksiyonlarından uzaklaştırılarak asli görevine döndürülmesi ve örgütsel yapısının küçültülmesi amacıyla Başbakanlığa bağlı olan ve Başbakanlıkla ilgili bulunan kurum ve kuruluşların sayısı azaltılmıştır. Diğer yandan, Kültür Bakanlığı Turizm Bakanlığı ile Çevre Bakanlığı ise Orman Bakanlığı ile birleştirilmiş, devlet bakanı sayısı azaltılmış, böylece 36 olan bakanlık sayısı 23'e indirilmiştir. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Konut Müsteşarlığı kapatılmıştır. Bunun yanı sıra, çağdaş standartlarda sosyal güvenlik sistemini yürütmek ve sosyal güvenlik alanında kamu idareleri arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak üzere Sosyal Güvenlik Kurumu kurulmuştur.

Ancak, başta afet yönetimi olmak üzere bazı sektörel ve tematik alanlarda kamu kurum ve kuruluşları arasında görev ve yetki karmaşasına rastlanılmakta; bağımsız düzenleyici kurumlar kurulurken, bu kurumların yapacakları görevleri daha önce yerine getiren bakanlıkların ilgili birim ve görevlerinde gerekli değişiklikler yapılamamakta; birden fazla kurum ve kuruluşun faaliyet gösterdiği sektörlerde koordinasyon sorunu giderilememektedir.

Merkezi idare ile yerel yönetimler arasında görev, yetki, kaynak paylaşımı ve hizmet ilişkilerinin esaslarına yönelik yasal düzenlemeler çerçevesinde ülke düzeyinde belirli hizmet seviyesine ulaşmak için merkezi idarece gerekli standartların belirlenmesi ve bunlara uyumun sağlanmasına ilişkin denetim ihtiyacı devam etmektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Kamu kurum ve kuruluşlarının asli görevlerini yerine getirebilmeleri için görev ve yetkileriyle teşkilat yapıları arasında uyum sağlanması, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında getirilen ilkeler dikkate alınarak merkezi yönetimden mahalli idarelere yetki ve görev aktarılması, yerel yönetimlerin sundukları hizmetler için ülke çapında asgari hizmet standartlarının belirlenmesi ve bunlara uyumun denetlenmesi temel amaçtır.

Mahalli idareler; idarenin bütünlüğü ilkesi ve devletin üniter yapısına uygun olarak, merkezi idarenin belirleyeceği ilke ve standartlar çerçevesinde mahalli ve müşterek nitelikli ihtiyaçların etkin, verimli ve zamanında karşılanması konusunda kendi kararlarını alan, kaynaklarını oluşturan, projelerini uygulayan şeffaf idari birimler olarak yapılandırılacaktır.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Kamu hizmetlerinin daha etkin ve etkili sunulmasını sağlamak amacıyla kamu kurum ve kuruluşları arasında mevcut olan görev ve yetki karmaşası ile belirsizlikler giderilecek, tüm kurum ve kuruluşların asli görevlerini yerine getirecekleri bir kurumsal yapıya kavuşturulması sağlanacaktır.	Başbakanlık	Kamu kurum ve kuruluşları	2007-2009	Devlet Planlama Teşkilatınca hazırlanan Devlette Genel Kurumsal Yapının Gözden Geçirilmesi Raporundan da faydalanılarak kamu kurum ve kuruluşları arasında saptanmış olan yetki ve görev mükerrerliklerini giderici yasal düzenlemeler yapılacak ve kamu kurum ve kuruluşlarının asli görevlerini yerine getirebilmeleri için görev ve yetkileriyle kurumsal yapılarını uyumlu hale getirmek amacıyla teşkilat kanunları gözden geçirilecektir.
Öncelik 2. Yerel yönetimlerin sundukları hizmetler için ülke çapında asgari hizmet standartları belirlenecek; standartlara uygunluk denetimi merkezi idare tarafından yapılacaktır.	İçişleri Bakanlığı	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Meslek Odaları	2007-2009	Ülke genelinde belirli bir kalite ve standartta hizmet sağlanabilmesi için asgari hizmet standartları ve kriterleri ilgili bakanlıklarca belirlenecek; yerel yönetimlerce yerine getirilen hizmetlerde belirlenen bu asgari standartlara uygunluk merkezi idare tarafından denetlenecektir.
Öncelik 3. Genel İdari Usul Kanunu Tasarısı üzerindeki çalışmalar sonuçlandırılacaktır.	Adalet Bakanlığı		2006-2007	İdari işlem ve kararların tabi oldukları şekil ve usul kurallarının gösterilmesi ve idarenin karar alma sürecinin belirlenmesine yönelik kanun tasarısının hazırlık çalışmaları iş ortamının iyileştirilmesi amacıyla da hizmet edecek şekilde sonuçlandırılacaktır.

B. POLİTİKA OLUŞTURMA VE UYGULAMA KAPASİTESİNİN ARTIRILMASI

1. Mevcut Durum

Kamu kaynaklarının öncelikli kamu hizmetlerine tahsisini, bu kaynakların etkin, etkili ve ekonomik bir şekilde kullanılmasını ve kamu idarelerine bütçeleme sürecinde daha fazla yetki verilmesini kapsayan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çıkarılmıştır. Son yıllarda gerçekleştirilen yerel yönetimlere ilişkin yasal düzenlemelerle, 5018 sayılı Kanun ile getirilen esaslara uyum sağlanmıştır.

Stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme uygulamasına yardımcı olacak kılavuzlar hazırlanmıştır. Seçilmiş kamu kuruluşlarında stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme pilot çalışmaları 2004 yılında başlatılmış olup, sekiz kamu kuruluşunda yürütülen stratejik planlama çalışmaları altı kuruluşta tamamlanmıştır. Pilot

uygulamalardan elde edilen bilgi ve tecrübeler doğrultusunda Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu güncellenmiştir.

Stratejik planlama uygulamasının kamu idarelerine aşamalı bir geçiş programı dahilinde yaygınlaştırılması benimsenmiştir. Söz konusu geçiş programının veriye ve bilgiye dayanan bir temelde oluşturulmasına yönelik olarak kamu kuruluşlarında yönetim süreçleri, yönetim kalitesi ve kurumsal kapasiteyi tespit etmek üzere Stratejik Yönetim Araştırması yapılmıştır.

Kamu idarelerinde stratejik yönetim anlayışının hayata geçirilmesine yönelik örgütlenmenin oluşturulması amacıyla strateji geliştirme birimleri kurulmuştur. İkincil mevzuat düzenlemeleri kapsamında Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikte, stratejik planlama yükümlülüğünün 31.01.2009 tarihine kadar tüm kamu idarelerine yaygınlaştırılmasını öngören aşamalı bir geçiş programı oluşturulmuştur.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Kamu kurum ve kuruluşlarında stratejik yönetime geçiş değişim yönetimi yaklaşımıyla uygulanacaktır.

Politika oluşturma sürecinin rasyonelleştirilmesini ve politikaların veriye ve bilgiye dayandırılmasını sağlamak amacıyla nitel ve nicel veri yönetimi geliştirilecektir. Gerek politika oluşturma gerekse maliyetlendirme süreçlerinde sayısal, kurumsal ve analitik yöntemlerden yararlanılacaktır.

Kamu idarelerinin uygulayacakları politikaların maliyeti, etkilediği kesimler ve fırsat maliyeti göz önüne alınarak, bütçenin, uygulanacak politikaların maliyetini ve kamu idarelerinin performansını gösterecek bir yapıya kavuşturulması sağlanacaktır. Kamu idarelerinde performans kültürünün oluşturulması çerçevesinde ölçme, izleme ve değerlendirme süreçleri geliştirilecektir.

Kamu idarelerinde mevcut idari ve beşeri kapasite, nitelik ve nicelik olarak stratejik yönetim anlayışı doğrultusunda geliştirilecek, yönetim kültürünün yeni yapıya uyarlanmasına dönük programlar düzenlenecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Kamu mali yönetimi reformu çerçevesinde yürütülen kuruluş düzeyinde stratejik planlama ve performansa dayalı bütçeleme çalışmaları programlı bir şekilde yaygınlaştırılacaktır.				
Tedbir 1.1. Performans esaslı bütçeleme için ikincil mevzuat çıkarılacak ve kılavuz çalışmaları tamamlanacaktır.	Maliye Bakanlığı	Sayıştay, İçişleri Bakanlığı, DPT	2007	5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gereğince kamu idareleri bütçelerini stratejik planlara dayandıracak ve performans esaslı olarak hazırlayacaklardır. Performans esaslı bütçelemeye ilişkin yönetmeliğin ve kılavuzun hazırlanmasına yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.

Tedbir 1.2. Kamu idareleri stratejik planlama çalışmalarını Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte yer alan geçiş takvimi dahilinde sürdüreceklendir.	DPT	Kamu Kurum ve Kuruluşları	2007-2009	Stratejik planlamanın etkili biçimde hayata geçirilebilmesi amacıyla tedrici bir uygulama stratejisi benimsenmiştir ve stratejik planlama yükümlülüğünün kamu idarelerine 31.01.2009 tarihine kadar yaygınlaştırılmasını öngören aşamalı bir geçiş programı oluşturulmuştur. Bu çerçevede 2007 yılında 31, 2008 yılında 60 ve 2009 yılında 40 kuruluşun stratejik planlarını tamamlaması gerekmektedir. Diğer kamu idarelerinin ise stratejik planlama sürecinin gerektirdiği hazırlık ve tasarım aşamasına dönük iş ve işlemleri yürütmeleri gerekmektedir.
Tedbir 1.3. Kamu idarelerinde stratejik planlamaya ilişkin beşeri ve kurumsal kapasite geliştirilecektir.	DPT	Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	2007-2009	Kamu mali yönetiminde yenilikçi bir araç olarak benimsenen stratejik planlamanın etkili biçimde uygulanabilmesi amacıyla, teorik ve pratik bilgi birikimi artırılabilecektir. Bu amaçla, kamu idareleri, üniversite ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirlikleri özendirilecek, eğitim, araştırma ve yayım faaliyetleri gerçekleştirilecek, kamu kesiminde merkezi kuruluşlar arasında bu çerçevede koordinasyon sağlanacaktır.

C. KAMU KESİMİNDE İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Kamu kesiminde insan kaynaklarının geliştirilmesi alanında yetersizlikler görülmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarında etkili bir insan kaynakları planlamasının yapılamaması, görevde yükselme konusunun mevzuatta açık ve yeterli bir şekilde tanımlanmamış olması, kamu personelinin kurum ve kuruluşlar arasında dengesiz dağılımı, personel ve ücret yetersizliği sorunları göze çarpmaktadır. Kamu görevlilerinin, bilgi iletişim teknolojilerinin getirdiği fırsat ve olanakları değerlendirebilmeleri, politika ve proje oluşturma kapasitelerinin güçlendirilmesi, ekip çalışmasına yatkın, inisiyatif kullanabilmelerine olanak veren çok yönlü ve esnek bilgi ve becerilerle donatılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Söz konusu sorunlara çözüm getirmek amacıyla, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun yerini almak üzere yeni bir kanun çıkarılması yönünde yapılan çalışmalar sürdürülmektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Kamu kurum ve kuruluşlarında etkili bir insan kaynakları planlamasının yapılması, hizmet gereklerine uygun sayı ve nitelikte personel istihdamı, kamu personel rejimi reformunun gerçekleştirilmesi ve norm kadro uygulamasının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Kamu personelinin kurum ve kuruluşlar arasında nitelik ve nicelik açılarından dengeli dağılımını sağlamak ve personelin yetkinliğini artırmak amaçlarıyla gerekli önlemler alınacaktır.				
Tedbir 1.1. Kamu personel rejimi reformuna ilişkin kanun tasarısı üzerindeki çalışmalar sonuçlandırılacaktır.	Devlet Personel Başkanlığı	Maliye Bakanlığı, TODAİE	2006-2007	Kamu personel rejiminde görülen aksaklık ve eksikliklerin giderilmesi, kamu hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yerine getirilmesi amacıyla kamu personel rejimini köklü biçimde yeniden düzenlemeyi öngören Tasarı Taslağı çalışmaları tamamlanacaktır.
Tedbir 1.2. Kadro rejiminin yeniden yapılandırılan kamu personel rejimine uyumlaştırılması sağlanacaktır.	Devlet Personel Başkanlığı	Maliye Bakanlığı	2006-2008	Kamu personel rejiminin yeniden yapılandırılmasını takiben yeni tesis edilen statüye, kadro rejimi mevzuatı ve kadro ve pozisyonların uyumlaştırılması çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 1.3. Kamu kurum ve kuruluşlarının norm kadro çalışmalarının tamamlanması ve uygulamaların takibi temin edilecektir.	Devlet Personel Başkanlığı	Maliye Bakanlığı	2006-2008	2000/1658 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Yapılacak Norm Kadro Çalışmalarında Uygulacak Usul ve Esaslara İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı ve değişiklikleri ile 2001/39 sayılı Başbakanlık Genelgesi çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşlarının norm kadro çalışmaları tamamlanacak ve uygulamanın takibi sağlanacaktır.
Tedbir 1.4. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarında etkili bir insan kaynakları planlaması yapılacaktır.	Devlet Personel Başkanlığı	Kamu Kurum ve Kuruluşları	2007-2009	Kamu kurum ve kuruluşlarında tüm çalışanların yetkin bir seviyeye ulaştırılması ve değişen koşullara uyum sağlaması için etkili insan kaynakları planlaması yapılacaktır. Bu kapsamda hazırlanacak programlar ile çalışanlar sürekli bir şekilde eğitim, öğretim ve geliştirme süreçlerinden geçirilerek, işlerini verimli bir şekilde yürütecek gerekli bilgi ve beceriye kavuşturulacaktır.

D. e-DEVLET UYGULAMALARININ YAYGINLAŞTIRILMASI VE ETKİNLEŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında benimsenen e-devlet yaklaşımı; kullanıcıların elektronik ortamda sunulacak kamu hizmetlerine farklı platformlardan, güvenilir şekilde ve tek noktadan erişebilecekleri, vatandaş ve iş dünyasının ihtiyaçlarına odaklanmış, birlikte işler ve bütünlük hizmetlerin sunulacağı, katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir bir devlet yapısının oluşturulmasıdır.

Bu yaklaşım çerçevesinde; 2006 yılı içerisinde uygulanmaya başlanan Bilgi Toplumu Stratejisi kapsamında e-devlet hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik olarak Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü ve Kamu Yönetiminin Modernizasyonu başlıklı stratejik önceliklere yer verilmiş, bunlara ilişkin 2010 yılı hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için yapılması gereken faaliyetler tanımlanmıştır.

Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS), Kimlik Paylaşım Sistemi, Vergi Daireleri Otomasyonu (VEDOP I-II), Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), Gümrük İdaresinin Modernizasyonu (GİMOP), Polis Bilgi Ağı (POLNET), Saymanlık Otomasyon Sistemi (Say2000i), SSK e-Bildirge ve Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi yaygın olarak hizmet veren başlıca e-devlet uygulamalarıdır. Bunların dışında; adres bilgi sistemi, tapu ve kadastro bilgi sistemi (TAKBİS) ve tüzel kişiler için tekil numara uygulamasına ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca, TÜRKİSAT A.Ş. tarafından yürütülen e-devlet ana kapısı alt yapısının kurulmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. e-Devlet Ana Kapısının 2007 yılı başında hayata geçirilmesi öngörülmektedir.

AB'nin elektronik ortamda sunumunu öngördüğü 20 temel kamu hizmetinin 12'si Türkiye'de elektronik kanallardan çeşitli seviyelerde sunulmaktadır. 2005 yılı itibarıyla, Türkiye'nin 20 temel kamu hizmeti sunum seviyesi yüzde 53 iken, AB-25 ortalaması yüzde 65'tir. AB üyesi 25 ülkede internet üzerinden e-devlet hizmetlerine erişim sağlayanların toplam nüfusa oranı yüzde 23 iken, TÜİK'in 2005 yılı istatistiklerine göre Türkiye'de bu oran yaklaşık yüzde 6'dır.

Münferit kurumsal yaklaşımlar yerine, e-devlet hizmetlerinin bütünlük bir yapıda sunulması, kamu elektronik hizmet sunumunda mükerrerliklerin ve kaynak israfının önlenmesi, kurum içi ve kurumlar arasında bilgi ve belge paylaşımında birlikte çalışmaktan kaynaklanan sorunların giderilmesine yönelik çalışmalar çeşitli kademelerde sürdürülmektedir. e-Devlet Ana Kapısının hayata geçirilmesi bu sorunları önemli ölçüde azaltacaktır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Etkin kamu yönetiminin önemli bir aracı olan e-devlet yapısının, gerekli teknik, idari ve yasal düzenlemelerle birlikte oluşturulması temel amaçtır. Bu kapsamda, e-devlet uygulamaları bütüncül bir yaklaşımla ele alınacak, kamuya ait BİT yatırım projeleri, kurumlar arası koordinasyon ve güvenli elektronik ortamlarda bilgi paylaşımını esas alan bir anlayışla yürütülecektir.

Kamu hizmetlerinin çevrimiçi sunumunda; vatandaş ve iş dünyasının yaşam ve iş süreçleri temel alınacak, bu çerçevede kamu iş süreçleri iyileştirilecektir. e-Devlet uygulamalarında tekrarların giderilmesi ve birlikte çalışabilirliğin sağlanması yönünde standartlar belirlenecek, tek kapıdan, kesintisiz, güvenli ve çoklu ortamlardan erişilebilir nitelikte, entegre hizmet sunumu sağlanacak ve yaygınlaştırılacaktır. e-Devlete geçiş sürecinde, hizmet verimliliğinin artırılması esas olacak, ayrıca hızlı kazanım sağlayan kamu uygulamalarına öncelik verilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı – Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Bilgi Toplumu Stratejisinde belirlenen stratejik öncelikler çerçevesinde etkin ve güvenilir bir e-devlet yapısı oluşturulacaktır.				
Tedbir 1.1 e-Devlet Ana Kapısı hayata geçirilecek ve geliştirilecektir.	TÜRKSAT A.Ş.	Ulaştırma Bakanlığı DPT Kamu Kurum ve Kuruluşları	2007-Devamlı	Elektronik kamu hizmetlerine farklı platformlardan ve tek noktadan ulaşılabilecek e-Devlet Ana Kapısı oluşturulacak ve buradan sunulan hizmetler çeşitlendirilecek ve kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
Tedbir 1.2. Kamu Güvenli Ağı oluşturulacaktır.	TÜRKSAT A.Ş.	Ulaştırma Bakanlığı DPT Kamu Kurum ve Kuruluşları	2007-2009	Kamu kurumlarının farklı geniş alan ağ altyapısı yatırımları yerine kamunun bu yöndeki ihtiyaçları ve İnternet çıkışları için ortak bir güvenli iletişim altyapısı kurulacak, e-devlet mimarisinin omurgası oluşturulacaktır.
Tedbir 1.3. Adres Kayıt Sistemi oluşturulacaktır.	İçişleri Bakanlığı	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Yüksek Seçim Kurulu TÜİK TOBB Yerel Yönetimler	2007	Ülke çapında vatandaş, işletme ve diğer adres bilgilerinin AB standartlarına uygun şekilde tek noktada tutulması sağlanacaktır. Adres bilgilerinin, ilgili kurumlar arasında belirlenmiş ilkeler çerçevesinde paylaşımı sağlanacak, farklı kurumların adres toplama çalışmaları birleştirilecektir. İkametgah belgelerinin kurumlar arasında çevrimiçi paylaşılabilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 1.4. Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi yaygınlaştırılacaktır.	Tapu ve Kadastro Gn. Md.	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Gelir İdaresi Bşk. Belediyeler İlgili Kurum ve Kuruluşlar	2007-2009	TAKBİS'in yaygınlaştırılması; oluşturulan veri tabanının Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, belediyeler ve noterler gibi ihtiyaç duyan kurum ve kuruluşlarla paylaşımı gerçekleştirilecektir. Tapu kadastro kayıtlarının MERNİS kayıtları ile entegrasyonu sağlanacak, vatandaşların kendi mülkiyetlerindeki gayri menkullere ilişkin çeşitli sorguları çevrimiçi yapabilmeleri sağlanacaktır.
Tedbir 1.5. Kamu görevlilerine yeni kamu yönetimi anlayışı ve e-devlet konusunda eğitim verilecektir.	Başbakanlık	İçişleri Bakanlığı DPT DPB Üniversiteler Kamu Kurum ve Kuruluşları	2007- Devamlı	Kamu görevlilerinin yeni kamu yönetimi anlayışı ve e-devlet hakkında bilgilendirilmeleri amacıyla eğitim programı başlatılacak ve sürekliliği sağlanacaktır.
Tedbir 1.6. Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı'nda yer alan öncelik ve eylemler hayata geçirilecektir.	DPT	Kamu Kurum ve Kuruluşları	2007- Devamlı	Eylem Planında 2006-2010 yılları arasında uygulanacak tedbirler ve e-Dönüşüm Projeleri takvimlendirilmiş olarak yer almaktadır. Söz konusu dönemde uygulanacak Yatırım Programlarında Eylem Planında yer alan projelere öncelik verilecektir.

E. ADALET SİSTEMİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

5536 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, hakim ve savcılar ile yüksek yargı organlarının mensuplarına özgü yeni bir ücret sistemi kurulmuş ve hakim ve savcılarının maaşlarında iyileştirmeler yapılmıştır.

5530 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, barış zamanında sivil kişilerin askeri mahkemeler tarafından yargılanması daraltılmış, askeri ceza yargılama usulü Ceza Muhakemesi Kanunu ile büyük ölçüde uyumlaştırılmış ve askeri mahkemelerce verilen ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı genel nitelikli bir kanun olan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna tabi kılınmıştır.

Türkiye’de Eylül 2006 tarihi itibarıyla hakim ve cumhuriyet savcısı sayısı 9.048, diğer yargı personeli sayısı ise 27.596’dır. Özellikle hakim sayısı olmak üzere bu sayılar genel olarak AB üyesi ülkelerdeki ortalamanın altında kalmaktadır. Bölge adliye mahkemelerinin (istinaf) 1.06.2007 tarihine kadar kurulacak olması ve Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu gibi ana kanunların yürürlüğe girmesi sebebiyle hakim, cumhuriyet savcısı ve diğer adalet personeli ihtiyacının daha da artacağı açıktır.

Ceza infaz kurumları ile tutukvekerinin sayısında ve kapasitesinde yetersizlikler bulunmaktadır. Eylül 2006 itibarıyla ceza infaz kurumları ve tutukvekerleri toplamı 436 olup, toplam kapasite 73.681 kişidir. Ceza ve tutukvekerlerinde Eylül 2005 tarihinde 54.842 hükümlü ve tutuklu bulunurken, bu sayı Eylül 2006’da 66.917’ye yükselmiştir.

Bu gelişmelere rağmen, yargılama sürecinin yavaş işlemesi, adil yargılama ilkesine tam olarak uyulamaması, hukuk kurallarının oluşturulmasında çağdaş gelişmelerin yeterince takip edilememesi, hukuk eğitiminde istenilen standarda ulaşılamaması, yargının insan kaynaklarına ilişkin nicelik ve nitelik sorunları ile fiziki ve teknik altyapı eksikliklerinin giderilememiş olması, yargının etkili ve hakkaniyete uygun işlemlerini önemli ölçüde aksatmaktadır.

TABLO: IV. 52- Her 100.000 Kişiye Düşen Hakim ve Savcı Sayısı ile Mahkemelere Açılan Ceza Davası Sayısı (2004 Verileri)

Ülkeler	Hakim Sayısı	Savcı Sayısı	Mahkemelere Açılan Ceza Davası Sayısı
Almanya	25	6	1.104
Fransa	10	3	1.549
Hollanda	12	4	-
İspanya	10	4	12.074
Portekiz	17	12	1.105
İtalya	10	4	2.452
Türkiye	8	4	2.500

Kaynak: Avrupa Etkin Yargı Komisyonu (CEPEJ) 2004-2006 Avrupa Yargı Sistemlerinin Değerlendirmesi Raporu

2. Temel Amaç ve Hedefler

Yargılamanın işleyişinde ve temel unsurlarında hizmet kalitesini artırıcı çabalar sürdürülecek; hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti gerekleri çerçevesinde yargılama sürecinin hızlı, adil, güvenli ve isabetli şekilde işlemesini sağlayacak hukuksal ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır. Bu çerçevede; yargının iş yükünü azaltmak amacıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi, hakim, savcı ve diğer yardımcı adalet personeli sayısının artırılması, adli hizmet birimlerinin teknik ve fiziki

altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve adli hizmetlerin elektronik ortama taşınmasının sağlanması temel amaçtır.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Adalet hizmetlerinin daha adil, hızlı, güvenli ve isabetli şekilde sunulması sağlanacaktır.				
Tedbir 1.1. Yargının iş yükünü azaltmak amacıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri geliştirilecektir.	Adalet Bakanlığı		2007	Uyuşmazlıkların hızlı, basit, az giderle ve etkin bir biçimde çözülmesini sağlamak ve bunun sonucu olarak yargı organlarının iş yükünü azaltmak amacıyla özellikle hukuki uyuşmazlıklarda alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının etkin bir şekilde yer almasını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılacaktır.
Tedbir 1.2. Hakim, savcı ve diğer yardımcı adalet personeli sayısı artırılabilecektir.	Adalet Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, Devlet Personel Başkanlığı	2007-2009	İş analizlerine dayalı olarak belirlenecek norm kadro esaslı çerçevesinde hakim, cumhuriyet savcısı ve diğer yargı personeli açığı giderilecektir.
Tedbir 1.3. Adli hizmet birimlerinin teknik ve fiziki altyapı eksiklikleri giderilecektir.	Adalet Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, DPT	2007-2009	Adli hizmet birimlerinin teknik ve fiziki altyapı eksikliklerini gidermeye yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.

F. GÜVENLİK HİZMETLERİNİN ETKİNLEŞTİRİLMESİ

1. Mevcut Durum

Terör olaylarındaki tırmanış eğilimi, asayişle ilgili suçlardaki artış ve çeşitlilik, organize ve çıkar amaçlı örgütsel faaliyetlerdeki uluslararası genişleme nedeniyle ortaya çıkan ulusal ve uluslararası güvenlik sorunu dünya genelinde önemini korumaya devam etmiştir.

Suç ve suçlularla mücadelede ülkeler düzeyinde yürütülen faaliyetlerin yetersiz kalması, güvenlikle ilgili uluslararası temelde işbirliğinin tesisi için gerekli tedbirlerin uygulamaya konulması ihtiyacını artırmıştır.

Günümüzde çağdaş ve demokratik toplumlarda, suç ve suçlularla mücadele eden kolluk kuvvetlerinden, özgürlük ve güvenlik ikilemi arasındaki hassas dengeyi gözetken, birey memnuniyeti odaklı ve toplum destekli bir hizmet sunumu beklenmektedir. Bu amaca yönelik olarak, İçişleri Bakanlığına bağlı kolluk kuvveti olarak hizmet veren Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının kurumsal temelde yeniden yapılandırılmaları ve teknolojik altyapılarının desteklenmesi çalışmalarına devam edilmiştir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Bireyin, kurumların ve mülkiyetin güvenliğini gözeten bir asayiş hizmeti sunumunun yanında iç güvenlik hizmetinin; mali suçlar, yasa dışı göç ve iltica hareketleri, insan ticareti, uyuşturucu kullanımı ve kaçakçılığı, organize suçlar ve terörizmle mücadele eksenlerinde odaklanmasına ağırlık verilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Güvenlik hizmetinin sunumunda, suçun oluşmadan önlenmesi ve delilden sanığa ulaşılması yaklaşımı benimsenecek, toplum destekli ve birey odaklı bir asayiş hizmeti sağlanacaktır.				
Tedbir 1.1. Genel asayişin tesisi ve istihbarat çalışmalarına ağırlık verilecek ve ilgili kurumların teknolojik altyapısı güçlendirilecektir.	Emniyet Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, MİT Müsteşarlığı	2006-2008	Özgürlük ve güvenlik dengesini gözeterek, toplum destekli, birey odaklı, suçu kaynağında önlemeye yönelik yaklaşımı benimsemiş ve ilgili birimler arası koordinasyon ve işbirliğini sağlamış bir hizmet sunumu için hukuki ve kurumsal altyapı oluşturulacaktır.
Tedbir1.2. Kriminoloji laboratuvarlarının ülke genelinde yaygınlaştırılması ve teknolojik ihtiyaçlarının öncelikle karşılanması sağlanacaktır.	Emniyet Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı	2006-2008	Delilden sanığa ulaşılmasını temin etmek amacıyla ilgili kurumların kriminal altyapı ihtiyaçları öncelikle karşılanacaktır.
Öncelik 2. Organize ve mali suçlar, terörizm ve terörizmin finansmanı ile etkin bir şekilde mücadele edilecektir.				
Tedbir 2.1. İlgili kurumların bu amaca yönelik olarak yeniden yapılandırılması ve teknolojik altyapı ve yetişmiş personel ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verilecektir.	Emniyet Genel Müdürlüğü	Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, MASAK Bşk.	2006-2008	Terörizm, organize ve çıkar amaçlı örgütlü suçlar ve karaparanın aklanmasına yönelik suçlarla mücadelede en son teknolojiyi kullanabilen ve mobilitesi yüksek bir kolluk gücüne ulaşılmasını sağlayacak altyapı oluşturulacaktır.
Öncelik 3. Yasa dışı göç ve iltica hareketleri, insan ticareti, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve kullanımıyla etkin bir şekilde mücadele edilecektir.				
Tedbir 3.1. Hukuki ve kurumsal altyapının oluşturulması çalışmalarına devam edilecektir.	Emniyet Genel Müdürlüğü	Dışişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Gümrük Müst.,	2007-2009	Mülteci ve göçmenlerin idaresi konusunda yeni bir kurumsal yapının oluşturulması ve sınırlarda mülteci kabul ve göçmen barınma yerlerinin kurulması çalışmalarına devam edilecek, sınır idaresinin yeniden yapılandırılması çalışmaları sürdürülecektir.

Tedbir 3.2. Türkiye Ulusal Uyuşturucu Stratejisi ve Eylem Planının bütün detaylarıyla uygulanması sağlanacaktır.	Emniyet Genel Müdürlüğü	Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Gümrük Müst.	2007-2009	Uyuşturucuyla mücadelede, Türkiye Ulusal Temas Noktasının ulusal ve uluslararası düzeyde kapasitesi artırılacak ve bu merkezin AB standartlarında hizmet vermesi sağlanacaktır.
--	-------------------------	--	-----------	---

G. DOĞAL AFETLER

1. Mevcut Durum

Afet yönetimi temelde, afet öncesinde zarar azaltma ve hazırlık, afet sonrasında ise müdahale ve yeniden inşa/iyileştirme aşamalarını kapsamaktadır. Ancak, Türkiye’de afetler konusundaki çalışmalar acil durum müdahale ve yeniden inşa faaliyetlerine yoğunlaşmış olup, zarar azaltma ve hazırlık çalışmalarına yeterince önem verilmemiştir.

Afet öncesi ve sonrası aşamalarını kapsayan çok sayıda kurumsal, idari, yasal ve uygulama sorunları bulunmakta, bu alanda faaliyet gösteren kurumların görev ve yetkilerinin çatışan boyutlarının ayıklanarak, afet yönetimi sisteminin bütüncül bir yapıya kavuşturulması ihtiyacı devam etmektedir.

Güvenli yaşam mekanları oluşturmaya yönelik yapı denetimi ve zorunlu deprem sigortası gibi uygulamalar başlatılmış olmakla birlikte, özellikle risk yönetimi ve imar sisteminin iyileştirilmesi konularında yeterli düzeyde gelişme sağlanamamıştır. 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname Aralık 1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Başlangıçta 2,5 milyon civarında olan poliçe sayısında zaman içerisinde düşüşler yaşanmıştır. Bu düşüşün sebeplerinden bazıları; kamu kurum ve kuruluşlarına ait binalar, köy yerleşim alanlarında yapılan binalar ile tamamı ticari ve sınai amaçlar için kullanılan binaların kapsam dışı bırakılması, sigorta yaptırmayanlara yönelik yaptırımların yetersiz olması ve muhtelif zamanlarda meydana gelen depremler sonrasında çıkarılan özel kanunlarla kamunun afet konutu yapımını tekrar üstlenmesidir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Afet yönetimi, merkezi ve yerel düzeyde yeterli, etkin ve bütüncül kurumsal, idari ve yasal bir yapıya kavuşturulacaktır.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler Tablosu

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Afet yönetimi ile ilgili kurumların çakışan yetki ve sorumlulukları giderilecek, mevcut yasa ve yönetmelikler gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılacaktır.	Başbakanlık	İçişleri Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, DPT, Yerel Yönetimler, İlgili Diğer Kamu Kuruluşları	2007-2008	Afet yönetiminin zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve yeniden inşa/iyileştirme aşamalarını kapsayan bütüncül bir sisteme kavuşturulması amacıyla işbirliği ve koordinasyon içerisinde kurumsal ve idari yapı geliştirilecektir.

Öncelik 2. Güvenli kentlerin yaratılabilmesi amacıyla zarar azaltma ve risk yönetimi konuları açısından imar ve yapı mevzuatı yeniden düzenlenecektir				
Tedbir 2.1. Şehir planlaması ve bina inşasında afet güvenliği, zarar azaltma ve risk yönetimi ile ilgili standart ve yöntemler geliştirilecek, imar ve yapılaşma sürecinin denetimi sağlanacak, sorumluluk ve cezalar açık ve kesin bir hale getirilecektir.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı, Yerel Yönetimler	2007-2008	Şehir planlaması ve yapılaşmada afet güvenliği ile ilgili zarar azaltma ve risk yönetimini ilgilendiren standart ve yöntemlerin İmar Kanunu ve yönetmeliklerine dahil edilmesi, imar ve yapılaşma sürecinin denetiminin sağlanması ve sorumluluk ve cezaların açık ve kesin bir hale getirilmesi gerekmektedir.
Tedbir 2.2. Zorunlu deprem sigortası bütün ülke, afet türleri ve yapılar kapsanacak şekilde geliştirilecektir.	Hazine Müsteşarlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, İlgili Diğer Kamu Kuruluşları	2007-2008	

BEŞİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

I. AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM SÜRECİ

17 Aralık 2004 tarihli Avrupa Birliği Zirvesinde alınan karar doğrultusunda, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında katılım müzakereleri 3 Ekim 2005 tarihinde başlamıştır.

Müzakerelerin ilk ayağını oluşturan ve müktesebat fasılları itibarıyla yürütülen tarama süreci, 20 Ekim 2005 tarihinde başlamış olup, 13 Ekim 2006 tarihi itibarıyla tamamlanmıştır. Esas itibarıyla teknik nitelik taşıyan tarama çalışmaları, ilgili bakanlık ve kamu kurum ve kuruluşlarının aktif katılımıyla yürütülmüştür. Bilim ve Araştırma faslı fiili müzakereye açılmış ve geçici olarak kapatılmıştır. Eğitim ve Kültür faslında ise ülkemizin müzakere pozisyon belgesi Konsey Dönem Başkanlığına iletilmiş, ancak, AB tarafı henüz ortak müzakere pozisyonunu oluşturamamıştır.

Başmüzakereci olarak görevlendirilen Devlet Bakanının başkanlığında, Başbakanlık, Dışişleri Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği ve Brüksel'deki Avrupa Birliği Nezdinde Daimi Temsilciliğimiz yetkililerinden oluşan İzleme ve Yönlendirme Komitesi (İYK) tarama toplantıları için ülkemizdeki çalışmaları koordine etmiş ve yönlendirmiştir.

Haziran 2006'da, taraması tamamlanan fasıllarda müktesebata uyum bakımından önem taşıyan hususlar tespit edilerek, 2006 ve 2007 sonu itibarıyla gerçekleştirilmesi öngörülen hukuki düzenlemeler Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Programı kapsamında ortaya konmuştur.

Kopenhag siyasi kriterlerine uyum kapsamında reform çalışmalarına devam edilmiştir. Bu çerçevede, İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 Nolu Protokolün onaylanmasına ve BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararları kabul edilmiştir. Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartının Onaylanmasına ve Avrupa Sosyal Şartına Değişiklik Getiren Protokolün Onaylanmasına Dair Kanunlar, Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, İskan Kanunu ve Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu kabul edilmiştir. Ayrıca, milletvekili seçilme yeterliliği yaşının 25'e indirilmesi konusunda bir Anayasa değişikliği yapılmıştır.

Avrupa Topluluğunun eğitim ve gençlik programlarına (Socrates, Leonardo da Vinci, Gençlik) Türkiye'nin katılmasına yönelik Ulusal Ajans işlevini yerine getirmek üzere kurulmuş olan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı çalışmalarını başarılı bir biçimde sürdürmüştür. Anılan üç program çerçevesinde, ülke merkezli programlar kapsamında, 2003-2005 döneminde yaklaşık 26.000, 2006 yılında ise yaklaşık 25.000 olmak üzere, 2006 yılı sonuna kadar toplam yaklaşık 51.000 yararlanıcı istifade etmiş olacaktır.

Türkiye'nin katılım sağladığı AB'nin araştırma ve teknolojik gelişme alanındaki 6. Çerçeve Programı 2006 yılı sonunda sona erecektir. Türkiye'nin aynı kapsamdaki 7. Çerçeve Programa (2007-2014) da katılması için çalışmalar sürdürülmektedir. Vergilendirme Alanındaki Fiscalis 2007 Programı, Gümrükler 2007 Programı ve Halk Sağlığı Eylem Programına katılım devam etmektedir. Kültür 2000 Programına katılım için, Türkiye ile AB arasında 2005 yılı sonunda bir mutabakat zaptı imzalanmış ve programın uygulanmasına başlanmıştır.

Topluluk Ajanslarından Avrupa Uzay Ajansı ile "Dış Uzayın Barışçıl Amaçlarla İncelenmesi ve Kullanılması Konusunda İşbirliği Anlaşması" da onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Birliğinin katılım öncesi mali yardımlarından faydalanılmak üzere, Türkiye-AB Mali İşbirliği 2006 yılı programlaması kapsamında toplam 500 milyon euro tutarında kaynak tahsis edilmiştir. Müktesebat uyumu, kurumsal yapılanma ve ekonomik ve sosyal uyum alanlarındaki projeleri içeren 2006 yılı proje paketleri Avrupa Komisyonuna iletilmiştir.

2007- 2013 döneminde Avrupa Birliğinin aday ülkelere yönelik mali yardımları Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında düzenlenecektir. Gerekli yapıların akreditasyon sürecini hızlandırıcı hazırlıklar ve ilgili kurumların kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Avrupa Birliğindeki son gelişmeler kapsamında, Birliğin politikalarına ve kurumsal yapısının düzenlendiği Avrupa Anayasasının 2005 yılının ilk yarısında Fransa ve Hollanda'da yapılan referandumlarda reddedilmesinin ardından, üye ülkelere bir değerlendirme dönemi tanınması ve en geç 2008'in ikinci yarısı itibarıyla Anayasa konusunda somut adımlar atılmaya başlanması kararlaştırılmıştır.

Bulgaristan ve Romanya'nın 1 Ocak 2007 tarihinde AB'ye katılmalarıyla Birliğin üye sayısı 27'ye çıkacaktır.

3 Ekim 2005 tarihli Hükümetlerarası Konferansta Türkiye'nin yanı sıra aday ülke Hırvatistan ile de katılım müzakereleri başlatılmıştır.

AB Hükümet ve Devlet Başkanlarının Aralık 2005'de gerçekleştirdikleri Zirve toplantısında, Makedonya Cumhuriyeti aday ülke olarak kabul edilmiştir. Aynı Zirvede, 2007-2013 dönemine ilişkin mali perspektif konusunda da üye devletler arasında uzlaşma sağlanmıştır.

II. ÇOK TARAFLI VE İKİLİ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ

A. ÇOK TARAFLI EKONOMİK İŞBİRLİĞİ

1. Mevcut Durum

İslam ülkeleri ile ekonomik ve ticari ilişkiler geliştirilmesine yönelik çabalar ikili ve çok taraflı olarak sürdürülmektedir. İslam ülkeleriyle çok taraflı ekonomik ilişkiler, İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) çerçevesinde ve İKÖ'nün değişik platformlarında yürütülmektedir. 57 üye ülkesi bulunan İKÖ'ye Rusya Federasyonunun da 2005 yılında gözlemci statüsüyle katılımıyla gözlemci ülke sayısı 5'e yükselmiştir.

İSEDAK'ın önemli projelerinden biri olan İKÖ Üyesi Ülkeler Arasında Tercihli Ticaret Sistemi (TPSOIC) kurulmasına yönelik olarak, ülkemizin ev sahipliği yaptığı Ticaret Müzakereleri Birinci Turu 2005 yılında başarıyla tamamlanmıştır. Ticaret Müzakere Komitesi (TMK)'nin üzerinde uzlaştığı, TPSOIC Çerçeve Anlaşmasına taraf olan ülkeler arasında tarife indirimleri ile ilgili konuları düzenleyen TPSOIC Tercihli Tarife Protokolü (PRETAS), yapılan İSEDAK 21. Toplantısında kabul edilmiş ve imzaya açılmış olup, şu ana kadar 6 ülke imzalamıştır.

22. İSEDAK Toplantısı, 21-24 Kasım 2006 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenecektir. Toplantıda, dünyadaki ve üye ülkelerdeki ekonomik gelişmeler, İKÖ Ekonomik İşbirliği Eylem Planı ve İKÖ On Yıllık Eylem Programı uygulanma durumu ve İSEDAK gündemindeki projelerde meydana gelen gelişmeler, İKÖ üyesi ülkeler arasında bir Tercihli Ticaret Sistemi oluşturulmasına ilişkin ticaret müzakerelerindeki ilerlemeler, üye ülkeler arasında ticaretin artırılması, ticaretin ve yatırımların kolaylaştırılması özel sektörler arası işbirliğinin geliştirilmesi ve Dünya Ticaret Örgütü faaliyetleri ile ilgili konular görüşülecektir.

Ayrıca, İSEDAK İzleme Komitesi 22. Toplantısında, Türkiye'nin TPSOIC Ticaret Müzakerelerinin İkinci Turuna ev sahipliği yapması kararlaştırılmıştır. 22. İSEDAK Toplantısını takiben 24-26 Kasım 2006 tarihlerinde İstanbul'da yapılacak TPSOIC Ticaret Müzakereleri İkinci Turu Birinci Toplantısında, PRETAS'ın uygulamasına yönelik hususlar görüşülecektir.

2005 yılında Türkiye'nin İKÖ üyesi ülkelere ihracatı 13 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, toplam ihracatımız içindeki payı yüzde 17,8'dir. 2006 yılının ilk altı ayında ihracat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 1,5 artarak 6,5 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

2005 yılında Türkiye'nin İKÖ üyesi ülkelere ithalatı 14,4 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, toplam ithalatımız içindeki payı yüzde 12,4'dür. 2006 yılının ilk altı ayında ithalat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 37,5 artışla 8,8 milyar ABD dolarına çıkmıştır.

Türkiye, Afganistan, Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan'ın üyesi olduğu bölgesel işbirliği oluşumlarından biri olan EİT çerçevesinde ticaret ve yatırım, ulaştırma ve haberleşme, enerji, maden ve çevre, tarım, sanayi, sağlık ve turizm, ekonomik araştırma ve istatistik, eğitim, bilim, kültür ve uyuşturucu kontrolü alanlarında işbirliği faaliyetleri devam etmektedir.

EİT Ticaret ve Kalkınma Bankasının kuruluş anlaşması Türkiye, İran ve Pakistan tarafından onaylanmıştır. Bankanın tam olarak faaliyete geçmesi için çalışmalar sürdürülmektedir.

2002 yılında başlayan İstanbul-Tahran-Taşkent-Almatı konteyner treni düzenli olarak seferlerini sürdürmekte olup, yolcu treni ise İstanbul-Tahran hattında düzenli çalışmakta, Almatı'ya kadar seferlerin düzenli olarak yapılabilmesi için çalışmalar sürdürülmektedir. Bu konuda 19 Haziran 2006 tarihinde Tahran'da bir Çalışma Grubu Toplantısı yapılmıştır.

EİT Ticaret ve Kalkınma Bankasının ilk Governörler Kurulu toplantısı 6 Temmuz 2006 tarihinde Ankara'da yapılmıştır.

EİT Bölgesel Planlama Konseyi'nin 16. Toplantısı 30 Ocak-2 Şubat 2006 tarihinde Tahran'da yapılmıştır.

EİT Çevre Bakanları 3. Toplantısı 28-30 Haziran 2006 tarihlerinde Almatı'da ve EİT Ülkeleri Ulaştırma ve Haberleşme Bakanları 6. Toplantısı Mayıs 2006'da Tahran'da gerçekleştirilmiştir.

EİT ülkeleri arasında transit geçişlerin kolaylaştırılması ve ulaştırma işbirliğini içeren Transit Ulaştırma Çerçeve Anlaşması (TTFA) 7 ülkenin onay işlemlerini tamamlamasıyla 19 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ülkemizin onay işlemleri devam etmektedir. Ayrıca TTFA'nın uygulamasına yönelik oluşturulan Transit Ulaştırma Koordinasyon Konseyi (TTCC) ilk toplantısını 25-26 Eylül 2006 da Bakü'de gerçekleştirmiştir.

EİT Bölgesel Gıda Güvenliği Programı hazırlık çalışmaları BM Gıda ve Tarım Teşkilatının (FAO) katkılarıyla 2006 yılında tamamlanmıştır. Program, tahıl üretimi, organik tarım, hayvancılık, su yönetimi, kuraklıkla mücadele, ticaret kapasitesinin artırılması gibi alanlarında bölgesel ve ulusal projelerden oluşmaktadır. Program kapsamında İKB ulusal projelerin finansmanı için 2.5 milyon ABD doları tahsis etmiştir.

Türkiye'nin 2005 yılında EİT ülkelere ihracatı 2,7 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, toplam ihracatımızdaki payı yüzde 3,6'dır. 2006 yılının ilk altı aylık döneminde ihracat, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 7,7 oranında artarak 1,4 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

2005 yılında Türkiye'nin EİT ülkelerinden ithalatı 5,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, toplam ithalatımız içindeki payı yüzde 4,4'dür. 2006 yılının ilk altı ayında ithalat yüzde 85 oranında artarak 3,7 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Bu yükselişte petrol ve doğal gaz fiyatlarının artışı etkili olmuştur.

Karadeniz Ekonomik İşbirliğinde (KEİ) Türkiye Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Ukrayna ve Yunanistan kurucu üye olarak yer almışlardır. Nisan 2004'te Sırbistan'ın katılımı ile üye sayısı 12'ye çıkmıştır. Polonya, Tunus, İsrail, Mısır, Slovakya, İtalya, Avusturya, Almanya, Fransa, Beyaz Rusya, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti ve ABD KEİ'de gözlemci ülkelerdir.

KEİ çalışma gruplarında koordinatör ülke uygulamasına devam edilmektedir. Türkiye halen, Çevre Koruma, Ticaret ve Ekonomik Kalkınma ile KOBİ çalışma gruplarında koordinatörlük görevini yürütmektedir.

Ulaştırma Çalışma Grubu tarafından KEİ Eylem Planı hazırlanmıştır. Türkiye'nin izleyeceği stratejileri ve uygulamaları belirlemek üzere Ulaştırma Bakanlığı koordinatörlüğünde çalışmalar devam etmektedir.

KEİ ülkeleri elektrik sistemlerinin enterkoneksiyonu çalışmaları sürdürülmektedir.

KEİ Ticaret ve Kalkınma Bankası (KTKB) ile Avrupa Komisyonu arasında imzalanan mutabakat zaptı sayesinde, Bulgaristan, Romanya ve Türkiye gibi AB'ye katılım sürecinde olan ülkelere yönelik AB kaynaklarıyla finanse edilen projelere eş finansman imkanı sağlanmıştır.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Ülkeleri Hükümetleri Arasında Doğal ve İnsanlardan Kaynaklanan Afetlerde Acil Yardım ve Acil Müdahale Anlaşması ülkemizde de kabul edilmiştir.

Türkiye'nin 2005 yılında KEİ ülkelere ihracatı 8,6 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, toplam ihracatımız içindeki payı yüzde 11,7'dir. 2006 yılının ilk altı aylık döneminde ihracat, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 20 artarak 4,8 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

2005 yılında Türkiye'nin KEİ ülkelerinden ithalatı 20,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, toplam ithalatımızdaki payı 17,5'tir. 2006 yılının ilk altı ayında ithalat, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 25,7 artarak 12,2 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

Gelişmekte Olan Sekiz Ülke (D-8), gelişme yolundaki ülkeler arasında ekonomik ve ticari işbirliğinin geliştirilmesine yönelik bir oluşumdur. Üyeleri, Bangladeş, Endonezya, İran, Malezya, Mısır, Nijerya, Pakistan ve Türkiye'dir. Kuruluşundan bugüne kadar geçen süre zarfında üye ülkeler arasında geniş ölçüde bilgi ve tecrübe değişimi gerçekleştirilmiş olup, bunun sonucunda ortaya çıkan yakınlaşma atmosferi, ikili ilişkilerin geliştirilmesi açısından bir sinerji oluşturmuştur.

2006 Bali'de (Endonezya) gerçekleşen D-8 V. Zirvesi sırasında, üye ülkeler arasında Tercihli Ticaret Anlaşması ile Gümrük İşbirliği Anlaşması Bakanlarca imzalanmış, Bali Bildirisi kabul edilmiştir. D-8 Tercihli Ticaret Anlaşmasının yürürlüğe girmesi için 2007 Yılında Menşe Kuralları Müzakereleri yapılacaktır.

Türkiye'nin 2005 yılında D-8 ülkelere ihracatı 2,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, toplam ihracatımız içindeki payı yüzde 2,8'dir. 2006 yılının ilk altı aylık döneminde ihracat, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 11 artarak 1,1 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

2005 Yılında Türkiye'nin D-8 ülkelerinden ithalatı 5.9 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, toplam ithalatımız içindeki payı yüzde 5'dir. 2006 Yılında ilk altı ayında ithalat, geçen yılın aynı dönemine göre, yüzde 48 oranında artarak 5 milyar ABD dolarına yükselmiştir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

İslam ülkeleri ile çok taraflı ve ikili ekonomik ve ticari ilişkiler geliştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalar sürdürülecek ve bu yöndeki faaliyetlerin nitelik ile kapsamı geliştirilecektir. Bu kapsamda İslam ülkeleriyle daha yakın ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi için uygun önlemler alınacak, ihraç ürünlerinin çeşitlendirilmesine ve yeni pazarlara ulaştırılmasına, yatırım ve ticaretin önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

TPSOIC kapsamında İkinci Tur için öngörülen dört toplantı bir yıl içerisinde Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilecektir. İkinci turda PRETAS'ın uygulamasına yönelik hususlar görüşülecek ve mümkün olduğunca çok sayıda üye ülkenin, Çerçeve Anlaşmasını onaylayarak, ticaret müzakerelerine iştirak etmeleri yönünde çaba gösterilecektir.

İSEDAK faaliyetleri kapsamında yürütülen; patent büroları arasında işbirliği, iş inkübatörleri ağı oluşturulacak, sahil erezyon tesbiti, enerji teknoloji ağı kurulması vb. gibi işbirliği projeleri sürdürülecektir.

Birleşmiş Milletler Bin Yıl Kalkınma Hedeflerine uygun olarak İKÖ üyesi ülkelerde fakirliğin azaltılması amacıyla pamuk üretimi ve işlenmesinde işbirliği gibi kapasite geliştirme programları desteklenecektir.

EİT Bölgesinde bölge içi ticaretin geliştirilmesi için tarife ve tarife dışı engellerin azaltılması, ulaştırmanın ve taşımacılığın kolaylaştırılması, serbest Pazar ekonomisinin işlenmesi, özel sektörün bölge içinde etkin bir biçimde faaliyet göstermesine yönelik tedbirlerin alınması ve yatırım ortamının iyileştirilmesi ve ticaret rejimlerinin şeffaflaştırılarak uluslararası standartlar ile uyumlaştırılması için gerekli çalışmalar sürdürülecektir.

Yürütülen faaliyetlere aktif katılım sağlanacak, bölge içi ticaretin serbestleştirilmesi ve bölgede yatırım ortamının iyileştirilmesi için EİT Ticaret Anlaşması (ECOTA) ve Yatırımların Korunması ve Teşviki Anlaşması'nın bir an önce hayata geçirilmesi çalışmaları desteklenecek, bölge ülkelerinin Batı ile bağlantılarının güçlendirilmesi amacıyla ulaştırma ve haberleşme devam edilecektir.

KEİ ülkeleri ile olan ilişkilerimizde özel sektöre ağırlık verilecek ve girişimcilik özendirilecektir. KEİ ülkeleri arasında iş ortamının iyileştirilmesi, ilgili işletme ve şirketlerin bireysel ve kolektif girişimlerinin kolaylaştırılması için gerekli önlemler alınacaktır.

KEİ üyesi ülkelerde serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecinde KOBİ'lerin işletmelerin önemli bir role sahip olmaları nedeniyle, KEİ üyesi ülkelerin KOBİ'lerinin diğer üye ülkelerle ticaret yaparken karşılaştıkları engellerin tedricen ortadan kaldırılması ve serbest bölgelerde işbirliğine gidilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.

Ortak projelerin finansmanında ve özel sektörün desteklenmesinde KEİ Ticaret ve Kalkınma Bankasının olanaklarından, bankanın program ve politikaları dahilinde yararlanılacaktır.

Ticaret, ulaştırma ve enerji öncelikli konular olmaya devam edecek, turizm, haberleşme, ekonomik ve ticari bilgi değişimi gibi alanlarda işbirliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalara etkinlik kazandırılacaktır.

KEİ bölgesinde ticaretin ve e-ticaret kolaylaştırılmasında açısından bölgede gerçekleştirilebilecek yeni projeler oluşturulacaktır. Bölgede ticaretin ve yatırımların teşviki amacıyla KEİ Sekreteryası ile BM kuruluşları arasında işbirliğini geliştirecek proje ve programlar uygulanacaktır.

Enerji verimliliğinin, özellikle Karadeniz'in biyo-üretim potansiyelinin korunması, işletilmesi ve geliştirilmesi için ortak etkinlikler desteklenecek, enerji verimliliği ile ilgili olarak bölgeye yönelik eğitim programları düzenlenecektir.

KEİ bölgesindeki doğal gaz ve petrol yataklarından sağlanacak enerji kaynaklarının, çevreye zarar vermeden, etkin bir şekilde boru hatlarıyla Batı dünyasındaki tüketici ülkelere pazarlanmasına ve ülkemizin bir enerji dağıtım merkezi konumuna getirilmesine çalışılacaktır.

2007'de Türkiye KEİ Dönem Başkanlığı görevini üstlenecek, KEİ içinde etkin rol oynamaya devam edecek ve üye ülkelerle ekonomik işbirliğini geliştirmek suretiyle siyasi istikrar ve bölge barışına katkıda bulunacaktır.

Türkiye'nin girişimleri ile kurulan D-8 İşbirliği, üye ülkeler arasındaki ilişkilerin zenginleştirilmesi açısından bir platform oluşturmaktadır. Bu bakımdan Türkiye, D-8 çerçevesinde işbirliği faaliyetlerini desteklemeye devam edecektir.

D-8 ülkeleri arasında ticari ilişkilerin geliştirilmesi ve serbest ticaretin ve önünün açılması için vergilendirme, tercihli tarife sisteminin sonuçlandırılması, gümrük kodları ve yönetmeliklerinin uyumlaştırılması, tercihli tarifeler oluşturulması, tarife dışı engellerin kaldırılması, çifte vergilendirmenin önlenmesi ve ticaret mevzuatlarının uyumlaştırılması çalışmaları sürdürülecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik/Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı -Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. TPSOIC Tarife İndirim Protokolü PRETAS'nin, çok sayıda ülke tarafından imzalanması sağlanarak uygulanması için çalışmalar sürdürülmektedir.				
Tedbir 1.1. TPSOIC İkinci Turuna 2007 yılında devam edilecektir.	DTM, DPT	İKÖ Genel Sekreterliği, Bağı ve ilgili uluslararası kuruluşlar	1991-2007	TPSOIC –PRETAS kapsamında menşe kuralları ve proje kapsamındaki ticarete ilişkin diğer hususların görüşmeleri tamamlanacaktır.

Öncelik 2. EİT çerçevesine ticaret ve yatırım, ulaştırma ve haberleşme, enerji, maden ve çevre, tarım, sanayi, sağlık ve turizm, ekonomik araştırma ve istatistik, eğitim, bilim, kültür ve uyusturucu kontrolü alanlarında işbirliği faaliyetleri yapılacaktır.				
Tedbir 2.1. EİT Ticaret ve Kalkınma Bankasının kuruluş çalışmaları sürdürülecektir	HM	Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, DPT	1996- Devamlı	EİT Ticaret ve Kalkınma Bankasının 2007 yılında tam olarak faaliyete geçmesi için gerekli hazırlıklar yapılacaktır.
Tedbir 2.2. ECOTA'nın yürürlüğe girmesi çalışmalarına devam edilecektir.	DTM	Dışişleri Bakanlığı, DPT, Gümrük Müsteşarlığı	2007- Devamlı	İlgili Kuruluşlar ile istişareler yapılarak ve üye ülkelerle görüşülerek ECOTA'nın uygulamaya geçmesi sağlanacaktır.
Tedbir 2.3. TTFA'nın ülkemizce onaylanması ve TTCC konseyi çalışmaları sürdürülecektir.	Ulaştırma Bakanlığı	Dışişleri Bakanlığı, DPT, Gümrük Müsteşarlığı, TOBB	2007- Devamlı	İlgili Kuruluşların görüşleri alınarak, TTFA'nın uygulanması için TTCC konseyinde görüşmeler yapılacaktır.
Tedbir 2.4. EİT-ITC Projesine devam edilecektir	DTM	Dışişleri Bakanlığı, DPT, TOBB, İlgili Uluslararası Kuruluşlar	2007	İlgili Kuruluşlarla görüşülecek ve üye ülkelerle de işbirliği yapılarak projenin 2. safhasının tamamlanmasına çalışılacaktır.
Tedbir 2.5. EİT Gıda Güvenliği Donörler Konferansı 2007 yılı başında Türkiye'de yapılacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	Dışişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı DPT, DTM,	2007	Sözkonusu konferansda, kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda; tahıl üretimi, organik tarım, hayvancılık, su yönetimi, kuraklıkla mücadele, ticaret kapasitesinin artırılması hususlarında görüşmeler yapılacaktır..
Öncelik 3. KEİ ülkeleri arasında ekonomik ve ticari ilişkilerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için çok taraflı ve çok sektörlü işbirliği geliştirilecektir.				
Tedbir 3.1 KEİ bölgesinde ticaret ve yatırımların teşviki ve kolaylaştırılması için program düzenlenecektir.	DTM HM	Dışişleri Bakanlığı, KOSGEB, İGEME, KEİ Sekreteryası, BM Kuruluşları	2007-2009	İlgili kamu Kurum ve Kuruluşları ile istişarelerde bulunarak KEİ Sekreteryası ve BM Kuruluşları ile program geliştirilmesi ve uygulanmasında işbirliği yapılacaktır.

Öncelik 4. D-8 ülkeleri arasında Tercihli Ticaret Sistemi için gümrük tarifelerinin azaltılması, tarife dışı engellerin kaldırılması, çifte vergilendirmenin önlenmesi ve ticaret mevzuatlarının uyumlaştırılması konularında çalışmalar sürdürülecektir.				
Tedbir 4.1. Tercihli Ticaret Sisteminin sonuçlandırılması sağlanacaktır.	DTM	Dışişleri Bakanlığı, Gümrük Müsteşarlığı	2007	Üye ülkeler arasında ticaretin kolaylaştırılması ve artırılması sağlanacaktır.
Tedbir 4.2. Gümrük konularında çok taraflı İdari Yardım Anlaşması sonuçlandırılacaktır.	Gümrük Müsteşarlığı	Dışişleri Bakanlığı, DTM	2007	Ülkeler arası ticarete gümrük konularında kolaylık sağlanacaktır.

B. İKİLİ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ

1. Mevcut Durum

Türk Cumhuriyetleri ve Topulukları ile 1991 yılında başlayan ilişkilerimiz ülkemizin ve bölgenin orta ve uzun vadeli menfaatlerine uygun şekilde 2006 yılında da sürdürülmüştür.

Bakü-Tiflis-Ceyhan ham petrol boru hattı resmen açılmıştır.

Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında kesintisiz demiryolu bağlantısının sağlanması amacıyla planlanan Türkiye-Gürcistan (Kars-Tiflis) Demiryolu Projesinin 2007 yılında hayata geçirilmesi hedeflenmektedir. Transasya yolcu treni 12 Mart 2001 tarihinden itibaren seferlerine başlamıştır. 2002 yılında başlayan İstanbul-Tahran-Taşkent-Almatı konteyner treni ise düzenli olarak seferlerine devam etmektedir.

MEB yürüttüğü Büyük Öğrenci Projesi kapsamında öğrencilere, lisans ve yüksek lisans eğitimi verilmektedir. TÖMER'de Türkçe eğitim programlarına devam edilmektedir.

TİKA tarafından Türk Cumhuriyetlerine sağlanan teknik yardımlar artarak devam etmektedir.

2005 yılında Türkiye'nin Türk Cumhuriyetlerine ihracatı 1,4 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, toplam ihracatımız içindeki payı yüzde 1,9'dur. 2006 yılının ilk altı ayında ihracat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 1,5 artarak, 791 milyon ABD dolarına yükselmiştir.

2005 yılında Türkiye'nin Türk Cumhuriyetlerinden ithalatı 1,3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, toplam ithalatımız içindeki payı yüzde 1,1'dir. 2006 yılının ilk altı ayında ithalat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 21 artışla 747 milyon ABD dolarına çıkmıştır.

Türkiye'nin üyeliğe hazırlık aşamasında, AB mali destek programları çerçevesinde yürütülen bölgesel kalkınma ve sınırötesi İşbirliği programlarında kazanılan tecrübenin ışığında, komşumuz Suriye Arap Cumhuriyeti ile Bölgelerarası İşbirliği Programı uygulama çalışmaları sürdürülmektedir.

Diğer ülkelerle ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki ikili ilişkilerimizin geliştirilmesi ve bu gelişmelerle ilgili olarak kamu ve özel sektörün bilgilendirilmesi amacıyla ülke raporları hazırlanmaktadır.

Türkiye ile çeşitli ülkeler arasında Karma Ekonomik Komisyon (KEK) toplantıları ile Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) ve Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları (YKTK) imzalanmıştır.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Türk Cumhuriyetleri ile her alanda ilişkilerimizin ve işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla başlatılan çalışmalara daha etkin bir mali ve idari koordinasyon sağlanarak devam edilecektir.

Türk Cumhuriyetleri ile KEK toplantılarının gerçekleştirilmesine ve bu çerçevede söz konusu ülkeler ile Türkiye arasında ticari ve ekonomik ilişkilerin en üst seviyeye çıkarılmasına çalışılacaktır.

Ayrıca, ulaştırma, haberleşme, televizyon yayını, bankacılık, müteahhitlik, tarım, madencilik gibi ekonomik ve kültürel faaliyetlerin yürütülmesinde altyapıya yönelik programlara özel önem verilecektir.

Komşu ülkelerle uygulanan sınırötesi işbirliği programlarından elde edilen deneyimler ışığında, Türk Cumhuriyetleri ile Ortak Bölgesel İşbirliği Programları uygulanması hedeflenmektedir.

Suriye Arap Cumhuriyeti ile Bölgelerarası İşbirliği Programı kapsamında yapılacak çalışmalarda kamu kurum ve kuruluşları ile STK'lar ve ilgili girişimcilerle işbirliği yapılacaktır.

Türkiye'nin ikili ekonomik ilişkilerinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanan ülke raporları yayımlanarak kullanıcıların hizmetine sunulacaktır.

Türkiye ile diğer ülkeler arasında KEK toplantılarının gerçekleştirilmesi ile AB Gümrük Birliği üyeliğimiz ile uyumlu bir şekilde STA'ların ve YKTK Anlaşmalarının imzalanması için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Bu çerçevede söz konusu ülkeler ile Türkiye arasında, ticari ve ekonomik ilişkilerin en üst seviyeye çıkarılmasına çalışılacaktır.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik/Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapacak Kuruluşlar	Başlama-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında; kültürel, ekonomik, sosyal ve diğer alanlarda işbirliği programları devam edecektir.				
Tedbir 1.1. Türk Cumhuriyetlerine Yönelik Faaliyetlerin bir plan program çerçevesinde gerçekleştirilmesi sağlanacaktır	DPT TİKA	Bütün kamu kurum ve kuruluşları	1991-Devamlı	Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye'nin ilişkileri; ekonomik, sosyal, kültürel ve benzerleri alanlarında yapılacak olan faaliyetler, sürdürülecektir.

Öncelik 2. Suriye Arap Cumhuriyeti ile Bölgelerarası İşbirliği Programına devam edilecektir.	DPT	Kamu kurum ve kuruluşları STK'lar, İlgili Girişimciler	2006-2008	Kamu kurum ve kuruluşları ile STK'lar ve ilgili girişimcilerle işbirliği gerekli çalışmalar sürdürülecektir. Suriye ile karşılıklı çalışmalar yapılacaktır.
Öncelik 3. Çeşitli Ülkelerle Türkiye arasında KEK toplantıları ile STA'lar ve YKTK'lar yapılacaktır.				
Tedbir 3.1. KEK toplantılarının ve STA'ların gerçekleşmesine devam edilecektir.	DTM	İlgili kamu kurum ve kuruluşları	Devamlı	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları ile temaslarda bulunularak gerekli çalışmalar devam edecektir.
Tedbir 3.2. YKTK'ların imzalanmasına devam edilecektir.	HM	İlgili kamu kurum ve kuruluşları	Devamlı	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları ile temaslarda bulunularak gerekli çalışmalar devam edecektir.

C. TEKNİK İŞBİRLİĞİ

1. Mevcut Durum

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatına (OECD) üye 30 ülkeden biri olan Türkiye kalkınma işbirliği alanında gelişmekte olan ülkeler kategorisinde değerlendirilmektedir. OECD bünyesinde 23 üyesi bulunan Kalkınma Yardımları Komitesinde (DAC) Türkiye gözlemci statüsünde bulunmaktadır. Türkiye'nin gelişmekte olan ülkelere yaptığı dış yardımların envanterinin tutulması görevi 2005/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile TİKA'ya verilmiş ve genelge sonrası TİKA'nın hesaplamalarda OECD standartlarını kullanması Türkiye'nin Resmi Kalkınma Yardımlarının (RKY) nicelik olarak görünür olmasını sağlamıştır. 2004 yılında 339 Milyon Dolar olan Türkiye'nin RKY'si, 2005 yılında 601 Milyon Dolara yükselmiştir. Türkiye'nin 2004 yılında yüzde 0,12 olan RKY/GSMH oranı, 2005 yılında yüzde 0,17'ye yükselmiştir. AB'nin 2010 yılı için 2004 yılında Birliğe üye olan 10 ülkeye koyduğu yüzde 0,17 hedefine Türkiye 2005 yılında ulaşmış bulunmaktadır.

TABLO: V. 1- Türkiye'nin RKY'si

	2002	2003	2004	2005
RKY (Milyon ABD Doları)	73	66	339	601
RKY/GSMH (Yüzde)	0,039	0,027	0,12	0,17

Kaynak: TÜİK, TİKA

Türkiye'nin RKY rakamları nicelik olarak gelişmiş ülke standartlarını yakalamakla beraber niteliğin geliştirilmesi gereği devam etmektedir. Gelişmekte olan ülkelere yaptığımız kalkınma yardımlarının orta ve uzun vadeli stratejilere dayanması ve program bazlı gerçekleştirilmesi gereklidir. Son yıllarda TİKA'nın uygulamaları ile kalkınma yardımları alanında kurumlar arası koordinasyon iyileşmekle beraber, eşgüdümün daha da geliştirilmesi gereği sürmektedir. Kurumlar arası eşgüdüme katkı sağlaması amaçlanan Dış Yardım Kanunu Tasarısı çalışmaları devam etmektedir.

Türkiye'nin kalkınma yardımlarının yoğunlaştığı alanlar olan Balkanlar ve Orta Asya'ya son iki yıldır Afrika da eklenmiştir. 2005 yılında 312'si Kafkaslar ve Orta Asya, 197'si Balkanlar ve Doğu Avrupa, 45'i Orta Doğu ve Afrika, 8'i diğer ülkelerde ve bölgelerde olmak üzere toplam 562 teknik işbirliği proje ve faaliyeti gerçekleştirilmiştir.

Bu projelerin 306'sı sosyal altyapı, 135'i kültürel işbirliği ve sosyal barışa katkı, 84'ü üretim sektörü, 33'ü ekonomik altyapı alanlarında gerçekleştirilmiştir. Çeşitli konularda 1.878 öğrenci ve 1.480 uzman eğitilmiş, 326 tesis kurulmuş, 210 kapsamlı ekipman desteği ile teknolojik bilgi sağlanmıştır.

Gelişmekte olan ülke statüsünde kabul edilen Türkiye halen gelişmiş ülkelerden ve çok taraflı kuruluşlardan kalkınma yardımı almaya devam etmektedir. Türkiye proje ve program bazlı yardımları ağırlıklı olarak Birleşmiş Milletler (BM) Kuruluşlarından, Alman Teknik İşbirliği Kuruluşu GTZ'den ve Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansından (JICA) almaktadır. Türkiye'de 2006 yılında BM Kuruluşları UNDP, UNFPA ve UNICEF ile 49, JICA ile 7, GTZ ile 6 proje uygulanmıştır.

2006 yılında Japonya, Hindistan, Güney Kore, Singapur, Endonezya, Malezya, Hollanda ve İtalya ülkemize kısa dönemli eğitimler tahsis eden ülkelerdir.

BM Kuruluşları ile olan işbirliğinde, başta Bin Yıl Kalkınma Hedefleri (BKH) olmak üzere küresel kalkınma prensiplerinin ulusal politikalara entegrasyonu çalışmaları sürdürülmektedir.

2. Temel Amaç ve Hedefler

Ülkemizin yaptığı kalkınma yardımlarında Orta Asya, Balkanlar ve Afrika'da yer alan ülkeler olmak üzere az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına, bu ülkelerin ihtiyaçlarını, ülkemizin uzmanlaştığı alanları ve dış politika önceliklerini gözeterek bir anlayışla katkı sağlanacaktır. Güney-Güney işbirliği kapsamında kamu kurumlarımızın öncülüğünde gelişmekte olan ülkelerle ortak çalışmalar yürütülecektir.

Türkiye'nin RKY miktarının artırılmasının yanı sıra kalkınma yardımlarının niteliği de geliştirilecektir.

Ülkemizde uygulanan teknik yardım projelerinde AB sürecinde ihtiyaç duyulan kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi alanına yoğunlaşılacaktır.

Ülkemizden talep edilen teknik ve diğer yardımların karşılanmasını teminen uluslararası kuruluşlarla işbirliğine gidilecektir.

3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Yılı-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1. Türkiye'nin yaptığı kalkınma yardımlarının niteliği ve kurumlar arası koordinasyonu geliştirilecektir.				
Tedbir 1.1 Gelişmekte olan ülkelere yaptığımız yardımlar için ulusal öncelikler ve ülkelerin ihtiyaçları dikkate alınarak orta ve uzun vadeli stratejiler geliştirilecektir.	TİKA	DİB DPT HM	2007- Devamlı	Kalkınma yardımları ülke özelinde, program bazlı ve ulusal dış politika öncelikleri dikkate alınarak gerçekleştirilecektir. Ülke koordinasyon ofislerinin de katkısıyla yardım alan ülkelere gelen talepler stratejilerin belirlenmesinde dikkate alınacaktır.

Tedbir 1.2 Dış yardım kanunu tasarısı ile ilgili çalışmalar tamamlanacaktır.	DİB	Maliye Bakanlığı HM DPT TİKA	2007	Dış Yardım yasa tasarısıyla kalkınma yardımları alanındaki yasal karşılık giderilecek ve kurumlar arası koordinasyon iyileştirilecektir.
Öncelik 2. Yapılan yardımlarda altyapı hizmetlerine verilen önemin yanı sıra AB müktesebatı ile uyumlu olarak küresel kalkınma hedeflerine ulaşmaya yönelik çalışmalar yapılacaktır.	TİKA	DPT	2007-2009	Başta Afrika ülkeleri olmak üzere yardım yapılan ülkelerde yoksullukla mücadele temel amaçlardan biri olacaktır. Yapılan yardımlarda insan haklarına saygı, iyi yönetim ve cinsiyet eşitliği ilkeleri gözetilecektir. Yardımların en temel çerçevesi ülkelerde Bin Yıl Kalkınma Hedeflerine ulaşılması olacaktır.
Öncelik 3. Gelişmekte olan ülkelere yapılan kalkınma yardımlarında ülkelerin faaliyetleri sahiplenmelerini sağlayacak diyalog mekanizmaları geliştirilecektir.	TİKA	DİB DPT	2007-2009	Ülkelerin yapılan faaliyetleri sahiplenmeleri sağlanarak verimlilik ve etkinlik artırılabilecektir. Yardım alan ülkenin ihtiyaçlarının tespiti ve giderilmesi daha sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilecektir.
Öncelik 4. STK'ların yaptıkları yardımların etkinliğini artırmak için kalkınma yardımları alanında kamu kurumları ve STK'lar arasındaki diyalog ve işbirliği geliştirilecektir.	TİKA	DİB İçişleri Bakanlığı DPT STK'lar	2007-2009	STK'larla işbirliğinin artırılması yapılan yardımların niteliğini ve etkisini artıracaktır.
Öncelik 5. Ülkemizde gerçekleştirilen teknik işbirliği projelerine yönelik izleme değerlendirme iyileştirilecektir.	TİKA	DİB	2007-2008	Teknik İşbirliği Uygulama Raporlarının toplanması raporlama işlemi etkin bir mekanizmaya kavuşturulacak ve raporların sağlıklı değerlendirilmesi yapılacaktır.
Öncelik 6 Türk vatandaşlarının uluslararası kuruluşlarda görev yapmasını sağlayacak tedbirler alınacaktır.	DİB	Maliye Bakanlığı DPT TİKA	2007-2008	Başta BM olmak üzere uluslararası kuruluşlarda Türk vatandaşlarının görev yapmasını teşvik edilecek, bunu iyileştirecek girişimler gerçekleştirilecektir.